Naturvernforbundet

LANDSMØTE

2026

Sakspapirer til landsmøtet

6. - 8. november, Thon Hotel Oslofjorden, Bærum

Naturvernforbundet

Innholdsfortegnelse

Sak 01	**Åpning**
Sak 02	**Konstituering**
Sak 03	**Leders tale**
Sak 04 og 05	**Årsmelding og regnskap for 2024 og 2025**
Sak 06	**Forslag til prinsipprogram**
Sak 07	**Forslag til arbeidsprogram**
Sak 08	**Forslag til uttalelser**
Sak 09	**Forslag til vedtekter**
Sak 10	**Innkomne forslag**
Sak 11	**Valg**
Sak 12	**Avslutning**

Naturvernforbundet

Sak 01
ÅPNING

Formell åpning av landsmøtet med godkjenning av innkalling.

Innkallingen til landsmøtet ble sendt ut til alle fylkes- og lokallag, samt landsstyret, sentralstyret, kontrollkomiteen og valgkomiteen, 4. mai 2026. Landsmøtet godkjenner innkallingen med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- **Innkalling til landsmøtet 2026**
- **Program for landsmøtet 2026**

1.1 Innkalling til landsmøtet 2026

Innkallingen ble sendt ut 4. mai 2026.

Forslag til vedtak: Innkallingen godkjennes uten merknader.

1.2 Program for landsmøtet 2026

Punkter markert med fet skrift og blå farge er diskusjonssaker
Punkter markert med fet skrift og grønn farge er vedtakssaker

Fredag 6. november

08:00 – 09:45	Registrering, innsjekk etc.
10:00 – 10:20	**Sak 1: Åpning**
10:20 – 11:00	**Sak 2: Konstituering**
11:00	*Hilsningstale: Statsforvalter Jan Tore Sanner*
11:15 – 12:15	**Sak 3: Leders tale med debatt**
12:00	*Hilsningstale: Klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen*
12:00	**FRIST for å foreslå alternativ behandlingsform for uttalelser**
12:15 – 12:25	**Presentasjon av valgkomiteens innstilling**
12:25 – 12:50	**Sak 8 Uttalelser: Vedtak om behandlingsform**
13:00 – 14:00	Lunsj
14:00 – 14:30	**Debatt og vedtak: Sak 4 og 5 Årsmelding og regnskap 2024 og 2025**
14:30	**FRIST for endringsforslag til prinsipprogrammet**
14:30 – 15:40	**Debatt: Sak 6 Prinsipprogram**
15:40 – 16:00	Pause med enkel servering
16:00	*Hilsningstale: Miljøagentene*
16:10 – 17:30	**Debatt: Sak 6 Prinsipprogram**
17:30 – 19:30	Stand-torg
19:00	**FRIST for endringsforslag til uttalelser**
20:00	Middag
21:30	Live podcast med Kaffe & Klima

Lørdag 7. november

08:45 – 09:00	Åpning
09:00	*Hilsningstale: Statsminister Jonas Gahr Støre (video)*
09:10 – 10:00	**Vedtak: Sak 6 Prinsipprogram**
10:00 – 11:00	**Debatt: Sak 8 Uttalelser**
11:00 – 11:30	Pause med enkel servering
11:30	*Hilsningstale: Ordfører i Bærum Lisbeth Hammer Krogh*
11:40 – 13:00	**Debatt: Sak 8 Uttalelser**
13:00	**FRIST for endringsforslag til arbeidsprogrammet**
13:00 – 14:30	Lunsj og utflukter
14:30 – 16:00	**Debatt: Sak 7 Arbeidsprogram 2026-2028**
16:00 – 16:30	Pause med enkel servering
16:30 – 17:00	**Debatt: Sak 7 Arbeidsprogram 2026-2028**
17:00 – 19:00	**Debatt og vedtak: Sak 9 Vedtektsendringer**
20:00	Landsmøtets festmiddag

Søndag 8. november

08:45 – 09:00	Åpning
09:00	*Hilsningstale: Sametingspresident Silje Karine Muotka (video)*
09:10 – 11:00	**Vedtak: Sak 7 Arbeidsprogram 2026-2028**
11:00 – 12:00	**Vedtak: Sak 8 Uttalelser**
12:00 – 13:00	**Sak 11 Valg og sak 12 avslutning**
13:00 – 14:00	Lunsj
14:00	Hjemreise

Naturvernforbundet

Sak 02

KONSTITUERING

Konstitueringen er den formelle starten på møtet. Under konstitueringen godkjennes sakslisten, man velger møtefunksjonærer og redaksjonskomiteer, samt godkjenner forretningsorden (reglene for møtet).

Saken inneholder:

1. **Landsstyrets forslag til saksliste for landsmøtet**
2. **Landsstyrets forslag til møtefunksjonærer under landsmøtet**
3. **Landsstyrets forslag til redaksjonskomiteer under landsmøtet**
4. **Landsstyrets forslag til forretningsorden for landsmøtet**
5. **Rapport fra fullmaktskomiteen**

2.1 Landsstyrets forslag til saksliste for landsmøtet

Landsstyret har den 11. oktober 2025 foreslått følgende saksliste for landsmøtet 2026:

Sak 1	Åpning
Sak 2	Konstituering
Sak 3	Leders tale
Sak 4	Årsmelding for 2024 og 2025
Sak 5	Regnskap for 2024 og 2025, herunder revisors beretning og kontrollkomiteens beretning
Sak 6	Naturvernforbundets prinsipprogram
Sak 7	Naturvernforbundets arbeidsprogram 2026-2028
Sak 8	Uttalelser
Sak 9	Vedtektsendringer
Sak 10	Innkomne forslag
Sak 11	Valg
Sak 12	Avslutning

Forslag til vedtak: Sakslisten vedtas.

2.2 Landsstyrets forslag til møtefunksjonærer

Landsmøtet voterer over hvert punkt enkeltvis.

Ordstyrere
Landsstyret innstiller følgende ordstyrere:

1. Ragnhild Bjørkum Vassbotn, innleid
2. Benjamin Skiaker Myrstad, innleid
3. Vincent Adrian Mainardi, innleid
4. Fredrik Vaaheim, innleid

Forslag til vedtak: De foreslåtte ordstyrerne velges.

Referenter
Landsstyret innstiller følgende referenter:

1. Reeta Törrönen, sekretariatet
2. Sofie Van Canegem, sekretariatet
3. Sara Andersen Vågenes, innleid
4. Tale Løkeland Ryste, innleid

Forslag til vedtak: De foreslåtte referentene velges.

Fullmaktskomité
Landsstyret innstiller følgende medlemmer til fullmaktskomiteen:

1. Martin Lindal, Naturvernforbundet i Buskerud
2. Ada Skjensvold, Natur og Ungdom

Forslag til vedtak: Den foreslåtte fullmaktskomiteen velges.

Tellekorps
Landsstyret innstiller følgende medlemmer til tellekorpset:
Sekretariatet i Naturvernforbundet

Forslag til vedtak: Det foreslåtte tellekorpset velges.

Protokollunderskrivere
Landsstyret innstiller følgende protokollunderskrivere:

1. Helge Granlund, Naturvernforbundet i Telemark
2. Inger Marie Holm, Naturvernforbundet i Troms

Forslag til vedtak: De foreslåtte protokollunderskriverne velges.

2.3 Landsstyrets forslag til redaksjonskomiteer

Redaksjonskomité for prinsipprogram

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for prinsipprogram:

Leder	Kjell Derås, sentralstyret
Medlem	Thomas Cottis, Naturvernforbundet i Innlandet
Medlem	Saskia Wanders, Naturvernforbundet i Telemark
Medlem	Ingerid Angell-Petersen, Naturvernforbundet i Trøndelag
Medlem	Øyvind Johnsen, Naturvernforbundet i Tønsberg og Færder
Medlem	Per Midthun, Natur og Ungdom
Sekretær	Holger Schlaupitz, sekretariatet
Sekretær	Lise Helset Eide, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for prinsipprogram velges.

Redaksjonskomité for arbeidsprogram

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for arbeidsprogram:

Leder	Helene Ødven, nestleder/sentralstyret
Medlem	Maiken Pollestad Sele, Naturvernforbundet i Oslo Sør
Medlem	Frode Solbakken, Naturvernforbundet i Nordland
Medlem	Synnøve Haga, Naturvernforbundet i Molde
Medlem	Helge Granlund, Naturvernforbundet i Telemark
Medlem	Tom Skauge, Naturvernforbundet i Hordaland
Medlem	Brage Bøe Ulstein, Natur og Ungdom
Sekretær	Ingvild Fonn Asmervik, sekretariatet
Sekretær	Tor Bjarne Christensen, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for arbeidsprogram velges.

Redaksjonskomité for uttalelser

Landsstyret innstiller følgende medlemmer til redaksjonskomiteen for uttalelser:

Leder	Øyunn Hasvik, sentralstyret
Medlem	Hanna Jarstø Ervik, Naturvernforbundet i Kristiansand
Medlem	Bård Larsen, Naturvernforbundet i Hordaland
Medlem	Hans Eirik Busch, Naturvernforbundet i Lofoten
Medlem	Rebecka Ekeland, Naturvernforbundet i Stilla/Vest-Finnmark
Medlem	Kornelia Kristensen, Natur og Ungdom
Sekretær	Per-Erik Schulze, sekretariatet
Sekretær	Kristian Skjellum Aas, sekretariatet

Forslag til vedtak: Den foreslåtte redaksjonskomiteen for uttalelser velges.

2.4 Landsstyrets forslag til forretningsorden

1. Åpent møte
Landsmøtet er åpent. Landsmøtet kan med alminnelig flertall vedta å lukke møtet. Ved lukket møte har kun personer nevnt i punkt 2, samt Naturvernforbundets sekretariat og andre møtefunksjonærer, tilgang til møtesalen.

2. Deltakernes rettigheter
2.1. Full tale-, forslags- og stemmerett har:

a) Representanter valgt av fylkeslagenes og lokallagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og representanter oppnevnt fra Miljøagentene.
b) Landsstyret, inkludert sentralstyret. Landsstyret og sentralstyret har ikke stemmerett i sakene om årsmelding og regnskap og revisor.

2.2. Tale- og forslagsrett har:

a) Generalsekretæren, eller den i sekretariatet generalsekretæren bemyndiger
b) Representant fra Regnskogsfondet
c) De valgkomiteen har innstilt til neste periodes sentralstyre og landsstyre
d) Valgkomiteen, i saker som har med valget å gjøre
e) Kontrollkomiteen
f) Sentralstyrets varamedlemmer
g) Inviterte medlemmer

2.3 Talerett har:

a) Inviterte gjester

3. Konstituering av møtet
Under punktet konstituering velges først ordstyrere og protokollførere, så vedtas dagsorden. Dernest behandles forretningsorden. Deretter velges to landsmøtedelegater som underskriver protokollen og det foretas valg av redaksjonskomiteer og fullmaktskomite.

4. Ordstyrere og protokollførere

a) Det velges fire ordstyrere. Ordstyrerne fordeler landsmøtets arbeid mellom seg. To ordstyrere skal alltid være i arbeid samtidig. Ordstyrere kan skiftes ut eller velges i tillegg med vanlig flertall.
b) Det velges fire protokollførere som fordeler arbeidet seg imellom. Det skal alltid være to protokollførere i arbeid samtidig. Protokollførerne fører landsmøtets protokoll og denne skal inneholde:
   - Saker som behandles
   - Alle forslag som framsettes og innstillinger fra komiteene
   - Alle vedtak som fattes, samt stemmetall der dette er aktuelt
c) Protokollen underskrives av ordstyrere, protokollførere og de to utpekte utsendingene.

5. Tellekorps
Det velges fire medlemmer til tellekorps, samt fire varamedlemmer, som trer i funksjon når stemmeopptelling er nødvendig ved fysiske avstemninger.

6. Redaksjonskomiteer

a) Landsmøtet velger ved møtets begynnelse fullmaktskomite og det antall redaksjonskomiteer som landsmøtet finner behov for. Landsmøtet kan når som helst nedsette nye redaksjonskomiteer.
b) Redaksjonskomiteene skal behandle alle endringsforslag og innstille de vedtatt, forkastet, ikke realitetsbehandlet eller oversendt til sentralstyret eller landsstyret. Komiteene kan fremme egne forslag etter forslagsfristen, men bare for å omformulere eller slå sammen allerede innsendte forslag.

7. Forslag og frister

a) Alle forslag skal leveres skriftlig gjennom digitalt saksbehandlingssystem.
b) Forslag til dagsorden leveres skriftlig gjennom saksbehandlingssystemet og delegaten tildeles ordet dersom møtelederne anser det som nødvendig.
c) Forslag kan ikke framsettes etter at strek er satt, unntatt til forretningsorden. Før strek settes skal ordstyrer referere forslag som ikke er framsatt fra talerstolen, og det skal gis anledning til å levere forslag.
d) Det er ikke anledning til å komme med nye forslag eller endringsforslag under saken om vedtektsendringer.
e) Det er ikke anledning til å komme med nye forslag under saken om prinsipprogram. Fristen for å komme med endringsforslag til allerede innsendte forslag er fredag 6. november kl 14:30.
f) Frist for å fremme endringsforslag til saken om arbeidsprogram settes til lørdag 7. november kl 13:00.
g) Fristen for å fremme nye forslag til uttalelser er to måneder før landsmøtets start.
h) Landsstyret legger frem forslag om hvilke uttalelser som skal behandles av landsmøtet, hvilke som skal forkastes, og hvilke som skal oversendes til enten landsstyret, sentralstyret eller generalsekretæren. Alle forslagene, med landsstyrets innstilling, presenteres for landsmøtet rett etter debatten etter leders tale.
i) Landsmøtet vedtar hvilke uttalelser som skal behandles, forkastes eller oversende etter at forslagene er presentert. Under avstemningen legges landsstyrets innstilling til grunn. Forslag om å behandle en uttalelse på en annen måte enn landsstyrets innstilling må foreligge skriftlig innen fredag 6. november klokken 12:00. Uttalelser som landsmøtet vedtar å forkaste eller oversende skal ikke behandles videre på landsmøtet.
j) Frist for å fremme endringsforslag til uttalelser som skal behandles av landsmøtet settes til fredag 6. november klokken 19:00. Det er ikke anledning til å fremme endringsforslag til uttalelser som blir oversendt eller forkastet.

8. Avstemninger

a) Hver utsending har én stemme. Vedtak fattes med alminnelig flertall der avholdende stemmer ikke telles med. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme, dette gjelder ikke ved personvalg. Endringsforslag til vedtektene krever 2/3-flertall for å bli vedtatt, der avholdende stemmer teller som avgitt mot forslaget.
b) Avstemming skjer digitalt gjennom eget saksbehandlingssystem. Ved personvalg uten alternative kandidater kan vedtak gjøres ved akklamasjon.
c) Stemmegivningen er åpen, hemmelig avstemning skjer bare ved personvalg dersom noen ber om det.
d) Landsstyrets forslag (alternativt det som gjelder i dag om det ikke foreligger forslag fra landsstyret) legges til grunn i voteringen. Når det er tre forslag settes de to alternative

forslagene opp mot hverandre, før det som får flest stemmer settes opp mot landsstyrets forslag. Er det mer enn tre forslag settes de antatt mest radikale forslagene opp mot hverandre først. Der ett eller flere forslag står opp mot et forslag som er innstilt vedtatt av redaksjonskomiteen, stemmer møtet først over det innstilte forslaget. Dersom dette forslaget faller, stemmer møtet over de alternative forslagene.

e) Dissens tas med i sakspapirene fra landsstyret der minst én i landsstyret ønsker det.

9. Taletid

a) Forslag som fremmes skal refereres innen tilmålt taletid. Taletid for innlegg er normalt to minutter for innlegg i en sak. Delegater som ikke har hatt hovedinnlegg ennå prioriteres foran de som alt har hatt hovedinnlegg, dersom disse tegner seg til andre og tredje innlegg. Ordinær taletid gjelder også ved støttetaler ved valg, samt kandidaters valgtaler.
b) Det er anledning til to replikker og en svarreplikk til hvert innlegg. Hver representant kan ta ordet maksimalt tre ganger per sak (replikk + innlegg), unntak gjelder for svarreplikk og innlegg til forretningsorden. Taletid for replikker og svarreplikker er inntil ett minutt. Det gis ikke anledning til replikk etter støttetaler ved valg.
c) Taletid i debatten etter leders tale er 1,5 minutt og det gis det ikke anledning til replikker.
d) Ordstyrerne kan, når de finner det nødvendig, foreslå å redusere taletiden og kutte adgang til replikker.
e) Innlegg til forretningsorden må ikke overskride ett minutt. Ingen kan ha ordet til forretningsorden mer enn to ganger i samme forretningsordendebatt.
f) Ordet kreves ved å tegne seg i det digitale saksbehandlingssystemet.
g) Ordstyrerne kan foreslå å sette strek for debatten. Landsmøtet kan avvise forslag om strek, eller oppheve strek, med alminnelig flertall. Når strek er satt er det ikke mulig å tegne seg til nye innlegg eller fremme nye forslag i saken.

10. Valg

a) Forslag til andre kandidater til valg enn dem som er foreslått av valgkomiteen, må fremsettes til møtelederne innen fredag 6. november kl. 17:00. Benkeforslag må angi hvilken kandidat det benkes mot.
b) Kandidater som foreslås innen fristen fredag skal det gis en kort begrunnelse for – som refereres etter fristens utløp. Ved personvalg der det er flere kandidater åpnes det for to innlegg til støtte for hver leder- og nestlederkandidat og ett innlegg for hver av kandidatene til øvrige verv. Støttetalene holdes av delegater med tale- og forslagsrett og velges ut av kandidatene. Kandidatene gis også anledning til en valgtale. Det åpnes ikke for generell debatt etter støttetalene.
c) Ved eventuelt valg av nestleder, er det mulig å opprettholde kandidater fra ledervalget, en eventuell opprettholdelse må varsles innen forslagsfristen fredag.
d) Er det flere enn to kandidater ved valg, gjennomføres det flere avstemningsrunder. Den som får færrest stemmer faller vekk, inntil man har igjen to kandidater.

11. Andre forhold

a) Teknisk svikt eller brukerfeil hos enkeltdelegater gir ikke grunnlag for å ta opp en sak eller votering på ny.
b) Naturvernforbundets sekretariat skal til enhver tid så lenge møtet pågår samt 30 minutter før møtestart være tilgjengelig for teknisk støtte.

c) Møteledelsen kan foreslå alternativ gjennomføring av tegning til talerliste, fremming av forslag og stemmegivning dersom nødvendig.
d) Landsmøtet er et alkoholfritt arrangement. Så lenge møtet pågår er det ikke tillatt å nyte alkohol.

Forslag til vedtak: Den foreslåtte forretningsorden vedtas.

2.5 Rapport fra fullmaktskomiteen

Fullmaktskomiteen har som oppgave å gjennomgå delegatlisten og godkjenne at alle delegater har de korrekte fullmaktene. Fullmaktskomiteens rapport legges frem under landsmøtet.

Forslag til vedtak: Rapport fra fullmaktskomiteen godkjennes.

Naturvernforbundet

Sak 03

LEDERS TALE

Leders tale er en del av den formelle åpningen av landsmøtet. Det blir mulighet for generell debatt i etterkant av talen.

Forbundsleder Pernille Bonnevie Hansen holder leders tale.

Naturvernforbundet

Sak 04 og 05

ÅRSMELDING OG REGNSKAP

for 2024 og 2025

Årsmeldingen er en rapport fra landsforbundet og oppsummerer det som har skjedd nasjonalt i organisasjonen. Fylkes- og lokallag har egne årsmeldinger. Årsmeldingen gir ikke et fullt bilde av all aktivitet i Naturvernforbundet, men gir en generell oversikt over organisasjonens utvikling, større hendelser og saker, styrende organer og det politiske og faglige arbeidet. Landsmøtet godkjenner årsmeldingen. Regnskapet ligger vedlagt årsmeldingen, og godkjennes av landsmøtet.

Saken inneholder:

- **Årsmelding og regnskap for 2024 inkludert revisors beretning**
- **Årsmelding og regnskap for 2025 inkludert revisors beretning**
- **Kontrollkomiteens rapporter for 2024 og 2025**
- **Kontrollkomiteens rapport for 2026**

4.1 Årsmelding for 2024

Forslag til vedtak: Årsmeldingen for 2024 godkjennes.

5.1 Regnskap for 2024

Forslag til vedtak:

Regnskapet for 2024 godkjennes.

Revisors beretning for 2024 tas til orientering.

Naturvernforbundet

Årsmelding 2024

Foto: Fartein Rudjord

Foto: Fartein Rudjord

TITTEL
Årsmelding 2024

TEKST OG LAYOUT
Kristian Skjellum Aas

UTGIVELSE
Mars 2025

ANSVARLIG REDAKTØR
Gro Holstad

FAGLIG KVALITETSSIKRER
Naturvernforbundets sekretariat

Innhold

Forord: For et år! 4
En demokratisk medlemsorganisasjon 5
Høydepunkter fra Instagram i 2024 6

1: Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund 7
Landsmøte 2024 8
Medlemsmagasinet Natur & miljø 9
Omorganiseringer og nye tilbud 9
God respons på pressearbeidet 10

2: En levende og livskraftig natur 11
Vil stanse voldsom nedbygging 12
Gjør lite for å hindre fiskedød 13
Veileder for vindkraftarbeid 13
Krafttak for Oslofjorden 14
Juksevern 14
Stans i havbunnsplaner 14

3: Et energieffektivt og fossilfritt samfunn 15
Omstillingsutvalg kommer 16
Økt CO2-avgift for oljeselskapene 16
Tettere allianser for rettferdig omstilling 17
Presser på for energisparing 17
Klimatoppmøte 17
Bremser flere store veiprosjekter 18

4: Et rikere liv med lavere forbruk 19
Gjør reparasjoner greit igjen! 20
”Miljøvennlig mensen” videreføres 20
Nabolagsmarked 21
2 minutters strandrydding - eller 50 år 21

Fjordsøksmålet 22
Seiere i 2024 24

5: Styrende organer 25
Sentralstyret 25
Landsstyret, kontrollkomité, valgkomité, etisk utvalg 26

6: Regnskap og revisjonsrapport 27

For et år!

Foto: Jenny Marie Sveen

Foto: Kjetil Grude Flekkøy

For et år 2024 har vært for Naturvernforbundet! Politisk har det vært en berg-og-dalbane mellom gode og dårlige nyheter for natur, klima og miljø. Men for organisasjonen er det veldig gledelig at vi ser en sterk medlemsvekst, og en stor økning i antall faste givere. Vi fylte også 110 år i fjor, noe som ble feiret på et inspirerende landsmøte i Trondheim i november med 150 delegater. Der staket vi ut kursen for vår organisasjon de kommende årene.

Året begynte med en nesestyver. Vårt søksmål mot staten i saken om dumping av opptil 170 millioner tonn gruveavfall i Førdefjorden vant ikke frem. Saken er anket, og vi venter på en uttalelse fra EFTA-domstolen om hvorvidt slik dumping er i strid med EUs vanndirektiv. I ukene etter avgjørelsen i januar fikk vi over 4000 nye medlemmer.

Samtidig viste NRK hva dyktige medier kan gjøre for å vise frem den uhemmede nedbyggingen av norsk natur. Serien «Oppsynsmannen», med Bård Tufte Johansen som programleder, fortalte tv-seerne om skogvern, veiutbygging, planering av næringsparker og industritomter, fiskeoppdrett og rømminger, hyttebygging og andre trusler mot norsk natur. Artikkelserien «Norge i rødt, hvitt og grått» fulgte opp. Naturvernforbundet bidro i forkant med kunnskap og research, og flere av våre aktive medlemmer stilte opp i serien.

I 2024 har vi hatt en regjering som ofte har snakket fint om natur og miljø, men som har sviktet når det gjelder gjennomføring. Gode initiativer for klimakutt i industri og husholdninger ble fulgt opp med 62 nye utvinningstillatelser til oljeselskaper gjennom TFO-ordningen. CO2-utslippene går opp, naturbudsjettene går ned. Regjeringen har til og med sendt forslag til nye klimamål på høring, som er så lave at de selv erkjenner at de vil bryte mot Parisavtalen. Flere nye skogområder ble vernet, men hogst i naturskog fortsetter ufortrødent. Lovnader om forsterket naturvern i etterkant av naturtoppmøtet i 2022 har blitt bremset. Bunntråling er fortsatt tillatt i alle våre marine nasjonalparker. Selv om flere motorveiprosjekter er lagt på is, fortsetter arbeidet med motorveier gjennom viktige våtmarksområder på Ringerike og ved Lillehammer. Og flytrafikken øker, mens jernbanestrekninger i store deler av året var stengt på grunn av klimarelatert uvær og manglende vedlikehold.

Så vi trengs. Hver dag jobber Naturvernforbundets aktive og tillitsvalgte for å ta vare på naturverdier, hindre forurensning og ødeleggende utbygginger, begrense forbruket, spare energi, fremme miljøvennlige reiseformer, stoppe motorveier og «næringsparker», hindre naturødeleggende energiutbygging og verne om arter og økosystemer. Vi skal fortsette arbeidet for vår felles natur, for å stagge klimaendringene og sikre en rettferdig omstilling til et samfunn som er bedre for natur, miljø og klima. Og for oss mennesker.

Foto: Sveinung Skjong-Arnestad

En demokratisk medlemsorganisasjon

Naturvernforbundet ble grunnlagt i 1914 og er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon. Naturvernforbundet er en demokratisk medlemsorganisasjon med over 42 000 medlemmer og over 100 lokallag i hele landet. Medlemmene og lokallagene er grunnpilarene i organisasjonen. I vår familie inngår også ungdomsorganisasjonen Natur og Ungdom, samt barneorganisasjonen Miljøagentene.

Naturvernforbundet skal fram mot 2030 jobbe for å bli en bred folkebevegelse for natur og klima. For å ha legitimitet i debattene om natur og miljø er det avgjørende at vi er mange. Medlemsmassen og våre aktive bør speile befolkningen.

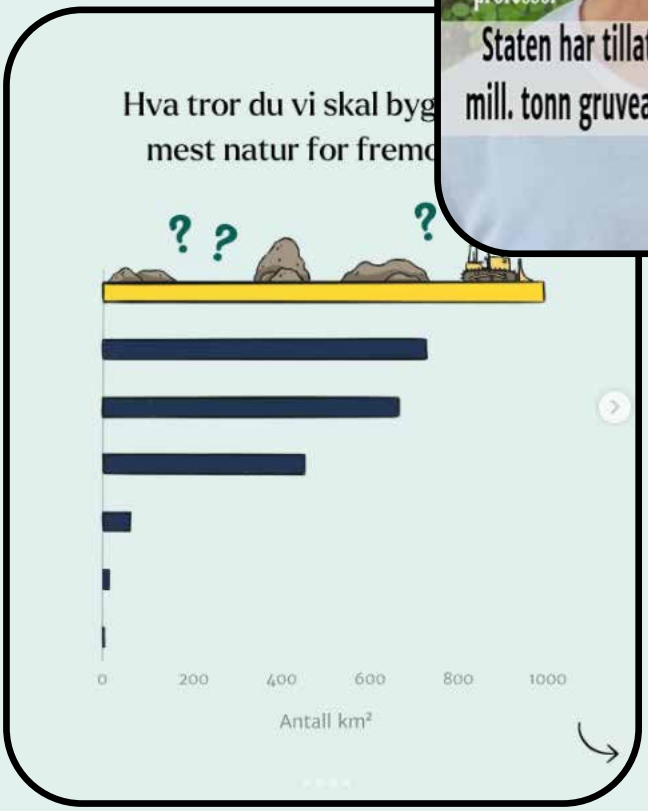
På landsmøtet i 2024 ble det bestemt at det skal settes ned en gruppe for å se spesielt på hvordan vi kan styrke organisasjonen i de områdene der landet er tynnest befolket, som ofte også er der angrepene på naturen er mest omfattende.

Topp 5 poster fra Instagram i 2024

Kapittel 1
Et synlig og slagkraftig Naturvernforbund

Foto: Fartein Rudjord

I 2024 har Naturvernforbundet opplevd en medlemsvekst uten sidestykke.

Ved utgangen av 2024 hadde Naturvernforbundet 42 053 medlemmer. Antallet nye medlemmer økte kraftigst på starten av året, etter kjennelsen i Fjordsøksmålet og fokuset på naturvern i forbindelse med mediesatsninger på området, blant annet NRKs satsninger "Oppsynsmannen" og "Norge i rødt, hvitt og grett". Men det har vært en jevn vekst også i resten av 2024.

Antallet fastgivere har også hatt en god vekst i 2024, etter en større satsning på å få flere til å bidra til Naturvernforbundets arbeid.

Medlemstall

2024: 42 051
2023: 37 268
2022: 35 649
2021: 36 081
2020: 34 915
2019: 31 128
2018: 25 204

Faste givere

2024: 3109
2023: 2550
2022: 2717
2021: 1405
2020: 1380
2019: 1315
2018: 1210

Tall for medlemmer og faste givere per 31.12. i angitt år.

Landsmøte 2024

Foto: Sveinung Skjong-Arnestad

150 delegater fra 70 ulike lag samlet seg til landsmøte i Naturvernforbundet i november 2024. Møtet ble holdt på Lerkendal i Trondheim, en by der Naturvernforbundet har en lang og sterk tradisjon.

Et nytt arbeidsprogram samt reviderte vedtekter og prinsipprogram, samt en masse uttalelser om ulike natur- og miljøsaker, ble det formelle resultatet av møtet. Blant sakene som Naturvernforbundet skal sette høyest de kommende to årene finner vi forbud mot nye hyttefelt, stans i motorveiutbygging, stans i naturødeleggende kraftutbygging, oljestans, lavere forbruk, satsning på kollektivtrafikk og bygging av en bred folkebevegelse og en sterk organisasjon.

En av hovedoppgavene blir å gjøre stortingsvalget i 2025 til et vendepunkt, med valg av politikere som forstår natur- og klimakrisen.

Leder Truls Gulowsen og nestleder Pernille Bonnevie Hansen ble gjenvalgt på landsmøtet. Med seg i ledertrioen får de den nye nestlederen Helene Ødven, bosatt i Bergen. Hun har bakgrunn fra reiseliv og media, og har blant annet arbeidet med bærekraft og naturvern for Den Norske Turistforening.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

Forsidedesign: Eivind Stoud Platou

I 2024 ble det utgitt to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø. Vårutgaven hadde "Kampen mot nedbyggingen" som tema, mens høstutgaven hadde temaet "Skogene faller".

Vårnummeret lente seg på NRK-serien "Oppsynsmannen", og viste frem Naturvernforbundets "oppsynsmenn/kvinner" - de som kjemper for å redde sin nærnatur.

Høstnummeret belyste norsk skogpolitikk, og mangelen på reelt vern av våre mest artsrike skoger.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2023 et godkjent opplag på 30 468. Redaktør for nr. 1 var Kristian Skjellum Aas, mens Tor Bjarne Christensen var redaktør for nr. 2. Andre redaksjonsmedlemmer i 2024 var Rikke Agerup, Lise Helset Eide og Kjetil Grude Flekkøy.

Enklere å være tillitsvalgt

I 2024 har vi jobbet med forenkling for de tillitsvalgte i organisasjonen. Flere prosjekter har blitt gjennomført i løpet av året, blant annet overgangen til nytt medlemsregister hvor fylkes- og lokallag får tilgang på sine medlemslister. Vi har prioritert kursing og utvikling av gode veiledere for digitale systemer, slik at det skal bli enklere å være tillitsvalgt i et fylkeslag eller lokallag.

Nyhetsbrev

Nyhetsbrev til alle medlemmer og fastgivere har vært et satsningsområde for Naturvernforbundet i 2024. Vi har etablert et månedlig nyhetsbrev til alle, som gir informasjon om vårt arbeid og om hvordan det er mulig å engasjere seg i Naturvernforbundet. Dette gir en bedre informasjonsflyt til våre medlemmer. Vi lager også egne nyhetsbrev for tillitsvalgte, samt innenfor enkelte fagområder.

108
aktive lokallag

15
fylkeslag

Naturvernforbundet hadde 108 aktive lokallag i 2024 – uendret fra 2023, men et historisk høyt antall. Det er jobbet strategisk med bistand til fylkeslag i arbeidet med å opprette nye lokallag og hjelpe lokallag som har hatt lav aktivitet tilbake til et høyere aktivitetsnivå. Godt samarbeid mellom sekretariatet og fylkeslagene har sørget for at det ble opprettet flere nye lokallag.

	2024	2023	2022
Antall aktive fylkeslag	15	15	15
Antall aktive lokallag	108	108	103

Foto: Naturvernforbundet i Lillesand

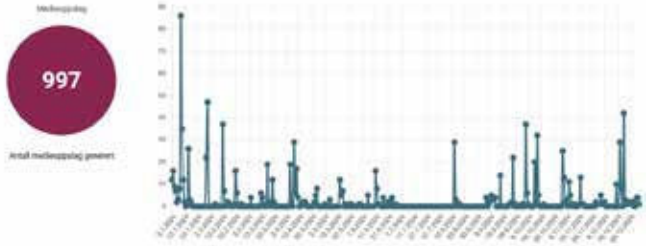
God respons på pressearbeidet

Naturvernforbundet bruker NTBs presseverktøy til å sende ut pressemeldinger, og få statistikk tilbake på hvordan disse gjør det.

I 2024 sendte Naturvernforbundet ut 75 pressemeldinger gjennom NTB. Disse genererte 997 medieoppslag. Pressemeldingene er til sammen lest 10 297 ganger på NTBs nettsider.

De mest suksessfulle pressemeldingene, som genererte flest medieoppslag og selv ble lest mest, handler alle om Fjordsøksmålet. Det er klare topper i interessen når det skjer store ting der. Ellers er rovdyr, oppdrett, statsbudsjettet, naturmeldingen, TFO/oljetildelinger, Oslofjorden og vindkraft representert blant de mest leste pressemeldingene.

43 prosent av mottakerne av våre pressemeldinger åpner disse. Det er et svært høyt tall sammenlignet med hva som er vanlig for reklameutsendelser og nyhetsbrev - og tyder på at interessen for vårt arbeid er stor i landets redaksjoner.

Kapittel 2
En levende og livskraftig natur

Å ta vare på naturen er grunnsteinen i Naturvernforbundets arbeid. Det var her vi startet, og truslene mot naturen er fortsatt store. I 2024 har vi jobbet for å ivareta naturens interesser i møte med alle typer prosjekter - veier, energiprosjekter, utbygginger. I tillegg har vi startet et stort skog-prosjekt, som skal bidra til å redde våre verdifulle og artsrike skoger.

Foto: Adrian Lombardo

Det sies at alt som kan lages av olje, kan lages av trær. Men hvor mange kjenner til skogens verdier ut over tømmerproduk-sjon? Skog er det økosystemet på kloden som har størst rikdom av arter og mest variert naturmangfold. Det gjelder både internasjonalt og her hjemme.

I tillegg har skogene den største ande-len truede arter i Norge, fordi dette er den naturen vi mennesker har utnyttet har-dest. Skogsbilveier og flatehogst, der store områder blir ryddet for trær, er den største trusselen mot livet i skogen.

I prosjektet ”Skogen - mer enn bare trær” samarbeider Naturvernforbundet, WWF, Natur og Ungdom og Sabima om å sette skogen i fokus. I tre år skal mangfoldet og rikdommen i skogen prege arbeidet vårt, finansiert av Sparebankstiftelsen DNB. Alt fra rapportskriving og politisk påvirkning til skoggledeturer, artskartlegging og kurs vil bli støttet over hele landet.

I dag trues flere av våre mest verdifulle skoger av nedbygging og hogst. Målet er at flere skal bli oppmerksom på de verdie-ne som ligger i våre naturskoger, og at dis-se skal bli bedre bevart for ettertiden.

Vil stanse voldsom nedbygging

Utbygging av vindkraft kan gi store naturødeleggelser - her fra Storheia på Fosen.

Foto: Leif Arne Jåma

Planene om Kraftpakke Finnmark, som skal skaffe strøm til elektrifisering av gassanlegget på Melkøya, er en stor trussel mot finnmarksnaturen.

Naturvernforbundet har i hele 2024 arbeidet for å stanse elektrifiseringen av Melkøya, og hindre utbyggingen av store vindkraftverk og kraftlinjer i sårbar finnmarksnatur. Flere av de mest kontroversielle prosjektene har blitt lagt bort, som Davvi og Kokelv vindkraftverk. Men likevel er det alt for mye natur som går med i de planene som ble presentert i 2024.

Grønnvasker oljenæringen

– Forslaget kommer fordi regjeringen vil elektrifisere Melkøya, noe vi mener regjeringen må droppe. Det er ikke mulig å bygge ut så mye vindkraft i Finnmark uten uakseptabelt naturtap. Vi kan ikke ofre natur for å grønnvaske oljenæringen, sier Naturvernforbundets leder Truls Gulowsen.

Av i alt 25 vindindustriprosjekter og ett vannkraftprosjekt anbefaler NVE å gå videre med høringer på 11 vindkraftprosjekter. Det store antallet har medført, og vil fortsatt medføre, mye arbeid for sivilsamfunnet. Kraftutbyggingen kan også føre til omfattende utbygging av strømnett, blant annet den omstridte kraftlinja fra Skaidi til Hammerfest.

Håpløs situasjon

Anlegget på Melkøya drives av Equinor og brukes til prosessering av flytende naturgass, såkalt LNG. I dag står dette anlegget for et av Norges største punktutslipp av CO2.

Opprop mot oppdrett i åpne anlegg

”Lukk merdene!” Det er budskapet i et nasjonalt opprop som Naturvernforbundet deltar i, sammen med Norske Lakseelver. En rekke organisasjoner støtter oppropet: Natur og Ungdom, DNT, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Sabima, Norges Bondelag, Norsk Friluftsliv og WWF er blant disse. Målet er å få nullutslipp i oppdrettsbransjen - ved å kreve at oppdrettsanlegg skal være lukket, og ta ansvar for sitt avfall.

Kraftverk gjør lite for å hindre fiskedød

To av tre kraftverkseiere har ikke engang sjekket om deres anlegg bidrar til å drepe fisk som passerer anleggets turbiner. Det viste fiskevandringsundersøkelsen 2024, som ble gjennomført av Naturvernforbundets medlemsmagasin Natur & miljø.

Nærmere 400 kraftverkseiere ble spurt i undersøkelsen, som også avdekket at to av tre kraftverkseiere ikke har montert installasjoner eller annet utstyr for å hindre fiskedød.

– Fiskevandringsundersøkelsen viser at vi har et strukturelt problem, sier Rebecca Biong, fagrådgiver i Naturvernforbundet.

Det har i flere tiår blitt avdekket at fisk blir skadet og drept i vannkraftturbiner i norske elver. Naturvernforbundet mener at NVE som konsesjonsmyndighet har sovet i timen, og krever at de tar et overordnet ansvar for å pålegge kraftverkseierne å undersøke om fisk skades i deres kraftverk.

Foto: Frode Kroglund

Veileder for vindkraftarbeid

I 2024 kom Naturvernforbundets veileder for uttalelser til vindkraftanlegg på land. Det forventes mange søknader om utbygging av vindkraft i årene som kommer, og veilederen skal gjøre det enklere for Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag å engasjere seg i disse sakene.

Veilederen forklarer Naturvernforbundets politikk på vindkraft, går gjennom saksgangen og argumentene for og mot vindkraft, og viser også hvilke alternativer man har til ny kraftutbygging som kan frigjøre energi uten å bygge ned natur. Den tar også for seg myter og fakta i vindkraftdebatten – der det tidvis kan være vanskelig å skille mellom fakta og påstander.

Den gir også tips til hvordan man kan følge med i jungelen av høringssaker, og hvordan man kan påvirke – i alle ledd fra planinitiativet kommer til etter at vedtaket er fattet.

Krafttak for Oslofjorden

I mars 2024 var Naturvernforbundet en av arrangørene bak Oslofjordkonferansen. Her ble fjordens miljøutfordringer presentert og diskutert på en fagkonferanse som raskt ble fullbooket, og som ble en stor suksess.

Arbeidet tas nå videre i et stort prosjekt, som ble støttet av Sparebankstiftelsen DNB høsten 2024. Gjennom tre år skal Naturvernforbundet identifisere effektive tiltak for å hindre forsøpling, overgjødsling, overfiske og andre trusler mot fjorden. Prosjektet omfatter hele kysten fra Telemark til svenskegrensen, og hele nedbørsfeltet som har elver som renner ut i Oslofjorden – helt til Røros, Lesja, Skjåk og Valdres. Halvparten av Norges befolkning bor i området som omfattes av prosjektet.

Foto: Per-Erik Schulze

Juksevern

Kart: Naturbase

Få illustrasjoner er like beskrivende som det nye kartet over Lågendeltaet naturreservat ved Lillehammer - der en stripe har blitt ”avvernet” for å bygge motorvei. Men i norske verneområder er det ofte fritt frem for ulike aktiviteter som skader naturmangfoldet. Tråling i marine nasjonalparker, omfattende praksis med å gi dispensasjoner til utbygginger i naturreservater og full åpning for jakt, fangst og fiske er blant disse.

Naturvernforbundet har i 2024 arbeidet for å sette søkelyset på det vi kaller ”juksevern”, og vil fortsette dette arbeidet fremover for å styrke vernet av vår natur.

Stans i planer for havbunnen

Første konsesjonsrunde for havbunnsmineraler har blitt stanset, og det vil ikke bli tildelt lete- og utvinningslisenser i 2024 og 2025. Naturvernforbundet jubler over at det som potensielt kan bli Norges største naturinngrep, nå er stoppet.

I januar 2024 besluttet regjeringen å igangsette en åpningsprosess for mineralvirksomhet på norsk kontinentalsokkel. Planen var å gjennomføre første konsesjonsrunde og begynne tildelingen av lete- og utvinningslisenser i løpet av våren 2025.

Men da budsjettforliket ble klart søndag 1. desember 2024, kunne Naturvernforbundet og andre miljøorganisasjoner juble. SV krevde i budsjettforhandlingene stans i disse planene, og de klarte å sikre flere avgjørende gjennomslag for klima og natur i statsbudsjettet. Blant disse gjennomslagene var en etterlengtet politisk stopp for råkjøret etter havbunnsmineraler.

Kapittel 3
Et energieffektivt og fossilfritt samfunn

Utslippene fortsetter å øke. Vi ser tydelige endringer i klimaet, som skyldes utslipp som vi skaper. Det har vært få politiske gjennomslag i arbeidet for et fossilfritt samfunn i løpet av 2024. Skal vi unngå at klimakrisa blir den aller største trusselen mot både natur og samfunn, må utslippene reduseres raskt de nærmeste årene.

Foto: danr13/Istockphoto.com

2024 ble det varmeste året noensinne registrert for kloden som helhet. Det har vært en rekke alvorlige klimakatastrofer rundt om i verden, inkludert i Norge. Den økende varmeenergien i jordas atmosfære er bensin på bålet for stormer, flommer, skogbranner, ras og styrtregn. Likevel knyttes sakene mindre til klima i nyhetene, og media er mer opptatt av nyhetssaker om at klimaengasjementet har falt.

Naturvernforbundet har gitt ut en statusrapport for 2024, som viser at Norge ligger dårlig an for å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. Vi opplever at regjeringen har vært lite lydhøre, og at offensiv klimapolitikk blir direkte motarbeidet. Viktige klimatiltak har blitt kuttet hvert år, slik at SV har måttet forhandle dem inn igjen. Støtte til Klimasatsordningen er ett av flere eksempler på dette.

I 2024 skulle regjeringen komme med en ny stortingsmelding for hvordan de skal nå klimamålene for 2030. Det har de ikke levert. Meldingen om klimamål for 2035 har blitt utsatt til 2025, og Norge ligger an til å bli forsinket både med innmelding av nye klimamål til FN og med arbeidet for konkrete utslippskutt frem mot 2035.

Omstillingsutvalg kommer

Etter at Klimautvalget 2050 kom med sine anbefalinger i 2023, har Naturvernforbundet jobbet for at regjeringen legger en plan for sluttfasen, i tråd med Klimautvalget 2050 sine anbefalinger. Foreløpig har regjeringen vært svært lunkne til dette forslaget. Et viktig gjennomslag er likevel at regjeringen har vedtatt at de skal sette ned et omstillingsutvalg som skal se nærmere på denne problematikken. Så gjenstår det selvsagt fortsatt å se om det vil komme noe nyttig ut av dette utvalget, men det er iallfall et lite skritt i riktig retning.

Økt CO2-avgift for oljeselskapene

Klimademonstrasjon august 2024. Foto: Kristian S. Aas

CO2-avgiften er i dag sammen med klimakvoter blant de viktigste virkemidlene for å kutte klimagassutslippene fra olje- og gassektoren. Avgiftene er bygget på prinsippet om at «forurenser betaler», hvor en gradvis og årlig økning av CO2-avgiften skal motivere til utslippskutt.

I 2024 viste det seg at oljeselskapene betalte mindre for klimagassutslippene sine enn året før, som følge av at kvoteprisen har falt. Naturvernforbundet har derfor jobbet for en økning av CO2-avgiften for oljeselskapene, og fikk gjennomslag takket være SV. Etter budsjettforhandlinger mellom SV og regjeringen skal CO2-avgiften på sokkelen økes med 16 prosent, så den øker med samme prosentsats som avgiften på fastlandet.

Vi er midt i en nødvendig omstilling fra fossil til fornybar energi – og da er det viktig at avgiftssystemet ikke premierer de fossile løsningene, som er ødeleggende for både natur og klima.

Tettere allianser for rettferdig omstilling

I løpet av 2024 har vi bygget en tettere allianse og samarbeid med fagforeninger og andre relevante aktører.

Dette har vi blant annet gjort gjennom å arrangere over 10 lokale møteplasser med representanter fra fagforeninger, næringsaktører, politikere og interesseorganisasjoner over hele landet. I tillegg har vi gjennomført flere dialogmøter og samtaler med fagforeninger som organiserer olje- og industriarbeidere og lansert en egen rapport om rettferdig grønn omstilling i samarbeid med alliansen Broen til framtiden.

Presser på for energisparing

Eneboliger og småhus står for halvparten av energibruken i bygg. I 2024 kom Naturvernforbundet med en pakke med tiltak som skal gjøre det enklere å gjennomføre sparetiltak for huseiere.

Krav om energiplan ved eierskifte, minstekrav til energieffektivisering ved oppussing og fornyelse, unntak fra søknadsplikt for energioppgradering og et eget system for energisparelån er blant tiltakene som Naturvernforbundet peker på. Det er i samfunnets interesse å frigi strøm og effekt som i dag bindes opp til oppvarming av bygg. Da er det også rimelig at samfunnet er med å betale i form av tilskudd.

Målet må være å få flest mulig til å sette i gang med de tiltakene som monner mest - så vi får frigjort strøm uten ny nedbygging av natur.

Klimatoppmøte

Naturvernforbundet deltok med vår klimarådgiver Anette Bruer Stepanoski på FNs klimatoppmøte i Baku i november 2024. Vi hadde møter og samordning med partnerorganisasjoner fra mange land, og jobbet for å påvirke den norske delegasjonen til å presse på for gode klimaløsninger.

Naturvernforbundet har fulgt FNs klimakonvensjon helt siden etableringen i 1995, og arbeider for en sterk internasjonal klimaavtale.

Bremser flere store veiprosjekter

Foto: Kristian Skjellum Aas

Leder Truls Gulowsen og Synnøve Kvamme fra Naturvernforbundet Hordaland foran Bjørnafjorden, akkurat der Hordfast-brua skulle komme i land.

Nasjonal transportplan for årene 2025-36 ble behandlet og vedtatt i 2024. En av de nye grepene der var at flere prosjekter ble plassert i en såkalt «utviklingsportefølje». Dette er prosjekter som ikke startes nå, men som skal vurderes i neste rullering av transportplanen. I realiteten er dette en «fryseboks» for prosjekter som er veid og funnet for store, for tunge og for kontroversielle – men der man ikke vil skrinlegge prosjektene helt.

Flere av de veiprosjektene Naturvernforbundet har jobbet aller mest med å stoppe, har nå blitt lagt i denne «fryseboksen». Hordfast, veiforbindelsen mellom Os og Stord som vil ødelegge verdifull kystregnskog og femdoble trafikken på E39 sør i Hordaland, er blant disse. Det samme er Møreaksen, en ny hovedveiforbindelse mellom Ålesund og Molde med tunnel under Romsdalsfjorden. Også del 2 av E18-utbyggingen Oslo-Asker er lagt i samme fryseboks.

Stortinget vedtok at ny motorvei over våtmakrsområdene ved Hønefoss skal fortsette som et fellesprosjekt med jernbane, men det er heldigvis ikke satt av pernger til utbygging. Derimot er utbygging av E6 over naturreservatet i Lågendeltaet ved Lillehammer prioritert. Men generelt er denne transportplanen et dokument som legger mer vekt på vedlikehold og sikkerhet, og mindre på nye gigantprosjekter – noe som er godt nytt for natur og miljø.

Kapittel 4
Et rikere liv med lavere forbruk

Forbruker vi mindre, trenger vi ikke å produsere så mye. Da sparer vi råvarer, og vi sparer natur som forbrukes for å produsere disse råvarene. Og vi sparer energi, både til fremstilling, transport og etterbehandling. I tillegg blir det mindre avfall. Naturvernforbundet vil gå fra strategi til handling når det gjelder å begrense vårt forbruk.

Foto: Jannicke Totland

I en årrekke har Naturvernforbundet arrangert Den store klesbyttedagen. Prosjektet, som skal sikre at klær vi eier får et lengre liv og at folk kan få byttet ut elementer i sin garderobe uten å kjøpe nyproduserte klær, har vært en stor suksess.

I 2024 ble det gjennomført over 250 klesbyttearrangementer over hele landet på kampanjedagen i slutten av april, eller på et tidspunkt nær denne.

Klesbytte er en effektiv måte å fornye garderoben uten å påvirke miljøet unødig. Hvert plagg som får nytt liv kan hindre at nyproduserte plagg blir produsert - og tekstilbransjen er blant de aller største forurenserne og ressursbrukerne på verdensbasis.

Klesbyttedagen har i flere år vært et samarbeidsprosjekt mellom flere organisasjoner, støttet av Sparebankstiftelsen DNB. Fra 2025 vil den økonomiske støtten bli trappet ned, men arrangementet har vist seg å stå godt på egne ben. Naturvernforbundet vil fortsette å legge til rette for klesbyttearrangementer over hele landet, og kjempe videre for en mer miljø- og ressursvennlig politikk når det gjelder klær og tekstiler.

Gjør reparasjoner greit igjen!

Vi lever i et land som har momsfritak for å kjøpe aksjer, mens den vesle systua og sykkelverkstedet må kreve inn 25 prosent moms. Tenk om det var omvendt?

Marte Rostvåg Ulltveit-Moe har i en årrekke arbeidet for å gjøre reparasjoner og gjenbruk enklere, billigere og mer tilgjengelig. I 2024 kom hun ut med boken «Kan det fikses?», en bok som på en lettfattelig måte forklarer og forsvarer Naturvernforbundets politikk når det gjelder gjenbruk og reparasjoner. Vi spanderte boka på alle representantene på Stortinget, og har hatt mange lokale arrangementer om reparasjon og gjenbruk. I tillegg arbeider vi politisk for å fremmegjenbruk fremfor nykjøp.

"Miljøvennlig mensen" videreføres

Prosjektet "Miljøvennlig mensen" ble startet opp i 2024. Målet er å redusere avfallsmengdene fra sanitærprodukter.

Hver måned bruker menstruerende kvinner bind, tamponger og truseinnlegg. Dette skaper mye avfall, og i prosjektet deles det ut menskopper, som er en god dlergangsløsning. Dessverre er det fortsatt mye skam knyttet til dette, frykt for lekkasje, at det ansees som ekkelt og at man er uhygienisk.

Dette gjør at frykten for å være alternativ er stor. Vi går for det vi kjenner til fra før.

Gjennom prosjektet "Miljøvennlig mensen" vil Naturvernforbundet anspore til bruk av flergangsløsninger som menskopper. Et pilotprosjekt på helsestasjoner i Oslo ble gjennomført i 2024, og prosjektet videreføres i 2025.

Nabolagsmarked

- et marked i gata der du bor!

I tre år har Naturvernforbundet gjennomført prosjektet ”Nabolagsmarked”. Målet har vært å engasjere nabolag til å arrangere byttemarkeder - ditt skrot som ligger lagret i bod og kjeller kan være akkurat det naboen trenger! I tillegg skaper nabolagsmarkeder en sosial møteplass - noe som dessverre er mangelvare i mange moderne nabolag.

Vi nordmenn er i europatoppen på forbruk. Mange av tingene vi eier krever mye å produsere, men er sjelden i bruk. Visste du for eksempel at en gjennomsnittlig drill kun er i bruk i 12 minutter i løpet av sin levetid? Hvis flere eier tingene, blir de brukt mer.

2 minutters strandrydding – eller 50 år

Kart: Astri Reppe, fra ”2 minutters sreandrydding”

Naturvernforbundets lokal- og fylkeslag har holdt på med strandrydding i over 50 år og lagene rydder langs elver, innsjøer, vassdrag og strender hele året og over hele landet. Vi deltar i nasjonale kampanjer, som Strandryddedagen, og har egne løpende aksjoner, som Facebook-gruppa ”2 minutters strandrydding”, som har 5400 medlemmer som deler sine funn. Alle kan delta. Strandrydding og annen plastrydding er en sosial, hyggelig og meningsfull aktivitet for hele familien. På våre nettsider finnes tips og guider.

Men vi arbeider også for å hindre at ny forsøpling oppstår, ved å minimere mengden plast som brukes. Med mindre plast i omløp, blir det mindre forsøpling av ikke-nedbrytbare materialer i naturen.

Fjordsøksmålet

Helt i staten av 2024 fikk forkjemperne for å hindre gruvedumping i Førdefjorden en real kalddusj. Men vi gir ikke opp – fjorden får de ikke!

Allerede 10. januar kom dommen i Fjordsøksmålet fra Oslo tingrett. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom fikk ikke medhold i at tillatelsen til gruvedrift med sjødeponi i Førdefjorden var ugyldig. Vi ble også dømt til å betale 1,4 millioner kroner for statens sakskostnader.

Sinte og skuffede

– Vi er både sinte og skuffede. Denne dommen er en krise for naturens rettsvern i Norge. Staten har tillatt bruk av Førdefjorden som avfallsplass for gruveindustrien, og tingretten har støttet det. I tillegg må vi betale staten saksomkostninger når vi har prøvd å hindre forurensning av en levende fjord. Dette er opprørende – og et hardt slag mot kampen for norsk natur, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet.

– Denne dommen er helt feil! Fjordsøksmålet har avslørt store svakheter og feil i måten norske myndigheter behandler naturen på. Vi står i en naturkrise, og det er på høy tid at vi stanser ødeleggelsen av den naturen vi er helt avhengige av, sa leder Gytis Blaževičius i Natur og Ungdom.

Anket i februar

Og det sluttet ikke der – for i februar, etter styrebehandling i begge organisasjoner, bestemte de seg for å anke saken inn for lagmannsretten. Miljøorganisasjonene anførte at statens tillatelser til gruvedrift med dumping av opptil 170 millioner tonn gruveavfall er ugyldige. I anken er søksmålet avgrenset til EUs vanndirektiv og forbudet mot forurensing av en vannressurs, slik staten har tillatt i Førdefjorden.

Ifølge vanndirektivet kan slik forurensning kun tillates hvis det foreligger overordnede samfunnsinteresser, eller «overriding public interest». Hvis tingrettens tolkning blir stående,vil enhver lønnsom aktivitet kunne utgjøre en slik godkjent interesse, noe miljøorganisasjonene er sterkt uenige i. Miljøorganisasjonene bad derfor lagmannsretten om å forelegge dette spørsmålet for EFTA-domstolen for å få en rådgivende uttalelse om hvordan regelen skal forstås.

Sendt til EFTA

Staten var uenige i at en uttalelse fra EFTA-domstolen var nødvendig, men i april bestemte Borgarting lagmannsrett at domstolen skulle konsulteres.

– Vi er veldig glade for at lagmannsretten vil gi saken en skikkelig behandling gjennom EFTA-domstolen. Det gir håp om at vi skal kunne hindre gruvedumping og forurensning av norske fjorder, sa Gulowsen etter beslutningen.

Er inntekter og arbeidsplasser grunn god nok til å tillate forurensning av en fjord? Det var problemstillingen som EFTA-domstolen skulle ta stilling til. Domstolen gjennomførte en høring i saken 16. oktober, og Naturvernforbundet var til stede i domstolen – etter å ha reist med tog.

Foto: Luka Tomac

Staten fikk motbør i høring

I tillatelsen til dumping av gruveavfall i Førdefjorden angir staten hensynet til privat fortjeneste og skatteinntekter som en overordnet samfunnsinteresse som kan legitimere forurensning av fjorden. I høringen fikk staten sterk motbør fra EU-kommisjonen og EFTAs overvåkningsorgan (ESA).

– Det later til at regjeringsadvokaten skjønte at dette argumentet var svakt, for de forsøkte å oppkonstruere en annen begrunnelse i høringen, sier Gulowsen.

Innsamling og Spleis

Fjordsøksmålet er et stort løft for Naturvernforbundet og Natur og Ungdom. Gjennom året har det blitt samlet inn økonomisk støtte til å drive prosessen videre. Innsamlingen har vært en suksess, og har gitt organisasjonene større økonomisk trygghet for å kunne anke beslutningen, og følge prosessen videre.

Unntak fra miljøbestemmelser

– Denne saken gjelder terskelen for å gjøre unntak fra en av Europas mest sentrale miljøbestemmelser, nemlig forbudet mot å forringe vannressurser. Det er nettopp derfor det er så viktig for oss at denne miljøloven blir tolket og fulgt opp på rett måte, både for Førdefjorden og andre vannforekomster i Norge og Europa, sier Gulowsen.

Innen utgangen av 2024 hadde det ennå ikke kommet noen uttalelse fra domstolen i Luxembourg.

Ankesaken ventes å komme opp for Borgarting lagmannsrett i juni 2025. I mellomtiden har gruvedriften så smått startet opp i Førdefjorden – på lavbluss. Men det er ikke for sent å redde fjorden.

Seiere i 2024

• **Gildeskål** kommune satte i år ned foten for planen om å sprenge øyer for oppdrett. På Bunestoppen i **Bamble** ble store utbyggingsplaner sendt tilbake til start, etter klage fra Naturvernforbundet i Telemark.
• Vindkraftplanene i **Davvi** ble stanset! Det er en stor seier for naturen at planene for Davvi og Kokelv vindkraftverk ikke står på NVEs liste over kraftprosjekter som skal på høring.
• 2024 ble et rekordår for **skogvern**, med over en milliard kroner. Også for 2025 ble det sikret betydelig mer penger til frivillig skogvern enn det regjeringen først la opp til.
• På tampen av året vedtok regjeringen å verne **31 skogområder**. I tillegg har Naturvernforbundet i Trøndelag fått medhold i en sak om hvem som er kjøperen av et parti naturskog som ble hogd i Orkdal.
• **Natursats**, en ordning som gir tilskudd til lokale tiltak for å ivareta naturmangfold, fikk mer midler til bruk i 2025.
• Naturvernforbundet Hordaland har avslørt miljøkriminalitet og ulovlige skogsbilveier i **Bergen**. Nå skjerper kommunen kravene og politiet etterforsker aktørene. En betydelig seier!
• Fylkeslaget i Nordland fikk medhold i en klage på Statsforvalterens avgjørelse om kloakkutslipp fra et hyttefelt i **Saltstraumen** marine verneområde.
• Nesten alle foreslåtte **vindkraftverk** i natur – flere titalls prosjekter – har i år blitt avslått. Ingen vindkraftverk i sårbar natur har fått konsesjon.
• I vinter bygget Naturvernforbundet i Rogaland en hekkeplattform ved **Mosvatnet** i Stavanger. Ti måkepar bosatte seg på plattformen, og tolv små unger så dagens lys.
• Naturvernforbundet i **Trondheim** fikk i år nesten fullt gjennomslag for sine innsigelser til kommuneplanens arealdel, og fikk den grønneste arealplanen Trondheim har hatt!
• Det ble i år satt en stopp for **Nidelvstien**, en sammenhengende sti fra Klæbu til Nedre Leirfoss i Trondheim.
• For første gang har kommunestyret på **Røros** vedtatt å avslå en større hytteutbyggingsplan.
• Det blir nedsatt et omstillingsutvalg for utfasing av **oljevirksomheten**.Det er langt herfra til en plan for sluttfasen for petroleumssektoren, men et viktig skritt i riktig retning.
• Direkte dagtog til **København og Hamburg** skal starte innen 2026, og nattog til København innen 2030. Planleggingen starter nå.
I tillegg: Mange av sakene Naturvernforbundet jobber med kan ikke måles i seiere eller tap. Derfor vil vi også trekke fram noen av de andre sakene vi jobber med.
• Naturvernforbundet i **Finnmark** har i løpet av året deltatt og holdt appell på ni folkemøter om nedbyggingen av Finnmarks store naturområder.
• I **Sør-Østerdal** arrangerte lokallaget Naturglededagen 2024, der de samlet barn, foreldre og besteforeldre til et mangfold av aktiviteter.
• Naturvernforbundet Midt-Troms og Midt-Troms Naturlag arrangerte krabbesafari og fuglesafari under **Finnsnes** i Fest.
• Lokallaget i **Kvinnherad** har arrangert fuglekasse- og quiz-dag, og vårtur med forfatter Jan Rabben.

Kapittel 5
Styrende organer

Naturvernforbundet er en demokratisk organisasjon. Medlemmene velger delegater til landsmøtet, som holdes annethvert år og meisler ut hovedlinjene i forbundets politikk. Mellom landsmøtene er landsstyret det høyeste organet. Oversikten viser medlemmer frem til landsmøtet i november 2024.

Foto: Jenny Marie Sveen

Sentralstyret har bestått av:

Leder: Truls Gulowsen
1. nestleder: Pernille Bonnevie Hansen
2. nestleder: Randi Storhaug
Styremedlem: Kjell Magne Derås
Styremedlem: Lasse Eriksen Bjørn
Styremedlem: Ingebjørg Marie Thorkildsen
1. varamedlem: Hilde Marie Gaebpie Danielsen
2. varamedlem: Øyvind Johnsen
3. varamedlem: Gaute Rolv Dahl
Natur og Ungdom: Gytis Blaževičius
Vara, Natur og Ungdom: Sigrid Hoddevik Losnegård

Landsstyret

Agder: Rune Sævre, vara Yvonne Kerlefsen
Buskerud: Martin Lindal, vara Astrid Busengdal
Finnmark: Leif Gøran Wasskog , vara Annie Leonore Henriksen
Hordaland: Knut Espelid, vara Tone Salomonsen
Innlandet: Thomas Cottis, vara Kjetil Bjørklund
Møre og Romsdal: Japke Stobbe, vara Louise Thoresen
Nordland: Dag Johansen, vara Kaja Langvik-Hansen
Oslo og Akershus: Espen Ulvin, vara Karin Irene Olsen
Rogaland: Wenche Skorge, vara Hugh Clarke
Sogn og Fjordane: Anne-Line Thingnes Førsund (til april), vara Jon Anders Stavang
Telemark: Saskia Wanders, vara Torfinn Sanden
Troms: Anne-Lise Mortensen, vara Anne Nesbakken
Trøndelag: Magne Vågsland, vara Kari Merete Andersen
Vestfold: Ann Norderhaug, vara Espen Backe
Østfold: Håkon Borch, vara Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom: Jesper Stattin, vara Ada Amilia Skjensvold
Miljøagentene: Signe Lindbråten, vara Sina Øversveen
Ansatte: Dag Arne Høystad, vara Ingvild Fonn Asmervik / Tina Andersen Vågenes

Kontrollkomité

Leder: Kåre Olerud, Innlandet
Medlemmer: Sigrid Ryeng Alnes, Oslo og Akershus og Gert-Fredrik Malt, Oslo og Akershus

Valgkomité

Leder: Jon Anders Stavang, Sogn og Fjordane
Medlem: Aslak Heika Hætta Bjørn, Oslo og Akershus
Medlem: Anne Grete Frøset, Trøndelag
1. varamedlem: Annie Henriksen, Finnmark
2. varamedlem: Olav Nicolay Larsson Aga, Hordaland

Etisk utvalg

Etisk utvalg består av:
Leder: Magnus Storvoll Strømseth
Medlem: Randi Alsos
Medlem: Bernt Bull
Medlem: Lea Justine Nesheim

Kapittel 6
Regnskap og revisjonsrapport

Her, og på de påfølgende sidene, finner du aktivitetsregnskap, balanse, noter, årsberetning og revisorberetning for Naturvernforbundet i 2024.

Foto: KaVass/Flickr.com

Firma : Norges Naturvernforbund

Naturvernforbundet

Anskaffede midler

	note	Regnskap 2024	Regnskap 2023	Regnskap 2022
1.1 Medlemsinntekter	2	**10 044 464**	**9 142 194**	**8 826 047**
1.2 Tilskudd	3	**50 729 110**	**50 547 730**	**45 966 571**
1.2.2 Offentlige tilskudd		35 172 796	37 723 611	34 573 014
1.2.4 Andre tilskudd		15 556 314	12 824 119	11 393 557
1.3 Innsamlede midler, gaver mv	4	**11 642 031**	**9 908 551**	**6 490 581**
1.4 Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter		**1 600 015**	**2 302 478**	**2 267 439**
1.5 Finans- og investeringsinntekter	11	**174 885**	**172 451**	**205 828**
1.6 Andre inntekter		**58 700**	**139 153**	**88 711**
Sum anskaffede midler		**74 249 204**	**72 212 557**	**63 845 178**
2. Forbrukte midler				
2.1 Kostnader til anskaffelse av midler		**6 795 145**	**3 997 017**	**4 769 848**
2.1.2. Kostnader til innsamling		3 341 206	1 039 122	758 451
2.1.1. Kostnader til medlemsadministrasjon		2 624 208	1 963 079	2 563 204
2.1.3. Kostnader til arbeid med tilskudd og verving av medlemmer		707 766	815 496	1 169 161
2.1.4. Kostnader til anskaffelse av andre midler		121 965	179 320	279 032
2.2 Kostnader til organisasjonens formål		**61 880 272**	**61 580 326**	**59 046 509**
2.2.1 Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		**27 410 152**	**27 043 815**	**24 773 527**
2.2.1.1. Kontingentoverføringer fylkes-og lokallag		5 626 156	5 339 233	4 987 105
2.2.1.2. Tilskudd til nasjonale samarb. partnere, samt fylkes-lokallag	10	8 384 558	5 074 120	4 964 524
2.2.1.3. Internasjonalt arbeid, overføringer til partnere		13 399 438	16 632 461	14 821 898
2.2.2 Kostnader til aktiviteter som oppfyller målet		**34 470 119**	**34 534 512**	**34 272 981**
2.2.2.1. Klima, forbruk,energi, forurensing, naturmangfold, inklusive internasjonalt		19 913 750	18 015 502	19 924 098
2.2.2.4. Kampanje- og organisasjonsarbeid		11 760 403	13 586 713	11 177 100
2.2.2.5. Kommunikasjon		2 795 966	2 932 297	3 171 783
2.3 Administrasjons- og styrekostnader		**6 244 709**	**5 824 351**	**4 234 769**
Sum forbrukte midler		**74 920 126**	**71 401 694**	**68 051 126**
Aktivitetsresultat	8	**-670 922**	**810 862**	**-4 205 948**

Balanse 2024 - Norges Naturvernforbund

Eiendeler	Note	31.12. 2024	31.12. 2023
Anleggsmidler			
Inventar, maskiner, IT etc.	6	338 129	74 089
Ombygging kontor/møterom	6	461 600	
Sum anleggsmidler		**799 729**	**74 089**
Immaterielle Eiendeler			
Nye nettsider	6	1 247 709	1 663 612
Nytt medlemssystem	6	558 061	697 576
Ny It-plattform	6	95 699	
Sum Immaterielle Eiendeler		**1 901 469**	**2 361 188**
Omløpsmidler			
Fordringer			
Kundefordringer	10	4 947 292	5 537 605
Andre kortsiktige fordringer		702 181	1 602 927
Sum fordringer		**5 649 473**	**7 140 533**
Bankinnskudd, kontanter og lignede	9	22 331 751	18 700 199
Sum omløpsmidler		**27 981 224**	**25 840 732**
Sum eiendeler		**30 682 422**	**28 276 009**

Formålskapital og gjeld	Note		
Formålskapital			
Formålskapital med eksternt pålagte restriksjoner	8	350 983	361 296
Fri formålskapital	8	9 392 785	9 747 940
Sum formålskapital	8	**9 743 768**	**10 109 236**
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	10	4 418 709	2 642 156
Skyldig offentlig avgifter		2 145 532	1 816 246
Tilskuddsgjeld		2 154 955	3 221 256
Annen kortsiktig gjeld		12 219 460	10 487 117
Sum kortsiktig gjeld		**20 938 656**	**18 166 775**
Sum Formålskapital og gjeld		**30 682 422**	**28 276 011**

Oslo den 2. juni 2025
I styret for Norges Naturvernforbund

Truls Gulowsen (Jun 2, 2025 16:22 GMT+2)

Truls Gulowsen
Leder

Pernille Hansen (Jun 6, 2025 15:34 GMT+2)

Pernille Hansen
Nestleder

Helene Ødven (Jun 4, 2025 10:29 GMT+2)

Helene Ødven
Nestleder

Kjell Magne Deråsen (Jun 3, 2025 10:43 GMT+2)

Kjell M. Deråsen
Styremedlem

Mattis Danielsen (Jun 3, 2025 14:52 GMT+2)

Mattis Danielsen
Styremedlem

Øyunn Hasvik (Jun 4, 2025 12:24 GMT+2)

Øyunn Hasvik
Styremedlem

Jesper Stattin (Jun 4, 2025 10:03 GMT+2)

Jesper Stattin
Styremedlem Natur og Ungdom

Gro Holstad (Jun 3, 2025 20:58 GMT+2)

Gro Holstad
Generalsekretær

Naturvernforbundet

Noter til årsregnskap 2024

Regnskapsprinsipper
Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld
Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l
Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld
Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivingen ikke lenger er til stede.

Varer
Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.

Fordringer
Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt
Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt
Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder. Men står også som en betydelig kostnadspost når kontigentene sendes videre til fylkes- og lokallag ihht vedtektene. I 2024 ble det overført medlemskontigenter tilsvarende 5,626 Mill kroner.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres som hovedregel på mottakstidspunktet. Men gaver med bindinger og gaver som er øremerket med egne vedtak (feks Førdefjorden) følger prosjektenes aktivitet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad
Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP, er nå flyttet til Storebrand. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Naturvernforbundets forpliktelser etter tidligere ordning med Offentlig Tjenestepensjon vil løpe i lang tid etter at ansatte har sluttet og har i de senere år bidratt med store ekstrakostnader. Selv om forpliktelsene på lang sikt blir mindre og mindre, vil ordningen kunne medføre plutselige merkostnader på både 1 og 2 millioner kroner per år de neste 5-10 årene.

Fordeling av kostnader
Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2024 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkelen oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2024	2023
Vareforbruk	842 117	318 983
Personalkostnader	30 001 406	26 952 907
Av/nedskrivning driftsmidler	647 017	489 526
Annen driftskostnad	43 398 012	43 546 975
Sum driftskostnader ex finanskostnader	74 888 552	71 308 391
Finanskostnader	31 574	93 304
Sum driftskostnader	74 920 126	71 401 695

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2024

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2024 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2024 uavhengig om betalt eller ikke.

Medlemskategori	2024	2023	2022	2021	2020
Æresmedlem	8	8	7	6	7
Livstidsmedlem	158	149	158	163	169
Hovedmedlem	24541	20820	19363	19979	19172
Studentmedlem	560	512	529	565	593
Rabattert medlemskap	2499	2271	2228	2142	2109
Familiemedlem	4611	4158	4104	4058	3920
Rabattert familie	362	364	389	415	445
Husstand	6555	6271	6218	6099	5903
NNV-Miljøagent	2757	2610	2653	2654	2597
Total	**42051**	**37163**	**35649**	**36081**	**34915**
Endring fra forrige år	4888	1514	-432	1166	3787

I 2024 ble det bokført medlemsinntekter tilsvarende kroner 10 044 464, hvorav 5 626 156 er overført til fylkes- og lokallagene ihht landsmøtets vedtak for kontingentfordeling. I 2025 vil kontigentandelen for fylkes- og lokallagene utgjøre kroner 5,634,732, se også i note 10.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2023

Offentlige midler	2024	2023
NORAD	10 638 084	9 118 382
Klima og miljødepartementet, grunnstøtte	7 952 000	7 483 440
Lotteri og stiftelsestilsynet (tippeoverskudd)	4 768 954	5 671 212
Lotteri og stiftelsestilsynet (momskompensasjon)	2 757 932	2 659 388
Stiftelsen Atlas-Alliansen	2 821 398	4 025 168
Klima og miljødepartementet	2 750 600	2 929 644
Miljødirektoratet	3 865 000	2 334 937
Statens Strålevern	2 080 000	2 149 936
Senter mot Marin forsøpling		2 000 000
Integrering og Mangfoldsdirektoratet		150 000
Norsk dekommisjonering	135 000	120 000
Verdal Kommune		75 450
Kommunal og mod.departementet		57 250
Høgskolen i Innlandet		50 450
Andre		7 076
Sum offentlige midler	**37 768 968**	**38 832 333**

Overført til påfølgende år	2 596 172	**1 108 722**
	35 172 796	**37 723 611**

Andre tilskudd	**2024**	**2023**
Sparebankstiftelsen DNB	9 004 435	2 409 206
Rockefeller Philantrophy Advisors	3 955 400	2 674 085
Haldor Viriks Legat	600 000	560 114
LS Europe Logos SRL	501 136	582 263
Volvo Car Norway	500 000	
Handelens Miljøfond	500 000	480 000
SRN Bidrag	190 000	260 776
Hurtigruten Foundation	75 000	
INFORSE	73 143	
NINA, Norsk Institutt for naturforskning	57 200	91 528
Ryfylkefondet - støtte Vassdragstreffet	25 000	
RSK DA	20 000	
Lyse Kraft - støtte Vassdragstreffet	20 000	
Naturvernforbundet i Rogaland	10 000	
Forum for natur og friluftsliv Rogaland (FNF)	10 000	
SABIMA	5 000	58 340
NNV i Strand	5 000	
As Sands Laksefiske	5 000	
European Commision		5 149 514
Topten Hacks		445 777
Jernbanealliansen		260 000
Enchant		205 890
Tides Foundation		153 179
NCM		69 343
Norsk Botanisk forening		32 500
Sum andre tilskudd	**15 556 314**	**13 432 515**
Overført til påfølgende år	0	608 396
	15 556 314	**12 824 119**

Note 4 – Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	2024	2023	2022	2021
Faste givere	4 130 148	3 710 071	2 892 674	2 066 414
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver, bedriftsgaver	7 511 883	6 198 480	3 597 907	2 767 437
Sum gaver og innsamlinger	**11 642 031**	**9 908 551**	**6 490 581**	**4 835 872**
Faste givere (Naturvenn)	**3 109**	**2 550**	**2 717**	**1 405**
Snitt årlig fastgiverbeløp	1 328	1 455	1 065	1 471

Det følger med mange kostnader for å samle inn midler. I 2024 utgjorde dette kr 3 340 456 (se 2.1.2 i aktivitetsregnskapet). Dette inkluderer både personalkostnader for ansatte i team fundraising og kostnader til eksterne partnere, for eksempel TeleMarketing-byrå. Dette er et satsningsområde for å fremskaffe mer frie midler til organisasjonen, så disse kostnadene vil øke i årene som kommer. Forventningen er dog at innsamlede frie midler vil øke betydelig mer enn kostnadene til innsamling i årene som kommer.

Etter en intern omorganisering av ressurser i sekretariatet som skjedde i november tydeliggjorde vi også roller og ansvar for innsamling og medlemsregister som gjør at disse personalkostnadene nå føres direkte mot kostnader til innsamling og kostnader til medlemsregister, mens de tidligere delvis er blitt ført mot kampanje- og organisasjonsarbeid.

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Personalkostnader	2024	2023
Lønn, feriepenger m.v.	23 100 454	20 083 633
Arbeidsgiveravgift	3 724 974	3 355 693
Pensjonskostnader	2 805 151	3 130 651
Annen godtgjørelse	370 826	382 929
Sum	30 001 406	26 952 907

	2024	2023
Antall årsverk per 31.12	36,5	35,5

Pensjonskostnader	2024	2023
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 941 940	3 473 518
Refusjoner fra andre og fylkeslag	-99 824	-347 798
Sluttvederlag og O/U fond	453 330	432 413
Egenandeler ansatte	-490 296	-427 481

Pensjonskostnad	2 805 151	3 130 652

Pensjonspremiefond	2024	2023
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	1 572 558	323 805

Kostnadene for pensjon i 2023 og 2024 er veldig høye, noe som skyldes etterslepet av forpliktelser vi har fra tidligere ansatte som hadde Offentlig Tjenestepensjon. I 2022 ble premiefondet brukt opp som gjorde at alle disse kostnadene måtte tas fortløpende. Vi har fortsatt store fremtidige forpliktelser, men vi har nå et premiefond som kan jevne ut noe av kostnadene fra år til år.

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Styrets nestledere er lønnet i 20 % stilling, Pernille Hansen og 40% stilling, Randi Storhaug, mens øvrige styremedlemmer ikke har mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til ledelsen	Leder	Nestledere	Generalsekretær
Lønn	765 600	327 960	925 775
Pensjonsutgifter	42 959	14 277	55 217
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	7 131	11 312	6 276
Sum	**815 690**	**353 549**	**987 268**

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand inkl. mva	2024	2023
Revisjon	254 016	331 500
Prosjektattestasjon	380 064	582 988
Annen bistand	62 625	27 500
Sum revisjon og regnskapsbistand	**696 705**	**941 988**

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Immaterielle eiendeler	Inventar	Ombygging lokaler	IT/Program	Sum
Bokført verdi 01.01	2 361 188	74 089		0	2 435 277
Tilgang i året	100 736		472 307 (2)	339 895 (1)	912 938
Årets avskrivninger	-560 455	-58 860	-10 734	-16 995	-647 044
Bokført verdi 31.12	**1 901 469**	**15 229**	**461 573**	**322 900**	**2 701 171**
Avskrivningsperiode	5 år	10 år	4 år	3-5 år	

(1) tilgang i året er ny it-plattform og nye PCer med dockingstasjoner i forbindelse med ny IT-plattform
(2) tilgang i året er ombygging for å bedre møteromskapasiteten

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

Nøkkeltall	2024	2023	2022

Formålsprosent	83 %	86 %	87 %
Innsamlingsprosent	71 %	90 %	88 %
Administrasjonsprosent	8 %	8 %	6 %

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet. Innsamlingsprosenten er på 71 % i 2024, og preges av at vi økte satsningen på slutten av året, mens de gjentakende inntektene ikke kommer før i 2025 og senere.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

	Formålskapital med eksterne bindinger	Fri formålskapital	Sum formålskapital
Formålskapital per 01.01	361 296	9 747 940	10 109 236
Korrigering Depositum		305 454	305 454
Årets resultat	-10 313	-660 609	-670 922
Formålskapital per 31.12	350 983	9 392 785	9 743 768

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 01.01.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN)	54 428		54 428
Jernbanealliansen	206 868	-10 313	196 555
Norsk Nukleær Dekommisjonering	100 000		100 000
SUM formålskapital med eksterne bindinger	361 295	-10 313	350 983

Note 9 – Bundne bankmidler

	Saldo 31.12.2024
Skattetrekkskonto	1 011 855

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er Friends of the Earth, alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene og utbetaler den samlede kontingenten til fylkeslaget. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet satte i 2024 medlem i den internasjonale naturvernorganisasjonen – Friends of the Earth på frys, og har ikke betalt kontingent i 2024.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer nå økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2024 leverer Naturvernforbundet slik tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold, Buskerud, Sogn og Fjordane, Nordland, Finnmark, Innlandet og lokallagene i Bærum og

Fredrikstad og Hvaler, i tillegg til noen spesifikke prosjekter. Naturvernforbundet kjører også lønn/pensjon for noen fylkeslag.

Naturvernforbundet utfører også lønn og regnskapstjenester for Miljøagentene og Natur og Ungdom.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		**Leverandørgjeld**	
	31.12.2024	31.12.2023	31.12.2024	31.12.2023
Fylkes- og lokallag	1 183 527	662 014	986 123	620 987
Natur og Ungdom	805 344	1 355 037	361 500	350 000
Miljøagentene	466 966	288 135	207 468	203 685
Friends of the Earth		0	4 662	0
Sum	**2 455 837**	**2 305 186**	**1 559 752**	**1 174 672**

	Fylkes- og lokallag	Natur og Ungdom	Miljøagentene
Inntekter			
Tilskudd fra Trøndelag	200 000		
Økonomiservice	305 000	272 794	186 554
Andel husleie, driftskostnader			566 590
Kostnader			
Aktivitetstilskudd	4 088 304		
Medlemskontingent/Kontingent	5 626 156		85 850
Momskompensasjon	1 893 186		
Driftsstøtte	1 675 000	350 000	100 000
Tilskudd prosjekter	72 701	777 149	443 300

Viderefakturering av kostnader knyttet til porto, fellesutgifter, medlemssystem er ikke inkludert i oversikten. Beløpet på momskompensasjon til fylkes og lokallag er ikke med i summen på overføringer i regnskapet.

Note 11 Finansposter

Finansposter	**2024**	**2023**
Renteinntekter	43 302	62 178
Annen renteinntekt	-	2 520
Valutagevinst (agio)	129 281	107 753
Annen finansinntekt	2 301	-
Finansinntekter	**174 884**	**172 451**
Annen rentekostnad	2 347	1 033
Valutatap (disagio)	23 815	87 444

Annen finanskostnad	5 411	4 827
Finanskostnader	**31 573**	**93 304**
Netto Finansposter	143 311	79 147

Etter flere år uten rentebærende driftskonto har vi nå renter på både drifts- og høyrentekontoer. Dette ble endret i desember iår. Samtidig ble det innført ny praksis for likviditetsforvaltning som ventes å gi høyere avkastning på våre likvide midler, uten høyere risiko, i årene som kommer.

Årsberetning 2024

Virksomhetens art og lokalisering
Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål*: å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.*

Landsmøte, landsstyre og sentralstyre er organisasjonens besluttende organer, og i november 2024 ble det gjennomført landsmøte i Trondheim.

Landsstyret har hatt 8 møter i 2024, herav 2 ekstraordinære og tilsvarende har sentralstyret hatt 6 møter, herav 1 ekstraordinært.

Denne årsberetningen forholder seg primært til økonomiske og regnskapsmessige forhold, mens organisasjonens hele og fulle beretning finnes i Årsmeldingen.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboes gate 8 i Oslo.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2024, 41 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 36,5 årsverk. Organisasjonen har 15 aktive fylkeslag og 108 aktive lokallag.

Gjennom året har leder blitt honorert tilsvarende en fulltidsstilling og to nestledere honorert tilsvarende 20 % stilling og 40 % stilling.

Pr 31.12.2024 var det 7 ansatte som hadde midlertidig stilling. Medarbeiderne som var og er engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede vikariater eller prosjekter.

Det er ikke tegnet styreforsikring for Sentralstyret.

Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur, klima- og miljøspørsmål. Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor nasjonale, regionale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.fl. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2024 og i noen tilfeller EU.

Naturvernforbundet hadde 42051 medlemmer per 31.12.2024, en økning på 4888 medlemmer eller 13,2 % fra året før. I tillegg var det registrert 3109 faste givere, en økning på 559 fra 2023. Fastgiverinntektene økte fra 3,710 mill. kroner til 4,130 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2024 på 1328 kroner mot 1455 kroner i 2023. Innsamlingsprosenten i 2024 var på 71 %, en nedgang fra 90 % i 2023. Nedgangen

skyldes økt bemanning og økt satsning på slutten av året, hvor de repeterende innbetalingen i all hovedsak kommer i 2025 og senere.

Naturvernforbundet har flere langsiktig internasjonale samarbeidsprosjekter innen ressursforvaltning, klima, miljøundervisning og organisasjonsbygging for lokale miljøgrupper i Russland, Ukraina, Mosambik og Togo. Arbeidet i Afrika bli i 2023 utvidet med tiltak for å beskytte og restaurere mangroveskog. Prosjektene er finansiert med tilskudd fra Klima- og miljødepartementet, Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet og NORAD.

Det ble i 2024 overført totalt 13,399 mill. kroner til partnere i utlandet, mot 16,632 mill kroner i 2023.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Aktivitetsregnskapet er det endelige regnskapet for regnskapsåret 2024 for 938418837 Norges Naturvernforbund. Det vil si det nasjonale leddet i vår organisasjon. Landsstyret vedtok et budsjett med underskudd på 145.804

Som aktivitetsresultatet indikerer er underskuddet mindre enn den overraskende og reduserte tildelingen fra Norsk Tipping som vi mottok 13.12. Så virkemidlene våre hjalp og var tilpasset estimatene i prognosene for august og oktober, men ytterligere justeringer etter 13.12 ble vanskelig.

Aktivitetsregnskapet for 2024 viser et aktivitetsresultat på -0,670 mill. kroner.

Det er viktig å merke seg at vårt aktivitetsresultat ikke inkluderer overskuddet på innsamlede midler i Fjordsøksmålet. Vi har overført 1,247 mill. koner i 2024 videre til 2025. Dette kommer i tillegg til overskuddet på 1,059 mill. kroner fra 2023. Det gjør at vi nå står meget godt rustet til å håndtere "worst case" scenario med tap i både Lagmannsrett og Høyesterett. Alle juridiske kostnader opp mot lagmannsretten er betalt og kostnadsført i 2024. Dette er i tråd med finansieringsplanen som ble vedtatt av landsstyret våren 2024 i forbindelse med vedtaket om å anke tingrettsdommen.

Sum anskaffede midler var i 2024 samlet på 74,249 mill. kroner, en økning på 2,037 mill. kroner fra 2023. Sum forbrukte midler var på til sammen 74,920 mill kroner, en økning på 3,518 mill. kroner sammenlignet med 2023.

Av dette utgjorde kostnader til organisasjonens formål 61,880 mill kroner, mot 61,580 mill. kroner i 2023. Formålsprosenten for 2024 er på 83% en nedgang på 3 prosentpoeng fra 2023. Dette innebefatter kontingentoverføringer, tilskudd til samarbeidspartnere, kommunikasjonsarbeid og organisasjonsarbeid, i tillegg til klima forbruk, energi, forurensing og naturmangfold.

Det ble i alt overført 13,286 mill. kroner til lokal- og fylkeslag i 2024. Det er rekord. Vi har aldri videreført så mye penger til resten av organisasjonen. Det er en økning på

3,096 mill. kroner fra 2023. Av dette var medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 5,626 mill. kroner, opp fra 5,339 mill. kroner i 2023.

Likviditeten har vært god gjennom hele 2024. Frem til desember hadde vi ikke renter på driftskontoen. Noe overskuddslikviditet har vært plassert på høyrentekonto. Fra desember ble det innført nye rutiner for likviditetsforvaltning og vi fikk også renter på driftskontoen. Det vil gi betydelig effekt i 2025.

Formålskapital

Ved utgangen av 2024 har vi en total formålskapital på 9,744 mill. kroner. Det er en reduksjon på 0,365 mill. kroner fra 2023. Av dette utgjør fri formålskapital 9,393 mill. kroner. Underveis i årsoppgjøret oppdaget vi en feil tilbake fra 2020. Det stod 0,305 mill. kroner mer på vår depositumskonto enn bokført. Det har ikke vært endringer på kontoen siden 2020. Det gjør at den frie formålskapitalen justeres opp tilsvarende.

Det ble høsten 2022 besluttet i styrende organer at nivået på fri formålskapital ikke skal under kostnader for 3 måneders drift, per 2024 er dette beløpet ca 8,375 mill. kroner. I årsregnskapet for 2024 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning for videre drift er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2024 var på 4,15% av total arbeidstid. Det er en nedgang fra 7,68% i 2023. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 0,96% og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 2,5%.

Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2024. Arbeidsmiljøutvalget har i 2024 hatt 6 møter, med stort fokus på arbeidsmiljø, sykefraværsoppfølging, samt utarbeidelse av medarbeiderundersøkelse.

Naturvernforbundet inngikk i 2022 ny avtale om leie av lokalene i Mariboes gate 8, sammen med de andre organisasjonene i bygget. Den nye avtalen varer frem til juni 2028. 1 times trimmetime for de ansatte har blitt opprettholdt og det har blitt gjennomført ansattsamlinger både ute og inne. I tillegg har det vært gjennomført felles fysisk ansattemøte med alle fylkesansatte og sekretariatet, og faste digitale møter med fylkessekretærene.

Tredje og siste del av den treårige lønnsjusteringen for ansatte som ble fremforhandlet i 2021 ble gjennomført i 2024. Det er dialog med NTL Naturvernforbundet om ny lønnspolitikk, etter at de nasjonale lønnsforhandlingene i 2024 kastet den statlige lønnstabellen over bord.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønnssammensetning som tilfredsstiller våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40». I inneværende periode var det blant faste representanter 56 % menn og 44 % kvinner. Kjønnsfordelingen i sekretariatet av de ansatte pr 31.12.2024 er 28 kvinner og 13 menn (inkl. 3 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av fire kvinner og tre menn (per 31.12.2024). Begge nestledere og generalsekretær er kvinner.

Lønnssystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdannelse bestemmer lønnsnivået. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Innkjøp av kontormøbler og elektronisk utstyr gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt. Vi er sertifisert som Miljøfyrtårn.

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2024 etter arbeidsprogrammet og de langsiktige målene i Naturvernforbundet 2030. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer.

Det jobbes målrettet med å øke de frie inntektene, særskilt gjennom ulike innsamlingsaksjoner, verving av faste givere og nye medlemmer.

Vi har i 2024 fått innvilget store prosjekter over flere år i samarbeid med Sparebankstiftelsen DNB, spesielt Oslofjorden blir et satsningsområde.

Etiske retningslinjer og anti-korrupsjons arbeid

Naturvernforbundet har et etisk utvalg som ble opprettet for å kunne håndtere eventuelle saker som omhandler brudd på organisasjonens etiske retningslinjer. Naturvernforbundet har også vedtatte retningslinjer for anti-korrupsjonsarbeid som er godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2024.

Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2024 47% offentlig finansiering. Det er en nedgang mot 2023, da andelen var på 52% og i 2022 da andelen var 54%. Trenden går i riktig

retning. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder, men vi er likevel komfortable med at nesten halvparten av forbundets inntekter i 2024 finansieres med offentlige midler.

Risiko - Fjordsøksmålet

Også i 2024 har Fjordsøksmålet, hvor Naturvernforbundet og Natur og Ungdom saksøkte staten for tillatelse gitt til Nordic Mining ASA om dumping av gruveavfall i Førdefjorden, hatt mye fokus i Naturvernforbundet. Rettsaken i Tingretten ble avsluttet i oktober 2023 og dommen i saken ble kjent 10. januar 2024. Staten vant rettsaken på alle punkter. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom ble i tillegg ilagt saksomkostninger for staten på 1,4 millioner kroner, hvorav Natur og Ungdom står ansvarlig for 20 % av beløpet.

Etter dommen har styrende organer i både Naturvernforbundet og Natur og Ungdom besluttet å anke dommen med bakgrunn av tolkning av både EU sitt vanndirektiv samt tolkning av Århuskonvensjonen. Dommen er derfor ved avslutning av 2024 fortsatt ikke rettskraftig.

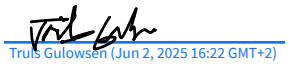
Vi har kostnadsført juridisk bistand opp mot rettssaken i lagmannsretten i 2025 i årets regnskap. Vi har nådd avtalens max-tak på kostnader. Alle disse kostnadene er kostnadsført i 2024 slik at ytterligere kostnader tilknyttet lagmannsretten vil ikke belaste oss ytterligere.

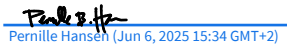
Gjennom 2023 og 2024 har vi samlet inn betydelig med midler som vi har satt til side, slik at vi nå mener vi står godt rustet for «worst case scenario» som også inkluderer tap i både Lagmannsretten og Høyesterett. Dette mener vi er en ansvarlig tilnærming, selv om vi forventer at de fremtidige domsavsigelsene vil gå mer i vår favør.

Per 31.12.2024 ligger vi altså ca 1 million kroner over minstekravet til fri formålskapital. I tillegg har vi avsatt tilstrekkelige midler til Fjordsøksmålet som er den enkeltsaken med størst risiko for oss.

Vår økonomi er avhengig av betydelige tilskudd og gaver. Det gjøres løpende vurderinger av inntekts- og kostnadssituasjonen. Forutsetningene kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter, medlemsinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift.

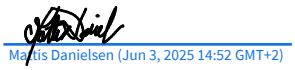
Oslo den 2. juni 2025
I styret for Norges Naturvernforbund

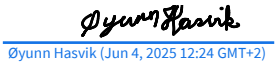

Truls Gulowsen (Jun 2, 2025 16:22 GMT+2)
Truls Gulowsen
Leder

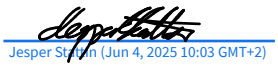

Pernille Hansen (Jun 6, 2025 15:34 GMT+2)
Pernille Hansen
Nestleder

Helene Ødven (Jun 4, 2025 10:29 GMT+2)
Helene Ødven
Nestleder

Kjell Magne Derås (Jun 3, 2025 10:43 GMT+2)
Kjell M. Derås
Styremedlem

Mattis Danielsen (Jun 3, 2025 14:52 GMT+2)
Mattis Danielsen
Styremedlem

Øyunn Hasvik (Jun 4, 2025 12:24 GMT+2)
Øyunn Hasvik
Styremedlem

Jesper Stattin (Jun 4, 2025 10:03 GMT+2)
Jesper Stattin
Styremedlem Natur og Ungdom

Gro Holstad (Jun 3, 2025 20:58 GMT+2)
Gro Holstad
Generalsekretær

Norges Naturvernforbund
Kontrollkomiteens rapport til Landsstyret for året 2024

1. Ifølge Norges Naturvernforbunds vedtekter § 6-2 nr. 2 har kontrollkomiteen i oppgave "å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde."

Ifølge § 6-2 nr. 4 skal komiteen avlegge rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør (...).

Komiteen får tilsendt bl.a. alle saksdokumenter som gjelder møter i Sentralstyret, Landsstyret og Landsmøtet. Ved behov kan komiteen selv aktivt innhente opplysninger.

2. Når det gjelder året 2024 har komiteen gjennomgått tilsendte møteinnkallinger og møteprotokoller med vedlegg. Komiteen har dessuten hatt et møte med leder og generalsekretær, der vi har diskutert emner under komiteens mandat.

Komiteens tredje medlem Tina Sugunthi har ikke deltatt i komiteens forhandlinger.

Komiteen viser til rapporten fremlagt for landsmøtet for tiden frem til da.
For tiden etterpå og generelt når det gjelder året 2024 har komiteen intet særlig å bemerke.

Oslo, 10. mars 2025

Gert-Fredrik Malt	Kåre Olerud
(sign.)	(sign.)

Sandakerveien 114A
0484 Oslo

+47 22 78 28 00
post@pkf.no
pkf.no

Org./revisornr. 983 773 370
Medlem av Den norske Revisorforening

Til landsmøtet i
Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING FOR 2024

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til Norges Naturvernforbund som viser et underskudd på kr 670 922. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2024, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper. Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettvisende bilde av forbundets finansielle stilling per 31. desember 2024, og av dets resultat for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av forbunden slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

PKF ReVisjon AS er medlem av PKF Global, et nettverk av medlemsselskaper i PKF International Limited. Medlemmene er selvstendige juridisk uavhengige selskaper, og fraskriver seg ethvert ansvar for arbeid eller manglende arbeid utført av andre individuelle selskapsmedlem eller samarbeidende selskap(er).

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Sentralstyret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til forbundets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar, på grunnlag av årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger

Oslo, 2. juni 2025
PKF REVISJON AS

Jo-Inge Knutsen
statsautorisert revisor

Naturvernforbundet

4.2 Årsmelding for 2025

Forslag til vedtak: Årsmeldingen for 2025 godkjennes.

5.2 Regnskap for 2025

Forslag til vedtak:

Regnskapet for 2025 godkjennes.

Revisors beretning for 2025 tas til orientering

Naturvernforbundet

Årsmelding 2025

Foto: Kristian Skjellum Aas

Foto: Synnøve Kvamme

Skjervefossen i Granvinvassdraget.

TITTEL
Årsmelding 2025

TEKST OG LAYOUT
Kristian Skjellum Aas

UTGIVELSE
Mars 2026

ANSVARLIG REDAKTØR
Gro Holstad

FAGLIG KVALITETSSIKRER
Naturvernforbundets sekretariat

Innhold

Forord:	4
En demokratisk medlemsorganisasjon	5
Topp 6 poster fra Instagram i 2025	6
1: En sterk organisasjon over hele landet	**7**
Medlemstall og faste givere	8
Friluftslivets år	8
Medlemsmagasinet Natur & miljø	9
Fortsatt liv i sosiale medier	9
Økt tilskudd til lokal aktivitet	10
Medlemsundersøkelse	10
2: Stans naturtapet	**11**
Skogen - mer enn bare trær	12
Viken Skog og brudd på PEFC	12
Oslofjorden	13
Naturens rettsvern	13
Planvask - oppdatering av gamle planer	14
Motorveier	14
Vassdrag	14
3: Kraftige, raske og rettferdige klimakutt	**15**
Handlingsvegring på klima	16
Følger internasjonale forhandlinger	16
PUST - trenger du virkelig én til?	17
Skogvern og omstillingskommisjon	17
En bred og innholdsrik valgkampanje	18
Broen til framtiden	18
4: Fjordsøksmålet	**19**
Dette er saken	20
Seiere i 2024	**22**
5: Styrende organer	**23**
Sentralstyret	**23**
Landsstyret, kontrollkomité, valgkomité, etisk utvalg	24
6: Regnskap og revisjonsrapport	**25**

Naturvernforbundet er over alt!

Foto: Jenny Marie Sveen

Foto: Kjetil Grude Flekkøy

Alt vi gjør, påvirker naturen og miljøet. Over alt. Alle ressurser vi bruker for å leve og overleve, produsere og eksistere, kommer i bunn og grunn fra naturen. Og konsekvensene av våre handlinger merkes best der de skjer.

Derfor er det viktig at vi har en miljøorganisasjon som springer ut av lokalt arbeid. Som kan ta tak i problemene der de skjer. Med et sterkt nettverk over hele landet, aktivister som brenner for naturen og miljøet der de bor. Når lokal aktivitet backes opp med aktivitet overfor nasjonale medier og sentrale politikere, blir budskapet tydeligst og best. Naturvernforbundet setter sitt preg på norsk natur- og miljøpolitikk – slik vi skal gjøre.

Det er gledelig å se at medlemsveksten fortsetter. Samtidig ser vi økt aktivitet lokalt, og stor interesse for våre tilskudd til lokal aktivitet. Flere nye lokallag kom til i 2025, og det er ekstra gledelig.

For truslene mot naturen og miljøet er fortsatt der. Når politikerne vil gjøre det lettere å bygge kraftverk i vernede vassdrag under dekke av flomvern, er vi der. Når planer om nye motorveier, kraftverk og hyttefelt truer med å bygge ned verdifull natur, er vi også der. Hogst i naturskog, forurenset fjord, dumping av gruveavfall, unødvendig matsvinn, internasjonale klimaforhandlinger eller stortingsvalg? Naturvernforbundet er der – både lokalt, sentralt og internasjonalt – for å tale naturens stemme.

Da vernet av smykkene i norsk natur, våre vernede vassdrag, ble truet i februar 2025, mobiliserte Naturvernforbundet kraftfullt over hele landet. Selv om ikke vedtaket i Stortinget gikk i vår favør, fikk vi satt fingeren på svakhetene i vedtaket – og fikk sentrale politikere til å love at dette ikke skulle brukes som brekkstang for å bygge ned vår mest unike og verdifulle vassdragsnatur. Den Naturvernforbundet har kjempet for å bevare i alle våre 112 år. Og vil fortsette å kjempe for.

Samarbeid med andre organisasjoner er helt nødvendig for gjennomslag. Naturvernforbundet har et bredt kontaktfelt over hele landet, og snakker med både de vi er enige med, og de som trenger en liten dytt for å agere miljøvennlig. På bygda, i tettsteder og i de store byene – vi er til stede.

De som tjener på å bygge ned og forurense natur prøver ofte å latterliggjøre miljøkampen, og beskrive den som et storbyfenomen. Naturvernforbundet er beviset på at dette ikke stemmer. Engasjementet for vår natur og våre fremtidige levekår er stort og økende – både i og utenfor de store byene. Ingen er bedre rustet enn Naturvernforbundet til å lede dette engasjementet frem til konkrete resultater. I lokalsamfunn over hele landet, i Stortinget, bedriftsstyrer, rettssaler og på gata. Det er summen av alle beslutninger som påvirker natur og miljø. Og naturen og miljøet er tjent med at noen taler deres stemme. Sammen er vi langt sterkere enn hver for oss. Tusen takk!

Foto: Sveinung Skjong-Arnestad

En demokratisk medlemsorganisasjon

Naturvernforbundet ble grunnlagt i 1914 og er Norges eldste natur- og miljøvernorganisasjon. Naturvernforbundet er en demokratisk medlemsorganisasjon med over 43 000 medlemmer. Medlemmene og lokallagene er grunnpilarene i organisasjonen. I vår familie inngår også ungdomsorganisasjonen Natur og Ungdom, samt barneorganisasjonen Miljøagentene.

Naturvernforbundet skal fram mot 2030 jobbe for å bli en bred folkebevegelse for natur og klima. For å ha legitimitet i debattene om natur og miljø er det avgjørende at vi er mange. Medlemsmassen og våre aktive bør speile befolkningen.

På landsmøtet i 2024 ble det bestemt at det skal settes ned en gruppe for å se spesielt på hvordan vi kan styrke organisasjonen med blant annet å se på hvordan ressursene fordeles mellom leddene i organisasjonen.

Topp 6 poster fra Instagram i 2025

Kapittel 1
En sterk organisasjon over hele landet

Naturvernforbundets største ressurs er våre tillitsvalgte og aktive medlemmer. Vi skal være en demokratisk folkebevegelse for natur som setter dagsorden for politiske organer, samfunns-, arbeids- og næringsliv lokalt og nasjonalt. Lokallagene er spydspisser for miljøpolitisk arbeid og lokal mobilisering, og bidrar til rekruttering over hele landet.

Foto: Fartein Rudjord

I 2025 fortsatte veksten i medlemmer og givere for Naturvernforbundet.

Ved utgangen av 2025 hadde Naturvernforbundet 43 545 medlemmer. Det har vært en jevn økning gjennom året, men veksten har vært størst i perioder da Naturvernforbundet har vært profilert i nasjonale mediesaker. Fjordsøksmålet, samt kampanjen mot uthuling av vassdragsvernet, har vært saker som har ført til hopp i medlemstilstrømmingen.

Vi har også flere aktive lokallag enn noen gang. Den lokale aktiviteten er Naturvernforbundets grunnmur, og våre aktive og tillitsvalgte medlemmer redder natur i sitt nærmiljø - hver dag.

Medlemstall

2025: 43 545
2024: 42 051
2023: 37 268
2022: 35 649
2021: 36 081
2020: 34 915
2019: 31 128

Faste givere

2025: 3662
2024: 3109
2023: 2550
2022: 2717
2021: 1405
2020: 1380
2019: 1315

Tall for medlemmer og faste givere per 31.12. i angitt år.

114 aktive lokallag

15 fylkeslag

Naturvernforbundet hadde 114 aktive lokallag i 2025 – seks flere enn i 2024, og et historisk høyt antall. Det jobbes strategisk med bistand til fylkeslag i arbeidet med å opprette nye lokallag og hjelpe lokallag som har hatt lav aktivitet tilbake til et høyere aktivitetsnivå. Godt samarbeid mellom sekretariatet og fylkeslagene har sørget for at det ble opprettet flere nye lokallag.

	2025	2024	2023
Antall aktive fylkeslag	15	15	15
Antall aktive lokallag	114	108	108

Friluftslivets år

I 2025 har vi markert Friluftslivets år i Naturvernforbundet, med aktiviteter over hele landet og informasjon om naturvennlig friluftsliv. Til dette fikk vi 1 200 000 kr i støtte fra Miljødirektoratet.

Vi har hatt minst 127 lokale aktiviteter, i 50 kommuner og alle landets fylker. Populære aktiviteter har vært natursti, stands, artsregistrering, naturdugnader, vassdragsmarkeringer og aktiviteter koblet til stortingsvalget.

I informasjonsarbeidet vårt har vi ønsket å nå ut til flere med budskapet om naturvennlig friluftsliv. Vi har gitt ti tips om naturvennlig friluftsliv, og spredd de gjennom en digital kampanje på sosiale medier og ved å stå på stand med flyere og foldere. Vi har produsert og delt ut aktivitetshefte for hele familien, med mange konkrete tips om friluftsaktiviteter, og Miljøagentene har hatt en egen utgave av medlemsbladet Miljøagentrapporten om friluftsliv.

Medlemsmagasinet Natur & miljø

Forsidedesign: Eivind Stoud Platou

I 2025 ble det utgitt to utgaver av medlemsmagasinet Natur & miljø. Magasinet ble utgitt med færre sider enn tidligere, på grunn av økte kostnader for distribusjon og trykk.

Vårutgaven hadde stortingsvalget som tema, mens høstutgaven hadde en temaseksjon om matsvinn.

Natur & miljø er medlem av Fagpressen, og hadde i 2025 et godkjent opplag på 32 707. Redaktør var Kristian Skjellum Aas, mens Tor Bjarne Christensen og Rikke Agerup var journalister.

Fortsatt liv i sosiale medier

Naturvernforbundet er til stede på en rekke sosiale medier. Vi bruker disse aktivt både for å spre miljøpolitiske budskap, verve flere medlemmer og fastgivere og bygge vår merkevare og identitet. I tillegg til de nasjonale kontoene har mange fylkes- og lokallag egne grupper og kanaler, spesielt på Facebook.

I 2025 hadde vi over 30 millioner visninger av våre poster på Facebook - 23 millioner annonser og 7 millioner organiske. Mer enn 82 000 profiler følger Naturvernforbundet på Facebook, og det er fortsatt vår største sosiale mediekanal.

Instagram er en voksende kanal, der rundt 34 000 profiler følger oss. Andre sosiale medier der vi er til stede, i varierende grad, er YouTube, Bluesky, LinkedIn, TikTok og Snapchat.

Økt tilskudd til lokal aktivitet

Et satsningsområde for Naturvernforbundet i 2025 har vært å øke tilskuddene til lokal aktivitet. Lokal- og fylkeslag kan søke på aktivitetstilskuddene, som annonseres på våre nettsider.

I 2025 ble Friluftslivets år arrangert, og her ble det delt ut betydelige midler til lokal aktivitet over hele landet. Det samme skjedde innen strandrydding og arbeid for å hindre plastforsøpling, arbeid for å redde Oslofjorden, tiltak for å redde eplene som henger i hager men ikke blir spist, arbeid for å ta vare på rovdyr, arbeid for å arrangere klesbyttedag og andre tiltak som kan bidra til redusert forbruk, samt flere saksområder.

Over 5,5 millioner kroner ble fordelt som aktivitetsmidler i 2025, fordelt på nesten 200 forskjellige søknader som ble sendt inn fra lokal- og fylkeslag over hele landet.

Satsningen på aktivitetsmidler fortsetter i 2026, og lagene i Naturvernforbundet kan søke om slike midler ved hjelp av et enkelt skjema på forbundets nettsider.

Foto: Fartein Rudjord

Medlemsundersøkelse

I november 2025 sendte vi ut en spørreundersøkelse til nesten 30 000 medlemmer. Noen funn å merke seg:

- Medlemmene har meldt seg inn på grunn av engasjement for enkeltsaker, vår synlighet i media og fordi de har blitt oppfordret av en venn, bekjent eller kollega
- 24% av respondentene oppgir at de ikke er aktive per i dag, men ønsker å bli det
- Aktivitetene flest har lyst til å delta på, er dugnad i naturen, som rydding av fremmede arter eller å så blomstereng, foredrag eller åpent møte om sak og strandrydding eller søppelrydding
- Så godt som alle som har deltatt på aktiviteter allerede, har følte seg velkomne
- Medlemmene syns det er viktigst at Naturvernforbundet arbeider med naturinngrep, biologisk mangfold og vern av marine områder

Kapittel 2
Stans naturtapet

Naturen, med sitt rike mangfold, er grunnlaget for alt liv på jorda. Naturen trenger et langt sterkere vern mot nedbygging. For å stoppe og snu tapet av den uerstattelige artsrikdommen og bremse klimaendringene, trenger vi en politikk som prioriterer en levedyktig natur og et miljø i balanse.

Foto: Adrian Lombardo

Kampen mot arealødeleggelser står sentralt for Naturvernforbundet. Å ta vare på vår mest verdifulle natur, og sikre at den blir bedre beskyttet gjennom lovverk og reguleringer, er en kjernesak.

Vi trenger en politikk som sikrer en levedyktig natur og et miljø i balanse. Dette er nødvendig for å opprettholde livsgrunnlaget for alt liv - inkludert oss mennesker. Vern av natur er ikke en særinteresse for folk som er glade i å se på tøffe trær, men en sikring av vårt eget livsgrunnlag.

Skog, fjord, fjell, myr, elver og enger. Naturvernforbundet arbeider for å sikre et bredt utvalg av norsk natur, og for å motarbeide truslene naturen står overfor. Gjennom samarbeid med lignende organisasjoner innenlands og utenlands, samt arbeid for sterke internasjonale avtaler om naturvern og oppfølging av disse, bidrar vi til bevaring av natur over hele kloden.

Målet er 30 prosent representativt vern av natur både til lands og til vanns, som nedfelt i FNs naturavtale. Det er langt dit. Men viktige steg tas, og Naturvernforbundet bidrar i arbeidet. Hver dag.

Skogen – mer enn bare trær

Skogen er hjemmet til tusenvis av arter - og er samtidig den naturen vi utnytter hardest. Naturvernforbundet arbeider sammen med organisasjonene Sabima, Natur og Ungdom og WWF for å spre kunnskap, opplevelser og glede knyttet til skogen - for å motivere til å ta vare på de naturverdiene som ligger i den.

Lyngbrenning på øya Silda på Vestlandet. Dette gjøres for å fjerne frøene til sitkagran, som er en uønsket art i området.

Gjennom prosjektet arrangeres turer, artsjakt og kurs. Vi lager kampanjer og undervisningsopplegg for forskjellige aldersgrupper. Vi vil også gi opplæring til frivillige, som kan hjelpe oss med å dele kunnskap om skog der de bor.

Prosjektet har en konto på TikTok med nær 10 000 følgere. Dette gir mulighet for å kommunisere med målgrupper som tradisjonelt har vært vanskelige å nå med tradisjonelt naturvernarbeid.

Målet er å snakke med flere om hvordan vi kan beskytte skogen, løfte debatten om norsk skogforvaltning vekk fra polarisering, og finne løsninger som tar vare på både naturen og klimaet samtidig.

I tillegg har det blitt arrangert tur for skogambassadører til Gutulia nasjonalpark og et skogtreff i Skurdalen.

Viken Skog og brudd på PEFC

I desember 2025 offentliggjorde Naturvernforbundet en rapport om Viken Skog, og deres brudd på Norsk PEFC Skogstandard. Standarden beskriver hvordan skogeier skal forvalte og drive skogen i Norge. Ved å følge standarden, skulle resultatet være et skogbruk der økologiske, økonomiske og sosiale hensyn ivaretas, men Naturvernforbundet dokumenterte 50 brudd på vilkårene i standarden mellom 2016 og 2024.

Oslofjorden

Omlag halvparten av Norges befolkning sokner til Oslofjorden. Livet i fjorden er under stort press, og forskerne ser tegn på at økosystemet langs kysten fra svenskegrensa til Agder kollapser. Tang, tare og ålegress forsvinner. Dette er viktige habitater for en rekke fiskearter. Fjæra gror igjen med lurv som kveler annet liv, og det er svært lite igjen av fjordbestandene av den viktige kysttorsken.

Naturvernforbundet ønsker å aktivisere flest mulig for å redde fjorden, og har et stort prosjekt finansiert av Sparebankstiftelsen DNB. Dette omfatter hele nedbørsfeltet som drenerer til Oslofjorden, og er et samarbeidsprosjekt med hele fem av forbundets fylkeslag.

En stor seier kom i 2025, da det ble innført store nullfiskeområder i Oslofjorden. Fiskepresset har vært stort, og er en hovedårsak til at livet i fjorden sliter. Men vi må sikre at også andre nødvendige tiltak gjennomføres - for å hindre overgjødsling, stanse nedbygging i viktig strandsone, og kutte forurensning og plastutslipp til fjorden.

Mange aktiviteter ble gjennomført i 2025, blant annet seminar, aksjon i Bjørvika i forbindelse med stortingsvalget, roturer med politikere, "lurveturné" langs vassdragene som drenerer til fjorden, stands og politiske møter.

Fjordens aller største problem er handlingslammelse. Vi vet det er akutt behov for bedre kloakkrensing, kantsoner mot landbruksavrenning, bedre regulering av fisket, og ikke minst flere verneområder der fisk, bunndyr og sjøfugl gis ekte beskyttelse.

Naturens rettsvern

Naturhensyn blir ofte salderingspost når andre hensyn skal ivaretas. Naturvernforbundet arbeider for at naturen skal gis et strengere rettsvern, og at naturvernet ikke skal uthules av dispensasjoner og unntak. Forbud mot torvuttak og nedbygging av myr, sikring av vernet for vernede vassdrag, strengere føringer for arealplanlegging og "planvask" av gamle arealplaner har vært blant områdene vi har arbeidet med i 2025. Vi har også levert innspill til sivilsamfunnets rettsstatsmelding.

Planvask – oppdatering av gamle planer

Det er ikke noe overordnet «system» som passer på naturen i Norge. Derfor ødelegges selv svært verdifulle naturområder bit for bit, uten oversikt over konsekvensene.

Naturvernforbundet arbeider for en revisjon av gamle planer - en ”planvask” som skal sikre at gjeldende arealplaner tar hensyn til ny kunnskap når det gjelder artsmangfold, natur og miljø. I 2025 hadde norske kommuner til sammen avsatt drøyt 1 370 km2 til fritidsbebyggelse i gjeldende arealplaner, ifølge SSB. Mange av disse planene ble vedtatt for lenge siden, med mindre kunnskap om naturverdiene.

Og nettopp fritidshus, hytter, er en av de store arealspiserne. I Norge finnes det 450 000 hytter. De fleste står tomme nesten hele året. Samtidig bygger vi ned stadig mer natur med nye hyttefelt.Naturvernforbundet arbeider for en strengere politikk for nybygging av hytter, og har blant annet deltatt på folkemøte om hytter og arealpolitikk på Beitostølen.

Motorveier

Norges største naturinngrep i perioden 2017-22 var motorveien mellom Kristiansand og Mandal, ifølge en kartlegging gjort av NRK. Det legges opp til enorme naturødeleggelser hele veien mellom Mandal og Stavanger, og videre langs kysten til Bergen. Det samme ser vi flere steder i Trøndelag, på veien mellom Oslo og Hønefoss, og i Gudbrandsdalen ved Lillehammer. Det planlegges også nye motorveier eller store hovedveier på Hadeland, på Romerike, mellom Kongsberg og Notodden, over Nordfjord, mellom Ålesund og Molde og flere steder. Mange lokal- og fylkeslag arbeider mot sine lokale motorveiplaner, og Naturvernforbundet deltok i 2025 på debattmøter flere steder i valgkampen angående motorveier.

Vassdrag

I februar 2025 åpnet Stortinget for å gjøre det lettere å søke om bygging av vannkraft i vernede vassdrag i forbindelse med stortingsmeldingen om flom og skred. Naturvernforbundet frykter at dette på sikt kan uthule vernet av vår mest verdifulle vassdragsnatur.

– Vi skal kjempe for hvert eneste vernet vassdrag, for hver elv, hver foss og hver innsjø. Vi gir ikke opp det vi har vunnet gjennom mer enn hundre års vassdragskamp på grunn av et ugjennomtenkt og uforsvarlig hastevedtak, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet, i forbindelse med vedtaket. Naturvernforbundet gjennomførte en stor kampanje mot vedtaket, noe som synliggjorde motstanden mot slike utbygginger for alle.

Kapittel 3
Kraftige, raske og rettferdige klimakutt

Klimakrisa er her. Klimaendringene gir allerede store skader på natur og samfunn i hele verden - og i Norge. Det krever raske, aktive og planmessige kutt i utslipp av alle klimagasser, og vi må oppfylle våre forpliktelser etter Parisavtalen. En hovedprioritering for Naturvernforbundet er ei rettferdig, grønn omstilling av Norge.

Foto: danr13/Istockphoto.com

Siden mennesket begynte å bruke fossil energi har innholdet av klimagassen CO2 i atmosfæren økt med 50 prosent. Utslippene av andre klimagasser har også økt.

Dette forsterker jordas drivhuseffekt. Uten denne ville jorda ha vært ubeboelig for mennesker – men når vi forrykker balansen med å tilsette store mengder klimagasser, blir mer varmeenergi værende i jordas atmosfære. Resultatet er villere og mer uforutsigbart vær, temperaturstigning, og flere ekstreme værhendelser.

Klimaendringene påvirker alt vær på jorda, og fungerer som en forsterker. Og effektene begynner å bli synlige over hele verden, også i Norge. Hyppigere ekstremvær, flommer, ras og styrtregn. Lengre perioder med slaps og søle fremfor hvit vinter. Flere hetebølger på sommeren. Alt dette påvirker vårt samfunn, og gjør det mer sårbart.

Vi må kutte klimagassutslippene raskt. Vi må også tilpasse oss de endringene som kommer - silk at vi sikrer hensynet til både natur og klima. Helt siden vitenskapen ble sikker på 1980-tallet har Naturvernforbundet vært en pådriver for en offensiv klimapolitikk - i Norge og ellers i verden.

Handlingsvegring på klima

I april 2025 la Regjeringen frem sin klimamelding. Naturvernforbundet kritiserte denne for å være uten tenner: svak, uforpliktende og full av smutthull.

- Uten en klar forpliktelse om å kutte utslipp i Norge risikerer vi å bli stående igjen på perrongen mens det grønne omstillingstoget går, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet.

Regjeringen ønsket å droppe et forpliktende, nasjonalt delmål for hvor mye som skal kuttes i Norge. Både Miljødirektoratet og Klimautvalget 2050 har vært tydelige: Et delmål for utslipp på hjemmebane er nødvendig for å sikre at Norge faktisk gjennomfører utslippskutt innenfor egne grenser.

Foto: Ylva Bordsenius, Natur og Ungdom

Likevel velger regjeringen å se bort fra disse rådene. Det sender et dårlig signal om Norges vilje til å ta ansvar for egne utslipp, mener Naturvernforbundet.

Lange, intrikate forhandlinger på Stortinget førte til at Regjeringen fikk flertall for de fleste av sine klimaforslag, med støtte fra Høyre og Venstre. Øvrige partier ville ha sterkere eller svakere klimamål.

Følger internasjonale forhandlinger

Naturvernforbundet har fulgt FNs internasjonale klimaforhandlinger helt siden klimakonvensjonen ble opprettet under toppmøtet i Rio de Janeiro i 1992. I 2025 ble det 30. klimatoppmøtet arrangert i byen Belém i Brasil, og Naturvernforbundet var representert sammen med mange andre representanter for miljøorganisasjoner og sivilsamfunn fra hele verden.

Det er komplisert å få alle verdens land til å bli enige om hvem som skal gjøre hva og hvor mye i klimakampen. Mens mange land og organisasjoner presset for ambisiøse vedtak for som tok gamle lovnader et skritt videre, satt andre land foten ned. Slutterklæringen for klimatoppmøtet endte derfor uten referanser til fossile brensler eller et «veikart» mot fossil utfasing. Det ble heller ikke stor framgang for beskyttelse av skog i forhandlingene – noe som særlig skuffet urfolkgrupper.

PUST – trenger du virkelig én til?

Gjennom prosjektet ”PUST” vil Naturvernforbundet sette fokus på vårt forbruk. Hvor mye natur ødelegges for å produsere det vi forbruker - i Norge og i utlandet? Hvilke konsekvenser har det for dyr, planter, vann og andre ressurser - og dermed for oss selv? Hvor store klimagassutslipp fører det samme forbruket til? Og hva kan vi gjøre for å begrense dette forbruket?

I 2025 ble det gjennomført kampanjer mot matsvinn, og for reparasjoner og ombruk (”Bruk det du har”). Blant politiske krav som ble fremmet, finner vi momskutt eller annen finansiell støtte til ombruk og reparasjoner, arbeid mot matsystemutvalget, påvirkning av samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi, ulike former for fremming av ombruk og reparasjon av tekstiler og elektronikk, og påvirkning av reglene for hva renovasjonsavgiften kan brukes til.

Den store Klesbyttedagen er en av Naturvernforbundets store arrangementer. I 2025 ble mer enn 100 klesbyttemarkeder arrangert. Mange lokallag og andre engasjeres i å arrangere klesbyttemarkeder over hele landet. Klesbyttedagen skal brukes til å fremme konkrete politiske krav innen tekstilområdet.

Skogvern og omstillingskommisjon

Mange av Naturvernforbundets krav til våre sentrale myndigheter avgjøres i statsbudsjettet. Derfor arbeider Naturvernforbundet målrettet hvert år med å påvirke politikernes beslutninger om hva staten skal bruke sine penger på.

Høsten 2025 ble det blant annet gitt betydelig mer penger til skogvern enn hva som var foreslått, og planene om gruvedrift på havbunnen ble lagt på is. Men det som kan vise seg å bli viktigst for natur og miljø på lang sikt var opprettelsen av en omstillingskommisjon som skal se på en helhetlig plan for Norges omstilling av olje- og gassektoren.

Kommisjonen skal se på ”ulike scenarioer og tiltak for å bedre norsk økonomis omstillingsevne, verdiskaping, næringsutvikling og konkurransekraft” når produksjonen av olje og gass stagnerer, og bruken av fornybar energi øker i Europa. Miljøbevegelsen er en av partene som skal være representert i kommisjonen, sammen med parteene i arbeidslivet og ”relevant fagkompetanse”.

Omstillingen til et lavutslippssamfunn krever mer enn å kutte utslipp, det handler også om det samfunnet vi vil skape. En plan for hvordan vi skal få til en rettferdig og grønn omstilling må derfor stå sentralt i norsk klimapolitikk. Naturvernforbundet vil arbeide for at omstillingskommisjonen gir oss den planen vi trenger for å møte fremtiden.

En bred og innholdsrik valgkampanje

”Stå opp” i Tromsø 30. august. Foto: Petra Polcicova

En av Naturvernforbundets hovedsatsninger i 2025 var å oppfordre til å stemme for naturen og miljøet i stortingsvalget i september. Den største markeringen vi hadde var ”Stå opp”, som ble gjennomført 30. august der over 7000 mennesker samlet seg på 17 ulike merkeringer over hele landet. Våre lokallag samarbeidet med en rekke andre organisasjoner om å arrangere demonstrasjoner, fjellturer og stands for å minne velgere på hvor viktig natur og klima er i stortingsvalget.

I tillegg laget medlemsmagasinet Natur & miljø en undersøkelse, der partienes holdning i 44 ulike miljøsaker ble kartlagt. Basert på svarene fikk fire partier grønt lys for sin lovede miljøpolitikk - SV, Venstre, MDG og Rødt. KrF og Ap fikk gult lys, mens Sp, Høyre og Frp endte nederst i Natur & miljøs undersøkelse.

Broen til framtiden

Naturvernforbundet deltar i omfattende samarbeidsprosjekter med fagbevegelse, kirke, forskere, politikere og andre organisasjoner om grønn omstilling, og oppbyggingen av fremtidens arbeidsliv. Sammen med Natur og Ungdom, Industriaksjonen og Manifest Analyse deltok vi på LO i Trondheims konferanse i januar 2025. Vår leder Truls Gulowsen holdt tale 1. mai på Youngstorget i Oslo, og i mars 2025 arrangerte vi konferansen Broen til framtiden, med innledninger fra blant annet Cicero senter for klimaforskning, Natur og Ungdom, Folkehelseinstituttet, Legenes klimaaksjon, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Handel og Kontor og LO.

Kapittel 4
Fjordsøksmålet

Naturvernforbundet har arbeidet mot planene om å bruke Førdefjorden i Sunnfjord som gruveavfallsplass siden 2008. Lokale, regionale og nasjonale ledd i organisasjonen har samarbeidet for å holde saken på dagsorden. Nå er det rettsvesenet som tas i bruk for å redde en av Norges friskeste fjorder fra gruveslam.

Foto: Luka Tomac

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom mener at Klima- og miljødepartementets tillatelse til å dumpe opptil 170 millioner tonn gruveavfall i Førdefjorden er et klart brudd med EUs vanndirektiv. Direktivet sier at det er forbudt å forurense en vannressurs.

Etter tap i tingretten, anket miljøorganisasjonene saken til lagmannsretten. Høsten 2024 kom spørsmålet om hvorvidt staten hadde rett til å tillate omfattende forurensning av Førdefjorden opp i EFTA-domstolen i Luxembourg. 5. mars 2025 kom EFTA-domstolen med sin dom. Den slår fast at økonomiske hensyn ikke er grunn god nok til å tillate forurensning av en fjord som Førdefjorden.

Gruveselskapet Nordic Mining meldte i desember 2024 at oppstart med prøveproduksjon er i gang. I mai 2025 hadde de en formell åpning av anlegget. Siden da har det altså blitt dumpet avfall i Førdefjorden.

Fjordsøksmålet – hovedsak

Fjordsøksmålet var oppe til behandling i Borgarting lagmannsrett 10. - 12. juni 2025.

Tirsdag 12. august 2025 kom dommen fra lagmannsretten. Der ble både utslippstillatelsen og driftstillatelsen kjent ugyldig, og miljøorganisasjonene ble tilkjent saksomkostninger. Likevel ble ikke dumpingen av gruveavfall stanset.

15. september anket staten dommen fra lagmannsretten til Høyesterett. Nordic Mining og Norsk industri erklærte partshjelp for staten i løpet av november. Den 1. desember bestemte Høyesteretts ankeutvalg at Høyesterett skal behandle anken. Den muntlige forhandlingen i Høyesterett blir 27. april til 5. mai 2026.

Forføyningssak

26. august, to uker etter seieren i Borgarting lagmannsrett, så Naturvernforbundet og Natur og Ungdom ingen annen løsning enn å gå til retten (igjen) for å stanse dumpingen mens Fjordsøksmålet går sin gang i rettssystemet – før skadene blir uopprettelige. De begjærte en såkalt midlertidig forføyning mot gruveselskapet fra Sogn og Fjordane tingrett.

Saken om midlertidig forføyning gikk for Sogn og Fjordane tingrett 13. - 17. oktober. 10. november 2025 kom dommen fra tingretten. De bestemte at begjæringen om midlertidig forføyning ikke ble tatt til følge. Miljøorganisasjonene ble dømt til å erstatte 2,5 millioner av motpartens sakskostnader.

Århuskonvensjonen er en internasjonal avtale som skal sikre at befolkningen får informasjon om miljøproblemer, og at det er anledning til å prøve miljørelaterte saker for retten. Naturen har som kjent ingen penger - så det bør ikke være så dyrt å prøve miljøsaker for retten at retten blir illusorisk i møte med sterke pengeinteresser på den andre siden av bordet.

– Det er flere åpenbare feil i dommen, og de skyhøye sakskostnadene bryter med Århuskonvensjonen. Dette er en dom som svekker naturens rettssikkerhet fordi den legger lista for å ta miljøsaker til retten enda høyere. En slik dom kan ikke bli stående, sa Truls Gulowsen, leder i Naturvernforbundet, etter dommen i forføyningssaken.

3. desember bestemte miljøorganisasjonene at de vil anke dommen videre til Gulating lagmannsrett, og saken ble behandlet i Bergen fra 23. til 27. mars 2026.

Dette er saken

- Gruveselskapet Nordic Mining vil utvinne rutil og granat fra et åpent dagbrudd i Engebøfjellet ved Vevring i Sunnfjord. Rutil brukes for å fremstille fargestoffet titandioksid.
- Gruveavfallet vil inneholde store mengder finmalt stein, miljøgifter, mikroplast og kjemikalier.
- Dumpingen av avfallsmasser vil drepe alt liv i deponiområdet og kan ramme livet i fjorden hardt.
- Førdefjorden er en frisk og artsrik fjord med store naturverdier.
- Fire lakseførende vassdrag renner ut i fjorden.
- Førdefjorden - innenfor det planlagte deponiområdet - er en nasjonal laksefjord, og skal derfor ha et særskilt vern.

Så glade blir miljøvernere når de får medhold! Natur og Ungdoms leder Sigrid Hoddevik Losnegård og Naturvernforbundets leder Truls Gulowsen feirer EFTA-domstolens uttalelse i mars 2025. (Foto: Kristian S. Aas)

Seiere i 2025

• I sommer ble det bestemt å innføre tre store fiskefredningsområder i **Oslofjorden**! De store og stedegne fiskene må få fred til å formere seg. Samtidig må forurensningen reduseres.
• Nå skal ingen nye **myrer** ødelegges for å lage jord til potteplanter! Det nye forbudet mot uttak av torv er et viktig steg på veien mot bedre beskyttelse av myr.
• **Korallrev** fikk status som «utvalgt naturtype» i sommer. Det betyr at det blir sterkere bevaringskriterier etter naturmangfoldloven.
• Gjennom statsbudsjettet sikret vi at det ikke blir gitt lisenser for **gruvedrift på havbunnen** de neste fire årene. Dette er et jordskjelv for norsk sokkelpolitikk, og selv Arbeiderpartiet kaller dette den største miljøseieren på tiår!
• I statsbudsjettet for 2025 ble det også noen andre seire for naturen. Det ble gitt rekordhøye summer til **skogvern**, og **kollektivtrafikken** skal få et løft.
• **Balsfjord** kommunestyre sa nei til områderegulering for vindkraftutbygging! Strupfjellet – Omasvarri er reddet.
• Statsforvalteren bestemte i mars å utsette behandlingen av næringsområdet Viken Park i **Fredrikstad** inntil klagene er ferdig behandlet. I juni fikk selskapet bak planene avslag på å omgjøre en landbrukseiendom til næringsområde. Og i oktober opphevet statsforvalteren kommunens vedtak, noe som kan bli spikeren i kista for planene.
• Elva **Skjoma** nær Narvik ble utbygd i 1969. Det ble ikke stilt krav til minstevannføring. Den lave vannføringen har ført til at villaks og ørret fryser fast i isen og dør. I april ble krav til minstevannføring innført! Også i **Bjoreio** og **Sima** i Hordaland er det vedtatt økt minstevannføring.
• Stor lokal aktivitet over lang tid førte til at Kommunal- og distriktsdepartementet omgjorde statsforvalterens godkjenning av utbyggingen på **Bunestoppen** i Bamble i Telemark.
• Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) varslet i november at de vil avslå søknaden om å bygge Davvi vindkraftverk i **Finnmark**. Dette er en stor seier for finnmarksnaturen.
• Selskapet Gaia Salmon ville sprenge ut **Rossøyene** i øyriket Træna for å bygge landbasert oppdrettsanlegg og industrikai. Nå er statusen for planene høyst usikre, ettersom selskapet gikk konkurs i oktober. Kanskje er Rossøyene reddet?
• **Varhaugmyra**, og flere områder i utbyggingsplanen for Kokstaddalen, blir bevart. Det har bystyret i Bergen bestemt.
• Kommunestyret i **Modalen** sa nei til utbygging av et stort vindkraftanlegg i fjellene ved Modalen den 10. april 2025 etter en folkeavstemning.
• Etter klage fra Naturvernforbundet ble et hyttefelt på Kartneset i **Lofoten** stanset av Statsforvalteren.
• Statsforvalteren sier nei til utbygging av Stabeldammen i **Kristiansund**. Naturvernforbundet får medhold i klagen på reguleringsplanen, for andre gang.
• Natur- og klimafestivalen i **Trondheim** ble en stor suksess. En uke fylt med opplevelser, inspirasjon, kunnskap og motivasjon til mer miljøvennlige liv, samt om alternative økonomiske systemer og hvordan skape endring.
• I Trondheim er Norges første bynaturpark etablert på **Lade**. Naturvernforbundet har jobbet for dette, sammen med andre organisasjoner.

Kapittel 5
Styrende organer

Naturvernforbundet er en demokratisk organisasjon. Medlemmene velger delegater til landsmøtet, som holdes annethvert år og meisler ut hovedlinjene i forbundets politikk. Mellom landsmøtene er landsstyret det høyeste organet. Oversikten viser medlemmer etter landsmøtet i november 2024.

Sentralstyret har bestått av:

Leder: Truls Gulowsen
1. nestleder: Pernille Bonnevie Hansen
2. nestleder: Helene Ødven
Styremedlem: Kjell Magne Derås
Styremedlem: Mattis Danielsen
Styremedlem: Milly Meyer (til mars 2025)
Styremedlem: Øyunn Hasvik (fra mars 2025, tidligere 1. varamedlem)
1. varamedlem: Gytis Blaževičius
2. varamedlem: Gaute Rolv Dahl
3. varamedlem: Ingrid Skjoldvær
Natur og Ungdom: Jesper Stattin
Vara, Natur og Ungdom: Symre Johanne Aargaard

Landsstyret

Agder: Rune Sævre, vara Yvonne Kerlefsen
Buskerud: Martin Lindal, vara Astrid Busengdal
Finnmark: Leif Gøran Wasskog (til juni), Camilla Betten (fra juni), vara Sunna-Inga Gaup Aamot
Hordaland: Helene Vacarisas, vara Tom Skauge
Innlandet: Thomas Cottis, vara Kjetil Bjørklund
Møre og Romsdal: Japke Stobbe, vara Jannicke Totland Due
Nordland: Dag Johansen, vara Kaja Langvik-Hansen (til desember), Frode Solbakken (fra desember)
Oslo og Akershus: Silje Synøve Høgelid, vara Paulina Dudzinska
Rogaland: Hugh Clarke, vara Ingeborg Vrenne
Sogn og Fjordane: Hanna Lie Bakken, vara Hanna Tryggestad Koi
Telemark: Saskia Wanders, vara Torfinn Sanden
Troms: Anne-Lise Mortensen, vara Anne Nesbakken
Trøndelag: Magne Vågsland, vara Kari Merete Andersen
Vestfold: Ann Norderhaug, vara Espen Backe
Østfold: Håkon Borch, vara Ragnar Johnsen
Natur og Ungdom: Eri Melhus, vara Sigrid Hoddevik Losnegård
Miljøagentene: Signe Lindbråten, vara Siv Grethe Aarnes
Ansatte: Tina Andersen Vågenes, vara Siri Tollefsen

Kontrollkomité

Leder: Gert-Fredrik Malt, Oslo og Akershus
Medlemmer: Kåre Olerud, Innlandet og Tina Sugunthi Felicien, Hordaland (til juni)

Valgkomité

Leder: Knut Espelid
Medlem: Nora Håpnes
Medlem: Randi Storhaug
1. varamedlem: Annie Henriksen
2. varamedlem: Aleksander Snarheim

Etisk utvalg

Etisk utvalg består av:
Leder: Gunnar Sander
Medlem: Magnus Storvoll Strømseth
Medlem: Lea Justine Nesheim
Medlem: Nordis Vik Olausson
Medlem: Dag Arne Høystad

Kapittel 6
Regnskap og revisjonsrapport

Her, og på de påfølgende sidene, finner du aktivitetsregnskap, balanse, noter, årsberetning og revisorberetning for Naturvernforbundet i 2025.

Foto: KaVass/Flickr.com

Anskaffede midler

	Note	Regnskap 2025	Regnskap 2024
1.1 Medlemsinntekter	**2**	**12 062 177**	**10 044 064**
1.2 Tilskudd	**3**	**48 749 431**	**50 729 110**
1.2.2 Offentlige tilskudd		29 664 412	35 172 796
1.2.4 Andre tilskudd		19 085 020	15 556 314
1.3 Innsamlede midler, gaver mv	**4**	**15 265 109**	**11 642 431**
1.4 Opptjente inntekter fra operasjonelle aktiviteter		**958 418**	**1 600 015**
1.5 Finans- og investeringsinntekter	**11**	**399 905**	**174 885**
1.6 Andre inntekter		**80 375**	**58 700**
Sum anskaffede midler		**77 515 415**	**74 249 204**
2. Forbrukte midler			
2.1 Kostnader til anskaffelse av midler		**10 329 847**	**6 795 145**
2.1.2. Kostnader til innsamling		**4 881 013**	3 341 206
2.1.1. Kostnader til medlemsadministrasjon		**3 788 874**	2 624 208
2.1.3. Kostnader til arbeid med tilskudd og verving av medlemmer		**1 659 960**	707 766
2.1.4. Kostnader til anskaffelse av andre midler		**0**	121 965
2.2 Kostnader til organisasjonens formål		**66 557 064**	**61 880 272**
2.2.1 Tilskudd og bevilgninger til oppfyllelse av organisasjonens formål		**29 044 732**	**27 410 152**
2.2.1.1. Kontingentoverføringer fylkes-og lokallag		**5 630 307**	5 626 156
2.2.1.2. Tilskudd til nasjonale samarb. partnere, samt fylkes-lokallag		**11 362 945**	8 384 558
2.2.1.3. Internasjonalt arbeid, overføringer til partnere		**12 051 480**	13 399 438
2.2.2 Kostnader til aktiviteter som oppfyller målet		**37 512 332**	**34 470 119**
2.2.2.1. Klima, forbruk,energi, forurensing, naturmangfold, inklusive internasjonalt		**21 950 286**	19 913 750
2.2.2.4. Kampanje- og organisasjonsarbeid		**13 215 661**	11 760 403
2.2.2.5. Kommunikasjon		**2 346 386**	2 795 966
2.3 Administrasjons- og styrekostnader		**6 080 801**	**6 244 709**
Sum forbrukte midler		**82 967 712**	**74 920 126**
Aktivitetsresultat	**8**	**-5 452 296**	**-670 922**

Norges Naturvernforbund

Balanserapport

Periode: 202512

		note	31.12.2025 Utgående balanse i år	31.12.2024 Utgående balanse denne periode i fjor
Eiendeler				
Anleggsmidler		6		
1250	Inventar		2 597	15 229
1260	Fast bygningsinv. m/annen avsk		332 789	461 600
1280	Kontormaskiner		307 068	322 900
Sum anleggsmidler			642 454	799 729
Immaterielle eiendeler		6		
1060	Nye nettsider		831 806	1 247 709
1061	Nytt medlemssystem		418 546	558 061
1062	Ny IT-plattform		75 552	95 699
Sum immaterielle eiendeler			1 325 904	1 901 469
Kundefordringer		10	2 529 776	4 947 292
Andre kundefordringer			2 062 829	702 181
Sum fordringer			4 592 605	5 649 473
Bankinnskudd, kontanter og liknende		9	26 418 922	22 331 751
Sum omløpsmidler			31 011 527	27 981 224
Sum eiendeler			**32 979 885**	**30 682 422**
Formålskapital og gjeld				
2030	Formålskapital eksternt pålagte restriksjoner		-350 982	-350 982
2050	Fri Formålskapital		-3 154 102	-9 392 785
Sum formålskapital		**8**	**-3 505 084**	**-9 743 766**
Leverandørgjeld			-3 408 748	**-4 418 709**
Annen kortsiktig gjeld			-16 981 786	**-12 219 460**
Tilskuddsgjeld			-6 935 250	**-2 154 955**
Skyldige offentlige avgifter			-2 149 018	**-2 145 532**
Sum kortsiktig gjeld			**-29 474 801**	**-20 938 656**
Sum egenkapital og gjeld			**-32 979 886**	**-30 682 422**

Oslo den 26. mai 2026

I styret for Norges Naturvernforbund

Truls Gulowsen Leder	Pernille B. Hansen Nestleder
Helene Ødven Nestleder	Kjell M. Derås Styremedlem
Mattis Danielsen Styremedlem	Øyunn Hasvik Styremedlem
Brage Bøe Ulstein Styremedlem (Natur og Ungdom)	Gro Holstad Generalsekretær

Naturvernforbundet

Noter til årsregnskap 2025

Regnskapsprinsipper
Årsregnskapet er satt opp i samsvar med God Regnskapsskikk (F) for Ideelle Organisasjoner (standarden) og små foretak, og består av følgende:

- ✓ Aktivitetsregnskap
- ✓ Balanse
- ✓ Noter

Årsregnskapet, som er utarbeidet av foreningens styre og ledelse, må leses i sammenheng med styrets beretning og revisjonsberetningen som til sammen utgjør det totale årsregnskap.

Omløpsmidler/Kortsiktig gjeld
Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Andre omløpsmidler vurderes til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi

Bankinnskudd, kontanter o.l
Bankinnskudd, kontanter og andre betalingsmidler med forfallsdato som er kortere enn tre måneder fra anskaffelse

Anleggsmidler/Langsiktig gjeld
Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgsverdi og verdi i bruk. Verdi i bruk er nåverdi av fremtidige kontantstrømmer knyttet til eiendelen. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivingen ikke lenger er til stede.

Varer
Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi.
Naturvernforbundet avviklet nettbutikken i 2024 og har ikke lenger noe varelager.

Fordringer
Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene og en tilleggsavsetning som skal dekke øvrige påregnelige tap.

Skatt
Norges Naturvernforbund er ikke ansett skattepliktig for sin virksomhet, jfr. skattelovens § 2-32.

Inntekt
Medlemsinntekter inntektsføres for det året de gjelder. Men står også som en betydelig kostnadspost når kontingentene sendes videre til fylkes- og lokallag ihht vedtektene. I 2025 ble det overført medlemskontingenter tilsvarende 5,630 Mill kroner.

Tilskudd inntektsføres i den periode de er bevilget til. Ubenyttet tilskudd med tilbakebetalingsvilkår oppføres som kortsiktig gjeld ved årets slutt. Andre tilskudd som ikke fullt ut er anvendt i regnskapsperioden inngår i formålskapital med eksterne bindinger.

Gaver inntektsføres som hovedregel på mottakstidspunktet. Men gaver med bindinger og gaver som er øremerket med egne vedtak (feks Førdefjorden) følger prosjektenes aktivitet.

Avtaler/samarbeidsavtaler inntektsføres for det året de gjelder.

Pensjonskostnad
Naturvernforbundet har plikt til å tjenestepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenestepensjon. Naturvernforbundets pensjonsordninger tilfredsstiller kravene i denne lov.

Naturvernforbundet har både innskuddsordning og ytelsesordning for sine ansatte. Ytelsesordningen ble lukket 31.12.2014 og ansatte født før 1958 valgte å stå i den ytelsesbaserte ordningen i KLP, er nå flyttet til Storebrand. Øvrige ansatte har en innskuddsbasert pensjonsordning via DNB og med 7 % innskudd, hvorav de ansatte betaler 2 %. Ordningen regnskapsføres som en innskuddsbasert pensjonsordning, som i praksis innebærer kostnadsføring av betalt premie.

Naturvernforbundets forpliktelser etter tidligere ordning med Offentlig Tjenestepensjon vil løpe i lang tid etter at ansatte har sluttet og har i de senere år bidratt med store ekstrakostnader. Selv om forpliktelsene på lang sikt blir mindre og mindre, vil ordningen kunne medføre plutselige merkostnader på både 1 og 2 millioner kroner per år de neste 5-10 årene.

Fordeling av kostnader
Kostnader er i størst mulig grad direkte henført til den aktiviteten de hører til. I 2025 er felleskostnader som eks. husleie, IKT og lønn og personalkostnader fordelt på en rimelig og konsistent måte på de ulike aktivitetene.

Ved fordeling av kostnader er tid pr aktivitet, arealbruk og/eller andel personal benyttet som fordelingsnøkkel. Fordelingsnøkkelen oppdateres årlig eller ved store endringer i fordeling.

Ikke fordelbare felleskostnader inngår i administrasjonskostnader.

Note 1 – Kostnader etter art

Driftskostnader	2025	2024
Vareforbruk	628 120	842 117
Personalkostnader	34 018 944	30 001 406
Av/nedskrivning driftsmilder	794 190	647 017
Annen driftskostnad	47 489 275	43 398 012
Sum driftskostnader ex finanskostnader	83 930 529	74 888 552
Finanskostnader	37 183	31 574
Sum driftskostnader	82 967 712	74 920 126

Note 2 – Antall medlemmer per 31.12.2025

Medlemsåret går fra 1.10 til 30.9. Kontingenten blir avkrevd 1.10 for påfølgende år. Antall medlemmer pr. 31.12.2025 er basert på alle medlemmer innmeldt pr. 31.12.2025 uavhengig om betalt eller ikke.

Medlemskategori	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**
Æresmedlem	7	8	8	7	6
Livstidsmedlem	154	158	149	158	163
Hovedmedlem	25839	24541	20820	19363	19979
Studentmedlem	602	560	512	529	565
Rabattert medlemskap	2594	2499	2271	2228	2142
Familiemedlem	4711	4611	4158	4104	4058
Rabattert familie	350	362	364	389	415
Husstand	6502	6555	6271	6218	6099
NNV-Miljøagent	2786	2757	2610	2653	2654
Total	**43545**	**42051**	**37163**	**35649**	**36081**
Endring fra forrige år	1494	4888	1514	-432	1166
Endring i prosent	3,55	13,15	4,13	-1,2	

Betalt medlemskap etter Klima- og Miljødepartementets søknadskrav

	2025	**2024**	**2023**	**2022**	**2021**	**2020**	**2019**	**2018**
tidsmedlemmer	153	158	149	158	163	169	171	173
edmedlemmer	24817	22047	17141	17059	16263	16202	13566	11 096
lentmedlemmer	569	491	404	404	381	455	467	424
attert medlemskap	2491	2272	2033	2040	1984	1927	1815	1 610
iliemedlemskap	4565	4267	3768	3781	3735	3552	3326	2 766
attert familiemedlemskap	342	338	323	347	389	398	364	320
standsmedlemmer + MA	9010	8538	*7854*	8063	7954	7646	6954	5 749
all	**41947**	**38115**	**31672**	**31852**	**30869**	**30349**	**26663**	**22 138**

I 2025 ble det bokført medlemsinntekter tilsvarende kroner 12 062 177, hvorav 5 630 307 er overført til fylkes- og lokallagene ihht landsmøtets vedtak for kontingentfordeling.

Note 3 – Tilskudd og inntekter 2025

Offentlige Tilskudd

	2025	**2024**
NORAD	12 750 209	10 638 084

KLD, Grunnstøtte	6 968 000	7 952 000
Statens strålevern	2 318 854	2 080 000
Miljødirektoratet	4 970 000	3 865 000
Momskompensasjon	2 925 306	2 757 932
Norsk dekommisjonering	258 550	135 000
Oslo kommune	46 512	-
Oslo Met	31 500	
Fremtiden i våre hender	10 500	
KLD	51 600	2 750 600
Norsk Tipping	-	4 768 954
Stiftelsen Atlas-Alliansen	-	2 821 398
Sum årets tilskudd	**30 331 031**	**37 768 968**
Overført fra ifjor	710 363	-
Overføres til neste år	1 376 983	2 596 172
Sum offentlige tilskudd	**29 664 411**	**35 172 796**

Andre tilskudd private, bedrifter, stiftelser, organisasjoner m.v.

	2025	**2024**
Sparebankstiftelsen DNB	12 393 873	9 004 435
Rockefeller Philantropiy Advisors	4 556 464	3 955 400
Greenpeace	263 000	
Natur og Ungdom	200 000	
Besteforeldrenes Klimaaksjon	10 000	

Oil Change International	20 361	
WWF	10 000	
EU (Circle Up)	976549	0
Haldor Viriks legat	700000	600000
Volvo Car Norge	500000	500000
SRN	190000	190000
Patagonia	111748	0
Bergesen	100000	0
Inforce	96250	73143
NINA - Norsk institutt for naturforskning	64350	57200
Sabima	18000	5000
Å Energi	8000	0
Norsk Jeger og Fisk	3000	0
FNF	3000	10000
LS Europe Logos SRL	0	501136
Handelens Miljøfond	0	500000
Hurtigruten Foundation	0	75000
Ryfylkefondet	0	25000
RSK DA	0	20000
Lyse Kraft	0	20000
Andre	0	20000
Sum årets tilskudd	**20224595**	**15556314**
Overført fra ifjor	3316086	0
Overføres til neste år	4455662	0

Sum andre tilskudd	**19085019**	**15556314**

Note 4 – Spesifikasjon av innsamlede midler

Gavekategori	**2025**	**2024**	**2023**	**2022**
Faste givere	6 164 182	4 130 148	3 710 071	2 892 674
DM kampanjer, testamentariske gaver, enkeltgaver, bedriftsgaver	9 111 927	7 511 883	6 198 480	3 597 907
Sum gaver og innsamlinger	**15 276 109**	**11 642 031**	**9 908 551**	**6 490 581**
Faste givere (Naturvenn)	**3 662**	**3 109**	**2 550**	**2 717**
Snitt årlig fastgiverbeløp	1 683	1 328	1 455	1 065

Det følger med mange kostnader for å samle inn midler. I 2025 utgjorde dette kr 4 771 499 (se 2.1.2 i aktivitetsregnskapet). Dette inkluderer både personalkostnader for ansatte i team fundraising og kostnader til eksterne partnere, for eksempel TeleMarketing-byrå. Dette er et satsningsområde for å fremskaffe mer frie midler til organisasjonen, så disse kostnadene vil øke i årene som kommer. Forventningen er dog at innsamlede frie midler vil øke betydelig mer enn kostnadene til innsamling i årene som kommer.

Etter en intern omorganisering av ressurser i sekretariatet som skjedde i november 2024 tydeliggjorde vi også roller og ansvar for innsamling og medlemsregister som gjør at disse personalkostnadene nå føres direkte mot kostnader til innsamling og kostnader til medlemsregister, mens de tidligere delvis er blitt ført mot kampanje- og organisasjonsarbeid.

Kontantprinsippet legges til grunn for inntektsføringen.

Note 5 - Personalkostnader, ytelser til ledelsen, revisor mv

Personalkostnader	**2025**	**2024**
Lønn, feriepenger m.v.	26 347 779	23 100 454
Arbeidsgiveravgift	4 367 307	3 724 974
Pensjonskostnader	2 571 109	2 805 151
Annen godtgjørelse	732 750	370 826
Sum	34 018 944	30 001 406

	2025	**2024**
Antall årsverk per 31.12	37,6	36,5

Pensjonskostnader	2025	2024
Brutto innbetalt til DnB og KLP	2 729 920	2 941 940
Refusjoner fra andre og fylkeslag	-130 450	-99 824
Sluttvederlag og O/U fond	526 223	453 330
Egenandeler ansatte	-554 584	-490 296
Pensjonskostnad	**2 571 109**	**2 805 151**

Pensjonspremiefond	2025	2024
Pensjonspremiefondets saldo per 31.12.	1 799 046	1 572 558

Kostnadene for pensjon i 2025 og 2024 er veldig høye, noe som skyldes etterslepet av forpliktelser vi har fra tidligere ansatte som hadde Offentlig Tjenestepensjon. I 2022 ble premiefondet brukt opp som gjorde at alle disse kostnadene måtte tas fortløpende. Vi har fortsatt store fremtidige forpliktelser, men vi har nå et premiefond som kan jevne ut noe av kostnadene fra år til år.

Det er ikke stilt garantier eller ytt lån til ledende personell eller styremedlemmer. Styrets leder har mottatt lønn for sitt arbeid. Styrets nestledere er lønnet i 30 % stilling, Pernille Hansen og 20% stilling, Helene Ødven , mens øvrige styremedlemmer ikke har mottatt honorar for sine verv.

Ytelser til ledelsen	Leder	Nestledere	Generalsekretær
Lønn	942 539	419 212	996 296
Pensjonsutgifter	48 208	22 274	53 990
Annen godtgjørelse (trekkpliktig)	19 170	20 791	7 656
Sum	**1 009 917**	**462 276**	**1 057 942**

Kostnadsført revisjon og regnskapsbistand inkl. mva	2025	2024
Revisjon	417 250	257 010
Prosjektattestasjon	469 906	615 320
Annen bistand	3 375	62 625
Sum revisjon og regnskapsbistand	**890 531**	**934 955**

Note 6 – Anleggsmidler, avskrivninger

	Immaterielle eiendeler	Inventar	Ombygging lokaler	IT/Program	Sum
Bokført verdi 01.01	1 901 469	15 229	461 600	322 900	2 701 198

Tilgang i året			0	61 350	61 350
Årets avskrivninger	-575 565	-12 632	-128 811	-77 182	-794 190
Bokført verdi 31.12	-575 565	2 597	332 789	307 068	1 968 358
Avskrivningsperiode	5 år	10 år	4 år	3-5 år	

Note 7 – Sentrale nøkkeltall

Nøkkeltall	2025	2024	2023	2022	2021
Formålsprosent	80 %	83 %	86 %	87 %	85%
Innsamlingsprosent	68 %	71 %	90 %	88 %	85%
Administrasjonsprosent	7 %	8 %	8 %	6 %	9%

Innsamlingsprosenten er beregnet iht. retningslinjer gitt av Innsamlingskontrollen i Norge for beregning av andel innsamlede midler som benyttes til formålet.

Note 8 - Formålskapital, disponering av aktivitetsresultatet

		Fri formålskapital	
Formålskapital per 01.01	350 983	9 392 785	9 743 768
Korrigering Depositum	0	-300 433	-300 433
Korrigering Volvo-prosjektet	0	-500 000	-500 000
Årets resultat	0	-5 452 296	-5 452 296
Formålskapital per 31.12	350 983	3 140 056	3 491 039

Formålskapital med eksterne bindinger	IB 01.01.	Endring	UB 31.12
Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN)	54 428	0	54 428
Jernbanealliansen	196 555	0	196 555
Norsk Nukleær Dekommisjonering	100 000	0	100 000
SUM formålskapital med eksterne bindinger	350 983	0	350 983

Note 9 – Bundne bankmidler

	2025

Skattetrekkskonto		1 104 480
Depositumskontoen Saldo:	820 374	
Dep.konto - Andel tilhørende andre organisasjoner	300 433	
Depositumskonto - vår andel		519 942
Sum Bundne bankmidler		**1 624 422**

Note 10 Nærstående parter

Etter regnskapsloven skal det opplyses om transaksjoner med nærstående parter. For Naturvernforbundet er alle Naturvernforbundets fylkes- og lokallag, Natur og Ungdom og Miljøagentene med lokallag nærstående parter.

Naturvernforbundet innkrever medlemskontingent for fylkes- og lokallagene. Naturvernforbundet og fylkeslagene har også samarbeid på prosjektnivå hvor inntekter og utgifter fordeles etter inngåtte avtaler.

Naturvernforbundet tilbyr og leverer økonomitjenester til flere av fylkes- og lokallagene. Per 1. januar 2025 leverer Naturvernforbundet slike tjenester til fylkeslagene i Hordaland, Trøndelag, Østfold, Vestfold, Buskerud, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Agder, Nordland, Finnmark, Innlandet og lokallagene i Bærum og Fredrikstad og Hvaler.

Naturvernforbundet utfører også lønn og regnskapstjenester for Miljøagentene og Natur og Ungdom.

Naturvernforbundet utbetaler aktivitetstilskudd til lokal- og fylkeslagene basert på søknad. Aktivitetstilskuddet bevilges over enkeltprosjekter eller direkte fra Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet utbetaler tilskudd til Natur og Ungdom og Miljøagentene.

	Kundefordringer		**Leverandørgjeld**	
	31.12.2025	**31.12.2024**	**31.12.2025**	**31.12.2024**
Fylkes- og lokallag	663 527	1 183 527	1 679 704	986 123
Natur og Ungdom	57 318	805 344	6 496	361 500
Miljøagentene	61 978	466 966	270 600	207 468
Friends of the Earth	Ikke nærstående part i 2025, da vi har meldt oss ut.			4 662
Sum	**782 822**	**2 455 837**	**1 956 800**	**1 559 752**

	Fylkes- og lokallag	Natur og Ungdom	Miljøagentene	
Inntekter				

Økonomiservice	305 000	205 874	148 692	
Andel husleie, driftskostnader			436 638	
Kostnader				
Aktivitetstilskudd	5 610 521			
Medlemskontingent/Kontingent	5 630 307		65 900	
Momskompensasjon	2 061 182			
Driftsstøtte, reisestøtte, tilskudd	2 525 000	350 000	100 000	
Tilskudd prosjekter	0	723 000		
Sum kostnader	15 827 010	1 073 000	165 900	0

Note 11 Finansposter

Finansposter	**2025**	**2024**
Renteinntekter	397 760	43 302
Annen renteinntekt		-
Valutagevinst (agio)	2 145	129 281
Annen finansinntekt		2 301
Finansinntekter	**399 905**	**174 884**
Annen rentekostnad	17 520	2 347
Valutatap (disagio)	19 198	23 815
Annen finanskostnad	465	5 411
Finanskostnader	**37 183**	**31 573**
Netto Finansposter	362 722	143 311

Etter flere år uten rentebærende driftskonto har vi nå renter på både drifts- og høyrentekontoer. Dette ble endret i desember 2024. Samtidig ble det innført ny praksis for likviditetsforvaltning som ventes å gi høyere avkastning på våre likvide midler, uten høyere risiko, i årene som kommer. Vi ser at dette ga resultater allerede i 2025

Note 12 Førdefjorden – Fjordsøksmål

Naturvernforbundet er i to rettstvister knyttet til dumping av gruveslam i Førdefjorden. I den ene prosessen vant vi lagmannsretten, men Staten anket. Saken var opp ei Høyesterett i mai 2026, dom er ikke avsagt ennå.

I den andre, gjerne omtalt som Forføyningssaken, tapte vi i 2025 og ble tilkjent å betale motpartens saksomkostninger (totalt 2,5M). Denne saken ble anket til lagmannsretten, og vi tapte igjen i 2026

og ble tilkjent å betale motpartens saksomkostninger (ytterligere 1,25 millioner kroner). Momentet om saksomkostninger er anket og ikke rettskraftig per mai 2026.

Det er forventet at disse rettstvistene for sin endelige løsning i løpet av 2026, og at det da gjøres opp fullstendig regnskap med eventuelle tap eller gevinst. Det er svært uvisst hvordan sakene til slutt ender opp økonomisk. Per mai 2026 ser vi for oss et utfallsrom på +/- 3 millioner kroner.

Sakene føres for retten sammen med Natur & Ungdom og vi deler på eventuelle kostnader/gevinster hvor Naturvernforbundet hefter for ca 70%. Det foreligger ytterligere planer for innsamlingskampanjer i forbindelse med de ulike domsavsigelsene.

Årsberetning 2025

Virksomhetens art og lokalisering

Norges Naturvernforbund er en landsdekkende medlemsorganisasjon med det formål: å arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.

Landsmøte, landsstyre og sentralstyre er organisasjonens besluttende organer.

Landsstyret har hatt 10 møter i 2025, herav 4 ekstraordinære og tilsvarende har sentralstyret hatt 6 møter, og et sentralstyreseminar over en helg. I inneværende periode var det blant faste representanter i Landsstyret 42,86% menn, 53,57% kvinner, 3,57% ikke-binære/andre.

Denne årsberetningen forholder seg primært til økonomiske og regnskapsmessige forhold, mens organisasjonens hele og fulle beretning finnes i Årsmeldingen.

Sekretariatet er lokalisert i Mariboes gate 8 i Oslo.

Organisasjonens sekretariat hadde pr 31.12.2025, 42 ansatte på hel- eller deltid, til sammen 37,6 årsverk. Organisasjonen har 15 aktive fylkeslag og 114 aktive lokallag.

Gjennom året har leder blitt honorert tilsvarende en fulltidsstilling og to nestledere honorert tilsvarende 30% stilling på Pernille Hansen og 20% på Helene Ødven.

Pr 31.12.2025 var det 6 ansatte som hadde midlertidig stilling. Medarbeiderne som var og er engasjert i midlertidige stillinger arbeider på tidsavgrensede vikariater eller prosjekter.

Frivillig arbeid utgjør hovedtyngden av organisasjonens aktivitet i fylker og kommuner over hele landet. Tillitsvalgte, aktive medlemmer og andre bidrar i tillegg vesentlig for å sikre og forsterke det faglige og organisatoriske nivået i organisasjonen. Samlet representerer Naturvernforbundet et omfattende faglig nettverk som sikrer stor innsikt i natur, klima- og miljøspørsmål. Virksomheten omfatter medlemsrettet arbeid, miljøpolitisk påvirkningsarbeid overfor nasjonale, regionale og lokale myndigheter, storting, næringsliv m.fl. Naturvernforbundet er en sentral høringsinstans og uttalte seg om en rekke viktige miljø- og naturvernsaker overfor kommunal, regional og nasjonal forvaltning, samt overfor Regjeringen og Stortinget i 2025 og i noen tilfeller EU.

Naturvernforbundet hadde 43545 medlemmer per 31.12.2025, en økning på 1494 medlemmer eller 3,6% fra året før. I tillegg var det registrert 3662 faste givere, en økning på 553 fra 2024. Fastgiverinntektene økte fra 4,130 mill. kroner til 6,164 mill. kroner. Gjennomsnittlig giverinntekt var i 2025 på 1683 kroner mot 1328 kroner i 2024. Innsamlingsprosenten i 2025 var 68 %, en nedgang fra 71 % i 2024.

Naturvernforbundet har flere langsiktig internasjonale samarbeidsprosjekter innen ressursforvaltning, klima, miljøundervisning og organisasjonsbygging for lokale miljøgrupper i Russland, Ukraina, Mosambik og Togo. Arbeidet i Afrika blir i 2026 avviklet, så 2025 er preget av nedskalering og avslutning av prosjektene. Prosjektene er finansiert med tilskudd fra Klima- og miljødepartementet, Direktoratet for Strålevern og Atomsikkerhet og NORAD.

Det ble i 2025 overført totalt 12,051 mill. kroner til partnere i utlandet, mot 13,399 mill. kroner i 2024.

Redegjørelse for Aktivitetsregnskapet

Som aktivitetsresultatet indikerer er underskuddet betydelig større enn budsjettene og prognosene vi jobbet etter underveis i året. Den store overraskelsen gjennom året var at vi fikk fullt og helt avslag på midler fra Norsk

Tipping. Her hadde vi budsjettert med 5 millioner kroner i inntekt, men mottok null kroner i støtte. Avslaget skyldes feil fra vår side. Disse feilene er rettet opp, slik at vi igjen er støtteberettiget i 2026.

Aktivitetsregnskapet for 2025 viser et aktivitetsresultat på -5,452 mill. kroner.

Det er viktig å merke seg at vårt aktivitetsresultat ikke inkluderer overskuddet på innsamlede midler i Fjordsøksmålet. Vi har overført 0,662 mill. kroner i 2025 videre til 2026. Det er forventet at begge rettsprosessene i Førdefjordsaken avsluttes i 2026, slik at vi også da kan få et endelig økonomisk oppgjør i saken. Fjordsøksmålet utgjør en stor økonomisk risiko for Naturvernforbundet, selv med stor giverglede og stor oppslutning blant medlemmer og støttespillere.

Sum anskaffede midler var i 2025 samlet på 77.515 mill. kroner, en økning på 3,266 mill. kroner fra 2024. Sum forbrukte midler var på til sammen 82,968 mill kroner, en økning på 8,048 mill. kroner sammenlignet med 2024.

Av dette utgjorde kostnader til organisasjonens formål 66,557 mill kroner, mot 61 800 mill. kroner i 2024. Formålsprosenten for 2025 er på 80% mot 83% i 2024. Dette innebefatter kontingentoverføringer, tilskudd til samarbeidspartnere, kommunikasjonsarbeid og organisasjonsarbeid, i tillegg til klima forbruk, energi, forurensing og naturmangfold.

Det ble i alt overført 15,827 mill. kroner til lokal- og fylkeslag i 2025. Det er rekord. Vi har aldri videreført så mye penger til resten av organisasjonen. Det er en økning på 2,541 mill. kroner fra 2024. Av dette var medlemskontingenten til fylkes- og lokallagene var på i alt 5,630 mill. kroner, opp fra 5,626 mill. kroner i 2024.

Likviditeten har vært god gjennom hele 2025. Det ble i 2024 innført nye rutiner for likviditetsforvaltning, som iår har gitt økt avkastning på overskuddslikviditeten. Vi forventer at renteinntektene vil øke i årene fremover.

Formålskapital

Ved utgangen av 2025 har vi en total formålskapital på 3,491 mill. kroner. Det er en reduksjon på 6,253 mill. kroner fra 2024. Av dette utgjør fri formålskapital 3,140 mill. Kroner.

Reduksjonen i formålskapitalen skyldes hovedsaklig det store underskuddet som kom i kjølvannet av avslaget på Tippemidler. I tillegg har vi rettet opp to feil fra fjorårets regnskap, tilknyttet husleiedepositumskontoen og for tidlig inntektsført prosjektstøtte til Volvo-prosjektet. Vi har også avsatt midler til betaling av utestående kontingent til FoE internasjonalt for 2024 og 2025.

Det ble høsten 2022 besluttet i styrende organer at nivået på fri formålskapital ikke skal under kostnader for 3 måneders drift. Siden formålskapitalen ved årsskiftet var langt under dette nivået ble det igangsatt prosesser med plan om både permitteringer og nedskjæringer. Heldigvis mottok vi en historisk stor gave på 10 millioner kroner i januar 2026, som gjorde at vi kunne avlyse disse krisetiltakene.

I årsregnskapet for 2025 er fortsatt drift lagt til grunn og styret bekrefter at forutsetning for videre drift er tilstede.

Arbeidsmiljø

Sykefraværet i Naturvernforbundet i 2025 var på 4,25% av total arbeidstid. Det er en økning fra 4,15% i 2024. Det egenmeldte sykefraværet utgjorde 1,6% og langtidsfraværet (mer enn 16 dager) var på 1,4%.

Det var ingen personskader eller ulykker blant ansatte i 2025. Arbeidsmiljøutvalget har i 2025 hatt 6 møter, med stort fokus på arbeidsmiljø, sykefraværsoppfølging, samt utarbeidelse av medarbeiderundersøkelse.

Naturvernforbundet inngikk i 2022 ny avtale om leie av lokalene i Mariboes gate 8, sammen med de andre organisasjonene i bygget. Den nye avtalen varer frem til juni 2028. 1 times trimmetime for de ansatte har blitt opprettholdt og det har blitt gjennomført ansattsamlinger både ute og inne.

Likestilling

Forbundets mål er å sørge for god kjønnsbalanse både i tillitspersonapparatet så vel som i sekretariatet. Landsstyret har en kjønnssammensetning som tilfredsstiller våre vedtekter der det står at «kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40». I inneværende periode var det blant faste representanter i Landsstyret 42,86% menn, 53,57% kvinner, 3,57% ikke-binære/andre. Kjønnsfordelingen i sekretariatet av de ansatte pr 31.12.2025 er 33 kvinner og 11 menn (inkl. 3 honorerte tillitsvalgte). Ledergruppen består av fire kvinner og tre menn (per 31.12.2025). Begge nestledere og generalsekretær er kvinner.

Lønnssystemet er bygget på stillingskategorier, hvor ansiennitet og utdannelse bestemmer lønnsnivået. Dette gjør at det ikke er merkbar forskjell i lønn mellom menn og kvinner som har samme erfaringsbakgrunn og stillingskategori.

Påvirkning av det ytre miljø

Vår tjenesteproduksjon forutsetter bruk av ulike ressurser som vi søker å begrense mest mulig. Landsstyret vedtok i november 2019 en reisepolicy for Naturvernforbundet som legger stor vekt på miljø. Vi tilstreber å gjøre reisevirksomheten så lite miljøbelastende som mulig ved å benytte gange, sykkel og kollektivtransport i Oslo-området og mest mulig tog/buss i Norge der det er praktisk mulig. Innkjøp av kontormøbler og elektronisk utstyr gjøres forsøksvis brukt, og vi har stort fokus på vedlikehold og reparasjon fremfor å kjøpe nytt. Vi er sertifisert som Miljøfyrtårn.

Fremtidig utvikling

Naturvernforbundet har styrt arbeidet i 2025 etter arbeidsprogrammet og de langsiktige målene i Naturvernforbundet 2030. Det er gjort prioriteringer i arbeidsprogrammet i tråd med vedtak i styrende organer.

Det jobbes målrettet med å øke de frie inntektene, særskilt gjennom ulike innsamlingsaksjoner, verving av faste givere og nye medlemmer.

Vi har i 2025 fått innvilget store prosjekter over flere år i samarbeids med Sparebankstiftelsen DNB, spesielt Oslofjorden blir et satsningsområde fremover.

Etiske retningslinjer og anti-korrupsjons arbeid

Naturvernforbundet har et etisk utvalg som ble opprettet for å kunne håndtere eventuelle saker som omhandler brudd på organisasjonens etiske retningslinjer. Naturvernforbundet har også vedtatte retningslinjer for anti-korrupsjonsarbeid som er godkjent av våre bidragsytere. Enhver form for mislighold må rapporteres av våre partnere og eventuelt tilbakebetales. Det er ikke rapportert inn noe mislighold i 2025.

Styring av finansiell risiko

Naturvernforbundet hadde i 2025 38,2% offentlig finansiering. Det er en nedgang mot 2024, da andelen var på 47% og i 2023 da andelen var 52%. Med tanke på usikkerhet i tildelinger og kriterier for ulike offentlige støtteordninger vil vi fortsatt jobbe for å øke andelen inntekter fra andre kilder.

Vår økonomi er avhengig av betydelige tilskudd og gaver. Det gjøres løpende vurderinger av inntekts- og kostnadssituasjonen. Forutsetningene kan raskt endre seg dersom statlig støtte, prosjektinntekter, medlemsinntekter eller gaveinntekter plutselig faller helt eller delvis bort. I så fall vil det bli iverksatt tiltak for å sikre forbundets drift. Dette fikk vi smertelig erfare i desember 2025 da en forventet inntekt på 5 millioner i Tippemidler falt bort.

Risiko - Fjordsøksmålet

Også i 2025 har Fjordsøksmålet, hvor Naturvernforbundet og Natur og Ungdom saksøkte Staten for tillatelse gitt til Nordic Mining ASA om dumping av gruveavfall i Førdefjorden, hatt mye fokus i Naturvernforbundet.

Det er forventet at begge rettsprosessene i Førdefjordsaken avsluttes i 2026, slik at vi også da kan få et endelig økonomisk oppgjør i saken. Fjordsøksmålet utgjør en stor økonomisk risiko for Naturvernforbundet, selv med stor giverglede og stor oppslutning blant medlemmer og støttespillere.

Det er ikke tegnet ansvarsforsikring for styremedlemmer.

Oslo den 26. mai 2026

I styret for Norges Naturvernforbund

Truls Gulowsen Leder	Pernille B. Hansen Nestleder
Helene Ødven Nestleder	Kjell M. Derås Styremedlem
Mattis Danielsen Styremedlem	Øyunn Hasvik Styremedlem
Brage Bøe Ulstein Styremedlem (Natur og Ungdom)	Gro Holstad Generalsekretær

PKF ReVisjon AS
Sandakerveien 114A
0484 Oslo

+47 22 78 28 00
post@pkf.no
pkf.no

Org./revisornr. 983 773 370
Medlem av Den norske Revisorforening

Til landsmøtet i
Norges Naturvernforbund

UAVHENGIG REVISORS BERETNING FOR 2025

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til Norges Naturvernforbund som viser et underskudd på kr 5 452 296. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2025, aktivitetsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper. Etter vår mening

- oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettvisende bilde av forbundets finansielle stilling per 31. desember 2025, og av dets resultat for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av forbundet slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Styret og generalsekretær (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom årsberetningen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

PKF ReVisjon AS er medlem av PKF Global, et nettverk av medlemsselskaper i PKF International Limited. Medlemmene er selvstendige juridisk uavhengige selskaper, og fraskriver seg ethvert ansvar for arbeid eller manglende arbeid utført av andre individuelle selskapsmedlem eller samarbeidende selskap(er).

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til forbundets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar, på grunnlag av årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger

Oslo, 26. mai 2026
PKF REVISJON AS

Jo-Inge Knutsen
statsautorisert revisor

Naturvernforbundet

5.3 Kontrollkomiteens rapporter for 2024 og 2025

Forslag til vedtak: Kontrollkomiteens rapport tas til orientering.

Norges Naturvernforbund
Kontrollkomiteens rapport til Landsstyret for året 2024

1. Ifølge Norges Naturvernforbunds vedtekter § 6-2 nr. 2 har kontrollkomiteen i oppgave "å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde."

Ifølge § 6-2 nr. 4 skal komiteen avlegge rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør (...).

Komiteen får tilsendt bl.a. alle saksdokumenter som gjelder møter i Sentralstyret, Landsstyret og Landsmøtet. Ved behov kan komiteen selv aktivt innhente opplysninger.

2. Når det gjelder året 2024 har komiteen gjennomgått tilsendte møteinnkallinger og møteprotokoller med vedlegg. Komiteen har dessuten hatt et møte med leder og generalsekretær, der vi har diskutert emner under komiteens mandat.

Komiteens tredje medlem Tina Sugunthi har ikke deltatt i komiteens forhandlinger.

Komiteen viser til rapporten fremlagt for landsmøtet for tiden frem til da.
For tiden etterpå og generelt når det gjelder året 2024 har komiteen intet særlig å bemerke.

Oslo, 10. mars 2025

Gert-Fredrik Malt	Kåre Olerud
(sign.)	(sign.)

RAPPORT FRA KONTROLLKOMITEEN I NATURVERNFORBUNDET TIL LANDSSTYRET, FOR ÅRET 2025

1. Innledning

Ifølge Naturvernforbundets vedtekter § 6-2 nr 2 har kontrollkomiteen i "*oppgave å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde*."

Etter § 6-2 nr 4 skal komiteen avlegge rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør og til hvert landsmøte.

På landsmøtet 2024 ble komiteen valgt med følgende medlemmer: Gert-Fredrik Malt (leder), Kåre Olerud og Tina Sugunthi Felicien. Våren 2025 meddelte Sugunthi F. at hun trakk seg fra komiteen. Siden da har Malt og Olerud fungert alene som medlemmer.

2. Hovedrapport

I samsvar med mandatet har komiteen gjennomgått sakspapirer og protokoller for møter i sentralstyret og landsstyret for perioden siden siste landsmøte. I et par tilfeller har komiteen også trukket inn senere eksempler, tilkommet i 2026.

Komiteen finner at de vedtak som er truffet i perioden i hovedsak har vært i tråd med forbundets vedtekter, landsmøtets vedtak og med vedtatte budsjetter; og at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret er blitt overholdt. For så vidt har komiteen intet å bemerke.

3. Noen særlige anbefalinger

Komiteen finner likevel grunn til å gi en anbefaling om noen enkeltspørsmål. Anbefalingene er nærmere begrunnet og spesifisert i et tilleggsnotat.

3.1. Om ekstraordinære landsstyremøter

Etter komiteens mening bør det gis en ny og bedre *regel om innkalling til ekstraordinære landsstyremøter*, i NNV-Vedt., i LAS-FO eller begge steder. I første omgang foreslår vi at landsstyret tar inn en ny regel om dette i LAS-FO pkt 14. En mulig formulering kan være: "Når det anses nødvendig for å få en rask avgjørelse i en viktig sak, kan leder eller (...)".

3.2. Om budsjett, regnskap, årsberetning og årsmelding

Komiteen mener at fordelingen av *kompetanse ved fastsettelse av budsjettet* (mellom SES og LAS) bør gjøres tydeligere enn idag. Komiteen mener også at det nåværende *budsjettoppsettet* svekker Landsstyrets mulighet for å foreta en selvstendig vurdering av budsjettforlaget, og også dets mulighet til i ettertid å kontrollere budsjettets presisjon, og anbefaler at oppsettet forbedres, i tråd med det som er angitt i notatet.

Komiteen foreslår at det tas inn regler i SES-FO og i LAS-FO som tydeliggjør organenes forskjellige *kompetanse ved fastsettelse og godkjennelse av årsregnskap og årsberetning*. Etter komiteens mening bør det fastholdes at regnskap og årsberetning ikke skal vedtas av SES før de foreligger i en endelig utgave, og at de ikke oversendes til LAS for godkjenning før dokumentene er vedtatt og signert av SES. Komiteen vil også reise spørsmål om det nåværende *regnskapsoppsettet* er tilstrekkelig for å gi sentralstyret og landsstyret den informasjonen de trenger for å vurdere regnskapet på en god måte og for å kunne sette opp et tilsvarende forsvarlig budsjett. Vi vet at noen organisasjoner, i tillegg til et begrenset offentlig regnskap, samtidig etablerer et mer detaljert inntekts- og utgiftsregnskap. Vi foreslår at Landsstyret vurderer muligheten for dette.

Komiteen mener det er behov for en tydeliggjøring av reglene om behandling og fastsettelse med evt godkjennelse av *årsmeldinger,* som forskjellig fra reglene om den årsberetningen som inngår i årsoppgjøret etter regnskapslovgivningen. Vi oppfordrer Landsstyret til å diskutere saken, med sikte på å etablere en tydelig bestemmelse om hvilket organ som skal ha primærkompetanse for fastsettelse av Årsmeldingen. Det kan skje ved endring av NNVs vedtekter, eventuelt ved en midlertidig regel om dette i LAS-FO.

3.3. Om vedtak og protokollering

Komiteen mener at praksis for formulering og protokollering av vedtak på noen viktige måter ikke er god nok. Se nærmere i notatet.

3.4. Om formidling av uttalelser

Komiteen mener at vedtatte uttalelser ikke blir ivaretatt på en god nok måte, ved protokollering og videre formidling. Først og fremst mener vi det trengs en forbedring av databasen og/eller av lenker og søkefunksjoner ved arkivering av vedtatte uttalelser. Det synes også å være behov for en mer systematisk tilbakemelding til LAS om uttalelsenes videre skjebne.

Oslo, 16/4-2026
For Kontrollkomiteen

Gert-Fredrik Malt
Leder

5.4 Kontrollkomiteens rapport for 2026

Forslag til vedtak: Kontrollkomiteens rapport tas til orientering.

RAPPORT FRA KONTROLLKOMITEEN I NATURVERNFORBUNDET TIL LANDSMØTET 2026

1. Bakgrunn

Ifølge Naturvernforbundets vedtekter § 6-2 nr 2 har kontrollkomiteen i "*oppgave å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde*."

På landsmøtet 2024 ble komiteen valgt med følgende medlemmer: Gert-Fredrik Malt (leder), Kåre Olerud og Tina Sugunthi Felicien. Våren 2025 meddelte Sugunthi F. at hun trakk seg fra komiteen. Siden da har Malt og Olerud fungert alene som medlemmer.

Etter § 6-2 nr 4 skal komiteen avlegge *rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør og til hvert landsmøte*.

Når det gjelder årene 2024 og 2025 viser vi til våre tidligere rapporter, avgitt til Landsmøtet den 7/10-24 (for 2024 frem til da), til landsstyret den 10/3-25 (for resten av 2024), og til landsstyret den 16/4-26. Rapporten for 2025 ble supplert av et omfattende tilleggsnotat til landsstyret med særlige anbefalinger, om regler for ekstraordinære landsstyremøter; om bedre rutiner for behandling av budsjetter, regnskap, årsberetninger og årsmeldinger; om vedtak; om protokollering; og om om saksbehandling og formidling av uttalelser. Rapporten her er en foreløpig rapport for 2026 (pr. 28/9-26).

2. Hovedrapport

I samsvar med mandatet har komiteen gjennomgått sakspapirer og protokoller for møter i sentralstyret og landsstyret i perioden.

Komiteen har også vært konsultert i løpende saker om arbeidsmiljø og om skifte av generalsekretær og forbundets leder.

Komiteen registrerer at det nå tas hensyn til noen av de anbefalingene som ble gjort i rapporten for 2025, ved forslag for landsmøtet om endring i vedtektene. Komiteen tar sikte på å følge opp saken videre.

Komiteen finner ellers at de vedtak som er truffet i perioden i hovedsak har vært i tråd med forbundets vedtekter, landsmøtets vedtak og med vedtatte budsjetter; og at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret er blitt overholdt.

Oslo, 28/9-2026
For Kontrollkomiteen

Gert-Fredrik Malt
Leder

Naturvernforbundet

Sak 06

PRINSIPPROGRAM

I prinsipprogrammet står organisasjonens politikk. Fristen for endringsforslag var 6. september, og *nye* forslag kan ikkje fremjast under sjølve møtet. På landsmøtet er det mogleg å foreslå endringar i allereie innsendte forslag. Landsmøtet vedtek endringar i prinsipprogrammet med alminneleg fleirtal.

Det er sendt inn 61 forslag til endringar frå organisasjonen innan fristen, samt 3 forslag frå landsstyret.

Dagens prinsipprogram ligg vedlagt dette sakspapiret og finst òg tilgjengeleg her.

Innsendte forslag til prinsipprogrammet

Forslaga er nummerert etter rekkefølge i dokumentet.

Nye forslag frå landsstyret er nummerert som PR-forslag, og alternative forslag frå landsstyret er nummerert med en R bak forslagsnummeret.

Stemmegiving i landsstyret viser antal stemmer for eller mot innstillinga på kvart forslag.

Forslag til ny tekst er understreka

Forslag til fjerna tekst er ~~stroke over~~

Forklaringar står i *kursiv*

Forslag P1	
Kapittel: 1 Kva vil vi oppnå Linjenummer: 63	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter setningen som slutter med "[...] nok for å oppnå dette".* *Legge til:* Eit paradigmeskifte bort frå materiell vekst er naudsynt for å stanse klima- og naturkrisa.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Ordlyden i tilleggsforslaget er identisk med overskriften i vedtaket som landsstyret gjorde med 19 mot 2 stemmer 15. juni 2025 (1) og markerer en viktig tydeliggjøring av Naturvernforbundets overordnede politikk for framtida. (1) https://naturvernforbundet.no/uttalelse-om-materiell-vekst/	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 15 stemmer for, 1 stemme mot, 1 avhaldande	

Forslag P2	
Kapittel: 1 Kva vil vi oppnå Linjenummer: 71	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* [...] og ~~ta ei rolle som førebilete for å bidra til framgang i det internasjonale miljøarbeidet.~~ *Endre til:* [...] og jobbe for forbetra klimamål og miljøkrav internasjonalt, både i Europa og globalt.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vi trenger en realitetsorientering. Norge er en sinke i klimaarbeidet; vi kan ikke bli et foregangsland, selv om vi prøvde.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 0 stemme for, 16 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P3	
Kapittel: 1 Kva vil vi oppnå Linjenummer: 72	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning.* *Legge til:* Noreg må gjere sin del for å sikre at naturavtalen følgjast opp.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er opplagt.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 16 stemme for, 1 stemme mot	

Forslag P4	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 98-100	Forslagsstillar: Amin Alexander Røine, Naturvernforbundet i Groruddalen

Endringsforslag:

Endre frå:
~~Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag for standpunkta sine. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. Vi kan likevel støtte bruk av ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlaget vårt.~~

Endre til:
Naturvernforbundet og organisasjonsledda våre kan i heilt særlege tilfelle nytte ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad som siste verkemiddel og i tråd med verdigrunnlaget vårt. Dette kan berre vere aktuelt når natur eller miljø står i fare for snarleg og uoppretteleg skade, lovlege verkemiddel er prøvde eller ikkje kan gi vern i tide, og det ligg føre vesentlege manglar i kunnskaps- eller avgjerdsgrunnlaget, svikt i verkemiddelapparatet eller manglande reell oppfølging av ei rettskraftig avgjerd.

Grunngiving frå forslagsstillar: Natur- og klimakrisen innebærer at viktige naturverdier kan gå tapt før ordinære politiske og juridiske prosesser fører fram. Naturinngrep er ofte irreversible. Når natur først er bygget ned, skog hogget eller leveområder ødelagt, kan skaden vanskelig eller aldri repareres.

Sivil ulydighet er ikke en avvisning av demokratiet eller rettsstaten. Det er en åpen, ikke-voldelig og samvittighetsbasert protestform der deltakerne bevisst bryter bestemte regler og er forberedt på å ta ansvar for handlingene sine. Virkemiddelet bør derfor være forbeholdt situasjoner der saken er alvorlig, andre påvirkningsmuligheter er utilstrekkelige og aksjonen har et klart samfunnsmessig eller etisk formål.

Retten til å uttrykke politiske standpunkter og delta i fredelige demonstrasjoner står sterkt i norsk rett. Ytringsfriheten og retten til fredelige forsamlinger er beskyttet av Grunnloven §§ 100 og 101. De samme rettighetene følger av Den europeiske menneskerettskonvensjonen artiklene 10 og 11, som er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven og ved motstrid går foran annen norsk lovgivning. Dette innebærer ikke at sivil ulydighet generelt er lovlig eller fritar deltakerne fra straffansvar. Det viser likevel at fredelig politisk protest har en grunnleggende demokratisk og rettslig beskyttelse, også når myndighetene må avveie denne mot hensynet til sikkerhet, offentlig orden og andres rettigheter.

Europarådets menneskerettskommissær understreker at fredelige miljøprotester er en viktig del av et levende demokrati. Midlertidige forstyrrelser eller hindringer gjør ikke nødvendigvis en protest voldelig, og myndighetenes inngrep må være lovlige, nødvendige og forholdsmessige. Europarådet viser også til at sivil ulydighet har bidratt til viktige historiske framskritt innen blant annet menneskerettigheter, arbeidsliv og likestilling.

Riksrevisjonens undersøkelse av arealforvaltningen viser at mange kommuner ikke har et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når de beslutter å bygge ned natur. Riksrevisjonen peker også på at både omfanget og kvaliteten på kartleggingen av naturverdier og klimaeffekter er for lav, at flere deler av virkemiddelapparatet synes å svikte, og at en stor del av naturinngrepene er irreversible. Dette synliggjør en systemrisiko: Formelt lovlige planprosesser gir ikke nødvendigvis et reelt vern når beslutningene treffes på et svakt faglig grunnlag og naturtapet ikke kan gjøres om.

Et annet alvorlig tilfelle oppstår når domstolenes kontroll ikke får rask og reell virkning. I Førdefjord-saken slo Høyesterett 17. juni 2026 fast at tillatelsene til gruvedrift og sjødeponering var ugyldige. Professor i rettsvitenskap Benedikte Moltumyr Høgberg har kritisert statens oppfølging av dommen og satt saken inn i en bredere diskusjon om rettsstat og maktfordeling. Kritikken er et faglig standpunkt, men den reiser et prinsipielt spørsmål som Naturvernforbundet må kunne ta på alvor: Dersom en rettskraftig avgjørelse ikke blir fulgt opp på en måte som stanser eller avverger uopprettelig naturødeleggelse, svekkes den praktiske beskyttelsen domstolskontrollen skal gi.

Sivil ulydighet skal ikke begrunnes med vanlig politisk uenighet eller med at Naturvernforbundet mener en myndighetsbeslutning er dårlig. Virkemiddelet kan bare vurderes som en siste utvei når flere strenge vilkår er oppfylt samtidig: naturverdiene står i fare for umiddelbar og uopprettelig skade, det offentlige kunnskaps- eller beslutningsgrunnlaget har vesentlige mangler eller en rettskraftig avgjørelse ikke får reell virkning, lovlige virkemidler er forsøkt eller kan ikke virke i tide, og aksjonen er ikke-voldelig, ikke-skadelig, åpen, målrettet og forholdsmessig. Da handler sivil ulydighet ikke om å sette seg over rettsstaten, men om å synliggjøre at rettsstatens og forvaltningens egne sikkerhetsmekanismer ikke beskytter naturen i tide.

Kommentar frå landsstyret:

Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje
Stemmegiving i landsstyret: 4 stemmer for, 13 stemmer mot

Forslag PR1	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 129	Forslagsstillar: Landsstyret
Strykningsforslag: *Stryke:* ~~Naturvernforbundet er den norske medlemmen av Friends of the Earth International.~~	
Grunngiving frå forslagsstillar: Naturvernforbundet har meldt seg ut av Friends of the Earth.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P5	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 87	Forslagsstillar: Hanna Ervik, Naturvernforbundet i Kristiansand
Tilleggsforslag: *Legg til "alder" i listen over faktorer der Naturvernforbundet skal være representative.* *Legge til:* Organisasjonen skal søkje å reflektere eit mangfald av folket og arbeide for god representasjon i kjønn, geografi, sosial bakgrunn, alder og minoritetsbakgrunn blant både medlemmar, aktive og tillitsvalde.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er viktig med aldersspredning blant både medlemmer, aktive og tillitsvalgte, med særlig fokus på å få inn og med de yngre (voksne). For lokallagene er dette viktig for å sikre bedre representativitet utad og bærekraft innad med å kunne få flere å ben å stå på som står i ulike livsfaser. På aggregert nivå er det viktig at folk som er enige med oss, blir medlem tidlig i livet, både for å øke totalt innbetalt medlemsavgift, men ikke minst også for å øke engasjementet og bevissthet blant folk.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P6	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 136	Forslagsstillar: Hanna Jarstø Ervik, Naturvernforbundet i Kristiansand
Tilleggsforslag: *Legge til nytt avsnitt om FN og naturavtalen på linje 136.* *Legge til:* Naturkrisa og klimakrisa er av global karakter, og FN har dirfor ei heilt sentral rolle i løyse dei. Naturvernforbundet skal arbeide aktivt for at FNs naturavtale (COP15) både overhaldast og styrkast. Dette inneber å kjempe for at Noreg set ambisiøse naturmål som faktisk følgjast opp og etterlevast. Samtidig må ein óg bistå fattigere land slik at dei også kan finansiere og implementere måla sine.	
Grunngiving frå forslagsstillar: FN har en helt sentral rolle i å løse natur og klimakrisen, men står likevel ikke nevnt i prinisipprogrammet! Samtidig har Norge manglende vilje til å følge opp naturavtalen, og det trengs derfor et økt fokus på nettopp Norges rolle i både de internasjonale forhandlingene og etterlevelsen av avtalen. Fattige land trenger sårt finansiering, og dette kan også organisasjoner som Naturvernforbundet være med å fremme.	

Kommentar frå landsstyret: Ordlyden bærer preg av aktivitetspunkter for Naturvernforbundet og ikke prinsipper for samfunnet. Det er også uheldig å referere til et bestemt møte (COP15).
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 11 stemmer mot, 1 avhaldande

Forslag P7 – TRUKKET AV FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 89-91, 98-100, 102-107 og 109-113	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Finnmark ved fylkesstyret

Endringsforslag:

Endre frå:
Linje 89–91: ~~Gjennom å oppretthalde og aktivt byggje nye samarbeid og alliansar med andre organisasjonar og initiativ skal Naturvernforbundet auke si gjennomslagskraft og oppslutnad og bidra til ein effektiv og rettferdig miljøpolitikk.~~

Linje 98–100: Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag for standpunkta sine. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. Vi kan likevel støtte bruk av ~~ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlaget vårt.~~

Linje 102–107: ~~Kunnskapsbasert opinionsdanning~~
Naturvernforbundet treng tillit og oppslutnad for å få gjennomslag. Argumenta ~~skal vere godt oppbygde, forståelege og fagleg solide.~~ Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet ~~vil føre dette arbeidet vidare gjennom opinionsdannande verksemd, slik at ein lettare kan innrette seg miljøvenleg, påverke andre og få folkevalde organ til å ta omsyn til naturen.~~

Linje 109–113: ~~Saksorientert arbeid med konkrete resultat~~
~~Det er gjennom arbeid med mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde, at Naturvernforbundet er med og bergar store naturverdiar og endrar haldningane hos folk flest. Ved hjelp av politisk arbeid i enkeltsaker vil Naturvernforbundet også vise kva utfordringar vi står overfor i det globale miljøarbeidet.~~

Endre til:
Linje 89 til 91: Lagbygging, kommunikasjon og allianser
Hvordan bygge lagånd og sterke allianser? Hvordan kommunisere ut budskap som øker sjansene for å vinne frem? I vår digitale tidsalder har vi vedtatt at våre nettsider og sosiale medier er våre viktigste kommunikasjonskanaler både innad og utad. Vår kommunikasjonsstrategi som inkluderer tekst, foto og levende bilder er avgjørende i lagbygging og alliansebygging. Brede allianser mot gruvedumping i våre fjorder er et illustrerende eksempel på hvordan et prinsipp om brede allianser på et smalt tema

kan føre til at vi vinner fram med en miljøpolitikk som ivaretar naturen, klimaet og urfolks rettigheter.

Linje 98-100: Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag for standpunkta sine. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. Vi kan likevel støtte bruk av open og demokratisk forankra sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlaget vårt, når andre verktøy er brukt og ikkje har nådd fram.

Linje 102-107: Hvordan vinne flertall får store saker gjennom allsidig opinions-arbeid? Naturvernforbundet treng tillit og oppslutnad for å få gjennomslag. Argumenta og kommunikasjonen vår skal treffe både hjerte og hjerne. I vårt nye media-samfunn vet vi at de som er best på kommunikasjon ofte vinner. Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet i lag med andre naturkjære organisasjoner vil føre dette arbeidet vidare og påvirke folkevalde organ til å ta omsyn til naturen.

Linje 109-113: Hvordan lære av våre seire?
Gjennom allsidig arbeid i mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde i virkemidler, har Naturvernforbundet bidratt til å berge store naturverdiar og endrar haldningane hos folk flest.
Fjellstemner og kaffekok kan være vel så viktig som bunnsolide, naturfaglige avhandlinger. Vi trenger både kulturcamper og avhandlinger, turer for å bli kjent med naturen rundt oss, og den uformelle praten som oppstår når vi tar oss tid til å bli kjent med menneskene rundt oss over lengre tid. Både samarbeidspartnere og meningsmotstandere. Nesten alle forstår at både havet og atmosfæren er felles for alle på denne kjære planeten vår. Den internasjonale solidariteten er viktig også i vår tid.

Grunngiving frå forslagsstillar: Korleis vi arbeider.
Endringene er begrunnet med erfaringer om hvordan vi har arbeidet i siste landsmøte-periode.

Kommentar frå landsstyret: Se alternative forslag.

Landsstyrets innstilling:
Stemmegiving i landsstyret:

Forslag P7R-1	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 89-91	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Kunnskapsbasert opinionsdanning~~ ~~Naturvernforbundet treng tillit og oppslutnad for å få gjennomslag. Argumenta skal vere godt oppbygde, forståelege og fagleg solide. Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet vil føre dette arbeidet vidare gjennom opinionsdannande verksemd, slik at ein lettare kan innrette seg miljøvenleg, påverke andre og få folkevalde organ til å ta omsyn til naturen.~~ *Endre til:* Lagbygging, kommunikasjon og alliansar Naturvernforbundet skal byggje lagånd, fellesskap og breie alliansar for å styrkje natur- og miljøsaka. Gjennom folkeopplysning, allsidig kommunikasjon og organisasjonsbygging som inkluderer naturens relasjonsverdi, skal vi tale til både hjarte og hjerne og skape begeistring for å take vare på livsgrunnlaget vårt. Breit samarbeid med naturkjære organisasjonar og folk med ulik bakgrunn og frå heile samfunnet er avgjerande for vinne fram i dei store miljøkampane i vår tid.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dagens prinsipprogram omtalar samarbeid og alliansar, men seier lite om kor viktig lagbygging og kommunikasjon er for gjennomslag. Forslaget løfter fram evna til å byggje fellesskap, mobilisere folk og samarbeide med andre som ein sentral del av Naturvernforbundets arbeidsmåte.	
Kommentar frå landsstyret: Endringsforslaget er initiert av forslagsstilleren for P7.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 14 stemmer for, 3 stemmer mot	

Forslag P7R-2	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 98-100	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag ~~for standpunkta sine~~. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. ~~Vi~~ kan likevel støtte ~~bruk av ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlaget vårt.~~ *Endre til:* Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. Me kan likevel støtte open, ikkje-valdeleg og demokratisk forankra sivil ulydnad når andre demokratiske og rettslege verkemiddel ikkje har ført fram.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Forslaget presiserer når Naturvernforbundet kan støtte sivil ulydnad, samstundes som det tydeleg slår fast at organisasjonen ikkje sjølv nyttar dette verkemiddelet.	
Kommentar frå landsstyret: Endringsforslaget er initiert av forslagsstilleren for P7.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 11 stemmer for, 5 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P7R-3	
Kapittel: 2 Korleis vi arbeider Linjenummer: 109-113	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Saksorientert arbeid med konkrete resultat~~ ~~Det er gjennom arbeid med mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde, at Naturvernforbundet er med og bergar store naturverdiar og endrar haldningane hos folk flest. Ved hjelp av politisk arbeid i enkeltsaker vil Naturvernforbundet også vise kva utfordringar me står overfor i det globale miljøarbeidet.~~ *Endre til:* Allsidig naturvernarbeid gjev gode resultat Gjennom arbeid med konkrete saker over heile landet har Naturvernforbundet bidrege til å ta vare på store naturverdiar. Varige resultat krev fagkunnskap, tradisjonell kunnskap, folkeopplysning og samarbeid. Naturvernforbundet skal arbeide med respekt for urfolks rettar og anerkjenne tradisjonell kunnskap som ein viktig del av kunnskapsgrunnlaget for naturforvaltninga. Gjennom dialog, samarbeid og langsiktig tillitsbygging skal me samla menneske om ansvaret for naturen og arbeide for løysingar som tek vare på naturgrunnlaget for komande generasjonar.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Forslaget løfter fram organisasjonens erfaringar, betydninga av tradisjonell kunnskap og respekt for urfolks rettar, og understrekar at naturvern krev både kunnskap, samarbeid og langsiktig tillitsbygging.	
Kommentar frå landsstyret: Endringsforslaget er initiert av forslagsstilleren for P7.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 13 stemmer for, 2 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P8	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 151	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Vern er vern: Eksisterande vern må respekterast. Innhaldet i eit verneformål må ikkje vannast ut. Omfattande næringsaktivitet, slik som kommersielt fiske, må ikkje kunne finne stad i eit (marint) verneområde.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vern må respekteres, Norge praktiserer mange slappe vern (særlig marine).	

Kommentar frå landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 2 stemmer for, 15 stemmer mot

Forslag P9	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 169	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Deltakingen må styrkast: Det offentlege må styrke innsatsen for å sikre at lokalbefolkning og frivillige organisasjonar har moglegheit til å delta i lokaldemokratiet.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er vanskelig å ha tid til å skrive høringsinnspill og kunne være informert og delta aktivit. Dette frivillige arbeidet er viktig og må støttes bedre opp om av kommunen og det offentlige.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 11 stemmer mot	

Forslag P10	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 169	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Prioriter energibruk: Regjeringen må prioritere energi og ressursbruk til ulike næringer basert på kor bærekraftige dei er.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vi må prioritere.	
Kommentar frå landsstyret: Energiaspektet dekkes av andre og nye formuleringer om prioritering.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 1 stemme for, 16 stemmer mot	

Forslag P11	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 174-175	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar ~~må telje meir enn mål om økonomisk vekst og auka frihandel~~. *Endre til:* Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar står i motstrid til mål om økonomisk vekst.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursane er ikkje mogleg dersom den økonomiske veksten held fram.	
Kommentar frå landsstyret: Teksten går fra å være normativ (altså mene noe om hva som bør skje) til å være deskriptiv (si noe om en sammenheng). Landsstyret ønsker å presisere at den økonomiske veksten ikke kan fortsette i de rike landa.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P11R **Stemmegiving i landsstyret**: 15 stemmer for P11R, 2 stemmer for P11	

Forslag P11R	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 174-175	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar ~~må telje meir enn mål om økonomisk vekst og auka frihandel~~. *Endre til:* Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar står i motstrid til mål om økonomisk vekst i dei rike landa.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret: Teksten går fra å være normativ (altså mene noe om hva som bør skje) til å være deskriptiv (si noe om en sammenheng). Landsstyret ønsker å presisere at den økonomiske veksten ikke kan fortsette i de rike landa.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag PR2	
Kapittel: 3 Prinsipp Linjenummer: 175	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning.* *Legge til:* Auka produktivitet i samfunnet bør takast ut i form av meir fritid framfor meir løn.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dette er et forsøk på å si noe om hvordan vi skal unngå økonomisk vekst. Dette kommer i tillegg til at landsstyret foreslår at P11R vedtas.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 15 stemmer for, 0 stemmer for, 2 avhaldande	

Forslag P12	
Kapittel: 3.1 Vern om Naturmangfoldet Linjenummer: 204	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vestfold
Endringsforslag: *Endre frå:* [...] samt ei langsiktig forvalting av naturverdier som ikkje er verna ved lov. *Endre til:* [...] samt ei langsiktig forvalting av naturverdier, både dei som er verna, og de som ikkje er verna, ved lov.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er ikke nok med vern. For å ivareta naturverdier i verna områder må det ofte skjøtsel og andre forvaltningstiltak til.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P13	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 207-208	Forslagsstillar: Naturvernfrobundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* Det må ikkje gjevast subsidiar som bidreg til øydelegging av ~~verdifull~~ natur. *Endre til:* Det må ikkje gjevast subsidier som bidreg til øydelegging av natur.	
Grunngiving frå forslagsstillar: All inngrepsfri natur er verdifull i naturkrisens tid uansett forekomst av rødlistearter eller ikke, for eksempel buffersoner, trekkveier og som del av større sammenhengende naturområder. Vi må slutte med å kategorisere natur i verdifull og mindre verdifull natur fordi dette åpner for at vi gir etter for utbyggere og myndigheter sine definisjoner og ønsker om å bygge ned og fragmentere stadig mer av den gjenværende naturen, jamfør "Naturkompasset" fra Fornybar Norge. Fragmentering er i seg selv et større og større problem for naturmangfoldet. Klimautvalget 2050 (NOU 2023:25) formulerte dette slik i kapittel 6 "Arealer og Natur", side 89: "Det er ikke bare den økologiske tilstanden på det enkelte areal som betyr noe, men også størrelsen og sammenhengen med andre arealer [...] leveområder og trekkruter blir brutt opp ved fragmentert utbygging. Utbygging kan også ha konsekvenser langt utover det bestemte arealet som bygges ned eller dyrkes opp. De ulike økosystemene henger sammen."	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 4 stemmer for, 12 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P14	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 209-210	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* Omsynet til naturmangfaldet må sikrast og takast vare på i all arealplanlegging~~, og krava til konsekvensutgreiingar må stille minstekrav som sikrar dette~~. *Endre til:* Omsynet til naturmangfaldet må sikrast og takast vare på i all arealplanlegging. For å sikre uavhengige konsekvensutgreiingar med minstekrav til naturfagleg kvalitet må desse tingast av styresmaktene, ikkje av tiltakshavere.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dette er i tråd med våre krav til konsekvensutredninger i mange år og også i tråd med Klimautvalget 2050 sine anbefalinger for å sikre en bærekraftig arealpolitikk, jamfør NOU 2023:25 kapittel 6 "Arealer og natur", side 102: "Utvalget anbefaler derfor at: [...] forskrift om konsekvensutredninger blir endret slik at det stilles krav om at konsekvensutredninger bestilles av myndighetene og ikke av tiltakshaver, for sikre uavhengige konsekvensutredninger.»	
Kommentar frå landsstyret: Eksisterende tekst er upresis, og språket er i tillegg dårlig. Det er ikke krav til konsekvensutredningene som gjør at hensynet til naturmangfoldet sikres og tas vare på. Men det er et steg på veien. Det er lovverket og politikernes skjønn som til slutt bestemmer. Forslaget fra Nordland rydder opp i dette. Men det er likevel et spørsmål om prinsipprogrammet bør være så detaljert at det sier noe om hvem som skal bestille konsekvensutredningene. Myndighetene kan ha egeninteresse i utbygging. Det viktigste er at utredningene gjennomføres uavhengig av utbyggerens interesser. Se alternativt forslag.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P14R **Stemmegiving i landsstyret**: 14 stemmer for P14R, 3 stemmer for P14	

Forslag P14R	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 209-210	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* Omsynet til naturmangfaldet må sikrast og takast vare på i all arealplanlegging~~, og krava til konsekvensutgreiingar må stille minstekrav som sikrar dette~~. *Endre til:* Omsynet til naturmangfaldet må sikrast og takast vare på i all arealplanlegging. For å sikre uavhengige konsekvensutgreiingar med minstekrav til naturfagleg kvalitet må desse gjennomførast uavhengig av utbyggjarane sine interesser.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P15	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet Linjenummer: 222	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vestfold
Endringsforslag: *Endre frå:* [...] utvikling av arbeidet med utvalde naturtypar. *Endre til:* [...] utvikling av arbeidet med utvalde naturtypar og utvalde kulturlandskap.	
Grunngiving frå forslagsstillar: De sterkest trua naturtypene i Norge er semi-naturlige, det vil si kulturpåvirka naturtyper som slåttemark og naturbeitemark. Dette er naturtyper som har vært et karakteristisk og stort innslag i landskapet vårt i mange tusen år. Det trengs flere tiltak for å redde dette biologiske mangfoldet. Utvalgte kulturlandskap i jordbruket har vist seg å være et vellykket tiltak.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 12 stemmer for, 5 stemmer mot	

Forslag P16	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 231	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* Naturøydeleggande ~~vindindustri~~ må stansast. *Endre til:* Naturøydeleggande kraftutbygging må stansast.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Gjelder all type kraft.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 4 stemmer for, 13 stemmer mot	

Forslag P17	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 232	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i ~~industrialiserte område~~. *Endre til:* Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i område som på noverande tidpunkt er industrialisert eller har omfattande infrastruktur.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Litt mer nyansert.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 0 stemmer for, 16 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P18	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 231-233	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i industrialiserte område. Slike anlegg må bli bygd utan å skade naturmangfaldet og bli sikra mot å spreie forureining.~~ *Endre til:* Vindindustri i industrialiserte område og nær bustader er problematisk på grunn av lyd- og lysforureining samt iskast i vinterhalvåret. Vindturbiner kan ikkje sikrast mot skadar på fugl, insekt og spreiing av mikroplast.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dagens prinsipprogramformulering om at "Slike anlegg må bli bygd utan å skade naturmangfaldet og bli sikra mot å spreie forureining", står seg ikkje opp mot kjent kunnskap. Det er videre nettopp kommet ut en stor dansk studie på betydelig mikroplastforurensning fra vindturbinblader allerede første bruksåret. Bygging av vindindustri nær bomiljøer er forsøkt flere steder i Norge med negative konsekvenser for helse, bolyst og boligpriser.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P19 **Stemmegiving i landsstyret**: 3 stemmer for P18, 12 stemmer for P19, 1 avhaldande	

Forslag P19	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 231-233	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Naturøydeleggande vindindustri må stansast. Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i industrialiserte område. Slike anlegg må bli bygd utan å skade naturmangfaldet og bli sikra mot å spreie forureining.~~ *Endre til:* Vindindustriutbygging i naturområde må stansast. Vindindustri i industrialiserte område og nær bustader er problematisk på grunn av lyd- og lysforureining samt iskast i vinterhalvåret. Vindturbiner kan ikkje sikrast mot skader på fugl, insekt og spreiing av mikroplast.	

Grunngiving frå forslagsstillar: Dagens prinsipprogramformulering om at "Slike anlegg må bli bygd utan å skade naturmangfaldet og bli sikra mot å spreie forureining", står seg ikke opp mot kjent kunnskap.[1] Det er videre nettopp kommet ut en stor dansk studie på betydelig mikroplastforurensning fra vindturbinblader allerede første bruksåret.[2] Bygging av vindindustri nær bomiljøer er forsøkt flere steder i Norge med negative konsekvenser for helse,[3] bolyst og boligpriser.[5] Når vindkraftanlegg har nådd levetiden på 25 til 30 år, er store mengder materialer lite tilgjengelig for resirkulering og ender opp som store søppeldeponier. Vindkraftvinger av glassfiberbelagt stål må graves ned, og betongen i plattformene er tapt som ny ressurs. Referanser: (1) https://www.nrk.no/norge/tysk-vindkraft-dreper-1200-tonn-insekter-arlig-1.14565780 (2) https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0043164825000249?ref=pdf_download&fr=RR-2&rr=9e98f0aecd5c3181 (3) https://files.nettsteder.regjeringen.no/wpuploads01/sites/505/2022/05/Norsk-forening-mot-stoy.pdf og https://naturvernforbundet.no/agder/ingen-nye-vindkraftanlegg-i-agder/ (4) https://www.tu.no/artikler/boliger-naer-vindkraftverk-selges-til-betydelig-lavere-pris/546166
Kommentar frå landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 10 stemmer for, 6 stemmer mot, 1 avhaldande

Forslag PR3	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfaldet Linjenummer: 248	Forslagsstillar: Landsstyret
Strykningsforslag: *Stryke:* ~~Naturmangfaldlova må gjelde alle norske havområde.~~	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dette er nå ivaretatt gjennom den nye havvernloven (i tillegg til naturmangfoldloven).	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P20 – TRUKKET AV FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 248	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter setningen som slutter med "[...] av landets marine næringar".* *Legge til:* Det omfattande botntrålerfisket øydelegg havbotnen og dermed tilvekstmiljøet for fisk, frigjer store CO_2-utslepp, fangar store mengder småfisk og "feil" fisk som kastes døde på havet, og må stansast.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Norge er størst på bunntråling i Europa.[1] Så mye som 70 prosent av all villfisk i Norge fanges av havgående trålere.[2] I filmen "Ocean" av David Attenborough fra i fjor dokumenterer han at verdens samlede bunntrålerflåte raserer et areal på størrelse med Amazonas – hvert år![3] De direkte CO_2-utslippene er enorme, og havbunnens CO_2-fangende evne reduseres tilsvarende. I tillegg bruker trålerne langt mer fossilt drivstoff per fanget tonn enn kystflåten, som har kort vei til fiskefeltene. Attenborough dokumenterer videre at opp mot tre firedeler av fangsten til bunntrålerne er småfisk og "feil" fiskeslag som kastes døde tilbake i havet. Og den raserte havbunnen ødelegger for tilveksten av villfiskebestandene. En mer destruktiv måte å fiske på er vanskelig å tenke seg. I februar la Havforskningsinstituttet fram "Ressursoversikten 2026", som viste at de norske villfiskbestandene er halvert de siste 12 årene, fra 35 millioner tonn i 2013 til 17 millioner tonn i 2025.[4] Referanser: (1) https://news.nationalgeographic.org/study-bottom-trawling-in-european-waters-costs-society-up-to-eur11-billion-annually/ (2) https://thefishingdaily.com/latest-news/norwegian-trawl-fishing-a-climate-friendly-food-source/ (3) https://www.youtube.com/watch?v=eLxmUbQESAU (4) https://www.abcnyheter.no/nyheter/ressursoversikt-norsk-fiskebestand-halvert-pa-tolv-ar/1412328	
Kommentar frå landsstyret: Se alternativt forslag.	
Landsstyrets innstilling: **Stemmegiving i landsstyret**:	

Forslag P20R	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 248	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter setningen som slutter med "[...] av landets marine næringar".* *Legge til:* Industrifiske med tung, botnslepande reiskap øydelegg havbotnen og dermed tilvekstmiljøet for fisk og gjev store CO_2-utslepp og uønska bifangst og må stansast, til fordel for meir skånsame og berekraftige haustingsmetoder.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P21	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 254	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Uttak av anadrom laksefisk i sjø må regulerest slik at levedyktige bestandar sikrast. Reguleringa må omfatte turistfiske, samtidig som tradisjonell lokal hausting og omsynet til naturgrunnlaget for samisk kultur vert ivareteke.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Anadrome laksefisk er en viktig del av naturmangfoldet og har samtidig stor betydning som høstbar ressurs og som grunnlag for lokal kultur, tradisjon og naturbruk. Forvaltningen må ha som overordnet mål å sikre levedyktige bestander. Uttaket må derfor være kunnskapsbasert og tilpasses bestandenes tåleevne og den samlede belastningen de er utsatt for. Turistfiske etter anadrom laksefisk bør underlegges særlig streng regulering. Når bestandene er under press og det høstbare overskuddet er begrenset, bør turistfiske begrenses vesentlig eller stanses. Slikt fiske må ikke prioriteres framfor tradisjonell lokal høsting, som har en annen kulturell og historisk forankring og bidrar til å videreføre naturbasert kunnskap mellom generasjoner. Dette gjelder særlig i sjøsamiske områder, hvor tradisjonelt fiske er en del av samisk kulturutøvelse og naturgrunnlag. Vern av levedyktige bestander og vern av tradisjonell høsting er ikke motsetninger: Levedyktige bestander er en forutsetning for at denne naturbruken og kulturutøvelsen kan videreføres. Forslaget bygger dermed på sentrale prinsipper i Naturvernforbundets verdigrunnlag: naturens egenverdi, bevaring av	

naturmangfoldet, kunnskapsbasert og bærekraftig høsting og respekt for tradisjonell naturbruk og naturgrunnlaget for samisk kultur.
Kommentar frå landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 15 stemmer for, 1 stemme mot, 1 avhaldande

Forslag P22	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet Linjenummer: 254	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Ved utforming av besøksforvaltning må omsynet til naturen og lokalbefolkninga sin tradisjonelle bruk prioriterast framfor tilrettelegging for vekst i reiseliv og moderne friluftsliv.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Landsmøtet vedtok i 2024 uttalelse om besøksforvaltning. I stedet for å oppdatere den tidligere uttalelsen, mener vi at det er riktig at forbundets ståsted innarbeides i prinsipp-programmet. Begrepet besøksforvaltning er etter hvert godt kjent, men likevel ikke klart definert. Mange aktører forbinder begrepet med fysisk tilrettelegging i godt besøkte områder, så som toalettfasiliteter, sherpatrapper, merking mm. God besøksforvaltning må omfatte langt flere hensyn, ikke minst må naturvernhensyn og hensynet til lokalbefolkningen stå sentralt. Økt ferdsel og naturbasert reiseliv kan legge betydelig press på sårbare naturområder. Tilrettelegging kan være nødvendig for å styre ferdselen og redusere belastningen, men kan samtidig bidra til økt ferdsel, slitasje og forstyrrelser. Besøksforvaltning må derfor ta utgangspunkt i naturens tålegrenser og den samlede belastningen på området. Der hensynet til økt besøk, reiselivsutvikling eller tilrettelegging for friluftsliv kommer i konflikt med naturverdier og lokalbefolkningens tradisjonelle bruk, mener vi at disse hensynene må veie tyngst. Dette er i tråd med Naturvernforbundets grunnleggende prinsipper om kunnskapsbasert forvaltning, føre-var og hensynet til samlet belastning. Forbundets medlemmer sitter med omfattende kompetanse og kan være viktige bidragsytere ved utforming av lokal besøksforvaltning. Vi mener det er viktig at prinsipprogrammet gir retning for lagenes engasjement i utforming av besøksforvaltningen.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P23	
Kapittel: 3.1 Vern om naturmangfoldet og 4.1 Primærnæringane Linjenummer: Kapittel 3.1: Flere linjer, kan ikke angi noen spesifikke. Kapittel 4.1: 373	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vesterålen v. leder Jan Hatløy
Tilleggsforslag: *3.1 Vern om naturmangfaldet: Vi ønsker en klarere og mer forpliktende formulering om bekjempelse av/arbeid mot fremmede og utenlandske arter under «Naturvernforbundet meiner at». Vi overlater til dere som jobber med programmet å formulere en konkret tekst til dette punktet.* *4.1 Primærnæringene: Legge til ny setning på linje 373.* *Legge til:* 4.1 Primærnæringane, linje 373: <u>Framande og utanlandske treslag må ikkje plantast, og fjerning av pågåande spreiing frå eksisterande tre må intensiverast.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vesterålen mener omtalen av fremmede og utenlandske treslag, og andre fremmede arter, ikke er konkret nok og forpliktende i prinsipprogrammet og ønsker at dette endres. Naturvernforbundet i Vesterålen ble startet i 2009 med det formål å stanse utplanting og spredning av fremmede og utenlandske treslag, i særlig grad lutz-/sitkagran. Miljøutfordringene knyttet til utplanting og spredning av de nevnte treslagene er økende og er etter vår klare mening den største miljøtrusselen for kystnaturen. Tusenvis av dekar av den stedegne naturen legges årlig øde av trærne. Vi vil minne om at vi har landsmøtevedtak på å arbeide for forbud mot lutz-/sitkagran. Også andre fremmede skadelige arter er på rask fremmarsj, for eksempel lupiner og tromsøpalme, og er også en klar trussel for naturen/naturmangfoldet. Alle synes handlingslammede, og bekjempelsesinnsatsen er minimal. Skal Naturvernforbundet beholde sin troverdighet og engasjement blant oss i Vesterålen, må prinsipprogrammet suppleres med et eller flere punkt som omtaler kamp mot fremmede arter, og da i særdeleshet lutz-/sitkagran.	
Kommentar frå landsstyret: Vi kan ikke ta stilling til generelle innspill. Landsstyret støtter den konkrete delen, men legger den inn i teksten om skog.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P44R **Stemmegiving i landsstyret**:	

Forslag P24	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 261-263	Forslagsstillar: Odin Thune, Naturvernforbundet i Vestfold
Endringsforslag: *Endre frå:* For at vi skal unngå dei mest alvorlege konsekvensane av klimaendringane, kan ikkje den globale temperaturen stige meir enn 1,5 gradar over førindustrielt nivå. ~~Det betyr i praksis at alle klimagassutslepp frå fossil energi og avskoging må stansast så raskt som mogleg.~~ *Endre til:* For at vi skal unngå dei mest alvorlege konsekvensane av klimaendringane, kan ikkje den globale temperaturen stige meir enn 1,5 gradar over førindustrielt nivå. Kvar tidels grad over 1,5 tyder meir alvorlege konsekvensar. Alle klimagassutslepp frå fossil energi og avskoging må difor stansast så raskt som mogleg.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er ikke lengre mulig å stoppe den globale temperaturstigningen til 1,5 grader, så denne setningen må omformuleres.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 16 stemmer for, 0 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P25	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 262	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* [...] ~~temperaturen stige meir enn 1,5 gradar over førindustrielt nivå.~~ *Endre til:* [...] temperaturauking stansast.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Målet om at temperaturen ikke skal stige meir enn 1,5 grader er ikke lenger mulig.	
Kommentar frå landsstyret: Landsstyret støtter heller forslag P24.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 4 stemmer for, 13 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P26	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 280	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning.* *Legge til:* Det er sjølvsagt at Noreg må følgje opp sine klimamål.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Opplagt.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P27 – TRUKKET AV FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 285-286	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Når utstyr og arbeidskraft blir importert får andre land, må det bli teke omsyn til ressursbruk og utslepp av klimagassar.~~ *Endre til:* Dei importerte klimagassutsleppa frå vareimport og utenlandsreiser til nordmenn utgjer ein stor andel av dei samla norske klimagassutsleppa og må møtast med ansvarleg politikk, til dømes restriksjonar på feriereiser til utlandet og høge graderte CO_2-avgifter på importvarer avhengig av klimaavtrykket.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Redusert forbruk av importerte (luksus)varer og unødvendigheter som utstrakt feriereising med fly er "lavthengende frukter" i natur- og klimakampen. CO_2-utslippet som kommer fra produksjon og forbruk av importerte varer og utenlandsreiser utgjør en veldig stor andel av de norske utslippene, over 40 prosent ifølge Miljødirektoratet.[1] Det er derfor helt nødvendig å sette søkelyset på dette, noe vi hittil har gjort i for liten grad. Referanse: (1) https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/fagmeldinger/2024/januar-2024/utslipp-av-klimagssser-fra-norsk-forbruk-er-beregnet/	
Kommentar frå landsstyret: Se alternativt forslag.	

Landsstyrets innstilling: **Stemmegiving i landsstyret**:

Forslag P27R	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 285-286	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Når utstyr og arbeidskraft blir importert får andre land, må det bli teke omsyn til ressursbruk og utslepp av klimagassar.~~ *Endre til:* <u>Dei importerte klimagassutsleppa frå vareimport og utenlandsreiser til nordmenn utgjer ein stor andel av dei samla norske klimagassutsleppa og må møtast med ansvarleg politikk.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 17 stemmer for, 0 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P28	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 290-295	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* • Arbeidet med å ta vare på dei store karbonlagra i naturen må bli styrka, for å redusere utslepp av klimagassar frå myr, kulturmark, skog, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne. Rike land som Noreg må ta eit særleg ansvar for å bidra til reduksjon av utslepp og sikre klimatilpassing i fattige land. Internasjonal kvotehandel og andre internasjonale tiltak må sikre reelle utsleppskutt og samstundes ivareta menneske og natur, og må kome i tillegg til nasjonale utsleppsreduksjonar. *Endre til:* • Arbeidet med å ta vare på dei store karbonlagra i naturen må bli styrka, for å redusere utslepp av klimagassar frå myr, kulturmark, skog, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne. • Rike land som Noreg må ta eit særleg ansvar for å bidra til reduksjon av utslepp og sikre klimatilpassing i fattige land. Internasjonal kvotehandel og andre internasjonale tiltak må sikre reelle utsleppskutt og samstundes ivareta menneske og natur, og må kome i tillegg til nasjonale utsleppsreduksjonar.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Her bør det skilles mellom nasjonale og internasjonale tiltak.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 17 stemmer for, 0 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P29	
Kapittel: 3.2 Stopp dei farlege klimaendringane Linjenummer: 297-298	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* Til dømes ~~må klimatiltak i petroleumsverksemda ikkje bidra til å forlenge levetida for sektoren~~. *Endre til:* Til dømes marknadsførast elektrifisering av sokkelen som eit klimatiltak, men bidreg til å forlenge levetida for sektoren, og den innsparte fossile energien seljast og forbrennast i utlandet med null positiv effekt på klimaet.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er viktig at Naturvernforbundet ikke bidrar til tildekkende nytale.	
Kommentar frå landsstyret: Vi har allerede en tydelig politikk på dette. Den supplerende begrunnelsen som kommer i dette forslaget, om at gassen selges og forbrennes i utlandet, er unyansert og til dels feil.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 11 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P30	
Kapittel: 3.3 Berekraftig resursbruk Linjenummer: 319	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning.* *Legge til:* Mindre import og auka sjølvberging er naudsynt for å redusere den totale miljøpåverknaden.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Miljøpåverknaden av transport over landegrenser er helt sentralt når man vurderer hele produksjonskjeda. Dette bør konkretiserast. I tillegg vil mindre forbruk kombinert med berekraftig bruk av eigne ressursar (til dømes utmarksbeite og produksjon av grønsaker, poteter og brødkorn) gjere at vi i mindre grad belastar andre land med forbruket vårt.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 8 stemmer for, 6 stemmer mot, 4 avhaldande	

Forslag P31	
Kapittel: 3.3 Berekraftig ressursbruk Linjenummer: 320	Forslagsstillar: Kim Aastangen, Naturvernforbundet i Innlandet
Tilleggsforslag: *Legge til nytt avsnitt.* *Legge til:* Den eksplosive bruken av generativ kunstig intelligens har allereie ført til enorm etterspørsel etter areal, vann, straum og sjeldne metall. Internasjonale tek-selskap som tidligere har hatt offensive klimamål, har i staden auka sine utslepp markant for å henge med i kappløpet. Utviklinga kan ikkje styrast av selskapa aleine. I staden må det settast tydelege krav til ivaretaking av natur og menneske.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 7 stemmer for, 8 stemmer mot, 3 avhaldande	

Forslag P32	
Kapittel: 3.3 Berekraftig ressursbruk Linjenummer: 332	Forslagsstillar: Kim Aastangen, Naturvernforbundet i Innlandet
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Digitale ressursar må forvaltast som andre ressursar, med samfunnet sitt beste i mente. Digital infrastruktur må byggast og disponerast på ein berekraftig måte innafor naturen sine tålegrenser.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 8 stemmer mot, 5 avhaldande	

Forslag P33	
Kapittel: 3.3 Berekraftig resursbruk Linjenummer: 332	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Forbruket av natur må ned. Det gjeld både nedbygging og korleis vi brukar naturressursane våre.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Redusert forbruk er ein føresetnad for berekraftig ressursbruk.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 9 stemmer for, 8 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P34	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 351-353	Forslagsstillar: Amin Alexander Røine, Naturvernforbundet i Groruddalen
Strykningsforslag: *Stryke:* ~~Oppdrettsanlegg brukar store areal langs kysten og aukar presset på det marine miljøet. Næringa må ikkje forringe miljøet, men må bli drive på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stadar.~~	
Grunngiving frå forslagsstillar: Viser til innsendt forslag om uttalelse angående utfasing av hele oppdrettsnæringen.	
Kommentar frå landsstyret: Forslaget baserer seg på at landsmøtet gjennom en uttalelse (som på landsmøtet behandles etter prinsipprogrammet) sier nei til all fiskeoppdrett. Slik politikkendring må i så fall tas i prinsipprogrammet, ikke gjennom en uttalelse.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 1 stemme for, 16 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P35	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 363	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* Primærnæringane må ikkje nytte veksthormon ~~eller genmodifiserte dyr eller plantar~~. *Endre til:* Primærnæringane må ikkje nytte veksthormon og vere særdeles varsam med genmodifiserte dyr og plantar.	
Grunngiving frå forslagsstillar: For kategorisk mot GMO	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 3 stemmer for, 12 stemmer mot, 3 avhaldande	

Forslag P36	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 366	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* Det norske kosthaldet må bli basert på mindre kjøt, meir plantebasert mat ~~og meir villfanga fisk~~ og styrke sjølvforsyninga. *Endre til:* Det norske kosthaldet må bli basert på mindre kjøt, meir plantebasert mat og styrke sjølvforsyninga.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det er ikke bærekraftig at alle skal øke konsumet av villfanget fisk. Bedre å ikke omtale dette.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 1 stemme for, 16 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P37	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 369-371	Forslagsstillar: Amin Alexander Røine, Naturvernforbundet i Groruddalen
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Fiskeoppdrett og~~ kjøtproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til menneskemat, eller som har negative fylgjer for miljøet eller for global fordeling av naturressursar. *Endre til:* Kjøtproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til menneskemat, eller som har negative fylgjer for miljøet eller for global fordeling av naturressursar.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Viser til innsendt forslag om uttalelse angående utfasing av hele oppdrettsnæringen.	
Kommentar frå landsstyret: Forslaget baserer seg på at landsmøtet gjennom en uttalelse (som på landsmøtet behandles etter prinsipprogrammet) sier nei til all fiskeoppdrett. Slik politikkendring må i så fall tas i prinsipprogrammet, ikke gjennom en uttalelse.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 0 stemmer for, 15 stemmer mot, 3 avhaldande	

Forslag P38	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 377-378	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Reduksjon i kjøtforbruk må bli kombinert med betydeleg auke av naturbeite, noko som er naudsynt for å ta vare på og restaurere biologisk verdifulle naturbeitemarke.~~ *Endre til:* • Kjøttforbruket må reduserast, og kjøtt, melk og egg må produserast i Noreg med norsk fôr. Produksjonen må i mykje større grad baserast på utmarksbeite og produksjon av gras og anna for på areal som ikkje er egna for dyrking av menneskemat. Dyreslag og antall beitedyr må tilpassast tilgjengelege beiteareal og natur. • Semi-naturleg beite- og slåttemark må restaurerast, brukast og haldast i hevd. Dette for å ta vare på eit unikt og verdifullt biologisk mangfald, store karbonlagre og verdifulle areal for kjøtproduksjon.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Kulepunkt 1: I tillegg til kjøtt bør melk og egg med her. Utmarksbeite må benyttes i mye større grad til produksjon av kjøtt og melk. Arealer som kan brukes til mat for mennesker, bør ikke brukes til beite eller dyrefor. Beite må være tilpassa beiteareal, slik at det er bærekraftig på lengre sikt.	

Kulepunkt 2: De kulturbetinga/semi-naturlige naturtypene er nå de sterkest truete naturtypene i Norge. Dette er artsrike naturtyper som har karakterisert det norske landskapet i flere tusen år, og vi trenger en jordbrukspolitikk som ivaretar dem bedre.
Kommentar frå landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig

Forslag P39	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 379	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vestfold
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Seterbruket, som no står på UNESCO si liste over immateriell kulturarv og som bidreg til miljøvenleg matproduksjon, må støttast.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Levende seterdrift er en kulturarv med kunnskap om tradisjonell og miljøvennlig utnyttelse av naturressurser. Seterbruket opprettholder også åpne landskap, trua naturtyper og trua arter.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 11 stemmer for, 5 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P40	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 379-380	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* Torvmyrer er viktige for naturmangfaldet og inneheld mykje karbon. Nydyrking av myr må ikkje vere lov~~, og t~~orv må ikkje brukast i jordprodukt. *Endre til:* Torvmyrer er viktige for naturmangfaldet og inneheld mykje karbon. Nydyrking <u>og nedbygging</u> av myr må ikkje vere lov<u>. T</u>orv må ikkje brukast i jordprodukt.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Nedbygging (blant annet hytter, veger og industri) er i dag en større trussel enn nydyrking.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P41	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 385	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning.* *Legge til:* Norge må ikkje bidra til å auke presset på å heve kvoter (TAC) til over vitskaplege råd.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Norge er en harding i kvoteforhandlinger i dag. Dette bør endres.	
Kommentar frå landsstyret: Det er bra å henvise til vitenskapelige råd, men noe uheldig å indirekte antyde noe om hvordan Norge opptrer i kvoteforhandlingene. Se alternativ.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P41R **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P41R	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 383-385	Forslagsstillar: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre frå:* Havet, kystområda og fiskeressursane må vere underlagt nasjonal og internasjonal kontroll~~, og det må sikrast at fisken er eigd og forvalta av fellesskapet~~. Særleg må fiskeressursane kome kystsamfunna til gode, og urfolksrettar må ivaretakast. *Endre til:* Havet, kystområda og fiskeressursane må vere underlagt nasjonal og internasjonal kontroll. Vitenskapelege råd må følgjast opp. Særleg må fiskeressursane kome kystsamfunna til gode, og urfolksrettar må ivaretakast.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P42	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 386-389	Forslagsstillar: Amin Alexander Røine, Naturvernforbundet i Groruddalen
Strykningsforslag: *Stryke:* ~~Oppdrett må skje i lukka anlegg utan ureining, rømming og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald. Ytterlegare auke av produksjon skal ikkje tillatast. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må bli vurdert ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord.~~	
Grunngiving frå forslagsstillar: Viser til innsendt forslag om uttalelse angående utfasing av hele oppdrettsnæringen.	
Kommentar frå landsstyret: Forslaget baserer seg på at landsmøtet gjennom en uttalelse (som på landsmøtet behandles etter prinsipprogrammet) sier nei til all fiskeoppdrett. Slik politikkendring må i så fall tas i prinsipprogrammet, ikke gjennom en uttalelse.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 0 stemmer for, 16 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P43	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 387	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter "[...] ikkje tillatast."* *Legge til:* <u>Det må innførast krav til reinsing av utslepp frå smoltanlegg.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Hindre forureining.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 8 stemmer for, 5 stemmer mot, 5 avhaldande	

Forslag P44	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 391-398	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag

Endringsforslag:

Endre frå:

~~• Skognæringa må operere innanfor rammer som sikrar naturmangfald, friluftsliv og karbonbinding. Skogbruket må i større grad drivast basert på utvalshogst. Hogst må berre skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftslivsverdiar. Gjødsling av skog og omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.~~

~~• Skogressursar er eit knappleiksgode og må brukast der det gjev størst reduksjon av klimagassar. Tømmer og tre skal prioriterast som bygningsmateriale, og avfallsressursar kan gå til andre føremål som gjev høg utnytting av ressursane, som skal varmeproduksjon og ulike industriføremål.~~

Endre til:

• Naturvernforbundet vil arbeide for en skogforvaltning som sikrar langsiktig overleving for alle artar som høyrer naturskogane til, som opprettheld og aukar skogens lagre av karbon, og som sikrar friluftslivsverdiane.

• Skogforvaltningen må splittast; ansvaret for areal- og naturforvaltninga i skogen må tilleggast miljømyndighetene (KLD), mens næringsdelen av forvaltninga forblir i LMD.

• Skogvernet må oppfylle dei faglege vurderingane, omfanget må tilfredsstille aaturpanelets anbefalinger, og det må igangsettast storstilt restaurering og landskapsøkologisk planlegging for å motvirke fragmenteringseffektar.

• Skogbruksvirksomhet må foregå innafor naturens tålegrenser. Bestandskogbruket, basert på åpne hogstar og einsaldrabestand av ett treslag, må fasast ut til fordel for eit kontinuitetsskogbruk basert på utvalshogst og kvalitetsproduksjon av varige produkt. Hogst må berre skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftslivsverdiar. Gjødsling av skog og omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.

Grunngiving frå forslagsstillar: De nye kulepunktene dekker opp kravene i dagens to punkt. Det gjelder krav om sikring av naturmangfold, friluftsliv og karbonbinding, overgang fra bestandsskogbruk til utvalgshogst og prioritering av varige produkter, krav om hogst bare etter søknad og anbefaling om at gjødsling av skog og omarbeiding av mark ikke bør tillatast.
I tillegg tar de nye punktene med viktige krav om bedre vern, restaurering og bevaring av landskapsøkologiske verdier og sammenhenger i skoglandskapet.
For ar vi skal få en endring i skogpolitikken må miljømyndighetene overta ansvaret for areal- og naturforvaltningen. Dette er langt fram, og noe vi må ta gradvis gjennom arbeidsprogrammene.
Alt dette er nødvendig for at vi skal kunne oppfylle våre internasjonale forpliktelser.

Kommentar frå landsstyret: Vi bør unngå å henvise til konkreter organisasjonsledd i statsforvaltningen.

Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P44R
Stemmegiving i landsstyret: 17 stemmer for P44R

Forslag P44R	
Kapittel: 4.1 Primærnæringane Linjenummer: 391-398	Forslagsstillar: Landsstyret

Endringsforslag:

Endre frå:

~~• Skognæringa må operere innanfor rammer som sikrar naturmangfald, friluftsliv og karbonbinding. Skogbruket må i større grad drivast basert på utvalshogst. Hogst må berre skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftslivsverdiar. Gjødsling av skog og omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.~~

~~• Skogressursar er eit knappleiksgode og må brukast der det gjev størst reduksjon av klimagassar. Tømmer og tre skal prioriterast som bygningsmateriale, og avfallsressursar kan gå til andre føremål som gjev høg utnytting av ressursane, som skal varmeproduksjon og ulike industriføremål.~~

Endre til:

• Naturvernforbundet vil arbeide for ei skogforvalting som sikrar langsiktig overleving for alle artar som høyrer naturskogane til, som opprettheld og aukar skogen sine lagre av karbon, og som sikrar friluftslivsverdiane.

• Ansvaret for areal- og naturforvaltninga i skogen må liggje hos miljøstyresmaktene.

• Skogvernet må oppfylle dei faglige vurderingane, omfanget må tilfredsstilla anbefalingane til Naturpanelet, og det må igangsettast storstilt restaurering og landskapsøkologisk planlegging for å motverke fragmenteringseffektar.

• Skogbruksverksemd må foregå innanfor naturen sine tålegrenser. Bestandskogbruket, basert på åpne hogstar og einsaldra bestand av eitt treslag, må fasest ut til fordel for eit kontinuitetsskogbruk basert på utvalshogst og kvalitetsproduksjon av varige produkt. Hogst må berre skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftslivsverdiar. Gjødsling av skog og omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.

• Framande og utanlandske treslag må ikkje plantast, og fjerning av pågåande spreiing frå eksisterande tre må intensiverast.

Grunngiving frå forslagsstillar:

Kommentar frå landsstyret:

Landsstyrets innstilling: Vedtas
Stemmegiving i landsstyret: 16 stemmer for, 0 stemmer mot, 2 avhaldande

Forslag P45	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 403-404	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Vi må prioritere bruken av energi, forbruket må vere mest mogleg effektivt~~, og vi må nytte rett energiform til ulike bruksområde. *Endre til:* Energibruken må reduserast, og samfunnsnytten må ligge til grunn for korleis vi prioriterer bruken av energi. Forbruket må vere mest mogleg effektivt, og vi må nytte rett energiform til ulike bruksområde.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Redusert energiforbruk er en forutsetning for at vi skal kunne redusere klimagassutsleppet utan at produksjon av fornybar energi fører til stort naturtap. Myndigheitene må prioritere og ha styring med kva energien skal brukas til, og kva slags virksomheit som skal prioriterast.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P46R **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P46 – TRUKKET AV FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 407-408	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Ramma for ny krafttilgang blir sett av mogeligheitene innan frigjering av kraft frå andre sektorar, opprusting av eksisterande anlegg og sol- og vindkraft på allereie utbygde areal.~~ *Endre til:* Vi må få ein offentleg regulering av ny kraftkrevjande industri (mellom anna datasenter). Nye næringar med høgt forbruk (> 15 MW) må bli underlagt offentleg regulering. NNV vil ha på plass eit konsesjonssystem som er tufta på vurdering av samfunnsnytte, herunder tiltakets verdiskapning (sysselsetting og ringvirkninger i lokalsamfunnet), energiforbruk og konsekvenser for strømnettet (forsyningssikkerhet), klimaeffekten av tiltaket, og arealforbruk og naturinngrep.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Redusert energiforbruk er en forutsetning for at vi skal kunne redusere klimagassutslippet uten at produksjon av fornybar energi fører til stort naturtap, som igjen fører til utslipp av klimagasser. Nå er det slik at nettselskap har tildelingsplikt til nytt forbruk. Det er «først til mølla», og føretak som er klare til investering, får tilgang til levering av straum når kapasiteten i nettet er bygd ut.	

Systemet er såkalla næringsnøytralt. Slik kan det ikkje halde fram. Nye næringar med høgt forbruk (> 15 MW) må bli underlagt offentleg regulering.
Kommentar frå landsstyret: Forslaget er i overkant detaljert. Se alternativt forslag.
Landsstyrets innstilling: **Stemmegiving i landsstyret**:

Forslag P46R	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 408	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Kraftkrevjande verksemder, til dømes datasentre, må regulerast gjennom eit konsesjonssystem tufta på miljø- og samfunnsnytte, herunder effektiv energibruk, klima- og arealkonsekvensar, konsekvensar for straumnettet og verdiskaping. Industri og næringar som skal være med oss etter 2050, må bli prioriterte med tilgang på kraft.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dette forslaget er mindre detaljert enn forslag P46. I tillegg har vi tatt setningen fra linje 414 og flytta den inn i dette nye punktet.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P47	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 407-408	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Ramma for ny krafttilgang blir sett av moglegheitene innan frigjering av kraft frå andre sektorar, opprusting av eksisterande anlegg og sol- og vindkraft på allereie utbygde areal.~~ *Endre til:* Ny krafttilgang må i hovudsak kome frå frigjering av kraft frå modernisering av eksisterande vannkraftanlegg, solkraft på tak og ENØK-tiltak i bygningsmassen.	

Grunngiving frå forslagsstillar: Språklig veldig tung setning i eksisterende prinsipprogram. Modernisering betyr for eksempel skifte av gamle turbiner, utglatting av tunneler og i tillegg også oppdatering av miljøkrav samt at vi avgrenser oss fra utvidelse av vannkraftanlegg, i motsetning til begrepet opprustning. Videre, vindkraft på land er uegnet også i urbane strøk, jamfør vårt endringsforslag til kulepunkt 4, kap. 3.1 over.
Kommentar frå landsstyret: Dagens formulering harmonerer med andre deler av prinsipprogrammet. Opprusting, ikke modernisering, er det offisielle begrepet NVE bruker.
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 12 stemmer mot, 1 avhaldande

Forslag P48	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 407-408	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Troms
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Ramma for ny krafttilgang blir sett av moglegheitene innan frigjering av kraft frå andre sektorar, opprusting av eksisterande anlegg og sol- og vindkraft på allereie utbygde areal.~~ *Endre til:* <u>Ny krafttilgang må i hovudsak kome frå frigjering og meir effektiv bruk av kraft, mellom anna gjennom modernisering av eksisterande vasskraftanlegg, solkraft på tak, ENØK-tiltak i bygningsmassen og betre utnytting av lagrings- og fleksibilitetsløysingar som tovegslading av kjøretøy.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Økt etterspørsel etter kraft kan ikke uten videre møtes med økt kraftproduksjon og nye naturinngrep. Naturen har en egenverdi som setter grenser for hvor langt menneskelig ressursutnyttelse kan gå, samtidig som naturområder har stor verdi som grunnlag for tilhørighet, naturopplevelser, kultur og tradisjonell bruk. Naturvernforbundets utgangspunkt må derfor være å redusere det samlede energiforbruket, bruke energien mer effektivt og i størst mulig grad dekke legitime kraftbehov uten ytterligere nedbygging av natur. Det finnes et betydelig potensial for å frigjøre kraft og utnytte eksisterende kraftressurser bedre. ENØK-tiltak i bygningsmassen kan redusere kraftforbruket vesentlig, mens modernisering og effektivisering av eksisterende vannkraftanlegg kan gi økt produksjon og effekt ved i hovedsak å bygge videre på allerede etablert infrastruktur. Solkraft på tak utnytter arealer som allerede er bebygd. Lagrings- og fleksibilitetsløsninger, blant annet tovegslading av kjøretøy, kan bidra til bedre utnyttelse av eksisterende kraftressurser og redusere belastningen på kraftsystemet. Vindkraftutbygging innebærer betydelige areal- og naturinngrep. Turbiner krever omfattende infrastruktur i form av blant annet anleggsveier, oppstillingsplasser, skjæringer, utfyllinger og kraftlinjer. Når vindkraft etableres i naturområder, bygges og fragmenteres natur, og leveområder og naturverdier går tapt eller forringes.	

Naturvernforbundet har derfor slått fast at naturødeleggende vindkraft må stanses. Energisparing, energieffektivisering, modernisering av eksisterende kraftanlegg, solkraft på allerede bebygde arealer og bedre utnyttelse av eksisterende kraftressurser må prioriteres framfor ny kraftutbygging som krever nye naturinngrep. Dette ivaretar både naturens egenverdi og de verdiene naturen har for mennesker, og reduserer behovet for å ta nye naturområder i bruk til energiproduksjon.
Kommentar frå landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 3 stemmer for, 13 stemmer mot, 2 avhaldande

Forslag P49	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 414	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Strykningsforslag: *Stryke:* ~~Industri og næringar som skal være med oss etter 2050, må bli prioriterte med tilgang på kraft.~~	
Grunngiving frå forslagsstillar: Dekkes av foreslått nytt kulepunkt (linje 407).	
Kommentar frå landsstyret: Landsstyret vil beholde eksisterende tekst, men flytte den til slutten av forslag P46R. Teknisk sett skal forslaget derfor vedtas.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas (og tekst blir flytt inn i P46R) **stemmegiving i landsstyret**:	

Forslag P50 – TRUKKET AV FORSLAGSSTILLAR	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 414	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter setningen som slutter med "[...] må bli prioritert med tilgang på ny kraft."* *Legge til:* <u>Dataindustriens krafttilgang må styres av myndigheitane i tråd med dei nasjonale behova for digital infrastruktur og eit nødvendig tak for kraftforbruk, og den må underleggast ordinær konsesjonsbehandling</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Ifølge Statnett foreligger det nå søknader om kraft til nye datasentre i Norge tilsvarende ca. 60 TWh/år hvilket tilsvarer nærmere 40 prosent	

av Norges årlige strømproduksjon, som er på ca. 160 TWh/år. Det er derfor nødvendig å nevne denne industrien spesielt i prinsipprogrammet. Datasentre er svært energi-ineffektive og energi-sløsende. De bruker enormt mye mer kraft per arbeidsplass sammenlignet med tradisjonell industri. For eksempel har det nye datasentret til Google i Skien planlagt å bruke ca. 7,5 TWh/år og å ansette rundt 100 personer, altså et kraftforbruk pr. arbeidsplass på ca. 75 GWh/år. Til sammenligning bruker Mo Industripark i Mo i Rana i dag rundt 2,3 TWh/år i strøm og har 2300 ansatte, det vil si rundt 1 GWh/år per arbeidsplass. (I Mo Industripark kommer det i tillegg noe bruk av fossil energi.) Med andre ord en liten brøkdel av kraftforbruket i dataindustrien. Datasentre har også store energitap i form av varme til omgivelsene dersom denne ikke utnyttes, hvilket i liten grad er praktisk mulig når denne industrien stort sett etableres i tynt befolkede områder. Den samfunnsmessige verdien av dataindustrien er enda mer tvilsom sett i lys av tekgigantenes agenda om å bruke teknologien til å fase ut stadig flere og flere ordinære arbeidsplasser. Vårt forslag til ny prinsipprogramformulering er i tråd med daværende leder i Naturvernforbundet, Truls Gulowsen, sin kronikk på ABC Nyheter den 31. januar 2026.[1] Referanse: (1) https://www.abcnyheter.no/stemmer/datasentre-krever-nasjonale-spilleregler/1404142
Kommentar frå landsstyret: Poenget dekkes av forslag P46R.
Landsstyrets innstilling: **stemmegiving i landsstyret**:

Forslag P51	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 422-424	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Nordland v/fylkesstyret: Frode Solbakken, Irene Øvregård Nordal, Dag Johansen, Baard Martin Mikalsen, Tonje Justsen Sæther, Hanne Trones, Barbro Pedersen Bismo og Arne-Reidar Johansen, Landsstyremedlem for Nordland
Endringsforslag: *Endre frå:* Grønt hydrogen, ammoniakk og e-fuel ~~kan bli produsert i periodar med overskot, men gjev svært store energitap i omforming og vil berre kunne bli brukt i avgrensa omfang som klimatiltak~~. *Endre til:* Grønt hydrogen, ammoniakk og e-fuel som gjev svært store energitap i omforming, er ineffektiv bruk av avgrensa kraftressurser og difor uegna som energibærarar.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Energitapet fra elektrisk strøm til hydrogen er ca. 40 porsent, og tapet er enda noe mer til ammoniakk og e-fuel. Dette er uakseptabel sløsing med begrensede kraftressurser. Batterier har en langt høyere effektivitet som energibærer. Videre, dagens formulering er urealistisk, som om eventuelle hydrogen-	

/ammoniakkanlegg kan/vil bli skrudd av og på etter krafttilgangen. Vi bør ta steget ut og slå fast at energibærerne "grønt" hydrogen, ammoniakk og e-fuel har vi ressursmessig sett ikke råd til å ta i bruk.
Kommentar frå landsstyret: Dagens formulering er dekkende og allerede svært restriktiv.
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **stemmegiving i landsstyret**: 4 stemmer for, 11 stemmer mot, 3 avhaldande

Forslag P52	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 428-430	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~4.2 Energi, linje 428-430:~~ Transport må bli flytta frå veg til sjø og bane. Det må ikkje bli bygd nye motorvegar for 110 km/t, som aukar naturinngrep og energibehov. *Endre til:* <u>4.3 Transport, linje 459:</u> Transport må bli flytta frå veg til sjø og bane. Det må ikkje bli bygd nye motorvegar for 110 km/t, som aukar naturinngrep og energibehov.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Gir mer mening å samle med transport.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P53	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 438	Forslagsstillar: Bror Kristian Raanaas Tandberg, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* <u>Biodrivstoff må som hovudregel ikkje anses som ein berekraftig energikjelde.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vi bør si noe om at veldig mye biodrivstoff, slik det brukes i dag og legges opp til å utvides i framtiden, ikke er bærekraftig.	
Kommentar frå landsstyret: Det er bra å få inn litt mer om biodrivstoff. Se alternativt forslag.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje til fordel for P53R	

Stemmegiving i landsstyret: 1 stemme for P53, 17 stemmer for P53R

Forslag P53R	
Kapittel: 4.2 Energi Linjenummer: 438	Forslagsstillar: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Potensialet for produksjon av berekraftig og klimavennleg biodrivstoff er sterkt begrensa, og ein kan ikkje basere klimapolitikken på bruk av store mengdar slikt drivstoff. Bruken må prioriterast strengt.	
Grunngiving frå forslagsstillar:	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 17 stemmer for, 0 stemmer mot, 1 avhaldande	

Forslag P54	
Kapittel: 4.3 Transport Linjenummer: 481-483	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Vestfold
Endringsforslag: *Endre frå:* ~~Det betyr mellom anna at miljøavgiftene må vere høge på transport, både innan og over landegrensene.~~ *Endre til:* Miljøavgifter kan brukast som reiskap i denne samanhengen.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Miljøavgifter kan utilsiktet gjøre det for dyrt og vanskelig for mennesker å forflytte seg hvis de ikke har noen valgmulighet. De må derfor brukes på en gjennomtenkt måte. Den setningen som nå står der, oppfattes som ulogisk basert på forrige setning.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 12 stemmer for, 3 stemmer mot, 3 avhaldande	

Forslag P55	
Kapittel: 4.3 Transport Linjenummer: 484	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* For å minske transportbehovet må produksjon av nødvendige varer prioriterast. I tillegg må nasjonal og lokal produksjon erstatte internasjonal og regional produksjon, slik at ein unngår langtransport.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vi har alt for mye langtransport, noko som skyldast både produksjon av varer vi ikkje treng, og at transport er altfor billig.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 5 stemmer for, 13 stemmer mot	

Forslag P56	
Kapittel: 4.4 Industri Linjenummer: 492	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter siste setning.* *Legge til:* Utvinning og foredling av mineral må ikkje bryte med menneskerettar og nasjonal kontroll.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Vi ser dessverre mange eksempler på at menneskeretter brytes ved gruvedrift, og av gruvedrift kommer ut av nasjonal kontroll.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 13 stemmer for, 3 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P57	
Kapittel: 4.4 Industri Linjenummer: 494	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til nytt punkt.* *Legge til:* Heile verda er særs dominert av ein kamp om tilgang på ulike mineral. Det gjeld alt frå sand til koppar og sjeldne jordmineral. Skal vi greie å stå opp i kampen mot mange ulike gruveprosjekt, må vi redusere forbruket av utstyr og energi, spesielt i den rike delen av verda, og sikre at alt som kan gjenvinnast, blir teken vare på og kjem inn i nye produkt.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Det «grøne skiftet» har ført til stor etterspørsel etter nye mineral og nye gruveprosjekt. Gruvedrift og bruk av slike mineral må regulerast og vurderast ut frå samfunnsnytte, og mineralane må gjenvinnast så langt det er mogleg.	
Kommentar frå landsstyret: Det står allerede en del generelt av ressursbruk og sirkulær økonomi.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 6 stemmer for, 9 stemmer mot, 3 avhaldande	

Forslag P58	
Kapittel: 4.4. Industri Linjenummer: 497	Forslagsstillar: Petter Nilsen, Heidi Kristoffersen, Bjørn Frøsaker, Arne Vesterlid, Naturvernforbundet i Gjøvik, Toten og Land
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter siste setning.* *Legge til:* Det må bli full stans i bygging av datasenter inntil konsesjonsordning er på plass.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Problemet antas å være kjent: Det foregår overetablering av datasentere etter først-til-mølla-prinsipp uten kontroll.	
Kommentar frå landsstyret: Dette dekkes av forslag P46R og eksisterende punkt om kraftprioritering.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 2 stemmer for, 16 stemmer mot	

Forslag P59	
Kapittel: 4.4. Industri Linjenummer: 505	Forslagsstillar: Petter Nilsen, Heidi Kristoffersen, Bjørn Frøsaker, Arne Vesterlid, Naturvernforbundet i Gjøvik, Toten og Land
Tilleggsforslag: *Legge til etter siste setning.* *Legge til:* <u>Høyesterettsdommen som blant anna i Førdefjord-saka må respekterast og føre til umiddelbar stans av utslippa i Førdefjorden.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Begrunnelsen for at høyesterettsdommen i Førdefjord-saken skal respekteres, vil vi anta ikke trenger noen begrunnelse. Når vi foreslår ordlyden "Som blant annet Førdefjord-saken", er begrunnelsen at det er og kan bli flere dommer som skal resepekteres (for eksempel Fosen-saken)	
Kommentar frå landsstyret: Siden dette i hovedsak hendler om en dagsaktuell sak, egner temaet seg bedre til en uttalelse.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: Einstemmig	

Forslag P60	
Kapittel: 4.4 Industri Linjenummer: 507	Forslagsstillar: Naturvernforbundet i Trøndelag
Tilleggsforslag: *Legge til ny setning etter siste setning.* *Legge til:* <u>Det må stillast strenge krav til reinsing av avløpsvatn og oppbevaring av avløpsmassar. Før nye gruver blir opna, må gamle gruvedeponi bli rydda opp i og restverdi bli betre utnytta. Gruverestar som ikkje kan utnyttast, bør tilbakefyllast i gruvegangane.</u>	
Grunngiving frå forslagsstillar: Behov for tillegg til eksisterende tekst.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegiving i landsstyret**: 9 stemmer for, 7 stemmer mot, 2 avhaldande	

Forslag P61	
Kapittel: 4.6 Krig og fred Linjenummer: 540	Forslagsstillar: Hanna Jarstø Ervik, Naturvernforbundet i Kristiansand
Endringsforslag: *Endre frå:* Krigar fører, ved sida av store ~~menneskelege~~ lidingar, også til store naturskadar. *Endre til:* Krigar fører, ved sida av store menneskelge lidningar, også til store naturskadar, både som følge av direkte krigshandlinger, men også frå den tilhørende krigsindustrien. Sjølv i krisetider er det viktig at forsvarsindustrien er med på å dra lasset og ikkje får unntak frå krav om å bevare natur og forhindre utslipp.	
Grunngiving frå forslagsstillar: Nyere saker med eksempelvis Sprengstoff-produsent Chemring Nobel i Oslofjorden viser at dette er nødvendig. Selv om det er krisetider, så kan ikke forsvarsindustrien få fritak fra etablerte krav om å ta vare på natur og unngå utslipp.	
Kommentar frå landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikkje **Stemmegiving i landsstyret**: 1 stemme for, 14 stemmer mot, 3 avhaldande	

Naturvernforbundet

PRINSIPPROGRAM

Vedteke på landsmøtet i Stavanger 21. april 2018
Sist endra i landsmøtet i Trondheim 10. november 2024

Prinsipprogrammet gjev ei oversikt over Naturvernforbundet sitt grunnsyn, korleis organisasjonen arbeider, og kva som er våre langsiktige politiske krav.

Innhald

1 Kva vi vil oppnå 2
2 Korleis vi arbeider 3
3 Prinsipp 4
3.1 Vern om naturmangfaldet 5
3.2 Stopp dei farlege klimaendringane 7
3.3 Berekraftig ressursbruk 8
4 Miljøvern i praksis 8
4.1 Primærnæringane 8
4.2 Energi 10
4.3 Transport 11
4.4 Industri 12
4.6 Krig og fred 13

1 Kva vi vil oppnå

Naturvernforbundet arbeider for eit samfunn som er godt å leve i for alle, og som kan bestå over tid. I eit slikt samfunn blir naturen forvalta på ein måte som sikrar vårt felles livsmiljø, og all menneskeleg aktivitet skjer i balanse med naturen og miljøet.

Livsformene i naturen er verdifulle i seg sjølv, samtidig som menneska er avhengige av dei. Å ta vare på rikdomen av livsformer og økosystem er naudsynt for å sikre livskrafta og produktiviteten i naturen. Vi menneske kan ikkje halde fram med å utrydde artar på jorda eller øydelegge det livsmiljøet artane treng for å leve.

Mennesket er ein del av naturen. Vi lever av dei allsidige goda i naturen og har ansvaret for å sikre ei økologisk, sosial og økonomisk utvikling som tar omsyn til både nolevande og framtidige generasjonar sine behov. Det betyr at:

- Vi må ta vare på mangfaldet i naturen.
- Fornybare ressursar må takast ut på ein slik måte at ressursane kan fornye seg.
- Ressursar som finst i avgrensa mengder, må vi bruke med stor varsemd.
- Vi kan berre sleppe ut stoff som krinslaupet i naturen kan bryte ned innanfor naturen si bereevne.

Menneskeleg forbruk av energi og naturressursar kan ikkje vere høgare enn at det let seg kombinere med å halde oppe naturmangfaldet og naturen si produksjonsevne. Tekniske omleggingar er ikkje nok for å oppnå dette. Evig materiell vekst er ikkje mogleg innanfor ressursane på jorda. For at alle menneske skal ha høve til å leve gode liv innanfor rammene av jorda sitt ressursgrunnlag og naturen sin toleevne, må det samla forbruket på jorda reduserast, og særleg må forbruket til dei rikaste reduserast kraftig.

Å løyse globalt omfattande og alvorlege miljøproblem krev omstillingar som må drivast fram med både lokal og nasjonal innsats. I ei globalisert verd krevst også globalt samarbeid og internasjonale avtalar. Noreg har som eit rikt og velutvikla land både grunnlag og ansvar for å vere eit føregangsland i miljøvernarbeidet. Noreg må følgje opp sine internasjonale pliktar og ta ei rolle som førebilete for å bidra til framgang i det internasjonale miljøarbeidet.

2 Korleis vi arbeider

Demokratisk, landsdekkande og uavhengig

Naturvernforbundet er ein demokratisk, partipolitisk nøytral medlemsorganisasjon. For å stå imot og reversere den akselererande øydeleggingа av miljøet treng vi at breie lag av folket blir engasjert. Folkeleg engasjement gjennom lokalt naturvernarbeid er grunnlaget for arbeidet for livskraftig natur og miljøgode og avgjerande for Naturvernforbundet sin styrke. Medlemmane avgjer, gjennom sine tillitsvalde, kva forbundet skal meine og arbeide med. Synspunkta blir utforma uavhengig av økonomiske interesser, staten og andre organisasjonar. Naturvernforbundet skal jobbe for å få fleire aktive lokallag over heile landet, samtidig som aktiviteten i eksisterande lokal- og fylkeslag sikrast og fornyast. Det lokale nærværet og dei tillitsvalde gjev Naturvernforbundet legitimitet og demokratisk gjennomslagskraft. Organisasjonen skal søkje å reflektere eit mangfald av folket og arbeide for god representasjon i kjønn, geografi, sosial bakgrunn og minoritetsbakgrunn blant både medlemmar, aktive og tillitsvalde. Miljøagentane og Natur og Ungdom skal vere barne- og ungdomsorganisasjonane til Naturvernforbundet. Gjennom å oppretthalde og aktivt byggje nye samarbeid og alliansar med andre organisasjonar og initiativ skal Naturvernforbundet auke si gjennomslagskraft og oppslutnad og bidra til ein effektiv og rettferdig miljøpolitikk.

I rørsla vår skal vi handsame kvarandre med respekt. Trakasserande haldningar og framferd høyrer ikkje heime her. Ungdomen og engasjementet deira skal vi særleg hegne om. Me aksepterer ikkje ytterleggåande og ekstreme krefter som ein del av miljørørsla. Samarbeid med parti og grupperingar som fremjar rasistiske og høgreekstreme haldningar, bryt med verdiane våre.

Miljørørsla er mangfaldig, og ulike organisasjonar brukar ulike verkemiddel for å oppnå gjennomslag for standpunkta sine. Naturvernforbundet brukar ikkje sjølv sivil ulydnad. Vi kan likevel støtte bruk av ikkje-valdeleg, ikkje-skadeleg, open og respektfull sivil ulydnad i tråd med verdigrunnlaget vårt.

Kunnskapsbasert opinionsdanning

Naturvernforbundet treng tillit og oppslutnad for å få gjennomslag. Argumenta skal vere godt oppbygde, forståelege og fagleg solide. Frivillige organisasjonar har gjennom folkeopplysning spelt ei viktig rolle for demokratiseringa av Noreg. Naturvernforbundet vil føre dette arbeidet vidare gjennom opinionsdannande verksemd, slik at ein lettare kan innrette seg miljøvenleg, påverke andre og få folkevalde organ til å ta omsyn til naturen.

Saksorientert arbeid med konkrete resultat

Det er gjennom arbeid med mange konkrete saker over heile landet, og med stor breidde, at Naturvernforbundet er med og bergar store naturverdiar og endrar haldningane hos folk flest. Ved hjelp av politisk arbeid i enkeltsaker vil Naturvernforbundet også vise kva utfordringar vi står overfor i det globale miljøarbeidet.

Naturglede, naturkunnskap og naturbruk

Ein viktig del av arbeidet til Naturvernforbundet er å arbeide for å styrke folk sin kontakt med naturen. Vi ynskjer at alle skal få glede seg over naturen i nærområdet sitt, vere stolte over denne og ynskje å ta vare på naturen både lokalt og globalt. Vi vil ta vare på det enkle og nære friluftslivet og arbeider for å styrke kunnskapen om naturen på alle plan. Vi ynskjer å styrke kunnskapen om korleis vi kan nytte naturen, og vil arbeide for å ta vare på og føre vidare tradisjonell naturbruk så langt det kan gjerast på økologisk forsvarleg vis.

Internasjonalt samarbeid

Brei folkeleg deltaking er avgjerande for å løyse internasjonale miljøproblem, og sterke nasjonale miljøorganisasjonar er viktige for å ta vare på miljøinteressene.

Naturvernforbundet skal samarbeide med miljørørsler i andre land. Samarbeidslanda har ofte store miljøutfordringar og også store utfordringar når det gjeld deltaking frå sivilt samfunn. Naturvernforbundet er den norske medlemmen av Friends of the Earth International.

Medlemskap i Regnskogsfondet er òg ein viktig del av vårt internasjonale engasjement. Det internasjonale arbeidet skal bidra til å styrke lokale miljøvernorganisasjonar i dei landa vi engasjerer oss i. Samstundes bidreg dette arbeidet til å styrke Naturvernforbundet sitt arbeid både i Noreg og i arbeidet med internasjonale miljøavtalar.

3 Prinsipp

At folk skal kunne bidra til å drive fram løysingar på miljøproblema, krev eit samfunn der folk har høve til å påverke sin eigen situasjon, har tilgang til kunnskap om kva som påverkar miljøet, og kan delta aktivt i politisk arbeid. Myndigheitene har ansvar for å følgje opp, kontrollere og innføre sanksjonar og tiltak overfor dei som bryt den norske natur- og miljølovgjevinga. Både myndigheitene, næringsliv og folket har eit ansvar for å setje seg inn i og følgje felles reglar.

Naturvernforbundet meiner følgjande prinsipp må ligge til grunn for all samfunnsplanlegging:

- Kunnskap: Alle private og offentlege aktørar må ha plikt til å setje seg inn i korleis verksemda deira påverkar naturen. Alle handlingar må byggje på oppdatert vitskapeleg og erfaringsbasert kunnskap, der miljøkonsekvensane av handlinga blir vurdert i eit livslaupsperspektiv. Alle skal ha krav på informasjon om miljøkonsekvensar når det gjeld både enkeltprodukt og forbruksvarer, produksjon og politiske planar og vedtak.
- Føre-var-prinsippet: Dersom det er usikkert om inngrep eller utslepp vil ha skadelege verknader for organismar eller økosystem, skal tvilen kome naturen til gode ved at tiltaket ikkje blir gjennomført.
- Samla påkjenning: Den samla påkjenninga som naturmiljøet er eller kan bli utsett for, skal vere utslagsgjevande for vedtak i einskildsaker.
- Den som påverkar, skal betale: Den som påverkar miljøet på ein negativ måte, skal dekke kostnadene ved tiltak som hindrar, avgrensar eller rettar opp skadane.
- Tenke globalt – handle lokalt: Det den einskilde gjer her i landet, må stå i høve til globale natur- og miljøinteresser og såleis kunne bidra til utvikling som kan kome alle verdas menneske og artar til gode – i dag og i framtida.

- Rettferdig omstilling: Det høge forbruket vårt må leggjast om og reduserast. Omstillinga må vere bygd på sosial og geografisk rettferd og ta særskild omsyn til grupper med låg inntekt og grupper som blir spesielt hardt råka. Folk med låg inntekt kan ikkje lett kutte forbruk, men offentleg politikk må sikre at dei som har rikeleg, må kutte.
- Unngå – flytte – forbetre: Alle ressursar er i prinsippet knappe, og ressursbruk skapar ofte miljøutfordringar. Miljøproblema blir løyst best gjennom å minke ressursbruken. Ein må primært unngå aktivitet, sekundært flytte aktivitet til mindre miljøskadelege formar og til sist forbetre miljøskadeleg aktivitet med til dømes ny teknologi.

Grenseoverskridande miljøproblem krev internasjonalt samarbeid og avtalar som blir oppfatta som rettferdige og rimelege av alle partar. Verdas fattigaste lir i dag under miljøproblem som i stor grad er skapt av rike land og av overforbruket til privilegerte grupper. Internasjonale avtalar må fremje rettferdig fordeling av verdas ressursar og styrke tilgangen til demokratisk påverknad. For å oppnå dette må FN styrkast. Omsyn til miljø og rettferdig fordeling av ressursar må telje meir enn mål om økonomisk vekst og auka frihandel.

Naturvernforbundet støttar og respekterer urfolk sine rettar, slik dei er felt ned i internasjonale avtalar som Noreg er tilslutta. Desse rettane må ligge til grunn for miljøpolitikken i både Noreg og andre land. Naturvernforbundet meiner at Noreg skal ta særskilt ansvar for å ta vare på naturgrunnlaget for samisk kultur.

Noreg må vere ein pådrivar og støtte opp om internasjonale miljømål og -avtalar, og omsynet til natur og miljø må ligge til grunn i alt utviklingsarbeid. Samarbeid med og støtte til det sivile samfunnet, inklusive miljørørsla, må vere ei viktig prioritering i Noreg sin internasjonale innsats. Norske investeringar i utlandet må bidra til å sikre ei miljøvenleg utvikling. Miljømessige og sosiale krav som gjeld for norske fleirnasjonale verksemder, må òg gjelde for aktiviteten deira i utlandet når det norske regelverket er strengare.

3.1 Vern om naturmangfaldet

Naturen er grunnlaget for alt liv på jorda. Ikkje berre er menneske og dyr avhengige av naturen og tenestene den yter; naturen har også verdi i seg sjølv. Vi må derfor sikre den uerstattelege rikdomen av plantar, dyr og andre organismar – på land og til havs – for notid og framtid.

Ifølgje FNs naturpanel er ein av åtte millionar dyre- og planteartar truga av utrydding, og endring i arealbruk er den viktigaste årsaka til det globale tapet av naturmangfald på land fram til i dag, medan overutnytting av ressursar er viktigast for tapet i havet. I tillegg kjem ein stadig større påverknad frå menneskeskapte klimaendringar samt påverknad frå forureining og invaderande artar. Den samla verknaden er eit særs alvorleg trugsmål mot naturmangfaldet på jorda.

Tapet av naturmangfald må stansast. Sunn økologisk tilstand må vere forvaltingsprinsippet for all natur, også den delen av naturen som gjennom historia er blitt påverka av menneskeleg aktivitet. Dette inneber å ta vare på artane, med deira genetiske variasjon og dei leveområda som organismane treng for å trivast og fylle sine økologiske funksjonar. Dette krev både vern av utvalde areal samt ei langsiktig forvalting av naturverdiar som ikkje er verna ved lov. Det er uakseptabelt å oppheve eller endre vern av naturområde, slik at naturomsyn må vike for andre, meir kortsiktige samfunnsinteresser. Ein må også hindre innføring og spreiing av ikkje stadeigne artar og genmodifiserte organismar som kan vere eit trugsmål mot lokale plante- og dyreartar. Det må ikkje

gjevast subsidiar som bidreg til øydelegging av verdifull natur. Omsynet til naturmangfaldet må sikrast og takast vare på i all arealplanlegging, og krava til konsekvensutgreiingar må stille minstekrav som sikrar dette.

Naturen må vere grundig kartlagt, og kunnskapen må oppdaterast kontinuerleg for å mogleggjere ei kunnskapsbasert forvalting. Denne kunnskapen må omfatte naturen sine system og samspelet mellom desse samt samspelet mellom naturen sine system og menneska. Der kunnskap ikkje er tilstrekkeleg, må føre-var-prinsippet ligge til grunn. Inngrep kan aldri forsvarast med mangel på kunnskap.

Naturvernforbundet meiner at:

- Det må etablerast økologisk representative nettverk av område som har vernestatus eller anna utvald status, for å sikre den økologiske samanhengen over større område. Dette inneber mellom anna vesentleg vern av skog, våtmarker og marine område samt vidare utvikling av arbeidet med utvalde naturtypar. Områda må forvaltast aktivt, slik at naturmangfaldet blir teke vare på og sikra mot inngrep som kan gjere skade på naturen i området.
- Menneskelege inngrep og utbygging har ført til sterk reduksjon i inngrepsfrie område i Noreg. Denne utviklinga må stoppast. Dei områda som er att, må bevarast og kartleggast for verneverdige naturverdiar.
- Det trengs omfattande tiltak for å sikre den unike vassdragsnaturen mot fleire inngrep. Verneplanen må utvidast og verna vassdrag må få sterkare vern. God økologisk tilstand må vere eit mål for alle vassdrag.
- Naturøydeleggande vindindustri må stansast. Utbygging må avgrensast til mindre anlegg, i industrialiserte område. Slike anlegg må bli bygd utan å skade naturmangfaldet og bli sikra mot å spreie forureining.
  Havvind vil auke presset på havet, som allereie er påverka av næringsverksemd, forureining og klimaendringar. Naturvernforbundet krev særleg varsemd og meiner at ei sterk føre-var-haldning må rå.
- Motorisert ferdsle i utmark og vassdrag må haldast på eit minimum, og unyttig køyring må ikkje tillatast. Langs kysten må ein sikre omsynet til sårbar natur og moglegheita for gode naturopplevingar for folk flest.
- Lokale naturperler og naturområde i folk sine nærmiljø må takast vare på. Omsyn til desse områda si betydning for livskvalitet og helse, både i dag og i framtida, må vektleggast tungt. Bymarker bør vere verna med lov og ha faste byggegrenser.
- Rovdyra høyrer heime i norsk natur, og å verne om desse og areal som sikrar deira overleving også på sikt, er ein del av det å ta vare på naturmangfaldet og økosystema. Myndigheitene må sikre førebyggjande innsats for å redusere tap av beitedyr og for å redusere påkjenninga for råka næringar og lokalsamfunn.
- Som ein stor hav-, fjord- og kystnasjon må Noreg vise omsyn til naturmangfaldet i reguleringa av landets marine næringar. Naturmangfaldlova må gjelde alle norske havområde.
- Norske kommunar må innføre naturbudsjett for å stanse naturtapet og restaurere natur i tråd med internasjonale avtalar på dette feltet. Det må bli innført juridiske krav til arealplanlegging som i hovudsak fremjar gjenbruk av tidlegare utbygde areal, med mål om minimum netto null tap av natur. Vi ynskjer juridiske krav til arealplanlegging som eit styringseffektivt verktøy, ikkje generell avgift på nedbygging av natur.

3.2 Stopp dei farlege klimaendringane

Forbruk av fossilt brensel, avskoging og anna menneskeleg påverknad har ført til endringar i klimaet på jorda. Klimaendringane har alvorlege konsekvensar både for oss menneske og for resten av naturen. Livsgrunnlaget for mange menneske, og særleg for verdas fattigaste, blir øydelagt, og store delar av naturmangfaldet står i fare for å forsvinne.

For at vi skal unngå dei mest alvorlege konsekvensane av klimaendringane, kan ikkje den globale temperaturen stige meir enn 1,5 gradar over førindustrielt nivå. Det betyr i praksis at alle klimagassutslepp frå fossil energi og avskoging må stansast så raskt som mogleg.

Alle land må omstillast til samfunn som praktisk talt er utan bruk av fossil energi. Raseringa av naturlege karbonlager som i skog myr, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne må bli stansa, og det som er øydelagt, må bli bygd opp att så langt som råd. Ettersom det er dei rike landa som har det historiske ansvaret for klimakrisa, må dei derfor finansiere hovuddelen av omstillinga også i fattige land. Ei rettferdig omstilling inneber at ein må ta omsyn til og sikre rettane også til dei menneska og folkegruppene som er særleg sårbare eller utsette ved større samfunnsendringar. Ei rettferdig omstilling vil krevje høge karbonavgifter med ein synleg og sosialt rettferdig fordeling for å gje heilt nødvendig folkeleg støtte til klimapolitikk.

Omstillinga til det klimavennlege samfunnet må skje på naturen sine premiss. Dette inneber at vi bruker naturen sine eigne mekanismar til å lagre karbon, redusere klimagassutslepp og tilpasse oss klimaendringar. Intakt og robust natur verkar i seg sjølv som buffer og vern mot klimaendringar og er dermed avgjerande for samfunnet sitt møte med eit endra klima.

Naturvernforbundet meiner at:

- Noreg må fase ut eigne utslepp av klimagassar i tråd med sitt historiske ansvar. Som oppfølging av Paris-avtalen må Noreg kvart femte år melde inn stadig strammare mål for å redusere eigne klimagassutslepp, i tillegg til å finansiere klimatiltak i fattige land.
- Målet om å skape eit klimavennleg samfunn må leggje rammene for all sektorpolitikk, slik at alle samfunnssektorane blir omfatta av verkemiddel som sikrar varige reduksjonar i klimagassutsleppa. Når utstyr og arbeidskraft blir importert frå andre land, må det bli teke omsyn til ressursbruk og utslepp av klimagassar.
- Arbeidet for å tilpasse samfunnet til uunngåelege klimaendringar må styrkast. Naturen må forvaltast slik at økosystema blir mest mogleg robuste og i størst mogleg grad evnar å tilpasse seg eit klima i endring.
- Arbeidet med å ta vare på dei store karbonlagra i naturen må bli styrka, for å redusere utslepp av klimagassar frå myr, kulturmark, skog, hav og andre naturtypar med stor karbonlagringsevne. Rike land som Noreg må ta eit særleg ansvar for å bidra til reduksjon av utslepp og sikre klimatilpassing i fattige land. Internasjonal kvotehandel og andre internasjonale tiltak må sikre reelle utsleppskutt og samstundes ivareta menneske og natur, og må kome i tillegg til nasjonale utsleppsreduksjonar.
- Utsleppstiltak som blir gjort no, må stå seg i eit langsiktig perspektiv og bidra til omstilling av samfunnet – vekk frå fossil energi. Til dømes må klimatiltak i petroleumsverksemda ikkje bidra til å forlenge levetida for sektoren.
- CO_2-avgifta må auke føreseieleg, jamt og trutt til ein ikkje lenger har utslepp frå fossil energi. Auken i avgifta må delast ut att til folket på ein sosialt rettferdig måte, slik at dei som har lågt

karbonavtrykk, går i pluss, medan dei som brukar mykje, berre får kompensert ein mindre del av forbruket sitt.

3.3 Berekraftig ressursbruk

Vi må ta vare på den biologiske produksjonsevna, som er grunnlaget for livet på jorda, og sikre denne også for framtidige generasjonar. Dette inneber at vi må vere varsame når ressursar blir henta ut av naturen, og at desse ressursane må gå inn i eit krinslaup og brukast om att, slik at vi held uttaket frå naturen og avfallsstoffa vi etterlet oss, så lågt som råd.

Utslepp til luft, jord eller vatn som ikkje naturen klarer å bryte ned – eller som kan verke skadeleg for menneske, dyr eller plantar – må hindrast. Plastsøppel i naturen er eit stort problem. Miljøgifter og plast må erstattast av stoff som ikkje gjer skade på naturen. Der slike stoff allereie er sleppt ut i naturen, må det ryddast opp av omsyn til naturmangfaldet, menneske si helse og naturen si evne til å gje rein luft, mat og vatn.

Bruk av land og hav til produksjon av mat, fiber, energi og andre varer må innrettast slik at folk får dekka dei grunnleggande behova sine utan å øydelegge grunnlaget for å forsyne framtidige generasjonar. Når vi forbruker varer produsert utanfor landet, må vi vurdere heile produksjonskjeda, slik at den samla miljøpåverknaden blir teken med i rekneskapen.

Naturvernforbundet meiner at:

- Bruk av miljøgifter må vere strengt regulert når det gjeld både innanlandsk bruk og import av varer som inneheld eller er produsert ved hjelp av giftige stoff. Skadeverknader av tidlegare utslepp av miljøgifter må kartleggast og minimerast.
- Prisen på bruk av ressursar må reflektere dei reelle kostnadane ressursuttaket har for miljø og menneske. Dette kan bli oppnådd gjennom avgifter som sikrar at miljøpåverkar betaler, eller gjennom reguleringar som legg avgrensingar på ressursbruken.
- Bruken av plast må reduserast. Miljøvenlege alternativ må takast i bruk, og det må ryddast opp i plastforureininga til havs og til lands.
- Avrenninga av næringssalt og organiske partiklar trugar vassdrag og fjordar og må bli redusert til eit minimum.

4 Miljøvern i praksis

4.1 Primærnæringane

Matproduksjonen, både på land og til havs, må skje på ein måte som gjer at vi klarar å dekke menneska sine næringsmessige og kulturelle behov, bevarer naturmangfaldet og ikkje svekker verda sine framtidige moglegheiter for å produsere mat. Det krev at menneska baserer kosthaldet sitt på matvarer med lågt energi- og ressursforbruk, og at haustinga av ressursar skjer på ein skånsam måte for naturen. Omsynet til at menneske verda over skal ha nok mat, må ligge til grunn for kor og korleis vi produserer mat, og korleis ressursane blir fordelt. At det skal vere nok mat også for framtidige generasjonar, må ligge til grunn for i kva omfang og korleis vi hentar ut matressursar, enten det er på land eller frå havet. Bruken av skadelege stoff i jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og oppdrett må avviklast så snart som råd.

Det er viktig å oppretthalde og styrke matproduksjonen i heile landet. Dette må til for å sikre mat til eiga befolkning og minske transportbehovet og for å ivareta busetnad, utmark og kulturlandskap med det tilhøyrande naturmangfaldet.

Oppdrettsanlegg brukar store areal langs kysten og aukar presset på det marine miljøet. Næringa må ikkje forringe miljøet, men må bli drive på ressursar som ikkje skadar naturmangfald og ressurstilfang andre stadar.

Når vi hentar materiale frå norske skogar, må omsynet til naturmangfaldet, bevaring av karbonlager, reduserte utslepp og anna framtidig nytte av skogressursane ligge til grunn for mengda ressursar som blir henta ut, og måten det blir gjort på.

Naturvernforbundet meiner at:

- Patent på levande organismar eller naturleg førekomande biologisk materiale må ikkje tillatast.
- Genmaterialet i levende organismar er ikkje eigedomen til nokon og må ikkje endrast på. Primærnæringane må ikkje nytte veksthormon eller genmodifiserte dyr eller plantar.
- Risikoen for alvorlege smittesjukdomar må reduserast både ved tiltak heime og gjennom importrestriksjonar.
- Det norske kosthaldet må bli basert på mindre kjøt, meir plantebasert mat og meir villfanga fisk og styrke sjølvforsyninga.
- Matsvinnet må bli redusert.
- Fiskeoppdrett og kjøtproduksjon må i minst mogleg grad baserast på fôr som kan gå til menneskemat, eller som har negative fylgjer for miljøet eller for global fordeling av naturressursar.
- Norsk landbruk må basere seg på lokale og miljøvenlege ressursar, og bruken av energi, plantevernmidlar og kunstgjødsel og importert kraftfôr må vere så låg som mogleg.
- Dyrka jord og anna verdifullt jordbruksareal må haldast i hevd og bevarast for matproduksjon. Jord der det kan dyrkast korn, belgvekstar, grønsaker, potet, frukt og bær, må bli prioritert til dette.
- Reduksjon i kjøtforbruk må bli kombinert med betydeleg auke av naturbeite, noko som er naudsynt for å ta vare på og restaurere biologisk verdifulle naturbeitemarker.
- Torvmyrer er viktige for naturmangfaldet og inneheld mykje karbon. Nydyrking av myr må ikkje vere lov, og torv må ikkje brukast i jordprodukt.
- Fiskeressursane er viktige for matforsyninga i verda og må forvaltast slik at dei varer evig. Fiskeria må ta vare på primærproduksjonen i havet og alle ledd i næringskjedene.
- Havet, kystområda og fiskeressursane må vere underlagt nasjonal og internasjonal kontroll, og det må sikrast at fisken er eigd og forvalta av fellesskapet. Særleg må fiskeressursane kome kystsamfunna til gode, og urfolksrettar må ivaretakast.
- Oppdrett må skje i lukka anlegg utan ureining, rømming og sjukdomsspreiing og på ressursar som ikkje skadar naturmangfald. Ytterlegare auke av produksjon skal ikkje tillatast. Kor miljøvenleg lukka anlegg er, må bli vurdert ut ifrå teknologi og lokalitet. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om dei medfører nedbygging av natur eller matjord.
- Torskeoppdrett utgjer ein uakseptabel risiko for villtorskstammen og skal ikkje tillatast.
- Skognæringa må operere innanfor rammer som sikrar naturmangfald, friluftsliv og karbonbinding. Skogbruket må i større grad drivast basert på utvalshogst. Hogst må berre

skje etter søknad og etter kartlegging av natur- og friluftsverdiar. Gjødsling av skog og omarbeiding av mark bør ikkje tillatast.
- Skogsressursar er eit knappleiksgode og må brukast der dei gjev størst reduksjon av klimagassar. Tømmer og tre skal prioriterast som bygningsmateriale, og avfallsressursar kan gå til andre føremål som gjev høg utnytting av ressursane, som lokal varmeproduksjon og ulike industriføremål.

4.2 Energi

Noreg har eit svært høgt energiforbruk. For å nå klimamåla og naturmåla samstundes må vi gjere ei omlegging som reduserer det samla energiforbruket. All bruk av fossil energi må bli fasa ut og, der det er naudsynt, bli erstatta med fornybar energi. Vi må prioritere bruken av energi, forbruket må vere mest mogleg effektivt, og vi må nytte rett energiform til ulike bruksområde.

Naturvernforbundet meiner at:

- Ramma for ny krafttilgang blir sett av moglegheitene innan frigjering av kraft frå andre sektorar, opprusting av eksisterande anlegg og sol- og vindkraft på allereie utbygde areal.
- Modernisering av bygg må gjerast med høg energistandard, slik at energibehovet i sektoren kan bli halvert fram mot 2050. Ein kombinasjon av reguleringar, informasjonstiltak, finansiering og tilskot må på plass for å utløyse potensialet.
- Vi må prioritere lokal energiproduksjon frå varmepumper, bergvarme, biogass og solenergi, saman med ein berekraftig bruk av bioenergi og utnytting av spillvarme.
- Industri og næringar som skal vere med oss etter 2050, må bli prioritert med tilgang på kraft.
- Overføringsnett til andre land skal ha som mål å bidra til meir effektiv og fornybar energibruk, ikkje omfattande eksport av straum.
- Norsk olje- og gassverksemd må bli trappa ned og gradvis bli fasa ut ved at det ikkje blir opna for leiting og utvinning av olje og gass i nye område og med ein utfasingsplan som sikrar ei rettferdig omstilling til berekraftige næringar.
- Olje- og gassindustrien må sjølv finne løysingar på utsleppsutfordringane sine utan elektrifisering frå land.
- Grønt hydrogen, ammoniakk og e-fuel kan bli produsert i periodar med overskot, men gjev svært store energitap i omforming og vil berre kunne bli brukt i avgrensa omfang som klimatiltak.
- Karbonfangst og -lagring (CCS) tek oss ikkje til nullutslepp og er i tillegg svært energikrevjande. CCS kan bli brukt der reelle nullutsleppsalternativ ikkje finst.
- Alle nye bygg og infrastruktur må bli tilpassa eit nullutsleppssamfunn med redusert energibehov og utslepp frå anlegg og materialar. Transport må bli flytta frå veg til sjø og bane. Det må ikkje bli bygd nye motorvegar for 110 km/t, som aukar naturinngrep og energibehov.
- Alle produkt må bli tilpassa reparasjon, ombruk og resirkulering. Ein sirkulær økonomi gjev stor reduksjon i behovet for energi og materialar frå uttak av naturressursar til produksjon og forbruk av produkt.
- Dersom kjernekraft blir naudsynt for å oppnå full dekarbonisering i Noreg, må staten kunne garantere for at teknologi og utforming blir haldne til høgaste tryggleiksstandard, og at ei løysing for permanent lagring av avfall er påbegynt. Dagens eksisterande forskingsavfall skal sikrast forsvarleg inntil eit slikt lager er ferdig. Noreg må også fortsette å utvikle den høge kompetansen sin innan atomtryggleik og bidra til tryggleik internasjonalt.

- Energieffektivitet må vere førande for global energi- og klimapolitikk. Noregs bistand på energifeltet må innebere auka energieffektivitet, for å stanse veksten i det globale energibehovet, vere eit avgjerande bidrag for utsleppskutt og legge til rette for ein overgang til fornybar energi. Samstundes må alle bli sikra tilgang til naudsynt og rein energi til ein overkommeleg pris.

4.3 Transport

All transport påverkar miljøet ved at det krev forbruk av energi, legg beslag på areal og fører til uynskte konsekvensar i form av forureining, støy og ulykkesrisiko. Store infrastrukturprosjekt, og særleg vegutbyggingar, legg til rette for auka trafikk og gjev store negative konsekvensar for natur, friluftsområde og matjord. Dette gjer at vi må ta i bruk fleire verkemiddel, slik at transportbehovet blir redusert og den naudsynte transporten blir gjort med låg miljøpåverknad.

Betre planlegging av regionar, byar, tettstader og ulike samfunnsfunksjonar er avgjerande for å ikkje auke behovet for transport generelt og spesielt for å unngå å leggje til rette for meir privatbilisme. Vidare må kollektive løysingar utformast slik at dei gjev folk reelle alternativ til bilkøyring og flytransport. Samstundes må miljøvennlege teknologiar prioriterast og leggast til rette for, slik at den transporten samfunnet treng, skjer med så låg miljøpåverknad som mogleg.

Naturvernforbundet meiner at:

- Byar og tettstadar må fortettast og byggjast ut med mål om minst mogleg transportbehov, på ein måte som tar vare på grøne lunger, samstundes som det blir lagt til rette for syklande og gåande. Også i den overordna samfunnsplanlegginga, anten det gjeld transport av varer eller plassering av viktige samfunnsfunksjonar, må målet vere å redusere transportbehovet.
- Kollektivtilbodet må vere godt, både for daglege reiser til arbeid og fritidsaktivitetar og for lengre reiser. Dette inneber både korte reisetider, tilstrekkeleg mange avgangar og stor kapasitet. Jernbanen må vere utbygd for å ta unna langt større delar av transporten som i dag går med privatbil, fly og lastebil. Ekspressbuss er eit viktig supplement der det ikkje går tog. Sjøfrakt må vere eit miljøvenleg og attraktivt alternativ til lastebil.
- Vegkapasiteten må ikkje utvidast, og vegutbyggingar som gjev meir trafikk og store arealinngrep, må ikkje realiserast. Trafikktryggingstiltak må gjennomførast utan at dette aukar den samla kapasiteten på vegen eller styrkar vegtransporten si konkurransekraft. Miljøutfordringane frå flytrafikken tilseier òg at flyplasskapasiteten ikkje kan aukast, og trafikken må reduserast kraftig.
- Noreg bør, nasjonalt og internasjonalt, støtte utvikling av ein mest mogleg miljøvenleg transportsektor, med auka energieffektivitet, redusert ressursforbruk og redusert miljøpåverknad. Dette inneber både at forsking på betre teknologiar for private og kollektive løysingar må støttast, og at ein må motivere til at desse løysingane blir tatt i bruk. Hovudstrategien for ny teknologi må vere løysingar som reduserer energibehovet og elektrifiserer mest mogleg av transportsektoren. Resterande energibehov må dekkast av fornybart drivstoff med lågt klima- og ressursfotavtrykk.
- For å avgrense transportmengda og utnytte transportmidla betre må transport flyttast til dei minst miljøskadelege transportformene, og ny og betre teknologi må takast i bruk. Det betyr mellom anna at miljøavgiftene må vere høge på transport, både innan og over landegrensene.

4.4 Industri

Utviklinga av industrien er viktig for å oppnå eit samfunn i balanse med naturen når det gjeld klimagassar, ressursbruk, forureining og naturinngrep. Dette krev at industrien er energieffektiv, har god ressursutnytting, i størst mogleg grad er grunnlagt på fornybare og lokale eller gjenvunne ressursar og har minimale utslepp av alle typar forureining og minimale naturinngrep i alle ledd av produksjonen. Myndigheitene må bidra til dette gjennom reguleringar, forskingsinnsats og økonomiske tiltak, men industrien sjølv har òg eit ansvar for å sikre ei miljøvenleg vidareutvikling av eiga verksemd.

Naturvernforbundet meiner at:

- Forureinaren-skal-betale-prinsippet må utvidast slik at verksemder får ansvar for og forpliktingar knytte til skadar årsaka av verksemda og produkta deira.
- Ny etablering av industri og bergverk må berre skje der det kan sikrast at dette ikkje fører til forureining eller andre verknader som skadar naturmangfaldet og tradisjonell bruk av området.
- Det må utviklast alternativ materialproduksjon til erstatning for miljøskadelege material og deira råstoff.
- Alle typar industri- og byggeverksemd, inkludert gruver, skal ha null avfall som mål. Restmassar og avfall skal prioriterast til produksjons-, bygge- eller anleggsføremål framfor bruk av nye råvarer og må ikkje deponerast i sårbare naturområde.
- Der det er teknisk mogleg, skal gruvedrift gjerast under jorda framfor i dagbrot. Det må òg vere forbod mot å sleppe industriavfall i sjø eller fjordar, og gruvedrift på havbotnen må ikkje tillatast.
- Fangst og lagring av CO_2 frå punktutslepp må takast i bruk for å redusere klimaforureining frå den delen av industrien som vi skal ta med oss inn i lavutsleppssamfunnet.
- Kysten må ha eit sterkt og førebyggjande oljevern, med rask responstid og beredskap også for alvorlege ulykker under vanskelege forhold.

4.5 Forbruk, avfall og handel

Mange av varene vi forbruker, er ressurskrevjande og miljøskadelege. For å redusere miljøpåverknaden av forbruket vårt må vi forbruke mindre, samstundes som varene vi bruker, må vere miljøvennlege og lette å vinne att. For å redusere miljøpåverknaden frå transport er det eit mål å produsere varer nært forbrukarane når ressursgrunnlaget tilseier det.

Å ta hand om avfall vil alltid gje forureining eller anna miljøpåverknad. Derfor må avfallsmengda gjerast minst mogleg, og vi må sjå avfall som ein ressurs – ikkje som søppel. Det må leggast til rette for ombruk, i tillegg til resirkulering og attvinning av produkt og materiale. Der dette ikkje er mogleg, bør forbrenning av avfall skje med energiattvinning.

Naturvernforbundet meiner at:

- For å redusere forbruk og avfallsmengde må produkt vere produsert for å vare lengst mogleg, vere lette å reparere og brukast om att og enkle å resirkulere. Alt avfall skal i utgangspunktet bli resirkulert eller gjenvunne. Eingongsbruk og emballasje må bli redusert vesentleg.
- Alt farleg avfall må samlast inn og handsamast på ein miljømessig forsvarleg måte.
- Nye kjemikaliar må ikkje tillatast før det er dokumentert at dei ikkje kjem til å oppkonsentrerast i næringskjeda, eller at dei ikkje gjer alvorleg skade på levande organismar.

- Det må stillast strenge miljøkrav ved innkjøp og avfallshandsaming så vel til private hushald som til offentleg og privat verksemd.
- Det offentlege må vere ein spydspiss når det gjeld innkjøp og forbruk av miljøvennlege produkt og tenester.
- Internasjonale miljøavtalar må bli overordna i høve til handelsavtalar.

4.6 Krig og fred

Krigar fører, ved sida av store menneskelege lidingar, også til store naturskadar. Fred er ein føresetnad for internasjonalt samarbeid for å løyse miljøproblema. Militært utstyr står for ein stor del av verdas forbruk av mineralressursar og fossile brennstoff. Naturvernforbundet støttar arbeidet for fred og ynskjer at Noreg skal spele ei aktiv rolle i dette.

Naturvernforbundet

Sak 07

ARBEIDSPROGRAM

2026–2028

Arbeidsprogrammet fastslår organisasjonens målsettingar for kommande periode. Endringsforslag kan sendast inn fram til fristen fastsett i forretningsorden for landsmøtet. Landsmøtet vedtek arbeidsprogrammet med alminneleg fleirtal.

Saken inneheld:

- **Landsstyrets forslag til arbeidsprogram for 2026-2028**
- **Dissensar frå landsstyret**

7.1 Landsstyrets forslag til arbeidsprogram for 2026-2028

Forslag til vedtak: Arbeidsprogrammet vedtas.

Arbeidsprogram 2026-2028: Forslag frå landsstyret

Kva er arbeidsprogrammet?

Arbeidsprogrammet definerer satsingane til Naturvernforbundet mellom landsmøtet 2026 og landsmøtet 2028. Det gir retning for heile organisasjonens arbeid, mens prinsipprogrammet fortel kva me meiner. Det er landsstyret som følgjer opp iverksetjing av arbeidsprogrammet, gjennom jamlege rapporteringar frå generalsekretær.

Arbeidsprogrammet inneheld fem hovudmål, med delmål innan fire av områda. Dei tre første hovudmåla dreier seg om korleis me møter natur- og klimakrisa. Det fjerde hovudmålet handlar om å auke engasjement, kunnskap og oppslutnad om sakene våre. Under det femte hovudmålet skisserer me delmål for ein sterk og brei organisasjon, i tråd med «Naturvernforbundet 2030» vedteke på landsmøtet i 2022.

Naturvernforbundets formålsparagraf:

1. *Naturvernforbundet vil arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskeleg verksemd ikkje overskrid tolegrenser i naturen.*
2. *Naturvernforbundet vil arbeide for eit samfunn der menneska lever i harmoni med naturen. Dette er eit samfunn der livsgrunnlaget og livsmangfaldet er sikra for framtidige generasjonar, og der naturens eigenverdi blir lagt til grunn for arbeidet med å auke menneskjers respekt for og kjærleik til liv og landskap.*

Hovudmål 1: Lågare forbruk

Naturvernforbundet vil jobbe for eit lågare forbruk av energi og ressursar, eit samfunn prega av sirkulær økonomi og eit skattesystem som i større grad bidreg til å redusere og avkarbonisere forbruket vårt, på ein måte som er omfordelande og rettvis. I arbeidsprogramperioden vil me jobbe for at Noreg vedtek eit mål for redusert energiforbruk, materielt fotavtrykk, ombruk og sirkularitet, med konkrete tiltak og verkemiddel. Me vil fokusere på løysingar som reduserer natur- og klimaavtrykket av mat, tekstil og plast.

Hovudmål 2: Stans naturtapet

Naturen treng eit langt sterkare vern. Ei hovudprioritering for 2026-2028 er kampen mot arealøydelegging, til støtte for Naturavtalen og FN sine berekraftsmål om å ta vare på naturen i sjø og på land. Noreg må følgje opp dei internasjonale natur- og klimaforpliktingane sine, og vere i rute med målet om 30 % vern og 30 % restaurering av forringa natur på land og til havs innan 2030.

I tråd med FN sine målsettingar i Naturavtalen skal netto natur i Noreg auka gjennom ivaretaking av natur, spesielt truga naturtypar, og restaurering av øydelagt natur. Naturvernforbundet skal bidra til å stanse naturøydelegging frå energiutbygging, bustad- og hyttebygging, hogst, vegar, gruvedrift, forureinande oppdrett og annan arealkrevjande industri (t.d. datasenter).

Me skal arbeide for livskraftige bestandar av dyre- og planteliv. Naturvernforbundet skal støtte bevaring av naturgrunnlaget for samisk kulturutøving. Me har fem delmål for Naturvernforbundet sitt naturarbeid for perioden:

2.1 Naturen får sterkare rettsvern

Naturvernforbundet skal jobbe for at gjeldande lovverk vert overhalde og at rettsvernet for naturen vert styrka. Norske kommunar skal føre arealrekneskap og restaurere natur i tråd med internasjonale avtalar. Hovudprinsippet i arealforvaltinga må vere gjenbruk av tidlegare utbygde areal. Me vil arbeide for stans i utbygging i strandsona og kantsoner. Naturvernforbundet vil difor jobbe for at Statsforvaltaren får meir myndigheit i kommunale arealvedtak, og dei må få rett til motsegn i Statleg plan. Ved større arealendringar må utbyggjar restaurere eit minst like stort areal av tilsvarande, men forringa natur. Me vil jobbe for auka statleg finansiering av miljøkompetanse i kommunane. Noreg må få fleire nasjonalparkar, verneområde og utvalde kulturlandskap. Ansvaret for konsekvensutgreiing må flyttast vekk frå utbyggjar, som framleis må ta utgiftene.

2.2 Kommunane gjennomfører planvask og naturrestaurering

All utbygging må følgje strenge kriteria som hindrar nedbygging av natur. Naturvernforbundet vil jobbe for at kommunar gjennomfører planvask, skaffar oversyn over arealøydelegging og legg planar for restaurering av øydelagt natur. Miljørørsla må få høve til å bidra i planprosessar og mobilisere alternative forslag og utgreiingar. Staten må gi føringar om at areal som er avsett til nye hyttefelt, må omregulerast.

2.3 Noreg tek vare på hav og fjordar

Staten må dokumentere miljøverdiar i norske havområde gjennom uavhengig forsking, og ta vare på desse verdiane gjennom marint vern. Forskingsbasert kunnskap om nødvendige tiltak som må innførast for å stanse tapet av marine artar og forringing av det marine miljøet, må bli lytta til. Naturvernforbundet vil jobbe for stans av dumping av gruveavfall i sjø og innføre eit langvarig moratorium som forbyr utvinning av havbotnsmineralar. Fiskeoppdrett må over i utsleppsfrie anlegg, utan tap av natur eller skade på miljøet. Inntil alle anlegg er utsleppsfrie, må miljøkrava bli strengare og biomassen redusert. Me skal arbeide for stans i alt torskeoppdrett. Industrifiske med tung botnslepande reiskap må stansast til fordel for meir skånsame og berekraftige haustingsmetoder.

2.4 Stans i naturøydeleggjande kraftutbygging

Noreg treng ei meir strategisk prioritering av både kraft og areal til fellesskapets beste, og Naturvernforbundet vil difor løfte diskusjonen kring prioritering, t.d. knytt til etablering av datasenter. Me vil presse på for at energieffektivisering og energisparing får høgare prioritet, sterkare og sosialt rettferdige verkemiddel og naudsynt statleg støtte. Me ønsker eit prissystem på straum som stimulerer til straumsparing.

Naturvernforbundet vil arbeide for bergvarme i og solkraft på offentlege bygg og industribygg, og for at ny fornybar energi må byggjast ut på ein måte som ikkje øydelegg natur. Me går òg inn for naturvenleg modernisering av gamle vasskraftverk. Me vil jobbe lokalt og nasjonalt for å stanse naturøydeleggjande kraftutbyggingsprosjekt, hindre all utbygging i verna vassdrag og presse på for at omsynet til naturen vektar høgt i vilkårsrevisjonar for vasskraft.

2.5 Skogbruk og skogforvalting innanfor naturens tolegrenser

Halvparten av dei raudlista artane i Norge lever i skogen, og skogen er eit viktig karbonlager. Det må innførast eit hogstmoratorium i dei siste naturskogane inntil uavhengige registreringar er gjennomførte og vernebehovet vurdert. Naturvernforbundet vil i perioden arbeide for at dei siste

naturskogane blir underlagt fagbiologiske registreringar, utførte av personell utan bindingar til næringa. Miljøsertifiseringane i skog kan heller ikkje vera underlagt næringas kontroll som i dag.

Det trengst ein revisjon av skoglova som sidestiller skognæring og naturvern i skogen, og hogst i hekketida må verte forbode. Ein lovheimel for restaurering og landskapsøkologisk planlegging i skog må etablerast. Me vil arbeide for at flatehogst blir fasa ut og for at det lagt til rette for ein overgang til kontinuitetsskogbruk. Avvirkinga må ikkje vere større enn tilveksten. Allmentas innsyn og medverknad må sikrast gjennom generell meldeplikt for hogst og søknadsplikt for hogst i naturskog. Me vil at staten, gjennom statsforvaltarane, skal ta ei aktiv rolle i å drive fram vern, mellom anna med innsal av frivillig vern i område med store naturverdiar. Det må etablerast ein lovheimel for restaurering og landskapsøkologisk planlegging i skog.

2.6 Betre forvalting av kulturlandskapet og gamle kulturmarker

Dei kulturbetinga/semi-naturlege naturtypane er no mellom dei sterkast truga naturtypane i Noreg. Dette er artsrike naturtypar, som har karakterisert det norske landskapet i fleire tusen år. Vi treng ein landbrukspolitikk som tek betre vare på dei. Målsettinga om å ha jordbruk i heile landet og ein variert bruksstruktur må følgjast opp betre. Det avgrensa arealet av dyrka mark i Noreg må takast vare på og framfor alt nyttast til mat til menneske, medan beiting bør skje på naturbeitemark. Satsing på sirkulær økologi og sirkulær økonomi i jordbruket som heilskap er viktig for best mogleg utnytting av jordbruksareala for matproduksjon på lang sikt, utan unaudsynleg energibruk.

Hovudmål 3: Klimakutt og rettferdig omstilling

Naturvernforbundet vil bruke alle aktuelle høve til å krevje planmessige kutt i utslepp av klimagassar i Noreg, reduksjon av det norske klimafotavtrykket og at me held lovnadane våre etter Parisavtalen. Ei hovudprioritering for Naturvernforbundet i 2026-2028 er ei rettferdig grøn omstilling av Noreg. Det krev at me aktivt forlèt fossilalderen og senkar forbruket av energi, areal og ressursar i tråd med anbefalingane frå Klimautvalet 2050. Me har fire delmål for Naturvernforbundet sitt klima- og forbruksarbeid for perioden:

3.1 Stans i nye tildelingar av olje- og gasslisensar

Naturvernforbundet vil jobbe for ei rettferdig, naturvenleg omstilling vekk frå olje- og gassproduksjon. Saman med miljø- og fagrørsle og andre delar av sivilsamfunnet skal me arbeide for at Noreg sluttar å leite etter ny olje og gass på norsk sokkel og stansar utbygginga av nye felt i tråd med ei planlagt og gradvis utfasing av norsk olje- og gassverksemd. Dette inneber og ein slutt på særlege skattefordelar for olje- og gassindustrien og at Noreg forlét planane om å elektrifisere petroleumssektoren vidare.

3.2 Kraftige, raske og rettferdige klimakutt

Me vil stille staten til ansvar for ein klimapolitikk som bryt med menneskerettane og som pålegg urfolk, sårbare grupper og framtidige generasjonar ei urettferdig stor og skeiv byrde ved å måtte leve med konsekvensane av vår manglande klimahandling. Difor ynskjer me å oppnå eit sterkare klimarammeverk som skal beskytte oss mot klimaendringar gjennom kraftige, raske og rettferdige klimakutt.

I denne arbeidsprogramperioden vil me òg jobbe for klimahandling lokalt i kommunane. Me vil spreie kunnskap om korleis klimaendringane rammar lokalt og peike på klimaløysingar som ser klima- og naturkrisa i samanheng, og jobbe for at myndigheitene tar omsyn til klima i arealplansamanhengar. Me vil dessutan kritisere aktørar som nyttar klimaargument for å pynte på klima- og naturskadeleg verksemd. Me krev at ei ordning for Karbonavgift til fordeling (KAF) vert lagt fram for Stortinget.

3.3 Ein meir natur- og klimavenleg transportpolitikk

Me skal jobbe for at Noreg reduserer transportbehovet og flyttar folk og varer over frå fly, bil og trailer til buss, sykkel, bane og sjø. Jernbane, bybaner og andre kollektivtilbod er høgt prioritert av Naturvernforbundet. For jernbanen vil me presse på for å ta att vedlikehaldsetterslepet, elektrifisere fleire strekningar, byggje kryssingsspor og ruste opp jernbanenettet.

Staten må seie nei til fleire rullebaner, og kraftig redusere forureinande cruisebåtanløp. Me skal bidra til å snu fokuset frå motorvegbygging til klimatilpassing, vedlikehald, trafikksikring av fylkesveg og infrastruktur for mjuke trafikantar. All planlegging av vegbygging skal ta utgangspunkt i firetrinnsmetodikken.

Hovudmål 4: Folkerørsle for natur og miljø

Dei neste to åra vil me fortsette å setje agenda og vere synlege, nå ut til nye målgrupper, og rekruttere fleire medlemmer og aktive. Me skal fremje løysingar i klima- og natursaker, og sørge for at miljø er høgt på dagsorden i kommune- og fylkestingsvalet i 2027. Me har fire delmål for perioden:

4.1 Ei stor og brei rørsle

Naturvernforbundet har som mål å auke frå 43 000 hausten 2026 til 48 000 medlemmer innan utgangen av 2028. Me skal bli ein meir mangfaldig organisasjon som når ut til nye grupper og rekrutterer breiare, i tråd med måla for Naturvernforbundet 2030. Me skal vere til stades på fleire arenaar og vise fram breidda i det frivillige arbeidet i organisasjonen, og kommunisere slik at fleire kjenner at dei høyrer heime i Naturvernforbundet. Me styrkar alliansar med andre organisasjonar, fagrørsla og andre aktørar, og søkjer breidde i kven me samarbeider med.

4.2 Opplevingar som styrkar engasjement

Me skaper møteplassar og aktivitetar der folk kan få bruke engasjementet sitt. Endå fleire skal få oppleve at dei kan bidra, og at engasjementet deira nyttar. Me tilbyr kurs, undervisningsopplegg, turar, dugnader og andre aktivitetar for medlemmer og andre, og viser fram breidda av aktivitetar i organisasjonen.

4.3 Miljø høgt på agendaen i lokalvalet

Naturvernforbundet sin organisasjon skal ha støtte til natur- og klimakrav i kommunevalkampen som prioritet i 2027. Me ønskjer å samarbeide med eit breitt lag av miljø- og friluftsorganisasjonar for å løfte klima og natur inn i den nasjonale debatten under valet og gjennomføre lokale arrangement og debattar.

4.4 Me fremjar løysingar

Naturvernforbundet skal vere ein premissleverandør for media og styremakter. Me skal vere ei truverdig fagleg kjelde, og jobbe for å auke kunnskap og medvit om miljøspørsmål. Me skal formidle korleis klima- og naturkrisa heng saman og informere om dei mange moglegheitene for å kutte utslepp av klimagassar og stanse natur- og arealtap. Me skal ta til orde for forsvarlege løysingar i klima-, natur- og miljøspørsmål, både i politikken og i kvardagen, og vise at dei viktigaste tiltaka inneber å redusere forbruket av energi, areal og ressursar.

Hovudmål 5: Sterk organisasjon over heile landet

Naturvernforbundet sin største ressurs er våre tillitsvalde og aktive medlemmer. Me skal vere ei demokratisk folkerørsle for natur og klima som set dagsorden. Verdfull natur finst frå fjord til fjell og

frå nord til sør. Difor skal Naturvernforbundet ha eit sterkt nærvær over heile landet. Me skal vere eit sosialt fellesskap som det gir glede og verdi å engasjere seg i. Me har fire delmål for perioden:

5.1 Fleire medlemmar deltar

Me vil prioritere å styrke kommunikasjonsarbeidet retta mot medlemmer, og særleg informasjonsflyten om kva som skjer lokalt. Lokal- og fylkeslag skal få støtte frå nasjonalt hald i arbeidet.

5.2 Breiare rekruttering og inkludering i styrande organ

Naturvernforbundet skal arbeide for at tillitsvalde i styrande organ reflekterer mangfaldet blant medlemmene. Utvikling av gode system for kompetanseheving og oppfølging av tillitsvalde skal vere ei særleg prioritering i perioden. Samarbeidet mellom Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Miljøagentane skal styrkast.

5.3 Aktive lokallag som vinn kampsakene sine

Det er eit mål å ha lokallag for alle kommunar der me har medlemmer. Lokallaga er grunnpilaren i forbundet, og det primære kontaktpunktet for medlemmene. Naturvernforbundet sitt sekretariat følgjer opp miljøsaker som lokal- og fylkeslag arbeider med, og kan i særskilt store og prinsipielt viktige enkeltsaker yte ekstra hjelp. Medlemmer og lokale tillitsvalde skal få tilbod om kurs og arrangement for fagleg kompetanse og erfaringsutveksling. Faglege nettverk for tillitsvalde skal styrkast, og organisasjonen skal nytta dei faglege nasjonale utvala i fagutviklinga.

5.4 Sterke fylkeslag som byggjer opp om lokallaga

Naturvernforbundet skal sikre at alle fylkeslag har kapasitet og ressursar til å koordinere og hjelpe lokallaga, samt starte nye lokallag. Tillitsvalde i fylkeslag skal ha dei riktige verktøya til å gjere arbeidet sitt, og tilsette som hjelp i organiseringa. Eit nytt organisasjonsfond skal sikre midlar til fylkessekretærstillingar, og fylkeslaga skal få støtte i å styrke eigen økonomi. Alle fylkestilsette skal ha gode, inkluderande arbeidsmiljø, med like arbeidsvilkår på tvers av fylkeslaga.

7.2 Dissensar frå landsstyret

Dissens 1

Forslagsstillar: Landsstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet i Trøndelag
Landsstyrets innstilling: Støttes ikkje. Forslaget falt med 1 mot 12 stemmer

Endre teksten i hovudmål 1: Lågare forbruk, linje 21-26.

Endre frå:
Naturvernforbundet vil jobbe for eit lågare forbruk av energi og ressursar, eit samfunn prega av sirkulær økonomi og eit skattesystem som større grad bidreg til å redusere og avkarbonisere forbruket vårt, på ein måte som er omfordelande og rettferdig. I ~~arbeidsprogramperioden~~ vil me jobbe for at Norge vedtek eit mål for redusert ~~energiforbruk, materielt fotavtrykk, ombruk og sirkularitet~~, med konkrete tiltak og verkemiddel. Me vil fokusere på løysingar som reduserer natur- og klimaavtrykket av mat, tekstil og plast.

Endre til:
Forbruket vårt av varer og energi er ressurskrevjande og miljøskadeleg. Vi må forbruke mindre, samstundes som varene vi bruker må være miljøvennlege og lette å reparere og vinne att. Energibruken må reduserast blant anna ved at varene vi bruker er produsert nær forbrukarane, og at bruken av elektrisitet og anna grøn energi prioriterast strengt.

Naturvernforbundet vil jobbe for eit lågare forbruk av energi og ressursar, eit samfunn prega av sirkulær økonomi og eit skattesystem som i større grad bidreg til å redusere og avkarbonisere forbruket vårt, på ein måte som er omfordelande og rettferdig. I arbeidsprogrammet vil me jobbe for at Norge vedtek eit mål for redusert energi- og materialforbruk, med konkrete tiltak og verkemiddel. Me vil fokusere på løysingar som reduserer natur- og klimaavtrykket av mat, tekstil, plast og mineral, samt redusert bruk av transport og energi.

Dissens 2

Forslagsstillar: Landsstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet i Trøndelag
Landsstyrets innstilling: Støttes ikkje. Forslaget falt med 2 mot 14 stemmer

Endre to setningar, linje 60-62, i delmål 2.3 Noreg tar vare på hav og fjordar.

Endre frå:
~~Fiskeoppdrett må over i utsleppsfrie anlegg, utan tap av natur eller skade på miljøet. Inntil alle anlegg er utsleppsfrie, må miljøkrava bli strengare og biomassen redusert.~~ Me skal arbeide for stans i all torskeoppdrett.

Endre til:
Fiskeoppdrett må ikkje aukes, og eksisterande anlegg må gjerast utsleppsfrie og rømmingssikre. Landbaserte anlegg kan ikkje tillatast om det medfører tap av natur eller matjord. Inntil alle anlegg er lukka, må krav til utslepp bli strengare. Det krevjast også strengare reinsing av utslepp frå smoltanlegg. Me skal arbeide for stans i all torskeoppdrett.

Dissens 3

Forslagsstillar: Landsstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet i Trøndelag
Landsstyrets innstilling: Støttes ikkje. Forslaget falt med 5 mot 7 stemmer

Nytt delmål under hovudmål 2: Stans naturtapet, etter linje 74.

Offentleg regulering av kraftkrevjande industri
Vi må få ein offentleg regulering av ny kraftkrevjande industri (datasenter). Nye næringar med høgt forbruk (> 15 MW) må bli underlagt offentleg regulering. Naturvernforbundet vil ha på plass eit konsesjonssystem som er tufta på ei vurdering av samfunnsnytte, herunder tiltakets verdiskaping (sysselsetting og ringverknader i lokalsamfunnet), energiforbruk og konsekvensar for straumnettet (forsyningssikkerheit), klimaeffekten av tiltaket, og arealforbruk og naturinngrep.

Dissens 4

Forslagsstillar: Landsstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet i Trøndelag
Landsstyrets innstilling: Støttes ikkje. Forslaget falt med 3 mot 12 stemmer

Nytt delmål under hovudmål 2: Stans naturtapet, etter linje 96.

Bevaring av myr og våtmark
Ein stor del av dei raudlista artane i Norge lever i myr og våtmark, og desse naturtypane har i særs store karbonlagre. Her finn vi også fleire av dei truga og utvalde naturtypane. Mye myr er dyrka opp eller drenert og tilplanta med skog, og i dag truast dei spesielt av nedbygging. Grøfta myr og våtmark må restaurerast ved at grøfter blir lukka, og gamle grøfter i skog på sump- og torvmark må ikkje renskast opp. For å hindre naturtap og store utslepp av klimagassar vil Naturvernforbundet arbeide for at myr og våtmark ikkje byggast ned, med skog eller dyrkast opp, og at det vert innført forbod mot nedbygging av myr ved til dømes bygging av veg, industri og hytter. I tillegg er restaurering av myr og våtmark eit viktig tiltak for bevaring av naturmangfald og karbonlagring.

Dissens 5

Forslagsstillar: Landsstyrerepresentant Magne Vågsland, Naturvernforbundet i Trøndelag
Landsstyrets innstilling: Støttes ikkje. Forslaget falt med 5 mot 9 stemmer

Nytt delmål under hovudmål 2: Stans naturtapet, etter linje 96.

Gruvedrift og kampen om mineral
Heile verda er særs dominert av ein kamp om tilgang på ulike mineral. Det gjeld alt frå sand til koppar og sjeldne jordmineral. Skal vi greie å stå opp i kampen mot mange ulike gruveprosjekt må vi redusere forbruk av utstyr og energi spesielt i den rike delen av verda, og sikre at alt som kan gjenvinnast blir teken vare på å kjem inn i nye produkt. All mineralutvinning bør skje i lukka anlegg og ikkje i dagbrot, og gruverestar bør tilbakefyllast i gruvegangane. Prinsippet om at forureinar betaler gjeld også her, slik at det bør stillast strenge krav til reinsing av avløpsvatn og oppbevaring av

avløpsmassar. Før nye gruver blir opna må gamle gruvedeponi bli rydda opp i og restverdi bli betre utnytta. Utvinning og foredling av mineral må ikkje bryt med menneskerettar og nasjonal kontroll.

Naturvernforbundet

Sak 08

UTTALELSER

Uttalelser er lokal- og fylkeslagenes mulighet til å løfte egne saker og få støtte av landsmøtet. På denne måten er uttalelser en viktig del av medlemsdemokratiet i Naturvernforbundet. Uttalelser er en mulighet til å aktualisere og konkretisere politikk, men ikke til å vedta ny politikk. Politikkutvikling og -endring skjer gjennom diskusjon og endringsforslag til prinsipprogrammet og ikke i uttalelser.

Fristen for å foreslå uttalelser til landsmøtet var 6. september. Endringsforslag til uttalelsene kan fremmes fra de endelige sakspapirene for landsmøtet er sendt ut og frem til fristene på landsmøtet, fastsatt i forretningsordenen.

Det er sendt inn 19 forslag til uttalelser innen fristen. Landsstyret har innstilt på å realitetsbehandle 10 av de 19 forslagene til uttalelser.

Landsstyret har kriterier for utforming og behandling av uttalelser, og nedsatte en forberedende komite som i høst har vurdert og bearbeidet alle de 19 innkomne forslagene i tråd med kriteriene. Alle versjonene av uttalelser som er fremmet for landsmøtet, er laget i samråd med forslagsstillerne og er derfor å anse som forslagsstillernes egne forslag. Landsstyret valgte i år å ikke fremme noen egne forslag.

Før debatten om uttalelser starter, vil landsmøtet vedta hvilke av de foreslåtte uttalelsene som skal realitetsbehandles. Uttalelser som vedtas å ikke realitetsbehandles, vil ikke behandles videre, og det vil ikke være anledning til å fremme endringsforslag til disse uttalelsene. Under voteringen legges landsstyrets innstilling til grunn. Fristen for å foreslå andre behandlingsformer for uttalelser er satt til fredag 6. november klokken 12:00. En redaksjonskomité som landsmøtet har valgt skal jobbe med å innarbeide forslag som fremmes på landsmøtet, før uttalelsene legges frem i møtet for endelig vedtak. Uttalelser vedtas med alminnelig flertall.

Etter møtet vil uttalelsene publiseres og kunne brukes på ulike vis av organisasjonen.

Innkomne forslag til uttalelser

Forslag til uttalelser som innstilles på å vedtas og realitetsbehandles på landsmøtet:

U1 Bunntråling og oppdrett undergraver livsgrunnlaget i havet - Naturvernforbundet i nord vil kjempe for bærekraftig forvaltning av villfiskbestander og fjorder

U2 Øk bruken av bergvarme i Norge

U3 Stans nye store datasentre til nasjonal styring er på plass!

U4 Naturødeleggelse fra krig og opprustning

U5 Forbod mot markberedning etter hogst

U6 Fergefri E39 må stanses

U7 Rettslig omstridte prosjekter må vente på dom

U8 Strengere lovkrav til skogsbilveier

U9 Rødt lys for grådig oppdrettsindustri

U10 Reguler elsykkeltrafikk i utmark!

Forslag til uttalelser som innstilles på å ikke vedtas og realitetsbehandles på landsmøtet:

U11 Datasenter: Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav

U12 Økologisk kaos i kraftregulerte vassdrag kan ikke reparerast med fiskeutsettingsprogram. Miljøforholda for stadeigen fisk må betrast!

U13 Ny rovdyrforvaltning nå - i naturen skal ville dyr komme først!

U14 Miljøsmart bruk av kunstig intelligens

U15 Grastrimmarar med plastskæreverktøy må forbys

U16 Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett!

U17 Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i naturområder

Forslag til uttalelser som er trukket av forslagsstiller:

U18 Datasenter-veksten legger sterkt press på naturen

U19 Bymarkene må sikres ved lov

Uttalelsesnummer: U1
Forslagsstiller: Fylkesstyret i Naturvernforbundet i Nordland
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (13 stemmer for)

Bunntråling og oppdrett undergraver livsgrunnlaget i havet - Naturvernforbundet i nord vil kjempe for bærekraftig forvaltning av villfiskbestander og fjorder

Forvaltningen av fiskebestander og havbunn i norsk sone og langs norskekysten er like katastrofal som vi hører fra mange andre kystområder i verden.

Bunntråling skraper havbunnen og høvler globalt ned et areal på størrelse med Amazonas hvert år. Dette medfører CO_2-utslipp like stort som verdens flytrafikk. Og den overkjørte havbunnen er ikke lenger egnet oppvekstområde for villfisk. Norge er størst på bunntråling i Europa. Rundt 70 prosent av all villfisk i Norge fanges av havgående trålere.[1] Artsdatabanken skriver at mellom 30 og 50 prosent av alle korallrev i norsk sone er mer eller mindre ødelagt av bunntråling. Vi vet at livet på havbunnen og særlig korallrevene er svært viktige som oppvekstområder for villfisken. Med ødelagt havbunn og kystøkosystem går villfiskbestandene og fiskekvotene samme vei, raskt nedover.[2]

Norskekysten er nå pepret med rundt 1400 åpne lakseoppdrettsanlegg fra Lindesnes til Kirkenes. De slipper ut urenset kloakk, næringssaltene nitrogen og fosfor, tilsvarende som om 17–20 millioner mennesker skulle gjøre fra seg uten renseanlegg, hver dag.[3] I tillegg kommer utslippene fra torskeoppdrettsanleggene. Konsekvensen av denne organiske forurensningen er økning av trådalgene lurv og martaum, som igjen reduserer oksygennivået og slammer ned tareskogen. Oppdrettsanleggene sprer også store mengder tungmetaller fra fôret, miljøgifter som ikke brytes ned, men hoper seg gradvis opp i alle organismer.[4] Kyst-Norge er på en utviklingsbane med Oslofjordens skjebne som endepunkt om vi ikke gjør kraftfulle grep nå.

Norsk havforvaltning er helt ute av kurs. Våre reelt fornybare havressurser, villfiskbestandene, er på betydelig vikende front av en destruktiv trålerflåte og massiv forurensning fra oppdrettsnæringen. Videre dokumenterte Riksrevisjonen i 2020 at det lenge har vært en bevisst politikk fra alle regjeringer på å ta fiskeressursene fra kystfiskeflåten og kystbefolkningen og gi dem til store havgående trålere.[5] Denne politikken strider mot formålsparagrafene § 1 og § 2 i havressursloven som sier at forvaltningen av de viltlevende marine ressursene skal sikre sysselsetting og bosetting langs kysten, og at de marine ressursene tilhører fellesskapet i Norge.

Naturvernforbundene i Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag vil i løpet av 2026 gå sammen om et havprosjekt over 2 1/2 år med mål om å skape en bevegelse langs kysten for

å ta tilbake en bærekraftig forvaltning av havressursene. Prosjektorganisasjonen skal samle kunnskap fra kystbefolkningen, inkludert de sjøsamiske miljøene og fra havforskning, for å bruke dette i kampen for en ny, reelt bærekraftig forvaltning av villfiskbestandene våre.

Referanser:

(1) https://thefishingdaily.com/latest-news/norwegian-trawl-fishing-a-climate-friendly-food-source/

(2) https://www.abcnyheter.no/nyheter/ressursoversikt-norsk-fiskebestand-halvert-pa-tolv-ar/1412328

(3) https://www.vg.no/nyheter/i/JOnvVm/som-om-17-millioner-mennesker-gjoer-fra-seg-rett-i-havet-nye-tall-om-utslippene-fra-norsk-fiskeoppdrett

(4) https://tidsskriftet.no/sites/default/files/2022-09/kro-22-0317_0.pdf

(5) https://www.riksrevisjonen.no/undersokelse-av-kvotesystemet-i-kyst--og-havfisket/dokument-3/hovedfunn/

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Vi ønsker å involvere hele Naturvernforbundet i kampen for en reelt bærekraftig forvaltning av villfiskbestandene våre som en helt vesentlig del av (men ikke hele) Havprosjektet.

Uttalelsesnummer: U2
Forslagsstiller: Fylkesstyret i Naturvernforbundet i Hordaland
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (16 stemmer for)

Øk bruken av bergvarme i Norge

Norge står foran en omfattende omstilling fra fossil energi til elektrisitet og andre utslippsfrie energibærere. Energiforbruket inkludert sokkelen er rundt 300 TWh, hvorav omtrent halvparten dekkes av fossile kilder. Det trengs betydelige mengder strøm for å erstatte dette fossile forbruket og redusere nasjonale klimagassutslipp. Statnett anslår at omfattende elektrifisering av eksisterende aktivitet kan øke strømbehovet med 40–60 TWh fram mot 2050. Vi må derfor være gjerrige i bruken av den verdifulle elektriske kraften vår.

Frigjør elektrisk kraft fra oppvarming av bygg til avkarbonisering av transport og industri. Bygningsmassen har et strømforbruk på 64 TWh/år, og 80 prosent av dette går til oppvarming. Direkte elektrisk oppvarming gir omtrent én kilowattime varme per kilowattime strøm og er i mange tilfeller dårlig bruk av høyverdig elektrisk kraft. En varmepumpe kan derimot levere flere ganger så mye varme fra den samme mengden elektrisitet, og aller mest når den får jobbe mot stabile temperaturer i hav og fjell.

Bergvarme har derfor et stort potensial i Norge. Energibrønner krever lite areal på overflaten, gir en stabil varmekilde gjennom vinteren og kan redusere både årlig strømforbruk og effekttoppene på de kaldeste dagene. Dette vil bidra til å redusere behovet både for ny kraftproduksjon og for nettutbygging. Sverige og Finland har kommet mye lenger på dette området og henter ut et betydelig antall terrawattimer varmeenergi per år.

Bergvarme er særlig attraktivt i større bygg, boligblokker og andre bygg som allerede har vannbåren varme, eller der et slikt system uansett skal etableres. I eksisterende småhus uten vannbåren varme må bergvarme vurderes opp mot enklere tiltak som luft-til-luft-varmepumper, etterisolering og styring. Målet er størst mulig reduksjon i energi- og effektbehov med minst mulig ressursbruk og miljøbelastning gjennom hele levetiden.

Også større brønnparker og sesonglagring av varme kan spille en viktig rolle. GeoTermos og andre borehullslagre er særlig interessante i bygg og områder hvor varme kan lagres om sommeren og brukes om vinteren, for eksempel der det finnes kjølebehov eller tilgang på overskuddsvarme. Slike løsninger bør dimensjoneres ut fra lokal termisk balanse og vurderes ut fra både energigevinst, økonomi og livsløpsbelastning.

Overskuddsvarme fra industri, datasentre og avfallsforbrenning må utnyttes når avstand, temperatur og lokal etterspørsel gjør dette hensiktsmessig. Det samme gjelder sjø- og fjordvarme og andre varmepumpeløsninger. Hovedmålet er å redusere bruken av høyverdig elektrisitet til lavtemperaturvarme, og bruk av bergvarme er et viktig virkemiddel.

Naturvernforbundet vil arbeide for at:

- barrierer mot kostnadseffektive bergvarme- og varmepumpeløsninger blir kartlagt og redusert
- støtteordninger prioriterer tiltak som gir stor reduksjon i både energibruk og effekttopper
- nye større bygg tilrettelegges for energifleksible og vannbårne varmesystemer
- bergvarme, overskuddsvarme og termisk energilagring vurderes tidlig i planleggingen av større utbygginger
- klima- og naturbelastningen vurderes i et livsløpsperspektiv, slik at tiltakene med størst samlet nytte prioriteres

Frigjort elektrisk kraft er også kraftproduksjon vi slipper å bygge. Bedre utnyttelse av varme fra omgivelsene og eksisterende energikilder kan derfor være et viktig naturverntiltak samtidig som det gjør energi- og klimaomstillingen lettere å gjennomføre.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Økt satsing på bergvarme vil bidra til å redusere kraftbehovet og derved ta ned trykket på energiproduksjonen.

Uttalelsen bør (som alle uttalelser) sendes relevante myndigheter, næringsaktører og andre interessenter, samt presse.

Uttalelsesnummer: U3
Forslagsstiller: Gert Rietman (Naturvernforbundet i Møre og Romsdal)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (18 stemmer for)

Stans nye store datasentre til nasjonal styring er på plass!

De siste årene har vi i Norge sett stadig flere ønsker om å bygge ut store og kraftkrevende datasentre. Datasentere beslaglegger betydelige mengder kraft og nettkapasitet, noe som utløser et behov for ny kraftproduksjon, effektkjøring av vannkraftverk og nettutbygging. Dette er en trussel mot norsk natur. Naturvernforbundet mener at det er uforsvarlig å godkjenne store datasenterprosjekter uten at det foreligger en nasjonal politikk som vurderer samlet kraftbehov, naturkonsekvenser og samfunnsnytte.

Norsk natur og knappe kraftressurser skal ikke ofres i et kappløp om å etablere flest mulig datasentre!

Landsmøtet krever derfor en midlertidig stans i nye store datasenteretableringer inntil en nasjonal konsesjonsordning er på plass. En slik ordning må sikre følgende:
• Kraft og nettkapasitet som tildeles datasentere, må prioriteres etter dokumentert samfunnsnytte.
• Nye datasentre må konkurrere om å få tildelt kraft innenfor en allerede fastsatt ramme.
• Datasentre som krever store naturinngrep eller utløser et omfattende behov for ny kraftutbygging, bør som hovedregel avvises på dette grunnlaget.
• Særlig kraftkrevende datasentre må vurderes etter strenge retningslinjer og krav om samfunnsnytte.
• Det må stilles krav til høy energieffektivitet, minimal arealbruk og utnyttelse av spillvarme.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Forslaget er begrunnet i den raske veksten i planer om store og kraftkrevende datasentre. Slike etableringer kan beslaglegge store mengder kraft og nettkapasitet og øke presset på naturen gjennom behov for ny kraft- og nettutbygging.

Vi mener derfor at datasentrenes kraftforbruk må styres nasjonalt. Økningen bør begrenses til rammen i NVEs kraftmarkedsanalyse, og nye datasentre bør konkurrere om kraft innenfor denne rammen ut fra samfunnsnytte, naturhensyn og effektiv ressursbruk.

Dersom uttalelsen vedtas, kan den brukes i Naturvernforbundets politiske arbeid overfor myndighetene og som støtte for fylkes- og lokallag i saker om nye datasenteretableringer.

Uttalelsesnummer: U4
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Hordaland v/leder Tom Skauge
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Naturødeleggelse fra krig og opprustning

Krig som politisk instrument er blitt brutalt vanligere. Opprustning for å forberede angrep eller forsvar har aldri vært mer omfattende etter andre verdenskrig om vi ser bort fra opprustning av atomvåpen på 50-, 60- og 70-tallet. Krig og opprustning truer måloppnåelse av FNs bærekraftsmål 13, 14, 15 og 16.

Krig gir enorme menneskelige lidelser. Krig truer også natur og klima. Det mest sikre vi vet om krig, er at ødeleggelseskraften er enorm. Krig og opprustning er ikke den største kilden til globale klimagassutslipp, men er sannsynligvis en betydelig og undervurdert bidragsyter og kan samtidig ødelegge natur, karbonlagre og klimatilpasning på en måte som går langt utover de direkte utslippene.

Nyere rapporter fra FN og naturpanelet IPBES viser at krig og opprustning skader biologisk mangfold ved å ødelegge habitater, forurense økosystemer, fortrenge dyreliv, legge til rette for uholdbar ressursutvinning, øke utslippene og etterlate langvarige miljøarr. I en FN-rapport fra høsten 2025 advarer FN om at voldelige konflikter ødelegger økosystem i en lang rekke land.

Norge ruster opp. Planene for sprengstoffindustri i Hurum-marka truer viktige naturområder.

Landsmøtet anmoder regjeringen om å:
1. Legge større vekt på tap av naturverdier ved utredning og godkjennelse av militære installasjoner og -områder.
2. Sikre at en samlet oversikt over ammunisjon og krigsmateriell som er dumpet i norsk natur på land og i sjø, blir fulgt opp med en tiltaksplan.
3. Utarbeide en rapport som presenterer og drøfter kunnskapsgrunnlaget om natur- og miljøødeleggelse som skyldes krig og opprustning, og gir mulige handlingsvalg for Norges utvikling og iverksetting av tiltak for å avbøte og løse problemene.
4. Ta initiativ til at natur får en bedre beskyttelse av folkeretten.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Uttalelsen setter fokus på naturødeleggelser forårsaket av opprustning.

Uttalelsen bør (som alle uttalelser) sendes relevante myndigheter, næringsaktører og andre interessenter samt presse.

Uttalelsesnummer: U5
Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (13 stemmer for)

Forbod mot markberedning etter hogst

Markberedning etter hogst er i ferd med å bre om seg som metode for å få ny skog til å vekse opp etter ein flathogst. Stubbar frå hogde tre og det øverste humuslaget i skogbotnen vert gravd opp, noko som har negative konsekvensar for det biologiske mangfaldet i jorda. Oppgravingen skader soppvevet, mykorrhizaen og annet mikroliv i jorda. Små og store dyr mister levestadar.

Når humuslaget vert harva opp, fører det til at næringsstoffa og tungmetallar vert frigjort, og dei vil lettare kunne renne ut i og forureine vassdraga. Slik avrenning skaper økologisk ubalanse ved at algeveksten aukar og kan gje dårleg forhold for fisk og andre vatnlevende dyr, både i vassdrag og i fjorden nedstraums. Mange vassforekomstar i Noreg har ein så dårlig miljøtilstand at ytterlegare avrenning etter markberedninga er svært uheldig.

Nedbrytinga av organisk materiale fører også til auka utslepp av klimagassen CO_2. Gamle dyretråkk vert rive sund, og det same gjeld stigar som folk ferdast på.

Naturvernforbundet meiner difor at det må innførast forbod mot markberedning etter hogst.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Markberedning etter hogst fører til at det øverste humuslaget i skogbotnen vert gravd opp og det har negative konsekvensar for det biologiske mangfaldet i joda. Det skader sopprota, mykorrhzaen, i jorda . Når humuslaget vert harva opp, aukar også nedbrytinga av organisk matriale i jordbotnen. Dette fører til at nærinsstoffa vert frigjort og dei vil lettare kunne renne ut i vassdraga og skape økologisk ubalanse m a ved auka algevekst. Nebrytinga av organisk matriale fører også til auka utslepp av klimagassen CO2. Gamle dyretråkk vert rive sundt og det same gjeld stigar som folk ferdast på. Naturvernforbundet meiner difor at det må innførast forbod mot markberedning etter hogst.

Etter samtale med forslagsstiller: Uttalelsen kan brukes som grunnlag for å skrive leserinnlegg til lokalavisa samt i kontakt med skogentreprenørar, det lokale skogeigarlaget og andre for å opplyse om de negative konsekvensene markberedning har for biomangfaldet/friluftslivet ved å markberede.

Uttalelsesnummer: U6
Forslagsstiller: Bror Kristian Raanaas Tandberg (Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (15 stemmer for)

Fergefri E39 må stanses

Naturvernforbundet mener planene om fergefri E39 må stanses. Ved lansering av veiprosjektet i 2013 ble det presentert som et framtidsrettet samferdselsløft. I dag er situasjonen annerledes. Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet i Norge. Norge har forpliktet seg til å stanse nedbyggingen av verdifull natur. Det er ikke lenger forsvarlig å gjennomføre naturinngrep av en slik størrelse for å redusere reisetiden mellom byer på Vestlandet.

Statens vegvesen planlegger å utbygge fergefri vei hele strekningen fra Stavanger til Trondheim. For tiden ligger reguleringsplanen for E39 Hordfast ute på høring. Prosjektet E39 Hordfast mellom Stord og Os er planlagt som 55 kilometer firefelts motorvei med broer, tunneler og kryss.

Prosjektet vil medføre store arealinngrep, særlig i regnskog, myr og jordbruksarealer. Veien berører også viktige forekomster av boreonemoral regnskog, en naturtype som er vurdert som sårbar på Norsk rødliste for naturtyper, og som er levested for en rekke truede arter, særlig moser og lav. Norge har derfor et særskilt internasjonalt ansvar for å ta vare på denne naturen. Konsekvensutredningene for naturmangfold slår fast at prosjektets påvirkning på regnskogen er et brudd på prinsippene i naturmangfoldsloven om samlet belastning (naturmangfoldloven § 10) og målene som sier at naturtyper og arter må ivaretas i sine naturlige områder (naturmangfoldloven §§ 4 og 5).

Samferdselspolitikken må innrettes for å ta vare på natur, redusere klimagassutslipp og bruke fellesskapets ressurser på vedlikehold, trafikksikkerhet og oppgradering av eksisterende veier. Fergesambandene kan videreutvikles med nullutslippsteknologi, slik at vi unngår de irreversible naturinngrepene som vil følge av en fergefri E39.

Naturvernforbundet krever derfor at planene om fergefri E39 legges bort.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
E39 har voldsomt store inngrep og er et presitsjeprosjekt som fylkeskommunene i Vest jobber hardt for å få realisert. NVF bør legge press på at man unngår mest mulig av den planlagte vegutbyggingen, og at man skalerer ned planene til det minimale.

Bruk av uttalelsen:
Uttalelsen skal brukes til å få blest rundt en viktig sak. Denne saken gjelder hele Vestlandet, men kanskje særlig de kommunene/regionene der hvor reguleringsplaner er på høring for

tiden (Sunnhordaland). En kan bruke uttalelsene til å skrive kronikker i lokale og regionale aviser og ta kontakt med lokalpolitikere. Håpet er at denne uttalelsen skal kunne brukes av flere fylkes- og lokallag.

Uttalelsesnummer: U7
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Troms
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Rettslig omstridte prosjekter må vente på dom

Naturvernforbundet krever at Stortinget endrer oreigningslova § 25. Det må ikke gis samtykke til oppstart av prosjekter dersom vedtaksmyndigheten finner at det foreligger reell risiko for brudd på menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter.

I dag kan naturinngrep settes i gang selv om det fortsatt er rettslig uavklart om inngrepet krenker grunnleggende rettigheter. Dersom det er reist en innsigelse om mulig krenkelse av menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter, må tiltaket ikke kunne iverksettes før lovligheten er rettskraftig avgjort av domstolene. Når skaden først er gjort, kan den være irreversibel. Fosen-saken viser dette tydelig.

Staten har plikt til å sikre og respektere grunnleggende rettigheter. Likevel åpner oreigningslova § 25 for at forvaltningen kan gi tiltakshaveren adgang til å starte fysiske inngrep før slike rettighetsspørsmål er endelig avklart. Da blir risikoen i praksis skjøvet over på dem som rammes. Reindriftsutøvere, andre rettighetshavere, naturvernere og miljøorganisasjoner må forsøke å stanse inngrepet gjennom klage, søksmål eller midlertidig forføyning, samtidig som natur- og kulturverdier kan gå tapt.

Vi krever at Stortinget endrer oreigningslova § 25 slik at det i saker om forhåndstiltredelse ikke kan gis samtykke dersom det foreligger reell risiko for krenkelse av menneskerettigheter eller grunnlovsvernede miljørettigheter før det foreligger en positiv rettskraftig avgjørelse om inngrepets lovlighet.

Spaden skal ikke settes i jorda mens grunnleggende rettigheter fortsatt er rettslig uavklart. Ingenting er klart før rettighetene er avklart!

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Naturvernforbundet i Troms vedtok årsmøteuttalelsen «Utkast til resolusjon om endring av reglene om forhåndstiltredelse i oreigningslova» i april 2026, på bakgrunn av at gjeldende regelverk åpner for at store fysiske inngrep i natur- og kulturområder kan iverksettes før det er rettskraftig avklart om inngrepet krenker grunnleggende rettigheter.

Som fremhevet i Øyvind Ravna og Inger Marie Holms artikkel i Lov og Rett, innebærer dette en betydelig risiko for at irreversible inngrep gjennomføres i strid med rettigheter vernet av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27, Grunnloven § 112 og relevante internasjonale miljøforpliktelser.

Fosen-saken illustrerer problemet med særlig tydelighet. Utbyggingen ble gjennomført mens spørsmålet om inngrepets forhold til reindriftssamenes rett til kulturutøvelse fortsatt var omstridt. Da Høyesterett i HR-2021-1975-S enstemmig slo fast at utbyggingen krenket rettighetene etter SP artikkel 27 og at konsesjons- og ekspropriasjonsvedtakene var ugyldige, var vindkraftverkene allerede bygget og satt i drift.

Dagens regler gir derfor ikke et tilstrekkelig vern mot at irreversible inngrep gjennomføres før rettighetsspørsmål er endelig avklart. Vedtaksmyndigheten må ha plikt til å foreta en konkret og forsvarlig vurdering av risikoen for rettighetskrenkelser. Foreligger det reell risiko, må adgangen til forhåndstiltredelse være avskåret inntil lovligheten er rettskraftig avgjort.

Uttalelsesnummer: U8
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Bergen v/Synnøve Skurtveit Spangelo
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (11 stemmer for)

Strengere lovkrav til skogsbilveier

Små bygningsendringer er allerede underlagt plan- og bygningsloven; enorme terrenginngrep er ikke det!

Naturvernforbundet ser at kommunene ofte ikke gjennomfører en reell vurdering av natur- og miljøkonsekvenser når de behandler søknader om landbruksveier. Mange av veiene som er omsøkt og godkjent etter landbruksloven, er så store i omfang at de skulle vært behandlet etter plan- og bygningsloven. Kommunene er pliktige til å vurdere hvilken lovgivning et veiprosjekt skal behandles etter, men vi ser ofte at en slik vurdering ikke er gjort. Resultatet er at veiprosjekter som fører til store inngrep i vår felles natur, blir behandlet etter feil lovgivning, og at natur- og miljøkonsekvensene ikke blir tilstrekkelig belyst.

Manglende oppfølging og håndheving av eksisterende lovverk rundt disse veiene er et stort problem og har ført til enorme terrenginngrep, forurensning fra riveavfall, drenering av myrer, spredning av fremmedartslistede planter og ødeleggelse av kulturminner. Fare for flom, erosjon og løsmasseskred har også blitt en reell framtidsrisiko som følge av feil saksbehandling.
For å motvirke denne manglende håndhevingen, og for å unngå gråsonevurderinger, krever Naturvernforbundet at regjeringen må fremme nødvendige lov- og forskriftsendringer, og at Stortinget må sikre at landbruksveier fra klasse 6 og lavere omfattes av ordinær plan- og byggesaksbehandling. Dette vil sørge for at natur- og kulturminnehensyn faktisk blir kartlagt, presentert, vurdert, og evaluert i søknad- og vurderingsprosessen, noe som igjen vil forhindre tap av sårbare og viktige naturområder.

Praktiseringen av landbruksveiloven har vist seg utilstrekkelig i møte med dagens ulovlige praksis av skogsbilveibygging i kombinasjon med enorme mengder overskuddsmasser. Naturvernforbundet krever derfor også at regjeringen ved Kommunal- og distriktsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet, endrer og klargjør regelverket, slik at også veier med anslått 50 prosent landbruksnytte eller mer, av nevnte veiklasser, behandles etter plan- og bygningsloven.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Landsmøteuttalelsen «Stans tapet av inngrepsfrie områder (INON)» fra 23. august 2009 omtaler skogsbilveier som en hovedårsak til tap av inngrepsfri natur. Landsmøtet krevde at inngrep som reduserer INON-natur, skulle stanses. Uttalelsen sier imidlertid ikke hvilket lovverk skogsbilveiene skal behandles etter.

Landsmøteuttalelsen «Naturskogene trenger beskyttelse – nå», vedtatt 10. november 2024, krever søknadsplikt for hogst og andre inngrep i naturskog mens kartlegging pågår. Den krever også at «skogloven og bærekraftforskriften må endres med strengere og tydeligere krav».
Tidligere landsmøteuttaler har berørt denne tematikken, men Naturvernforbundet Bergen ser behovet for å formulere en mer spesifikk uttalelse. Vi har arbeidet intensivt med skogsbilveier og lovverket de behandles etter, de siste åtte årene. Et lovverk som i teorien skulle fungert om det ble fulgt, men som i stedet har gitt frislipp for massiv økonomisk- og miljøkriminell virksomhet, der riveboss og overskuddsmasser er dumpet i så stort monn at det har ført til enorme terrengendringer - med stor økonomisk gevinst. Vi ser heller ikke i praksis, at byggingen av “ordinære” skogsbilveier(som ikke er skalkeskjul for bossfylling og massedumping), medfører lovpålagte krav om natur- og kulturminnekartlegging – før verdiene er ødelagte.

Noen punkter fra gjeldende lovverk:
* Kommunen skal vurdere hver søknad om landbruks-/skogsbilvei opp mot reguleringsplikten i plan- og bygningsloven § 12-1 tredje ledd.
Kommentar: Kommunene viser ikke til en reell vurdering i søknadsbehandlingen. Naturvernforbundet Bergen har det siste drøye tiåret vært vitne til at samtlige skogsbilveier som er omsøkt og godkjent, er av et slikt omfang, utbredelse og innhold, at de skulle vært behandlet etter plan- og bygningsloven. Fare for flom, erosjon og løsmasseskred er også en reell framtidsrisiko som følge av feil saksbehandling.
*Kommunen kan gjennom kommuneplanen kreve reguleringsplan før en skogsbilvei kan godkjennes.
Kommentar: dette er en mulighet kommunene ikke benytter seg av.
*En skogsbilvei som er bygd uten forhåndstillatelse etter landbruksveiforskriften, kan ikke ettergodkjennes med hjemmel i denne forskriften. En eventuell legalisering må behandles etter plan- og bygningsloven.
Kommentar: Ulovlig bygde veier uten landbruksnytte blir kategorisk omsøkt etter bygging, og deretter legalisert etter plan- og bygningsloven med dispensasjon fra plankrav. Det blir i tillegg likevel argumentert med landbruksnytte. Slik skapes den frekkestes rett: ethvert brudd på regelverket blir premiert med tillatelse.

Om en veisøknad fra starten av blir behandlet like strengt som andre byggetiltak i natur, vil vi få færre gråsonevurderinger. Dispensasjoner skal være unntak, ikke hovedregelen.

Hva forslagsstiller(ne) ønsker å bruke uttalelsen til:
Lokalt kan den danne grunnlaget for høringsuttalelser til kommunale areal- og landbruksplaner. Nasjonalt(og lokalt) ønsker vi større fokus (både politisk og i medieinnslag) på "Norges sorte svane" - den velorganiserte million(/milliard?)inntjeningen som ligger i å bruke enorme mengder overskuddsmasser som underlag for skalkeskjulet kalt skogsbilveier. Vi ønsker ikke at denne praksisen skal spre seg ytterligere til resten av landet. Samtidig bryter "ordinære" skogsbilveier også med lovverket, mht. manglende natur- og kulturminnekartlegging før bygging.

NRK har hatt en rekke saker om lovløsheter ifm skogbruk, men denne tematikken er lite belyst nasjonalt. En slik uttalelse (med bilder) kan kanskje bidra til å endre dette.

Uttalelsesnummer: U9
Forslagsstiller: Tom Skauge (Naturvernforbundet i Hordaland)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (14 stemmer for)

Rødt lys for grådig oppdrettsindustri

Våre demokratiske institusjoner som regulerer oppdrett langs kysten, har rigget et forsiktig trafikklyssystem for å beskytte villaks, andre oppdrettere og fiskevelferd mot lakselus. Mindre lus gir bedre fiskevelferd i merdene og bedre overlevelse for villfisk.

To regioner i Vestland (PO-03 og PO-04) har vært rødlistet i trafikklyssystemet de tre siste årene. Da trengs det tiltak i form av færre oppdrettsfisk i sjøen. Isteden går en allianse av vestlandsoppdrettere for fjerde gang til retten for å utfordre systemet.

Blant oppdretterne som går til rettssak er Mowi og Lerøy. Samtidig som selskapene delte ut vel 5 milliarder kroner i aksjeutbytte i 2025, argumenterer selskapenes advokat i retten for at de tjener for lite om de må redusere antall fisk i merdene.

Havforskningsinstituttets risikorapport for havbruk forteller at 67 millioner oppdrettslaks gikk tapt i 2025. 54 millioner av disse døde i merdene. Naturvernforbundet mener at alle oppdrettsselskap i områdene med «rødt lys» må tåle å redusere antall fisk i merdene for å beskytte Norges sårbare villaksstammer, styrke dyrevelferd og redusere utslipp, selv om det reduserer inntjening.

Med rettssaken og retorikken mot forskerne viser oppdretterne dessverre at de mangler samfunnsansvar. Lobbymakten fra oppdretterne har allerede fått fjernet grunnrenteskatten for oppdrett. Naturvernforbundet frykter at den nye rettssaken er et politisk pressmiddel for å fjerne den viktige reguleringen av luseproblemer og forurensning som trafikklysmodellen gir.

Naturvernforbundet er kjent med at trafikklysmodellen er under revurdering i regjeringen. Vi anbefaler at ny regulering av oppdrett blir strengere og ikke svakere enn dagens, slik at forvaltningen også blir i tråd med kunnskapsgrunnlaget om dagens alvorlige miljøeffekter.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Uttalelsesnummer: U10
Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler uttalelsen (12 stemmer for)

Reguler elsykkeltrafikk i utmark!

I Hallingdal er det ei stor satsing på vinterturisme, med mange skiheisar, preparerte skiløyper samt hotell og overnattingsbedrifter. Ettersom klimaet er vorte varmare dei seinare åra, vert vintrane kortare, og vinterturistnæringa ser seg om etter nye metodar for å tiltrekkje seg turistar i vår-, sommar- og hausthalvåret.

Satsinga på sykkelturismen er difor aukande, og særleg er det mange elsyklistar som tek stolheisen opp og syklar ned på stigar som tidlegare har vore mest brukt av gåande. Me ser ein aukande tendens til at dei gamle stigane vert planert, utvida og rydda for stein for å leggje til rette for syklistar. I tillegg vel fleire å køyre utanfor løypar og stigar, noko som slit ned enda større område med natur. Problemet med elsyklane er at dei er tyngre enn vanlege syklar og gjer difor meir skade på terrenget. Dei kan også senke terskelen for å kome seg ut i fjellterrenget og slik sett auke den samla belastninga.

Mange av elsyklistane køyrer også i viktiga beiteområde. Den tradisjonelle stølsdrifta er inne på UNESCO si verdensarvliste og treng vern. Samtidig er mange bønder rolege for beitedyra, som stadig vert forstyrra av syklistane. Ofte vert søye og lam skremt vekk frå kvarandre. Det er også lett å teinkje seg at dyrelivet, som fugl som rugar på egg, vert forstyrra. Heiloen, som tidlegare var vanleg i fjellområda i Hallingdal, høyrer me ikkje lenger.

Me må betre ivareta naturen og stølsdrifta i området. Naturen, dyra, og tradisjonane våre er viktig delar av vår verdifulle kulturarv og bør ikkje bli vaska vekk av ein industri som tenar pengar på å vise dei fram. Derfor krev Naturvernforbundet at køyring av elsykkel i utmark vert regulert på ein slik måte at sykkelturismen ikkje øydelegg for vår felles natur- og kulturarv og det biologiske mangfaldet.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Naturvernforbundet meiner at den aukande elsykkel-trafikken i utmark representerer ein stor belastning m h t det biologiske mangfaldet. Elsyklane er tunge og slit difor meir på vegatasjonen enn andre syklar. Elsyklane lagar ofte skjemmande køyrespor i terrenget. Stigane som folk vanlegvis går på, vert oppkørde av dei tunge elsykklane og i våte partiet ubrukelege for gåande. Naturvernforbundet meiner difor at all elsykkeltrafikk må forgå på vegar eller på stiigar som er godkjent for elsyklar.

Uttalelsesnummer: U11
Forslagsstiller: Geir Arild Sivertsvik (Naturvernforbundet i Trondheim)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (2 stemmer for)

Datasenter: Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav

Norsk natur skal ikke bygges ned for å dekke unødvendig energibruk. Datasentre må derfor bruke kraft, nettkapasitet, areal og andre offentlige ressurser så effektivt som mulig.

Teknologisk utvikling kan redusere energibruken per utført databehandling. Slike effektiviseringsgevinster bør også bidra til å redusere presset på kraftsystemet og behovet for ny kraft- og nettutbygging.

Naturvernforbundet mener derfor at:

- Datasentre skal omfattes av tydelige og teknologinøytrale krav til energieffektivitet og beste tilgjengelige løsninger.
- Tildeling og reservasjon av nettkapasitet bør være tidsbegrenset og kunne revurderes dersom kapasiteten ikke utnyttes effektivt eller behovet endrer seg.
- Store datasentre bør så langt som mulig kunne bidra med fleksibelt effektuttak når kraftsystemet er presset.
- Kommunale avtaler om areal, nettilgang og andre offentlige ressurser må utformes slik at private aktører ikke kan hente ut store gevinster ved videresalg uten at samfunnet får sin del av verdistigningen.
- Avtaler bør kunne inneholde krav om godkjenning ved eierskifte, verdideling, forkjøpsrett eller tilbakekjøpsrett.

Regjeringen bør kartlegge eksisterende avtaler og utrede nasjonale regler som sikrer bedre samfunnsmessig kontroll med knappe ressurser som stilles til disposisjon for datasentre.

Dette bør sees i sammenheng med Naturvernforbundets forslag om en konsesjonsordning for datasentre, der nye etableringer vurderes ut fra blant annet samfunnsnytte, kraft- og nettbehov, naturinngrep, varmeutnyttelse, eierskap og sysselsetting.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Hovedmålet med forslaget er å skjerpe kravene til hvordan datasentre forvalter den kraften og de øvrige offentlige ressursene de får tilgang til.

Forslaget er en praktisk oppfølging av Naturvernforbundets ambisjon om at begrensede energi- og naturressurser skal forvaltes til samfunnets beste. Dersom teknologisk utvikling gjør det mulig å utføre samme databehandling med vesentlig lavere energiforbruk, bør gevinsten ikke bare tilfalle den enkelte virksomhet. Den bør også kunne frigjøre kraft og effekt til andre samfunnsformål og redusere presset for ny kraft- og nettutbygging.

En dynamisk kraftforvaltning kan dermed bidra til både bedre utnyttelse av eksisterende kraftressurser og bedre vern av natur og miljø.

Dersom uttalelsen vedtas av landsmøtet, foreslås det at den sammen med andre relevante vedtak og standpunkter om datasentre konkretiseres i et politisk posisjonsnotat eller tilsvarende dokument om «Dynamisk kraftforvaltning og teknologikrav for datasentre».

Det bør utarbeides en plan for politisk oppfølging og aktiviteter for å fremme kravene overfor regjeringen, Stortinget, relevante myndigheter, kommuner og datasenter- og teknologinæringen.
Etter prat med forslagsstiler: Om uttalelsen blir vedtatt kan den også brukes til å arbeide opp mot eller i samarbeid med teknologimiljøer og teknologibransjen.

Uttalelsesnummer: U12
Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (10 stemmer for)

Økologisk kaos i kraftregulerte vassdrag kan ikke reparerast med fiskeutsettingsprogram. Miljøforholda for stadeigen fisk må betrast!

Nokre kraftselskap blir pålagt i konsesjonen å setje ut fisk i dei regulerte fjellvatna våre for å bøte på skadane som reguleringa har påført fiske. Denne praksisen er ikkje nødvendigvis positiv for økosystemet i vatnet og kan vere direkte skadelig for andre artar eller stadbunden fisk. Tiltaket kan gjere at det ser bra ut for fiskebestanden ei kort stund, men det løyser ikkje det underliggjande problemet.

Vassdragsreguleringa har øydelagt mykje av matfatet i strandsona i vatn og elvar. Det er her i strandsona at planter, krepsdyr og steinflugularva kan vekse og gje god mat til fisken. Men desse småkreka er veldig sensetive for svingningar i vatnstanden – noko som ofte skjer i samband med vasskraftproduksjon i regulerte vatn. Fødegrunnlaget for fisken vert dermed svekka. Når kraftselskapa då set ut småfisk i tusenvis, vil denne konkurrere med den stadbundne ørreten, om eit matfat som nesten er tomt. I tillegg kjem konkurranse om gyteplassar og smittsame sjukdomar som setjefisken kan ha med seg. Setjefisken havnar heller ikkje nødvendigvis i det fjellvatnet som han opphaveleg kjem frå, og kan ha gener som ikkje er like godt tilpasset lokale forhold som den stadbundne fisken. Det betyr at fisk med gener frå ulike vatn vert blanda, noko som kan få negativ påvirkning på dei yngre generasjonane. Ørreten er ein forholdsvis stadbunden fisk som ofte vil opphalde seg i same området i elva eller vatnet heile livet. Med andre ord vil slike fiskeutsettingsprogram forsterke den økologiske ubalansen som me allereie har i dei regulerte fjellvatna våre, og gjere tilhøva for den stadbunde ørreten endå verre.

Ein rapport frå Miljødirektoratet 10. juni 2026 støttar synet vårt: «Utsettingsprogram som har som hensikt å øke det høstbare overskuddet, bør opphøre, og nye bør ikke startes. Fiskeutsettinger bør ikke fortsette eller startes for å kompensere for tap som skyldes menneskeskapte påvirkninger, fordi det er godt dokumentert at fiskeutsettinger over tid svekker bestandene.» Sjølv om denne rapporten omhandlar utsetjing av laks, så vil konklusjonane i stor grad også gjelde for ørreten (som også er ein laksefisk). Den «grøne» vasskrafta har skapt eit økologisk kaos i mange av dei vakre fjellvatna våre, i tillegg til kjende problemer med vandringshindringar og tidvis mangel på vatn i vassdraget.

Grønvasking av kraftprosjekter med fiskeutsettingsprogram bør opphøyre og erstattast med reelle miljøforbedrande tiltak for økosystem og fisk i fjellvatn og vassdrag.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Å setje ut fisk i vassdraga våre gjer berre vondt verre!
Kraftselskapa er pålagt av norske myndigheiter gjennom konsesjonen, å setje ut fisk i dei regulerte fjellvatna for å bøte på skadene som reguleringa har påført fiske - altså for å tilfredstille våre menneskjeskapte behov for å drive med fiske. Økosystemet er det få som teinkjer på! Eit slikt tiltak blir av mange sett på som å setje plåster på eit verkande sår. Det ser bra ut ei kort stund, men det løyser ikkje det underliggjande problemet.

Vassdragsreguleringa har øydlagt mykje av matfatet i strandsona. Det er her i strandsona at plantene får nok lys til å drive fotosyntese slik at krepsdyr som marflo og skjoldkreps, og steinflugularvu kan vekse og gje god mat til t d ørreten. Men desse småkreka er veldig sensetiv for svingningar i vatnstanden – noko som ofte skjer i samband med vasskraftproduksjon i regulerte vatn.

Setjefisken som ofte vert sett ut i tusenvis, vil då konkurrerere med den stadbunde ørreten, som me ynskjer å bevare, om eit matfat som nesten er tomt. Det betyr at setjefisken gjev tilhøva for den stadbunde ørreten berre endå verre. I tillegg kjem konkurranse om gyteplassar og smittsame sjukdomar som setjefisken kan ha med seg.

Og endå verre, setjefisken har ofte med seg gener som ikkje er tilpassa det fjellvatnet som han vert sett ut i. Gyteklar fisk vert nemleg henta frå mange ulike fjellvatn på seinhausten og strykji. Mjølke sørgar for at rogna vert befrukta og etterkvart vert setfisken på ca 10gram, sendt ut til regulerte fjellvatn. Problemet som då oppstår er at setjefisken havnar ikkje nødvendigvis i det fjellvatnet som den opphaveleg kjem frå. Det betyr at fisk med gener frå ulike vatn vert blanda. Når den utsette fisken etterkvart parrar seg med den stadbunde ørreten, er genkaoset komplett. Ørreten er ein forholdsvis stadbunden fisk som ofte vil opphalde seg i same området i elva eller vatnet heile livet.

Me vil difor konkludere med at det å setje ut fisk, er med på å forserke den økologiske ubalansen som me alt har i dei regulerte fjellvatna våre. Ein rapport som kom no nyleg, 10. juni 2026, frå Miljødirektoratet, støttar vår konklusjon fullt og heilt:
"Utsettingsprogram som har som hensikt å øke det høstbare overskuddet bør opphøre, og nye bør ikke startes. Fiskeutsettinger bør ikke fortsette eller startes for å kompensere for tap som skyldes menneskeskapte påvirkninger, fordi det er godt dokumentert at fiskeutsettinger over tid svekker bestandene".

Sjølv om denne rapporten omhandlar utsetjing av laks, så vil konklusjonane i stor grad også gjelde for ørreten (som også er ein laksefisk). NIVA kan også opplyse om at det no er slutt med å setje ut fisk i Gudbrandsdalslågen.

Den "grøne" vasskrafta har skapt eit økologisk kaos i mange av dei vakre fjellvatna våre. Det er eit trist syn å sjå korleis me menneskje har klart å tukle det til berre for å oppnå kortsiktig økonomisk vinning. Utsetjing av fisk gjer berre vondt verre!

Videre arbeid med saken: Påverke Haflund ECO som eig Hallingfisk i Kleive i Ål. Dei hentar fiskrogn og mjølke frå mange fjellvatn i Hallingdal og set ut yngel mest i regulerte vassdrag.

Uttalelsesnummer: U13
Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (1 stemme for)

Ny rovdyrforvaltning nå - i naturen skal ville dyr komme først!

Rovdyr skal ha levedyktige bestander i Norge. Dagens forvaltning sikrer ikke dette godt nok. De siste årene har det kommet stadig flere rapporter om tilstanden for verdens natur. En av dem fortalte at verdens sju milliarder mennesker utgjør 36 prosent av biomassen av pattedyr på jorda. Husdyra våre utgjør 60 prosent. Bare 4 prosent er ville dyr. Naturindeks 2020 viste at situasjonen for norsk natur gjennomgående er dårlig. At Norge ikke klarer å ta vare på sin egen natur, er ikke noe vi som nasjon kan akseptere eller forsvare.

Naturvernforbundet krever en ny rovdyrforvaltning

1. **Bestandsmålene må vurderes på nytt.** Gjennomgangen skal være åpen og bygge på uavhengig forskning om genetikk, bestandsutvikling, leveområder og langsiktig overlevelse samt Norges forpliktelser etter naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og urfolksretten.
2. **Bestandsmålene skal være minstemål.** De skal ikke brukes som nivåer bestandene automatisk reguleres ned mot. Ordinær kvote- og lisensfelling skal ikke gjennomføres når en bestand er under målet eller mangler en faglig forsvarlig sikkerhetsmargin.
3. **Leveområder og vandringskorridorer må sikres.** Soneforvaltningen må gi plass til levedyktige bestander og kontakt mellom delbestander. Samarbeidet med Sverige og Finland må styrkes, blant annet for å ivareta genetisk viktige individer.
4. **Forebygging, erstatning og omstilling må styrkes.** Ordningene må være langsiktige, tilstrekkelig finansiert og tilpasset forskjellene mellom husdyrhold og samisk reindrift. Tiltakene må utvikles sammen med de berørte næringene og evalueres etter dokumentert virkning.
5. **Skadefelling og bestandsregulering må skilles tydelig.** Felling ved konkrete skader skal være målrettet og forholdsmessig. Generell bestandsreduksjon skal ikke begrunnes med enkelthendelser som kan håndteres mer presist.
6. **Forvaltningen må ha sterkere naturfaglig kvalitetssikring.** Beslutningsgrunnlaget skal være offentlig og vise hvordan bestandstall, usikkerhet, genetikk, skadeomfang og rettslige forpliktelser er vurdert. Regionale vedtak må kunne overprøves nasjonalt når artenes langsiktige overlevelse ikke er godt nok ivaretatt.
7. **All felling må oppfylle strenge krav til dyrevelferd.** Metoder og gjennomføring må kontrolleres, og erfaringer fra ettersøk og skadeskyting må brukes til å forbedre regelverk, opplæring og tilsyn.

Et tydelig standpunkt

Naturvernforbundet sier nei til en forvaltning som behandler de politiske bestandsmålene som nivåer rovdyrbestandene bør reduseres til. Vi skal arbeide for nye, faglig begrunnede minstemål med sikkerhetsmarginer, vern av leveområder og strengere naturfaglig kontroll med fellingsvedtak. Samtidig skal vi kreve konkrete og fullt finansierte tiltak i områder med dokumenterte tap og målrettet håndtering av skadegjørende individer når det er nødvendig.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Vi mener det er på tide med en revurdering av norsk rovdyrsforvaltning. Vi ser for oss at den kan brukes utadvendt mot beslutningstakere og media, samt som en rettesnor for internt arbeid.

Uttalelsesnummer: U14
Forslagsstiller: Geir Arild Sivertsvik (Naturvernforbundet i Trondheim)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (3 stemmer for)

Miljøsmart bruk av kunstig intelligens

Kunstig intelligens (KI) er en teknologi med betydelige muligheter, men også vesentlige konsekvenser for natur, klima, kraft- og ressursbruk og samfunn. Naturvernforbundet skal bidra til at utvikling og bruk av KI skjer *kunnskapsbasert, etterprøvbart og innenfor naturens og klimaets tålegrenser og innenfor demokratisk kontroll*.

Naturvernforbundet vil bidra til:

- *å styrke kunnskapen om energiforbruk og miljøbelastning knyttet til KI*, blant annet gjennom å arbeide for at energibruken synliggjøres på en enkel og forståelig måte. Dette kan for eksempel gjøres gjennom løsninger som viser energiforbruk, tilsvarende det vi kjenner fra skjermtid og dataforbruk.
- *at KI-bruken baseres på formålstjenlige og mest mulig energieffektive KI-løsninger* tilpasset ulike bruksområder. KI-tjenestene bør kunne dokumentere sin nytte og energi- og miljøbelastning. Brukerne bør enkelt kunne velge den tjenesten som er best egnet ut fra formål, kvalitet og miljøbelastning.
- *at KI tas i bruk som et verktøy der teknologien kan styrke natur- og miljøforvaltningen*. KI-bruk bør også der vurderes ut fra forholdet mellom ressursbruken og nytten den gir, det vil si netto miljøeffekt og ikke bare energiforbruket til selve KI-kjøringen. Dersom noen få wattimer brukt på KI kan bidra til å redusere et samlet energiforbruk med flere gigawattimer, kan dette være et godt eksempel på bruk av KI til beste for natur og miljø.

Naturvernforbundet vil være en *kunnskapsbasert aktør i den offentlige debatten om KI*. Forbundet skal bidra til at kunnskapshull fylles, og å *skille dokumenterte virkninger fra antakelser, myter og overdrivelser*.

Naturvernforbundet vil være åpent om egen bruk av KI og arbeide for å synliggjøre miljøkonsekvensene av denne bruken. Vi vil gå foran som et godt eksempel og håper å få med oss andre aktører og resten av samfunnet på miljøsmart bruk av kunstig intelligens.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Naturvernforbundet trenger å avklare sitt forhold til KI for å kunne påvirke utviklingen på et kunnskapsbasert grunnlag, sett fra et natur- og miljøperspektiv. Dagens lover og regler ivaretar i begrenset grad disse miljø- og naturhensynene.
Dersom uttalelsen vedtas av landsmøtet, foreslås det at den sammen med andre relevante vedtak og standpunkter om KI konkretiseres i et politisk posisjonsnotat eller tilsvarende

dokument om kunstig intelligens - muligheter og miljøkonsekvenser, samt retningslinjer for forbundets egen bruk av KI (bør gjøres uansett).
Etter prat med forslagsstiler: Om uttalelsen blir vedtatt kan den også brukes til å arbeide opp mot eller for et samarbeid med teknologimiljøer og teknologibransjen.

Uttalelsesnummer: U15
Forslagsstiller: Olav Arne Løstegaard (Naturvernforbundet i Hallingdal)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (2 stemmer for)

Grastrimmarar med plastskæreverktøy må forbys

Naturvernforbundet ser med uro på at det er vorte sopass vanleg å bruke nylon-plast i tråden i grastrimmararar for å kutte gras i hagar etc. Trimtrådane vert slite raskt ned under bruk, og slik vert plastbitar spreidd utover i terrenget. Over tid vil plastbitane brytast ned til mikroplast, som kan kome inn i planter og dyr gjennom drikkevatnet. Naturvernforbundet vil difor forby bruken av nylontråd i grastrimmarar. Det fins gode alternativ.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Naturvernforbundet ser med uro på at det er vorte sopass vanleg å bruke nylon-plast i tråden i grastrimmararar for å kutte gras i hagar etc. Trimmtrådane vert slite raskt ned under bruk og slik vert plastbitar spreidd utover i terrenget. Over tid vil plastbitane brytast ned til mikroplast som kan kome inn i planter og dyr gjennom drikkevatnet. Naturvernforbundet vil difor forby bruken av nylontråd i grastrimmarar. Det fins gode alternativ.

Uttalelsesnummer: U16
Forslagsstiller: Amin Alexander Røine (Naturvernforbundet i Groruddalen)
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (0 stemmer for)

Naturvernforbundet sier nei til fiskeoppdrett!

Oppdrettsnæringen er sagt å være den nye oljen. Men skal vi virkelig la en uetisk næring avløse en annen? Vi må bort fra tradisjonelle åpne merder i sjø. Noen mener lukkede anlegg i sjø eller landbaserte anlegg er løsningen, men oppdrettsnæringen kan aldri forsvares hverken fra et dyreetisk perspektiv eller fra et bærekraftperspektiv. Lukkede anlegg i sjø og landbaserte anlegg kan ikke løse problemene denne næringen har fordi selve konseptet er iboende dysfunksjonelt og uetisk.

Listen over problemer denne næringen fører meg seg, er lang som et vondt år:

Oppdrettslaks har sykdommer som påvirker dyrevelferd negativt og i tillegg kan spres til miljøet. Lakselus utgjør et velferdsproblem for oppdrettsfisken med økt dødelighet i perioden etter behandling og skader som følge av behandling. Hos villaks er det dokumentert genetiske endringer som følge av innkryssing av rømt oppdrettslaks. Foring av oppdrettslaks fører til utslipp av løst nitrogen, fosfor og organiske partikler direkte til miljøet i form av avføring fra fisken og fôr.
Også flere fremmedstoffer kommer ut i miljøet fra fiskeoppdrettsanlegg. For eksempel inneholder fiskefôr miljøgifter, og nøtene impregneres med kobber for å unngå begroing, mens det brukes en rekke legemidler mot blant annet innvollsorm, bakterier og lakselus.

Ved oppdrettsanlegg er det mye støy og kunstig lys som kan ha negativ påvirkning på atferden,
hørselen og metabolismen til dyreliv i sjøen.

Oppdrettsnæringen er lite bærekraftig, da importert soya står for 70 prosent av fiskefôret. Fiskeoppdrett er også usolidarisk. FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) mener at lakseoppdrett kommer i veien for matsikkerheten. Dette fordi fisk som kunne blitt spist direkte av mennesker, i stedet blir mat for oppdrettsfisk i rike land.

Dyrevelferd hos oppdrettslaks og leppefisk er dårlig. For oppdrettslaks var dødlighetstallene i sjøfasen 14,2 prosent i 2025. Tall fra 2024 viste dødelighet på 45 millioner i settefasen. Dødelighet er en indikasjon på akutte eller kroniske velferdsproblemer.

5,4 millioner villfanget leppefisk ble brukt i 2025, en fangst med mange negative konsekvenser:
Fisket etter leppefisk er et blandingsfiske med tilhørende bifangst. Dessuten er leppefiskene svært stedbundne med risiko for lokalt overfiske. Ulike leppefiskarter fyller forskjellige økologiske nisjer, og endret artssammensetning kan få konsekvenser på ulike deler av

økosystemet. Det er dessuten slik at den mest ettertraktede arten, berggylt, er ansett som den mest sårbare av artene.
Rensefisk kan rømme fra merdene og føre til genetiske endringer i de lokale bestandene. Siden helsestatus til villfanget leppefisk er ukjent, kan den dermed være bærer av bakterier, virus eller parasitter. Velferden for leppefisken er dårlig, med dertil høy dødelighet.

En rød tråd i oppdrettsnæringen er at en «løsning» på et problem fører med seg nye problemer.

Lukkede og landbaserte anlegg presenteres for eksempel nå som løsning, men det er det ikke:

- Fisketetthet, strømninger i vannet, lys, temperatur, vanngasser, surhet og lys er ting som kan påvirke fiskevelferden i lukkede anlegg. Teknisk eller biologisk svikt i lukkede anlegg kan få fatale konsekvenser. I lukkede anlegg lever oppdrettsfisken et enda mer monotont liv enn i åpne merder.
- Kompleksiteten i store byggeprosjekter har økt i takt med skalering av anleggsstørrelse fordi det gjør det lønnsomt. Dette gjør anleggene sårbare og konsekvensene er potensielt større hvis det skjer noe.
- Moderne landbaserte akvakulturanlegg er energislukere. Vann må pumpes kontinuerlig rundt og temperaturen kontrolleres. Energimengden er estimert til mellom 6 og 8 kWh per produsert kilo fisk. Enkelte oppdrettsanlegg forbruker så mye energi som en hel liten by.
- Landbaserte anlegg er svært arealkrevende. Et landbasert anlegg med produksjon på 10 000 tonn laks per år vil kreve 60–90 mål. Skulle hele den norske produksjonen blitt landbasert, ville det krevd 8 000–11 700 mål.
- Fortsatt finnes ingen løsning på håndtering av de enorme mengdene på slam som består av avføring og rester etter fôr. Ved opphopning av organisk materiale kan det dannes oksygenfrie soner i sedimentene, og det kan foregå mikrobiell produksjon av giftig H_2S-gass.
- Overmetning av CO_2 og N har vist seg å være et stort problem i lukkede anlegg.

Oppdrettsnæringen er også preget av store dyreetiske utfordringer som ikke lar seg løse.

Anbefalte velferdsbehov til laks lyder som følger:

- De har behov for tilgang til næringsrik og sunn mat.
- Opptak av oksygen, og utskillelse av karbondioksid ved ventilering.
- De har behov for tilgang til vann med riktig saltinnhold og surhetsgrad for å sikre at optimale konsentrasjoner av elektrolytter og ikke-elektrolytter er opprettholdt i celler, kroppsvev og i interstitiell væske samt tilgang til temperaturer de kan tilpasse seg for å gi mulighet for optimalisering av metabolisme og temperatur, inkludert termisk komfort.
- Fisken har også behov for fravær av skadelige konsentrasjoner av gasser, ioner, metabolitter, toksiner og ulike partikler.
- De trenger også en mulighet til å rense kroppen, kløe og fjerne parasitter.

- Fisken må i tillegg eksponeres for miljø med lave konsentrasjoner av skadelige organismer som parasitter, bakterier og virus.
- De trenger også en mulighet for å unngå fare og fysiske skader samt mulighet for å holde balansen og bevege seg fritt.
- Fisken trenger også mulighet til å innhente seg etter høy aktivitet og mulighet for hvile og søvn.
- Sist men ikke minst så trenger de en mulighet for å søke etter ressurser og utforske omgivelsene fritt, å migrere, utføre paringsatferd og gyte.

Disse behovene er ikke forenlig med livet i en tank eller merd. Fisken skal leve fritt i hav, elver og innsjøer.

Fiskeoppdrett er ikke vår nye olje og det er ikke framtiden. Derfor sier Naturvernforbundet nei til oppdrett av fisk og vil at det igangsettes en gradvis utfasing av fiskeoppdrett i Norge.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Vi mener det er på tide at Naturvernforbundet jobber for en fullstendig nedleggelse av oppdrettsnæringen. Vi ser for oss at den kan brukes utadrettet mot beslutningstakere og media, samt som en målsetning for organisasjonen.

Uttalelsesnummer: U17
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Troms
Landsstyrets innstilling: Landsmøtet realitetsbehandler ikke uttalelsen (0 stemmer for)

Umiddelbar stans av vindkraftinngrep i naturområder

Staten har ifølge naturmangfoldloven et ansvar for å ivareta naturens biologiske, landskapsmessige og økologiske mangfold samt å sikre at naturen kan gi grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel – nå og i framtiden. Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), som Norge har underskrevet, forsterker dette ansvaret. Videre har staten påtatt seg et ansvar for å sikre at naturen danner grunnlag for samisk kultur og reindrift.

Om det er usikkert hvilken virkning et naturinngrep vil ha, har staten ansvar for å hindre inngrep som kan skade naturmangfoldet. Dette gjelder særlig om det er risiko for alvorlige eller irreversible ødeleggelser. Vindkraftinngrep i natur omfattes av naturmangfoldloven § 8 om kunnskapsgrunnlaget og kan derfor ikke gjennomføres før vi har fått god kunnskap om naturverdiene og alternativer til naturødeleggende inngrep er utfyllende utredet. Elektrifisering av petroleumsindustrien med fornybar energi vil kunne medføre rettsstridige inngrep i så vel store naturverdier som i samisk reindrift og kulturutøvelse, og dette kan vi ikke akseptere.

Naturvernforbundet krever at:
• Regjeringen og Stortinget følger opp sine forpliktelser etter nasjonal lovgivning og internasjonal rett når det gjelder å ivareta naturverdier.
• Vindindustriutbygging i naturområder og ytterligere etablering av datasentre må stanses.
• Alle planer om elektrifisering av petroleumssektoren med kraft fra land skrinlegges, innbefattet den pågående prosessen om å elektrifisere Melkøya.
• Stortinget endrer oreigningslova § 25. Det må ikke gis forhåndstiltredelse til prosjekter hvor det er risiko for brudd på menneskerettigheter eller miljørettigheter.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Presset på norsk natur øker, samtidig som etterspørselen etter kraft brukes som begrunnelse for nye naturinngrep. Naturvernforbundet mener at naturens egenverdi og tålegrenser må sette rammer for energipolitikken - ikke omvendt. Kraftkrevende virksomhet og elektrifisering av petroleumssektoren kan ikke legitimere ytterligere nedbygging og fragmentering av natur. Dette gjelder særlig når naturinngrep også rammer samisk reindrift og naturgrunnlaget for samisk kultur.

Fosen-saken har vist hvilke alvorlige konsekvenser det kan få når inngrep gjennomføres før natur- og menneskerettslige spørsmål er tilstrekkelig avklart. Naturvernforbundet mener

derfor at kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og hensynet til samlet belastning må få reell betydning før inngrep tillates. Natur- og menneskerettigheter må sikres før irreversible inngrep gjennomføres - ikke etterpå.

Uttalelsesnummer: U18
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Rogaland, ved styreleder Erik Hammer
Landsstyrets innstilling: Forslaget er TRUKKET

Datasenter-veksten legger sterkt press på naturen

Naturvernforbundet i Rogaland (NiR) er sterkt kritisk til de mange planene om utbygging av datasentre. Datasentrene vil legge et massivt press på natur og matjord. Sentrene er arealkrevende og forbruker samtidig store mengder kraft.

Spillvarmen brukes som regel ikke, og kapasiteten ved datasentrene vil langt overgå den kapasiteten som Norge selv har bruk for. Vi forbruker store mengder norsk kraft på å drive datasentrene, kraftproduksjon som i utgangspunktet har ødelagt store naturområder. Det legges nå stadig større press på naturen i form av nye utbygginger og hardere effektkjøring av gjeldende kraftproduksjon.

Myndighetene bør derfor sørge for langt sterkere styring og prioritering av hva kraften skal brukes til, og en restriktiv regulering av datasenterbransjen.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Vi opplever at de mange planlagte datasentrene landet rundt er en trussel mot naturen, særlig på indirekte vis.

Uttalelsesnummer: U19
Forslagsstiller: Naturvernforbundet i Rogaland, ved styreleder Erik Hammer og nestleder Ingeborg Vrenne
Landsstyrets innstilling: Forslaget er TRUKKET

Bymarkene må sikres ved lov

Bynær natur utsettes for stadig større press og bygges ned bit for bit. Samtidig medfører mer urbanisering økt behov for tilgang til gode friluftsområder rundt byene. Behovet for å sikre og bevare bymarkene er større enn noen gang og øker år for år.

Naturvernforbundet har lenge arbeidet for vern av bynær natur. I 2015 vedtok landsmøtet uttalelsen «Vern bymarkene med egen lov», og i 2024 ble uttalelsen «Lovfestet vern av bynaturparker» vedtatt.

Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Hordaland og Agder ba i høringsuttalelse i 2024 Klima- og miljødepartementet å starte en prosess for å gjøre prinsippene i Markaloven gjeldende for andre bymarker i landet.

Naturvernforbundet i Rogaland oppfordrer sentralstyret, i samarbeid med aktuelle fylkes- og lokallag, til å intensivere arbeidet for vern av bymarkene ved lov overfor regjeringen.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Markaloven som gjelder for Oslo-området bør benyttes også rundt andre norske byer. Dette kan gjøres enkelt ved å utvide virkeområdet for loven. Vern ved lov er sterkere enn «vern» kun i kommunale planer. Områder kan da også vernes pga. friluftsformål, ikke bare naturverdier.

Naturvernforbundet

Sak 09

VEDTEKTSENDRINGER

Vedtektene er hele organisasjonens felles regler. Fristen for å sende inn forslag var 6. september 2026. Forslagene kan ikke endres, bare stemmes for eller imot. Vedtektsendringer krever to tredjedels flertall for å bli vedtatt.

Det er sendt inn 21 forslag til vedtektsendringer innen fristen.

Gjeldende vedtekter ligger vedlagt til dette sakspapiret, og er også tilgjengelig her.

Innsendte endringsforslag til vedtektene

Forslag til ny tekst er understreket

Forslag til fjernet tekst er ~~streket over~~

Forklaringer står i *kursiv*

Ett forslag er markert med blå farge. Dette forslaget er et følgeforslag, det vil si at endringen er foreslått som en konsekvens av et annet forslag.

Forslag V1	
Paragraf: § 1-2 Linjenummer: 19	Forslagsstiller: Fylkesstyret, Naturvernforbundet i Finnmark
Endringsforslag: *Endre fra*: [...] naturens egenverdi legges til grunn [...] *Endre til:* [...] naturens egenverdi og relasjonsverdi legges til grunn [...]	
Begrunnelse fra forslagsstiller: I NRK-programmet Verdibørsen fra 6. januar 2024 omhandler første del forskjellige naturverdier: Instrumentelle verdier (markedsverdi, bruksverdi), naturens egenverdi og naturens relasjonsverdier. Det hevdes i programmet at natur- og klimakrisa er en verdikrise, og at vi har laget et system som fremmer naturens instrumentale verdier på bekostning av naturens egenverdi og naturens relasjonsverdi. https://radio.nrk.no/serie/verdiboersen/sesong/202401/MKAK01000124 I programmet intervjues professor emeritus Arild Vatn med utgangspunkt i en artikkel han og andre har publisert i det velrenommerte tidsskriftet Nature. https://www.nature.com/articles/s41586-023-06406-9 Arild Vatn forklarer de ulike typene verdier også i videoen: Ulike typer naturverdier	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** 12 stemmer for, 5 stemmer mot	

Forslag V2	
Paragraf: § 2-5 Linjenummer: 64-77	Forslagsstiller: Landsstyret

Endringsforslag:

Endre fra:
~~1. Landsforbundet refunderer fylkeslagenes og lokallagenes andel i etterkant. Kontingenten avregnes andre halvår og utbetales påfølgende år. Beregningsgrunnlaget for fordeling er brutto kontingentinntekter fratrukket verve- og innkrevingskostnadene, som settes til 15 % av kontingentinntektene.~~
~~2. Kontingent fra livsvarige medlemskap tilfaller i sin helhet landsforbundet.~~
~~3. Landsforbundet beholder 100 % av brutto førsteårskontingent.~~
~~4. Fylkeslagets andel er 40 % av beregningsgrunnlaget fra alle fylkeslagets medlemmer. I tillegg får fylkeslaget 10 % av kontingenten fra medlemmer i kommuner/bydeler med aktive lokallag. Kriteriet for å få utbetalt fylkeslagsandelen er at fylkeslaget skal være aktivt, jf. § 7-4. Kontingentandelen til inaktive fylkeslag settes til side og utbetales fylkeslaget ved gjenoppstart. Kontingent settes likevel ikke til side for dette formål for mer enn tre påfølgende år.~~
~~5. Lokallagenes andel er 30 % av beregningsgrunnlaget fra lokallagenes medlemmer. Kriteriet for å få utbetalt lokallagsandelen er at lokallaget skal være aktivt, jf. § 7-4.~~
~~6. Studentlag får ikke refusjon av kontingent.~~

Endre til:
1. Medlemskontingenten fordeles mellom landsforbundet, fylkeslag, lokallag og et fond for organisasjonsutvikling. Kontingenten avregnes ved kontingentårets slutt og utbetales påfølgende år.
2. Kontingenten fordeles slik at landsforbundet beholder 20%, fylkeslaget får 30%, lokallaget får 10% og fondet for organisasjonsutvikling får 40% av innbetalt kontingent.
3. Dersom lokallagets kontingentandel etter fordelingen i punkt 2 blir på mindre enn 10 000 kroner, skal lokallagets andel justeres slik at det mottar 30% av innbetalt kontingent. Landsforbundets andel vil i slike tilfeller være 10% og fylkeslagets andel vil være 20%.
4. Fylkeslag og lokallag skal være aktivt jf. § 7-4 for å få utbetalt sin andel av kontingenten. Kontingentandelen til inaktive fylkeslag settes til side og utbetales fylkeslaget ved gjenoppstart. Kontingent settes likevel ikke til side for dette formål for mer enn tre påfølgende år.
5. Kontingent fra livsvarige medlemskap tilfaller i sin helhet landsforbundet.
6. Landsforbundet beholder 100% av brutto førsteårskontingent.

Begrunnelse fra forslagsstiller: Forslaget vedtektsfester den prosentfordelingen som landsstyret har vedtatt etter anbefaling fra arbeidsgruppen for ressursfordeling. Forslaget setter av 40% av innbetalt medlemskontingent til organisasjonsfondet, mens resterende fordeles mellom organisasjonsleddene etter en bestemt fordelingsnøkkel. Lokallag med under 10 000 kroner skjermes fra endringen, slik at de fortsatt mottar 30% (som i dagens vedtekter) på bekostning av landsforbundet og

fylkeslagets kontingentandel. Samtidig fjernes punktet om studentlag, da Naturvernforbundet ikke har studentlag etter vedtektsendring på landsmøtet 2024.
Kommentar fra landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** 16 stemmer for, 0 stemmer mot

Forslag V3	
Paragraf: § 2-5 Linjenummer: 70	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Tilleggsforslag til forslaget om ny kontingentfordeling.* *Legge til:* <u>Landsforbundet skal ha et fond for organisasjonsutvikling, som fylkeslag og lokallag kan få midler fra etter behov. Landsstyret fastsetter nærmere retningslinjer for fondets forvaltning.</u>	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Vedtekter bør nevne et slags formål for dette organisasjonsfondet som foreslås etablert. Landsstyret mener det er viktig å vedtektsfeste bestemmelsen om at dette skal gå til fylkeslag og lokallag etter behov, slik at det formålet kommer tydelig frem.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V4	
Paragraf: § 3-2 nr 2 første punktum Linjenummer: 105	Forslagsstiller: Kontrollkomiteen
Endringsforslag: *Endre fra*: Forslag til saker til landsmøtet må sendes innen ~~to måneder~~ før landsmøtet avholdes. *Endre til:* Forslag til saker til landsmøtet må sendes innen <u>fem uker</u> før landsmøtet avholdes.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Vedtektene inneholder flere regler om frister for innlevering av nye saker til landsmøtet (og altså ikke bare for endringsforslag), men reglene har delvis forskjellig innhold, uten at det synes å ha noen særlig begrunnelse. En tilsynelatende hovedregel om dette er gitt i § 3-2 nr 1 første punktum, om at forslag til saker må sendes inn innen to måneder før landsmøtet. En tilsvarende regel er satt for vedtektsendringer i § 12-1, jfr § 3-7 nr 1 g. Men i § 3-7 nr 1 d er det satt en særlig frist på fem uker når en sak fremmes av sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene. I §	

3-7 nr 1 c er det tilsynelatende en særregel for saker fremmet av landsstyret, idet bestemmelsen ikke nevner noen særlig frist. Vi antar at særregelen for landsstyret og også særregelen for vedtektsendringer kan beholdes. Men vi foreslår at de to andre fristene samordnes. I landsstyrets forslag om endring av § 3-7 (se forslag V7) er det foreslått at fristen også etter den bestemmelsen skal være som i § 3-2, dvs på to måneder. Et alternativ er at fem-ukersfristen gjøres til en hovedregel, også i § 3-2 nr 2.
Kommentar fra landsstyret: Forslagsfristen er to måneder, som fastsatt i § 3-2. I gjeldene § 3-7 står det 5 uker, det henger igjen i og med at forslaget om å endre denne paragrafen ble trukket på landsmøtet i 2024. Fristen på to måneder i §3-2 er den sist vedtatte bestemmelsen og må dermed forstås som landsmøtets ønskede frist. Landsstyrets forslag til endring av § 3-7 retter opp dette slik at fristene samsvarer.
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig

Forslag V5	
Paragraf: § 3-4 Linjenummer: 149	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre fra*: Kontrollkomiteen ~~møter med talerett, og med forslagsrett om det som angår komiteens mandat.~~ *Endre til:* Kontrollkomiteen <u>har møte-, tale- og forslagsrett.</u>	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Vedtektene § 6-2 sier at kontrollkomiteen har forslagsrett på landsmøtet, som må forstås å gjelde i alle saker. Endringen samkjører de to bestemmelsene.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V6	
Paragraf: § 3-5 Linjenummer: 151-155	Forslagsstiller: Landsstyret

Endringsforslag:

Endre fra:
1. Landsmøtet åpnes av landsforbundets leder. Landsmøtet velger to eller flere ordstyrere.
2. Landsmøtet vedtar ~~selv~~ sin forretningsorden, ut fra forslag fra landsstyret.
3. Det føres protokoll fra landsmøtet. Protokollen underskrives av ordstyrer, av ~~referenten og av~~
~~to av landsmøtets utpekte utsendinger.~~

Endre til:
1. Landsmøtet åpnes av landsforbundets leder. Landsmøtet skal godkjenne utsendinger til landsmøtet i samsvar med § 3-3. Landsmøtet velger to eller flere ordstyrere, to eller flere protokollførere og to utsendinger til å underskrive protokollen.
2. Landsmøtet avgjør om innkallingen skal godkjennes, og vedtar saksliste med dagsorden for møtet. Landsmøtet vedtar deretter sin forretningsorden, og velger eventuelle komiteer til forberedende behandling av saker i møtet.
3. Det føres protokoll fra landsmøtet. Protokollen underskrives av ordstyrer, av de valgte protokollførerne og av utsendingene nevnt i nr 1 tredje punktum.

Begrunnelse fra forslagsstiller: Vi ser et behov for å tydeliggjøre konstitueringen av landsmøtet i forbindelse med revidering av § 3-7. Forslaget er utformet etter dialog med kontrollkomiteen.

Kommentar fra landsstyret:

Landsstyrets innstilling: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V7	
Paragraf: § 3-7 Linjenummer: 160-186	Forslagsstiller: Landsstyret

Endringsforslag:

I tillegg til omformulering av noen av setningene, er rekkefølgen på flere av punktene foreslått endret.

Endre fra:

1. Landsmøtet behandler følgende saker:
   a. Årsmeldinger for landsmøteperioden.
   b. Reviderte årsregnskap for landsmøteperioden.
   c. Saker som er forelagt landsmøtet av landsstyret.
   d. Saker som sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene ~~ønsker behandlet av landsmøtet. Disse må meldes til landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes.~~ Fem eller flere fylkeslag kan ~~på forhånd~~ kreve at en sak skal tas opp.
   e. Arbeidsprogram.
   f. Prinsipprogram. Endringsforslag til prinsipprogram må meldes landsstyret ~~senest fem uker før landsmøtet settes.~~
   g. Eventuelle endringsforslag til vedtektene, fremmet i samsvar med § 12-1.
   h. Valg av sentralstyret. ~~Landsmøtet velger sentralstyrets leder, nestleder og fire øvrige medlemmer av sentralstyret samt fire varamedlemmer i prioritert rekkefølge. Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg.~~
   i. Valg av landsstyremedlemmer med varamedlemmer etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.
   j. Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.
   k. Valg av revisor.
   l. Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.
   m. Kontrollkomiteens rapport.
2. Landsstyret kan avgi innstilling til landsmøtet om sakene nevnt i nr. 1 ~~a-g og j-l~~.

Endre til:

1. Landsmøtet behandler og treffer avgjørelse om følgende saker:
   a. Endelig godkjenning av reviderte årsregnskap og årsberetninger for landsmøteperioden.
   b. Godkjenning av kontrollkomiteens rapporter.
   c. Godkjenning av årsmeldinger for landsmøteperioden.
   d. Eventuelle endringsforslag til vedtektene, fremmet i samsvar med § 12-1.
   e. Prinsipprogram. Endringsforslag til prinsipprogram må meldes landsstyret innen fristen fastsatt i § 3-2.
   f. Arbeidsprogram.

g. Saker som er forelagt landsmøtet av landsstyret.
h. Saker som er fremmet av sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene og som er meldt til landsstyret innen fristen fastsatt i § 3-2. Fem eller flere fylkeslag kan innen samme frist kreve at en sak skal tas opp.
i. Valg av medlemmer til sentralstyret:
i. Leder
ii. Nestleder(e). Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg.
iii. 4 (3) styremedlemmer. Ved valg av både 1. og 2. nestleder, sal det velges 3 styremedlemmer.
iv. 4 varamedlemmer i prioritert rekkefølge.
j. Valg av medlemmer til landsstyret med varamedlemmer, etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.
k. Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.
l. Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.
m. Valg av revisor.
2. Landsstyret kan avgi innstilling med forslag til landsmøtet om sakene nevnt i nr. 1 a til h, k og m.

Begrunnelse fra forslagsstiller: Landsstyret ønsker å tydeliggjøre hvilke saker landsmøtet skal behandle og hvilke saker landsstyret avgir innstilling til. I tillegg er det nødvendig å samkjøre forslagsfrister med regelen i § 3-2. Forslaget er utarbeidet i dialog med kontrollkomiteen.

Kommentar fra landsstyret:

Landsstyrets innstilling: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: 17 stemmer for, 0 mot, 1 avholdende

Forslag V8	
Paragraf: §§ 3-7 og 6 Linjenummer: 180 og 348	Forslagsstiller: Landsstyret

Endringsforslag:

Endre punkt k i § 3-7 og legge til ny underparagraf om valgkomiteen i § 6.

Endre fra:
§ 3-7 punkt k:
Valg av valgkomité ~~på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret.~~

Endre til:
§ 3-7 punkt k: Valg av valgkomité i tråd med § 6-3.

§ 6-3: Valgkomite
1. Valgkomiteen består av fem faste medlemmer og to varamedlemmer, og velges for en landsmøteperiode. Fast ansatte i det sentrale sekretariatet kan ikke sitte i valgkomiteen. Kun én landsstyrerepresentant kan sitte i valgkomiteen.
Valgkomiteen skal ha variasjon i kjønn, alder, ha god geografisk spredning og inneha god
kjennskap til organisasjonen og vedtektene.
2. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.

Begrunnelse fra forslagsstiller: Står lite om valgkomiteen som eget organ i vedtekter, fint å samle det og samtidig utdype litt mer om sammensetning. Forslaget flytter formuleringen om valgkomiteens sammensetning fra § 3-7 og utvider antall medlemmer fra 3 til 5.

Kommentar fra landsstyret:

Landsstyrets innstilling: Vedtas
Stemmegivning i landsstyret: Enstemmig

Forslag V9	
Paragraf: § 4-2 nr 4 annet punktum Linjenummer: 218	Forslagsstiller: Landsstyret

Endringsforslag:

Endre fra:
Landsstyret vedtar selv sin forretningsorden, med frister for landsstyreperioden.

Endre til:
Landsstyret vedtar selv sin forretningsorden, med frister for landsstyreperioden. Forretningsordenen kan gi regler om innkalling til ekstraordinære landsstyremøter, ved behov for rask avklariing av viktige spørsmål.

Begrunnelse fra forslagsstiller: I gjeldende vedtekter finnes ingen særregel om en adgang til å kalle inn til ekstraordinære landsstyremøter i særlige tilfeller. I praksis er det vært behov for en regel om dette, og det er tatt inn en slik i forretningsorden for landsstyret pkt 14. En slik regel kan forsåvidt tenkes begrunnet som en nødkompetanse. Det er likevel greit å vedtektsfeste denne muligheten.
Kommentar fra landsstyret:
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig

Forslag V10	
Paragraf: § 4-4 Linjenummer: 241	Forslagsstiller: Kontrollkomiteen
Tilleggsforslag: *Nytt punkt etter § 4-4 nr. 2. § 4-4 nr. 3 blir ny nr. 4.* *Legge til:* <u>3. Varamedlemmer til sentralstyret og til landsstyret kan møte som det i landsstyret som observatør uten tale- og forslagsrett. Landsstyret kan gi også andre personer rett til å møte. Personer nevnt her i nr. 3 kan av landsstyret gis talerett etter nærmere bestemmelse i forretningsordenen.</u>	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Et gjennomgående problem for saksbehandlingen i landsstyremøter er at det blir for knapp tid til alminnelig meningsutveksling/diskusjoner i møtene. Problemet forsterkes ytterligere når møtet avholdes digitalt. Noe som delvis kan avhjelpe problemet, er etter vår mening, å begrense innflytelsen i møtet for varamedlemmer til sentralstyret, når disse møter som det (uten å fungere som fullt medlem for et hovedmedlem). Å gi disse - såvel som varamedlemmer til landsstyret - rett til å møte som observatører er greit nok (se mer nedenfor). Men etter gjeldende § 4-4 nr 2 har varamedlemmer til sentralstyret ikke bare møterett som observatører, men også tale- og forslagsrett. Etter vår mening er det både prinsipielt og praktisk uheldig. Forslagsretten bør systematisk være koblet til stemmerett (med eventuelt unntak for generalsekretær og for revisor). Og nøkternt sett er det hverken nødvendig eller hensiktsmessig å gi varamedlemmer som sådan en talerett ut over den retten de kan få etter § 4-4 nr 3. Dette er allerede situasjonen for varamedlemmer til andre medlemmer av landsstyret, og vi kan ikke se noen god grunn til å behandle varamedlemmer til sentralstyret bedre enn dem. Praktisk betyr det bare at varamedlemmer som har noe på hjertet, må formidle det gjennom sin hovedrepresentant.	
Kommentar fra landsstyret: Forslaget vil innebære å frata sentralstyrets vararepresentanter tale- og forslagsrett på landsstyremøter, så fremt de ikke møter som fullverdig representant. I praksis vil tale- og forslagsrett følge stemmeretten. Landsstyrets flertall mener at dette er uheldig, da stemmeretten for en vararepresentant vil kunne variere både fra møte til møte, og på forskjellige tidspunkter i samme møte. Forslaget legger også opp til at vararepresentanters	

mening og forslag kan fremmes via sin faste representant. I og med at vararepresentantene ikke er personlige varaer, slik som for landsstyrerepresentanter, fremstår det som uryddig. Forslaget inneholder også en formulering som gir vararepresentanter i landsstyret møterett på alle møter. Praksis i dag er at de kan møte på digitale møter som observatører, men ikke på de fysiske, av både praktiske og økonomiske hensyn. For møtevirksomhetens skyld kan det også bli utfordrende at mange i rommet ikke har talerett. Forslaget bør derfor ikke vedtas.
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** 5 stemmer for, 11 stemmer mot, 1 avholdende

Forslag V11	
Paragraf: § 4-7 Linjenummer: 256	Forslagsstiller: Kontrollkomiteen
Endringsforslag: *Endre fra*: Landsstyret behandler følgende saker: *Endre til:* Landsstyret behandler og avgjør følgende saker:	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Vi foreslår her en endring av innledningsformuleringen i bestemmelsen, for å gjøre det tydelig at landsstyret ikke bare skal behandle, men også i mange tilfeller (angitt i § 4-7 selv) avgjøre saker som er til behandling. Det er særlig viktig å fremheve dette med henblikk på reglene i § 4-7 nr 1 til 4. I tilfeller hvor landsstyret bare skal foreslå eller ta stilling til forslag om vedtak for landsmøtet, så som etter § 4-7 nr 5, 9 og 10 eller etter § 3-7 nr 2, følger det av bestemmelsene selv at den avgjørelsen det er snakk om bare har en slik karakter.	
Kommentar fra landsstyret: Formuleringen "å behandle" innebærer etter landsstyrets syn naturligvis også å gjøre vedtak, og dermed avgjøre. Vi ser ingen grunn til å tilføye unødvendige ord. Det er også noe upresist, da det ikke er alle saker landsstyret behandler som "avgjøres" - for eksempel orienteringssaker eller godkjenning av årsmelding og årsregnskap. Regnskapet er for eksempel rent juridisk et sentralstyreansvar.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** 3 stemmer for, 14 stemmer mot	

Forslag V12	
Paragraf: § 4-7 Linjenummer: 257-258	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: *Endringen medfører at § 4-7 nr. 2 til 12 blir nye nr. 3 til 13.* *Endre fra*: 1. ~~Årsmelding og~~ årsregnskap for landsforbundet, fremlagt av sentralstyret. ~~Årsmeldingen og~~ årsregnskapet skal framlegges for landsmøtet til endelig behandling og godkjenning. *Endre til:* 1. Godkjenning av årsregnskap og årsberetning for landsforbundet, fremlagt av sentralstyret. Årsregnskapet og årsberetningen skal framlegges for landsmøtet til endelig behandling og godkjenning. 2. Landsforbundets årsmelding. Årsmeldingen framlegges for landsmøtet til endelig behandling og godkjenning.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Naturlig å skille ut årsmeldingen som et eget punkt separat fra regnskapet. Forslaget legger også til årsberetningen, som er en del av regnskapet. Forslaget er utformet etter dialog med kontrollkomiteen.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V13	
Paragraf: § 4-7 Linjenummer: 262-263	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre fra*: 5. Innkalling og saksliste ~~til landsmøte~~ etter § 3-2~~, samt forslag med innstilling om saker for landsmøtet etter §§3-5 og 3-7.~~ *Endre til:* 5. Innkalling til landsmøtet og forslag til saksliste for møtet etter § 3-2 nr. 1; innstilling om andre spørsmål om møteåpning og møteorden etter § 3-5 nr. 1 og 2; og innstilling med forslag om saker for landsmøtet etter § 3-7 nr. 2.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Forslaget presiserer landsstyrets behandling av landsmøtesaker. Forslaget er utformet etter dialog med kontrollkomiteen.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V14	
Paragraf: § 5-1 nr. 6 Linjenummer: 291-292	Forslagsstiller: Landsstyret
Endringsforslag: *Endre fra*: 6. Sentralstyret skal vedta og underskrive Naturvernforbundets årsregnskap og årsberetning, som skal legges frem for landsstyret til godkjennelse. *Endre til:* 6. Sentralstyret skal vedta og underskrive Naturvernforbundets årsregnskap og årsberetning som skal legges frem for landsstyret til godkjenning. Sentralstyret skal også fremme forslag for landsstyret om en årsmelding for forbundet.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Forslaget er en presisering av sentralstyrets ansvar for å vedta årsregnskapet. Forslaget er utformet etter dialog med kontrollkomiteen.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V15	
Paragraf: § 5-4 Linjenummer: 316	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag: *Nytt punkt 1 under § 5-4.* *Legge til:* Sentralstyret har et arbeidsutvalg bestående av leder og nestleder(e). Arbeidsutvalget forbereder og kaller inn til møter i sentralstyret.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: I dag nevnes ikke arbeidsutvalget i vedtekter, kun i forretningsorden til sentralstyret vedtatt av landsstyret. Det er fint at et organ som finnes i praksis er nevnt i vedtektene.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** Enstemmig	

Forslag V16	
Paragraf: § 8-5 nr. 3, § 9-5 Linjenummer: 427-428, 430-431, 502, 525, 527-528	Forslagsstiller: Fylkesstyret, Naturvernforbundet i Finnmark

Endringsforslag:

Endre fra:
§ 8-5 linje 427-428: "[...] senest ~~en måned~~ før årsmøtet."
§ 8-5 linje 430: "[...] senest ~~to uker~~ før årsmøtet."
§ 8-5 linje 431: "[...] senest innen ~~en uke~~ før årsmøtet."
§ 9-1 linje 502: "[...] senest ~~to uker~~ før [...]"
§ 9-5 linje 525: "[...] senest ~~en måned~~ før årsmøtet."
§ 9-5 linje 527: "[...] senest ~~to uker~~ før årsmøtet."
§ 9-5 linje 528: §[...] senest innen ~~en uke~~ før årsmøtet."

Endre til:
§ 8-5 linje 427-428: "[...] senest 10 dager før årsmøtet."
§ 8-5 linje 430: "[...] senest en uke før årsmøtet."
§ 8-5 linje 431: "[...] senest innen fire dager før årsmøtet."
§ 9-1 linje 502: "[...] senest en uke før [...]"
§ 9-5 linje 525: "[...] senest 10 dager før årsmøtet."
§ 9-5 linje 527: "[...] senest en uke før årsmøtet."
§ 9-5 linje 528: §[...] senest innen fire dager før årsmøtet."

Begrunnelse fra forslagsstiller: Vår erfaring er at lange frister favoriserer de eldre som har vært med lenge. Kortere frister gir mulighet for å iverksette raskere, og samsvarer mer med vår digitale hverdag som muliggjør raske, digitale beslutninger. I tillegg muliggjør kortere frister at man kan ta hensyn til værvarsel, og sikre at årsmøtene blir gjennomført fysisk når været tillater det. Kortere minstekrav til aktivitet, hindrer ingen i å praktisere dagens frister, eller om ønskelig enda lengre frister.

Kommentar fra landsstyret: Frister til fylkes- og lokallagsårsmøter be endret sist på landsmøtet i 2024. Et tilsvarende endringsforslag som dette ble løftet i landsstyrets behandling den gangen, men ble nedstemt. Vi ser ikke at det er grunnlag for å vedta disse fristene denne gangen heller. Landsstyret mener det er gode grunner til å beholde de gjeldende fristene, for å sikre god informasjonsflyt til både medlemmer og lokallag i forkant av årsmøtene. Det er et viktig demokratisk prinsipp at innkallinger, forslagsfrister og sakspapirer kommer tidlig nok til at man kan planlegge deltakelse og lese gjennom sakspapirer før et viktig møte.

Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke
Stemmegivning i landsstyret: 2 stemmer for, 15 stemmer mot

Forslag V17	
Paragraf: § 9-1 Linjenummer: 498	Forslagsstiller: Fylkesstyret, Naturvernforbundet i Finnmark

Endringsforslag:

Endre fra:
1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte ~~én kommune.~~
2. Fylkeslagets styre ~~kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.~~

Endre til:
1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte kommuner eller et geografisk område som har felles natur- og miljøutfordringer.
2. Fylkeslagets styre godkjenner den geografiske utbredelsen til et lokallag.

Begrunnelse fra forslagsstiller:

Kommentar fra landsstyret: Landsstyrets flertall ser ikke hensikten med å gå bort i fra at et lokallag i hovedsak dekker én kommune. Det har tidligere vært flere runder med diskusjon om Naturvernforbundets organisatoriske struktur, der man har landet at det mest naturlige er at hovedregelen skal være at et lokallag dekker én kommune. En slik endring man medføre utfordringer med flere lokallag som dekker samme område, og at det oppstår "temalag" i stedet for vanlige lokallag. Lokallag jobber ofte med lokalpolitiske saker, som naturligvis knyttes til kommunen lokallaget dekker. Det er allerede anledning i dagens vedtekter til å ha andre geografiske utbredelser, etter godkjenning av fylkeslaget. Forslaget innebærer også at fylkeslaget alltid må godkjenne geografisk utbredelse for alle lokallag, som vi mener er unødvendig bruk av fylkesstyrets tid, og kan medføre usikkerhet for nye lokallag.

Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke
Stemmegivning i landsstyret: 8 stemmer for, 8 stemmer mot, 1 avholdende – avgjort med leders dobbeltstemme

Forslag V18	
Paragraf: § 9-3 Linjenummer: 511	Forslagsstiller: Fylkesstyret, Naturvernforbundet i Finnmark

Endringsforslag:

Endre fra:
1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2.

Endre til:
1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2, eller har en relasjon til området som gjør det naturlig å være medlem der.

Begrunnelse fra forslagsstiller:
Kommentar fra landsstyret: Endringen av medlemmers lokallagstilhørighet i § 9-3 anser vi som overflødig, da muligheten for å selv velge sitt lokallag allerede ligger i § 2-2.
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** 4 stemmer for, 11 stemmer mot, 1 avholdende

Forslag V19	
Paragraf: § 11-3 nr. 2 Linjenummer: 646	Forslagsstiller: Fylkesstyret, Naturvernforbundet i Hordaland
Endringsforslag: *Endre fra*: Tillitsvalgte på alle nivå kan suspenderes av ~~sentralstyret~~ etter gjentatt eller alvorlige brudd på vedtekter, prinsipprogram, […] *Endre til:* Tillitsvalgte på alle nivå kan suspenderes av landsstyret etter gjentatt eller alvorlige brudd på vedtekter, prinsipprogram, […]	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Styret i NVH meiner suspensjon av tillitsvalde er eit så graverande inngrep i organisasjonsdemokratiet, at myndigheten bør ligge hos organisasjonens øvste organ (mellom landsmøtene).	
Kommentar fra landsstyret: Å flytte muligheten for suspensjon av tillitsvalgte til landsstyret vil være problematisk, særlig fordi man mister ankemuligheten. I dag er landsstyret ankeinstans, og dermed ligger siste ord likevel hos det nest høyeste organet. Om dette forslaget vedtas vil den naturlige ankeinstansen være landsmøtet, som både vil heve terskelen for å anke, og medføre potensielt lang ventetid for å få en anke behandlet. Det er gode grunner til at suspensjon og anke bør behandles i et mindre organ, særlig for å ta hensyn til alle involverte parter. Å skulle forsvare en anke, eller selve suspensjonsforslaget, fra landsmøtets talerstol er i landsstyrts øyne svært uheldig og gjør det nærmest umulig å begrense informasjonsflyten i potensiel svært sensitive saker. Forslaget fastslår ikke at landsmøtet skal være ankeinstans, og dermed er det ikke mulig å vedta. Forslagsstiller har heller ikke foreslått å endre ordlyden om ankeinstans, slik at vedtektene - dersom forslaget vedtas - vil si at landsstyret både behandler suspensjonsforslag og behandler en eventuell anke samtidig.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** 2 stemmer for, 13 stemmer mot, 2 avholdende	

Forslag V20	
Paragraf: § 11-3 nr. 2 Linjenummer: 646-651	Forslagsstiller: Tom Skauge, Naturvernforbundet i Hordaland
Strykningsforslag: *Stryke punkt 2 i § 11-3*: ~~2. Tillitsvalgte på alle nivå kan suspenderes av sentralstyret etter gjentatt eller alvorlige brudd på vedtekter, prinsipprogram, krav til saklighet, lojalitet, etiske retningslinjer, korrupsjonsrutiner eller god organisasjonsskikk, og ved vesentlig mislighold av andre forpliktelser som følger vervet. Regelen i § 11-2 nr. 3 første punktum gjelder tilsvarende for behandlingen i sentralstyret. Vedtaket kan påklages til landsstyret. Suspensjonen kan vare frem til vervet opphører ved nytt valg eller til en eventuell utelukkelsessak etter § 11-2 er ferdigbehandlet.~~	
Begrunnelse fra forslagsstiller:	
Kommentar fra landsstyret: Forslaget vil innebære at suspensjon av tillitsverv ikke lenger er mulig. Landsstyrets flertall mener at det må være anledning til å suspendere tillitsvalgte i en demokratisk organisasjon, i tilfeller hvor det foreligger alvorlige brudd på etiske retningslinjer, vedtekter, og lignende.	
Landsstyrets innstilling: Vedtas ikke **Stemmegivning i landsstyret:** 3 stemmer for, 14 stemmer mot	

Forslag V21	
Paragraf: Linjenummer:	Forslagsstiller: Landsstyret
Tilleggsforslag: Generalsekretæren gis myndighet til å gjøre rent redaksjonelle endringer i vedtektene, for å rette skrivefeil, punktsetting og formatering av dokumentet. Redaksjonelle endringer kan ikke endre mening eller ordlyd.	
Begrunnelse fra forslagsstiller: Et generelt forslag om å gi muligheten for å gjøre redaksjonelle endringer. I ferdigstillingen av vedtektene etter landsmøtet vil det ofte være behov for å endre tegnsetting, rette skrivefeil, rette punktnummerering, og lignende. Dette foreslås slik at landsmøtet aktivt gir generalsekretæren denne myndigheten.	
Kommentar fra landsstyret:	
Landsstyrets innstilling: Vedtas **Stemmegivning i landsstyret:** 10 stemmer for, 7 stemmer mot	

VEDTEKTER FOR NORGES NATURVERNFORBUND

Fastsatt av Landsmøtet 22/4-2018, med endringer, sist i Landsmøtet 10/11-2024

FØRSTE DEL: INNLEDENDE BESTEMMELSER

KAPITTEL 1. GRUNNREGLER

§ 1-1. Navn

Naturvernforbundets fulle navn er Norges Naturvernforbund / Noregs Naturvernforbund/ Norgga Luonddugáhttenlihttu / Nöörjen Eatnemevaarjelimmiesiebrie / Vuona Luonndogáhttimlihtto.

§ 1-2. Formål

1. Naturvernforbundet vil arbeide for å verne naturen og sikre livsmiljøet slik at menneskelig virksomhet ikke overskrider tålegrenser i naturen.
2. Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnlaget og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

§ 1-3. Organisasjon

1. Naturvernforbundet er et landsforbund bestående av fylkeslag, lokallag, Miljøagentene og Natur og Ungdom. Disse er rettslig og økonomisk selvstendige foreninger, organisert etter reglene i kapittel 7 til 10.
2. Landsforbundets besluttende organer er landsmøtet, landsstyret og sentralstyret, som nærmere regulert i kapittel 3 til 6.
3. Naturvernforbundet er partipolitisk uavhengig.

KAPITTEL 2. MEDLEMSKAP OG MEDLEMSKONTINGENT

§ 2-1. Medlemskap

Medlemmer av Naturvernforbundet er:
1. Hovedmedlemmer: Enkeltpersoner som betaler kontingent.
2. Livstidsmedlemmer: Personer som betaler en engangskontingent som er minst det 25-dobbelte av årlig kontingent for hovedmedlemskap.
3. Medlemmer med rabattert kontingent: Pensjonister og andre som har redusert inntekt betaler redusert kontingent.
4. Studentmedlemmer betaler redusert kontingent. Studentmedlemskap gjelder fram til og med fylte 30 år.
5. Familiemedlemmer: Alle husstandsmedlemmer, inkludert barn under 25 år, som bor på samme adresse, kan melde seg inn under et felles familiemedlemskap. Direkte medlemskap i Miljøagentene for barn i husstanden tilbys som del av familiemedlemskapet. Familiemedlemskapet knyttes til en person i husstanden som mottar ett eksemplar av Naturvernforbundets medlemsblad.

6. Æresmedlemmer: Personer som har gjort en fortjenestefull innsats for å fremme Naturvernforbundets formål, kan utnevnes til æresmedlem. Slik utnevning foretas av landsmøtet etter enstemmig innstilling fra landsstyret. Kandidater kan ikke nomineres mens de annehar sentrale verv eller er ansatt i organisasjonen.

§ 2-2. Medlemskap i lokallag og fylkeslag

Alle medlemmer er uten videre medlem i det lokallaget og fylkeslaget de ut fra sitt bosted sogner til, jf. §§ 8-3 og 9-4. Et medlem kan velge å være tilknyttet et annet lag eller å være direkte medlem i landsforbundet.

§ 2-3. Fastsettelse av medlemskontingent

Landsstyret fastsetter medlemskontingenten for forskjellige medlemsgrupper etter § 2-1.

§ 2-4. Innbetaling av medlemskontingent

Medlemskontingent innbetales direkte til landsforbundet.

§ 2-5. Fordeling av medlemskontingent

1. Landsforbundet refunderer fylkeslagenes og lokallagenes andel i etterkant. Kontingenten avregnes andre halvår og utbetales påfølgende år. Beregningsgrunnlaget for fordeling er brutto kontingentinntekter fratrukket verve- og innkrevingskostnadene, som settes til 15 % av kontingentinntektene.
2. Kontingent fra livsvarige medlemskap tilfaller i sin helhet landsforbundet.
3. Landsforbundet beholder 100 % av brutto førsteårskontingent.
4. Fylkeslagets andel er 40 % av beregningsgrunnlaget fra alle fylkeslagets medlemmer. I tillegg får fylkeslaget 10 % av kontingenten fra medlemmer i kommuner/bydeler med aktive lokallag. Kriteriet for å få utbetalt fylkeslagsandelen er at fylkeslaget skal være aktivt, jf. § 7-4. Kontingentandelen til inaktive fylkeslag settes til side og utbetales fylkeslaget ved gjenoppstart. Kontingent settes likevel ikke til side for dette formål for mer enn tre påfølgende år.
5. Lokallagenes andel er 30 % av beregningsgrunnlaget fra lokallagenes medlemmer. Kriteriet for å få utbetalt lokallagsandelen er at lokallaget skal være aktivt, jf. § 7-4.
6. Studentlag får ikke refusjon av kontingent.
7. Hvis enkelte fylker ønsker en annen fordeling mellom fylkeslaget og lokallagene i det fylket, kan landsstyret dispensere fra fordelingen som er fastsatt. Landsstyret kan også – i tilfeller der fylkeslagene organiserer sin virksomhet i en kommune på andre måter enn gjennom lokallag, og som landsstyret finner hensiktsmessig og nyttig – dispensere fra disse vedtektene gjennom å gi fylkeslaget samme andel av medlemskontingenten som om det fantes lokallag i kommunen. Landsstyret fastsetter hvilke krav som slike ordninger må tilfredsstille for å gis slik støtte, og hvilket tidsrom det skal gjelde for.
8. Innenfor vedtektsbestemmelsenes rammer kan landsstyret fastsette nærmere retningslinjer for sekretariatets avregning og utbetaling av kontingentandeler til fylkes- og lokallag.
9. Miljøagentene mottar en andel av kontingenten fra familiemedlemskap, for hver miljøagent familiemedlemskapet omfatter. Andelens størrelse fastsettes av landsstyret.

ANDRE DEL: LANDSFORBUNDETS ORGANER OG VIRKSOMHET

KAPITTEL 3. LANDSMØTET

§ 3-1. Grunnregler om landsmøtet

Landsmøtet er Naturvernforbundets høyeste myndighet. Ordinært landsmøte avholdes hvert annet år. Ekstraordinært landsmøte avholdes etter reglene i § 3-9.

§ 3-2. Tid, sted, innkalling, mv.

1. Landsstyret innkaller til landsmøtet. Innkallingen skal angi tid og sted for landsmøtet og en foreløpig saksliste. Innkalling skal skje til fylkeslag, lokallag, Natur og Ungdom, Miljøagentene og Regnskogfondet med minst seks måneders varsel.
2. Forslag til saker til landsmøtet må sendes innen to måneder før landsmøtet avholdes. Det samme gjelder forslag til uttalelser og endring av vedtekter og prinsipprogrammet. Endelig saksliste og saksdokumenter med forslag, må av landsstyret være sendt ut eller tilgjengeliggjort senest innen én måned før landsmøtet avholdes.
3. Senest fem uker før landsmøtet skal valgkomiteen sende sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer, samt kontrollkomite, til landsstyret.
4. Utsending av innkalling, saksliste og vedlegg kan skje elektronisk.

§ 3-3. Utsendinger

1. Full møte-, tale-, forslags- og stemmerett på landsmøtet, har utsendinger fra lokal- og fylkeslagene, Natur og Ungdom, og Miljøagentene, samt medlemmene av sentralstyret og øvrige medlemmer av landsstyret.
2. For å få stemmerett må utsendinger være medlem i det organisasjonsleddet de representerer og ikke ha utestående skyldig kontingent.
3. Antall utsendinger fastsettes på følgende måte:
   a. Alle aktive lokallag har hver sin representant i fylkesdelegasjonen, valgt av eget årsmøte.
   b. Fylkesårsmøtene velger i tillegg utsendinger i henhold til fylkeslagenes medlemstall 31. desember året før landsmøteåret:
   - 0-1000 medlemmer: 2 utsendinger,
   - 1001-2000 medlemmer: 3 utsendinger,
   - 2001-3000 medlemmer: 4 utsendinger,
   - 3001-5000 medlemmer: 5 utsendinger,
   - 5001-8000 medlemmer: 6 utsendinger,
   - 8001-12000 medlemmer: 7 utsendinger,
   - Flere enn 12000 medlemmer: 8 utsendinger.
4. Natur og Ungdoms landsmøte velger utsendinger etter medlemstall 1. januar i landsmøteåret etter følgende nøkkel - 0-1000 medlemmer: 4 utsendinger,
   - 1001-2000 medlemmer: 6 utsendinger,
   - 2001-3000 medlemmer: 8 utsendinger,
   - 3001-5000 medlemmer: 10 utsendinger,
   - 5001-8000 medlemmer: 12 utsendinger,
   - 8001-12000 medlemmer: 14 utsendinger,
   - Flere enn 12000 medlemmer: 16 utsendinger.
5. Miljøagentene oppnevner to utsendinger.

§ 3-4. Andre deltakere

1. Generalsekretæren har rett og plikt til å møte i landsmøtet med tale- og forslagsrett.
2. Varamedlemmer i sentralstyret har møte, tale- og forslagsrett.
3. En representant fra Regnskogfondet har møte-, tale- og forslagsrett.
4. Sentralstyret kan invitere æresmedlemmer og andre gjester til landsmøtet. Inviterte medlemmer har tale- og forslagsrett. Gjester som ikke er medlemmer, kan gis talerett av sentralstyret.
5. Valgkomiteens innstilte til neste periodes landsstyre og sentralstyre har møte- og talerett.
6. Valgkomiteen møter med tale og forslagsrett i spørsmål som har med valgene å gjøre.
7. De innstilte til neste periodes valgkomité har møterett.
8. Kontrollkomiteen møter med talerett, og med forslagsrett om det som angår komiteens mandat.

§ 3-5. Åpning av landsmøtet og møteorden

1. Landsmøtet åpnes av landsforbundets leder. Landsmøtet velger to eller flere ordstyrere.
2. Landsmøtet vedtar selv sin forretningsorden, ut fra forslag fra landsstyret.
3. Det føres protokoll fra landsmøtet. Protokollen underskrives av ordstyrer, av referenten og av to av landsmøtets utpekte utsendinger.

§ 3-6. Beslutningsdyktighet

Landsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.

§ 3-7. Saker for landsmøtet

1. Landsmøtet behandler følgende saker:
   a. Årsmeldinger for landsmøteperioden.
   b. Reviderte årsregnskap for landsmøteperioden.
   c. Saker som er forelagt landsmøtet av landsstyret.
   d. Saker som sentralstyret, lokallag eller fylkeslagene ønsker behandlet av landsmøtet. Disse må meldes til landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes. Fem eller flere fylkeslag kan på forhånd kreve at en sak skal tas opp.
   e. Arbeidsprogram.
   f. Prinsipprogram. Endringsforslag til prinsipprogram må meldes landsstyret senest fem uker før landsmøtet settes.
   g. Eventuelle endringsforslag til vedtektene, fremmet i samsvar med § 12-1.
   h. Valg av sentralstyret. Landsmøtet velger sentralstyrets leder, nestleder og fire øvrige medlemmer av sentralstyret samt fire varamedlemmer i prioritert rekkefølge. Det kan velges 1. og 2. nestleder, det vil da velges tre øvrige styremedlemmer. Nestlederne er sidestilt, men 1. nestleder erstatter leder hvis denne trekker seg.
   i. Valg av landsstyremedlemmer med varamedlemmer etter nominasjon fra fylkeslagenes årsmøter, på Natur og Ungdoms landsmøte og Miljøagentenes landsmøte. Landsmøtet kan bytte om på rekkefølgen mellom fast medlem og varamedlem, men kan ikke velge andre personer såfremt gyldig nominasjon har funnet sted.
   j. Valg av valgkomité på tre medlemmer, hvorav ett kan være medlem av landsstyret. Senest fem uker før neste landsmøte skal valgkomiteen sende til landsstyret og sentralstyret sin innstilling til valg av sentralstyre og landsstyre med varamedlemmer.
   k. Valg av revisor.
   l. Valg av kontrollkomiteens leder og to øvrige medlemmer.
   m. Kontrollkomiteens rapport.
2. Landsstyret kan avgi innstilling til landsmøtet om sakene nevnt i nr. 1 a-g og j-l.

§ 3-8. Avstemning og vedtak

1. Vedtak fattes med alminnelig flertall der avholdende stemmer ikke telles med. Ved stemmelikhet har leder dobbeltstemme. For vedtektsendringer og beslutninger om oppløsning gjelder reglene i § 12-1 og § 12-2.
2. Hver utsending har én stemme. Landsstyret har ikke stemmerett ved behandling av årsberetning og årsregnskap, valg av revisor eller ved avstemning om forslag og uttalelser fra kontrollkomiteen om sentralstyrets eller landsstyrets virksomhet.

§ 3-9. Ekstraordinært landsmøte

1. Ekstraordinært landsmøte innkalles av sentralstyret med minst to måneders varsel. Ekstraordinært landsmøte skal også innkalles dersom det blir krevd av fylkeslag som representerer minst en tredel av medlemmene eller av landsstyret med minst to tredelers flertall.
2. Dersom leder og én nestleder, eller mer enn halvparten av sentralstyrets medlemmer med varamedlemmer, trekker seg i landsmøteperioden, skal det innkalles til ekstraordinært landsmøte.
3. Det ekstraordinære landsmøtet behandler bare de saker som er nevnt i innkallingen.

KAPITTEL 4. LANDSSTYRET

§ 4-1. Grunnregler om landsstyret og dets oppgaver

1. Landsstyret er Naturvernforbundets øverste organ mellom landsmøtene.
2. Landsstyret skal sørge for at Naturvernforbundets virksomhet drives i samsvar med vedtektene og landsmøtets vedtak.

§ 4-2. Møtetid, innkalling og forretningsorden

1. Landsstyret skal møte så ofte lederen, sentralstyret eller minst fem av det øvrige landsstyrets medlemmer finner det nødvendig, men minst fire ganger i året.
2. Sentralstyret innkaller landsstyret, med minst to ukers skriftlig varsel.
3. Innkallingen skal angi saker som skal behandles i møtet etter §4-7.
4. Landsstyret vedtar selv sin forretningsorden, med frister for landsstyreperioden.

§ 4-3. Landsstyrets sammensetning

1. Landsstyret består av sentralstyret og en representant for hvert av fylkeslagene, valgt av landsmøtet, en representant fra Natur og Ungdom, en representant for Miljøagentene og en representant fra de ansatte. Sentralstyrets leder og nestleder(e) er også leder og nestleder(e) i landsstyret.
2. Sentralstyrets varamedlemmer er også varamedlemmer for sentralstyrets medlemmer i landsstyret, og i samme prioriterte rekkefølge. Landsstyremedlemmene for øvrig har personlige varamedlemmer valgt av landsmøtet. Hvis både et valgt landsstyremedlem fra et fylkeslag og dets varamedlem er forhindret fra å møte, kan landsstyret, etter forslag fra vedkommende fylkesstyre, samtykke i at et annet medlem fra fylket møter som ekstraordinært varamedlem i det enkelte landsstyremøte.
3. Landsstyremedlemmene og varamedlemmene velges for en periode på to år om gangen og sitter fra avsluttet landsmøte. Dersom landsstyrerepresentanten ønsker å tre ut av landsstyret, eller flytter ut av fylket, rykker vara opp til fast representant. Fylkesstyret er da ansvarlig for å nominere en ny vararepresentant som må godkjennes i landsstyret.
4. Kjønnsfordelingen i landsstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40 prosent.

§ 4-4. Andre møtedeltakere

1. Generalsekretæren har møte-, tale- og forslagsrett i landsstyret.
2. Revisor, varamedlemmer til sentralstyret og en representant for Regnskogsfondet har møte-, tale- og forslagsrett.
3. Landsstyret kan gi andre personer rett til å møte, med eller uten talerett.

§ 4-5. Beslutningsdyktighet

Landsstyret er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt, og dessuten leder eller minst én nestleder, minst halvparten av det øvrige sentralstyret, og minst halvparten av det øvrige landsstyret**,** er til stede.

§ 4-6. Vedtak og protokoll

1. Vedtak fattes med alminnelig flertall. Ikke-avgitte og blanke stemmer telles ikke med. Ved stemmelikhet anses det forslag som lederen – eventuelt nestlederen (1. så 2.) – stemmer for, som vedtatt. Sentralstyret deltar ikke i avstemning om godkjenning av årsmelding og årsregnskap jf. §4-7. nr 1.
2. Det skal føres protokoll fra landsstyremøtene.

§ 4-7. Saker for landsstyret

Landsstyret behandler følgende saker:

1. Årsmelding og årsregnskap for landsforbundet, fremlagt av sentralstyret. Årsmeldingen og årsregnskapet skal framlegges for landsmøtet til endelig behandling og godkjenning.
2. Landsforbundets budsjett.
3. Politiske retningslinjer og strategier i større miljøpolitiske saker.
4. Kontingentfastsettelse jf. § 2-3.
5. Innkalling og saksliste til landsmøte etter § 3-2, samt forslag med innstilling om saker for landsmøtet etter §§3-5 og 3-7.
6. Godtgjørelse til revisor og sentralstyrets medlemmer.
7. Ansettelse av generalsekretær og instruks for denne.
8. Formålsparagrafen for Naturvernforbundets tidsskrift.
9. Nominering av leder og medlemmer til valgkomiteen.
10. Fremsettelse av forslag for landsmøtet om valg av ny revisor; og eventuelt valg av midlertidig revisor dersom den valgte revisoren fratrer i funksjonstiden.
11. Saker fremmet for landsstyret av sentralstyret, eller av andre organer eller personer med forslagsrett som nevnt i § 4-3, § 4-4 og § 6-2, innen frister for dette satt i forretningsordenen.
12. Andre saker som etter vedtektene hører inn under landsstyret.

KAPITTEL 5. SENTRALSTYRET

§ 5-1. Grunnregler om sentralstyret og dets oppgaver

1. Sentralstyret har ansvaret for Naturvernforbundets drift, herunder Naturvernforbundets sekretariat, og skal organisere Naturvernforbundets virksomhet.
2. Sentralstyret skal følge opp politiske retningslinjer fastsatt av landsmøtet og landsstyret. Sentralstyret kan gjøre politiske og organisatoriske utspill med grunnlag i vedtak fattet av landsmøtet og landsstyret.
3. Sentralstyret skal sørge for gjennomføring av Naturvernforbundets budsjetter, arbeidsplaner og kampanjer slik disse er vedtatt av landsmøtet og landsstyret.

4. Sentralstyret gir retningslinjer for den daglige ledelse av sekretariatet.
5. Sentralstyret skal holde seg orientert om landsforbundets økonomiske stilling og plikter å påse at forbundets regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Sentralstyret skal regelmessig behandle regnskapsoversikter og skal sørge for at vedtatte budsjetter overholdes. Sentralstyret skal varsle landsstyret om budsjettoverskridelser og det kan foreslå budsjettrevisjoner
6. Sentralstyret skal vedta og underskrive Naturvernforbundets årsregnskap og årsberetning, som skal legges frem for landsstyret til godkjennelse.
7. Sentralstyret kan fremme saker for landsstyret og avgir innstilling om saker for det.

§ 5-2. Sentralstyrets sammensetning

1. Sentralstyret består av leder, nestleder(e), fire eller tre øvrige medlemmer valgt av landsmøtet, og en representant valgt av Natur og Ungdoms landsmøte. Valgbare til sentralstyret er medlemmer av Naturvernforbundet.
2. Kjønnsfordelingen i sentralstyret bør ikke vise større ulikhet enn 60-40 prosent. Sentralstyret bør ha en bred miljøpolitisk og geografisk spredning samt en god organisatorisk forankring.
3. Sentralstyret skal ha fire varamedlemmer for medlemmene valgt av landsmøtet, i prioritert rekkefølge. Natur og Ungdom kan oppnevne et eget varamedlem. I den utstrekning de ikke trer inn som regulære medlemmer, har varamedlemmer møte, tale- og forslagsrett i sentralstyret som observatører.
4. Generalsekretæren og revisor har møte- og talerett i sentralstyret, generalsekretæren har også forslagsrett. En representant for Miljøagentene og en representant for de ansatte har møte-, tale- og forslagsrett i sentralstyret.
5. Sentralstyrets medlemmer og varamedlemmer velges for en periode av to år om gangen, og sitter fra avsluttet landsmøte.

§ 5-3. Beslutningsdyktighet

Sentralstyret er beslutningsdyktig når leder eller minst én nestleder, og minimum halvparten av de øvrige sentralstyremedlemmer – eventuelt supplert av varamedlemmer – er til stede.

§ 5-4. Sentralstyrets møter, saksbehandling m.v.

1. Sentralstyret innkalles så ofte leder, en nestleder eller minst halvparten av det øvrige sentralstyret finner det nødvendig.
2. Det skal føres protokoll fra sentralstyremøtene.

§ 5-5. Vedtak

Vedtak fattes med alminnelig flertall. Ikke-avgitte og blanke stemmer telles ikke med. Ved stemmelikhet anses det forslag som lederen – eventuelt nestlederen (1. så 2.) – stemmer for, som vedtatt.

§ 5-6. Forretningsorden

Landsstyret vedtar forretningsorden for sentralstyret, med viktige frister for sentralstyreperioden.

KAPITTEL 6. ANDRE ORGANER OG FELLES BESTEMMELSER FOR LANDSFORBUNDET

§ 6-1. Revisor

Naturvernforbundet skal ha revisor. Revisor velges av landsmøtet og skal være statsautorisert.

§ 6-2. Kontrollkomite

1. Kontrollkomiteen velges for en landsmøteperiode. Medlemmer av kontrollkomiteen skal ikke ha sentrale verv eller være ansatt i organisasjonen.
2. Kontrollkomiteen har i oppgave å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og i overensstemmelse med landsmøtets vedtak og vedtatte budsjetter, samt at administrasjonens informasjonsplikt overfor landsstyret og sentralstyret overholdes. Kontrollkomiteen skal ikke ha ansvar for å kontrollere lovpålagte oppgaver innenfor revisors arbeidsområde.
3. Kontrollkomiteen har møte-, tale- og forslagsrett på landsmøtet, i landsstyret og i sentralstyret.
4. Kontrollkomiteen avlegger rapport til landsstyret i forbindelse med hvert årsoppgjør og til hvert landsmøte.

§ 6-3. Habilitet

Et medlem av landsstyret eller sentralstyret må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av et forslag dersom forslaget har en slik betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for generalsekretæren. En hovedrepresentants inhabilitet gjør ikke vararepresentanten inhabil.

§ 6-4 Signatur

1. Sentralstyret har signaturrett, dvs representerer landsforbundet utad og inngår avtaler på dets vegne.
2. Leder og generalsekretær har hver for seg signaturrett.
3. Signaturretten etter nr. 2 kan når som helst tilbakekalles av landsstyret, eller av sentralstyret om det mener at man ikke kan vente på landsstyrets vedtak uten skade for landsforbundet.

TREDJE DEL: FYLKESLAG, LOKALLAG OG NATUR OG UNGDOM

KAPITTEL 7. FELLES REGLER

§ 7-1. Virkeområde for reglene

Reglene i dette kapitlet gjelder for fylkeslag og lokallag.

§ 7-2. Selvstendighet, uavhengighet og formål

1. Fylkeslag og lokallag er rettslig selvstendige foreninger, med eget navn, eget organisasjonsnummer ved eventuell registrering i Enhetsregisteret, og egne styrende organer.
2. Fylkeslag og lokallag er økonomisk selvstendige foreninger. De har ikke ansvar for landsforbundets gjeld, og landsforbundet har ikke ansvar for deres gjeld.
3. Fylkeslag og lokallag skal ha et formål som er i overensstemmelse med Naturvernforbundets formål.

§ 7-3. Rett til å disponere over navn, nettsider o.a.

1. Navn, nettsider og andre informasjonskanaler kan bare disponeres av personer med signaturrett eller med fullmakt fra vedkommende lag.
2. Om et lokal- eller fylkeslag oppløses eller blir inaktivt, kan landsforbundet kreve at bruken etter nr. 1 opphører. Det samme gjelder ved misbruk. Landsforbundets rett til å kreve opphør kan også gjøres gjeldende direkte overfor tredjepart.

§ 7-4. Aktive og inaktive lag

Et fylkes- eller lokallag regnes som aktivt når det i de siste to år har avholdt og protokollert årsmøte og hatt et valgt styre. Dersom det ikke er tilfelle, eller landsforbundet ikke har fått melding om vedkommende årsmøte(r) og valg etter reglene i § 8-5 nr. 13 eller § 9-5 nr. 9, regnes laget som inaktivt.

KAPITTEL 8. FYLKESLAG

§ 8-1. Geografisk rekkevidde

Et fylkeslag skal fortrinnsvis omfatte ett fylke. Landsstyret kan godkjenne at ett fylkeslag omfatter flere fylker, eller at det er flere fylkeslag i ett fylke der dette er hensiktsmessig eller nødvendig.

§ 8-2. Navn

Fylkeslagets navn bør være "Naturvernforbundet i ..." det aktuelle fylket eller i vedkommende region.

§ 8-3. Medlemmer og tilknyttede lag

1. Som fylkeslagets medlemmer regnes alle medlemmer som nevnt i § 2-1 og som er bosatt innenfor fylkeslagets område, jf. § 2-2.
2. Valgbare til styreverv er bare medlemmer av det fylkeslag som det velges til.

§ 8-4. Normgrunnlag og virksomhet

1. Fylkeslagene er bundet av Naturvernforbundets vedtekter, og kan vedta supplerende vedtekter. Vedtekter og senere endringer i disse må godkjennes av landsstyret.
2. Fylkeslaget skal søke å støtte og koordinere arbeidet i lokallagene og være bindeledd mellom disse og Naturvernforbundets sentrale ledd, i tillegg til å arbeide med natur- og miljøvernsaker i fylket i samråd med lokallagene.
3. Fylkeslaget bør også arbeide for å bygge opp lokallag der slike ennå ikke er etablert.

§ 8-5. Årsmøte

1. Årsmøtet er fylkeslagets høyeste myndighet. Ordinært årsmøte avholdes hvert år innen utløpet av april måned, og alltid slik at fristene for innsending av saker til landsmøtet kan overholdes. Innkalling foretas av styret.
2. Ekstraordinært årsmøte innkalles når styret finner det nødvendig eller når det kreves av en femdel av medlemmene eller av lokallag som representerer minst en femdel av medlemmene regnet pr. 1. januar inneværende år. Landsstyret eller sentralstyret kan kreve innkalling til, og eventuelt selv innkalle til, ekstraordinært årsmøte dersom Naturvernforbundets vedtekter er brutt. Et ekstraordinært årsmøte behandler kun de saker som et nevnt i innkallingen.
3. Innkallingen sendes til alle lokallag i fylkeslagets område og kunngjøres for alle medlemmer gjennom post eller epost. Innkallingen må være lokallagene og medlemmene i hende senest en

måned før årsmøtet. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Møtet skal samtidig bekjentgjøres for lokallag av Miljøagentene og Natur og Ungdom. Frist for innsending av forslag til årsmøtet er senest to uker før årsmøtet. Fylkesstyret skal sende/tilgjengeliggjøre saksdokumenter med forslag og sakspapir senest innen en uke før årsmøtet.

4. Fylkesstyret og utsendinger valgt av lokallagene møter med tale-, forslags- og stemmerett. Dersom ikke fylkeslaget har bestemt noe annet i sine vedtekter, har alle lokallag minst to utsendinger samt en utsending for hvert femtiende medlem, maksimalt åtte utsendinger. Hver utsending har en stemme. Styrets medlemmer har ikke stemmerett ved behandling av årsmelding og regnskap eller ved valg av revisor.

5. Utsendinger fra Natur og Ungdom og Miljøagentene i fylket har møte-, tale-, forslags- og stemmerett etter de samme regler som gjelder for ett lokallag, som angitt i punkt 4 annet og tredje punktum.

6. Alle medlemmer som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for inneværende år, har møte- og talerett på årsmøtet. Styret kan i innkallingen sette en frist for påmelding.

7. Landsstyret kan dispensere fra ordningen fastsatt i punktene 4, 5 og 6.

8. Årsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.

9. Følgende saker skal behandles på ordinært årsmøte:
   a. Valg av ordstyrer.
   b. Styrets årsmelding.
   c. Revidert regnskap.
   d. Budsjett og arbeidsprogram.
   e. Saker framlagt av styret, lokallag og medlemmer i kommuner uten lokallag.
   f. Valg av leder og styremedlemmer.
   g. Valg av valgkomité.
   h. Valg av revisor.

10. I landsmøteår skal årsmøtet også behandle:
   a. Nominering av landsstyrerepresentant med varamedlem. Disse skal ikke være av samme kjønn.
   b. Valg av utsendinger til landsmøtet.

11. Vedtak treffes med alminnelig flertall. Vedtektene kan stille særlige krav for særlige saker. Vedtak om fastsettelse og endring av vedtekter for fylkeslaget treffes av årsmøtet med 2/3 flertall. Med mindre lagets vedtekter fastsetter en annen frist, må forslag etter forrige punktum fremsettes innen fristen angitt ovenfor i pkt 9.e.

12. Det skal føres protokoll over årsmøtets forhandlinger og vedtak.

13. Umiddelbart etter avholdt årsmøte skal landsforbundet få tilsendt årsmelding og utdrag av revidert regnskap, og meddeles valg av utsendinger til landsmøtet. Så snart den foreligger, skal godkjent protokoll fra årsmøtet innsendes.

§ 8-6. Styre

1. Styret har ansvaret for fylkeslagets drift og skal organisere fylkeslagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet. Det skal føres protokoll fra styremøtene.

2. Fylkeslagets vedtekter kan ha bestemmelser om styrets størrelse og sammensetning. Om slike bestemmelser ikke er gitt, fastsettes dette av fylkeslagets årsmøte. Kjønnsfordelingen i styret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40 prosent. Styremedlemmenes valgperiode er inntil to år. Dersom valgperioden er to år, bør omtrent halvparten av styret være på valg hvert år.

3. Reglene i § 5-3, § 5-4 nr. 1 og § 5-5 om sentralstyret og i § 6-3 om habilitet gjelder tilsvarende for fylkeslagets styre så langt de passer.

§ 8-7. Signatur

1. Fylkeslagets styre representerer fylkeslaget utad og tegner dets navn, dvs. signerer for laget.
2. Fylkeslagets vedtekter kan gi signaturrett til styrets leder og eventuelt til daglig leder, hver for seg (alene) eller sammen med et medlem av styret. Vedtektene kan også gi styret rett til å gi signaturrett til to styremedlemmer i fellesskap. Signaturretten etter forrige punktum kan når som helst tilbakekalles.

§ 8-8. Oppløsning

1. Et fylkeslag kan bare oppløses ved vedtak av landsmøtet etter forslag fra landsstyret. Før vedtaket bør det vurderes om det ikke er mer hensiktsmessig å slå fylkeslaget sammen med et annet fylkeslag etter § 8-1 eller midlertidig erklære det for inaktivt etter § 7-4.
2. I et vedtak om oppløsning kan det bestemmes at fylkeslagets midler og arkiv i samråd med sentralstyret skal overføres til et annet organisasjonsledd.
3. Hvis et fylkeslags midler ved oppløsning eller ellers er utilstrekkelige til å dekke fylkeslagets gjeld, skal fylkeslagets styre eller eventuelt sentralstyret på fylkeslagets vegne begjære gjeldsforhandling eller konkurs etter konkurslovgivningens regler.

KAPITTEL 9. LOKALLAG

§ 9-1. Om lokallag og deres geografiske område

1. Et lokallag skal fortrinnsvis omfatte én kommune.
2. Fylkeslagets styre kan godkjenne at et lokallag omfatter flere kommuner. Det kan bare opprettes to eller flere lokallag i en kommune dersom det er godkjent av fylkeslagets styre.
3. Et lokallag regnes som et ordinært lag etter avholdt stiftelsesmøte. Foran et stiftelsesmøte skal alle medlemmer bosatt i lokallagets område ha mottatt skriftlig innkalling senest to uker før møtet finner sted. Før et stiftelsesmøte er avholdt regnes laget som et interimlokallag.

§ 9-2. Navn

Lokallagets navn bør være "Naturvernforbundet i/på" den/det aktuelle kommune eller område.

§ 9-3. Medlemmer

1. Medlemmer av lokallaget er alle medlemmer av Naturvernforbundet som er bosatt innenfor lokallagets område, jf. § 2-2.
2. Valgbare til styreverv er bare medlemmer av det lokallag som det velges til.

§ 9-4. Grunnleggende regler og virksomhet

1. Lokallag er bundet av Naturvernforbundets vedtekter.
2. Lokallag kan ha egne supplerende vedtekter. Disse må godkjennes av fylkeslagets styre.
3. Lokallaget skal følge opp natur- og miljøvernsaker i sitt område og bør arbeide for å aktivisere medlemmene i området og, så langt det er grunnlag for det, følge opp sentrale og fylkesvise kampanjer og aksjoner o.l.

§ 9-5. Årsmøte

1. Årsmøtet er lokallagets høyeste myndighet. Det avholdes hvert år innen utløpet av mars måned, og alltid slik at fristene for innsending av saker til fylkeslagets årsmøte kan overholdes.

2. Innkalling skal sendes til alle medlemmer. Familiemedlemmer mottar en felles innkalling. Innkallingen må være medlemmene i hende senest en måned før årsmøtet. Møtet skal samtidig bekjentgjøres for lokallag av Miljøagentene og Natur og Ungdom. Frist for innsending av forslag til årsmøtet er senest to uker før årsmøtet. Styret skal sende ut/tilgjengeliggjøre saksdokumenter med forslag til medlemmene senest innen en uke før årsmøtet.
3. Alle som har betalt kontingent til Naturvernforbundet for foregående år eller for inneværende år innen utgangen av januar, har møte-, tale-, forslags- og stemmerett på årsmøtet. Medlemmer av Natur og Ungdom og Miljøagentene i lokallagets område (jf. § 10-3 nr. 2) har møte-, tale- og forslagsrett; stemmerett gis til en fremmøtt person per påbegynte tiende medlem.
4. Årsmøtet er beslutningsdyktig når det er lovlig innkalt.
5. Følgende saker skal behandles på årsmøtet:
   a. Valg av ordstyrer.
   b. Styrets årsmelding.
   c. Revidert regnskap.
   d. Saker fra styret.
   e. Saker som er framlagt av medlemmene.
   f. Budsjett og arbeidsprogram.
   g. Valg av styremedlemmer.
   h. Valg av utsendinger til fylkeslagets årsmøte~~r~~.
   i. Valg av valgkomité og revisor.
6. I landsmøteår velges én delegat som landsmøteutsending.
7. Vedtak treffes med alminnelig flertall. Vedtektene kan stille særlige krav for særlige saker. Vedtak om fastsettelse og endring av vedtekter for lokallaget treffes av årsmøtet med 2/3 flertall. Med mindre lagets vedtekter fastsetter en annen frist, må forslag etter forrige punktum fremsettes innen fristen angitt ovenfor i pkt. 5.e.
8. Det skal føres protokoll over årsmøtets forhandlinger og vedtak.
9. Umiddelbart etter avholdt årsmøte, skal fylkeslaget og landsforbundet få tilsendt protokoll fra årsmøtet, sammen med årsmelding og regnskap.
10. Ekstraordinært årsmøte innkalles av styret. Dersom det kreves av minst en femdel av medlemmene, skal det innkalles til slikt møte. Fylkeslagets styre kan innkalle til ekstraordinært årsmøte i et lokallag dersom Naturvernforbundets vedtekter eller prinsipprogram er brutt. Et ekstraordinært årsmøte behandler kun de saker som er nevnt i innkallingen.

§ 9-6. Styre

1. Styret har ansvaret for lokallagets drift og skal sørge for en tilfredsstillende organisering av lokallagets virksomhet i samsvar med Naturvernforbundets og lagets vedtekter og vedtak fattet av årsmøtet.
2. Lokallagets vedtekter kan ha bestemmelser om styrets størrelse og sammensetning. Om slike bestemmelser ikke er gitt, fastsettes dette av årsmøtet selv. Kjønnsfordelingen i styret bør ikke vise større ulikhet enn 60–40 prosent. Styremedlemmenes valgperiode er inntil to år. Dersom valgperioden er to år, bør omtrent halvparten av styret være på valg hvert år.
3. Reglene i § 5-3, § 5-4 nr. 1 og § 5-5 om sentralstyret og i § 6-3 om habilitet gjelder tilsvarende for lokallagets styre så langt de passer.
4. Det skal føres protokoll fra styremøtene.

§ 9-7. Signatur

1. Lokallagets styre representerer lokallaget utad og tegner dets navn, dvs. signerer for laget.

2. Lokallaget kan i vedtektene gi signaturrett til styrets leder og eventuelt til daglig leder, hver for seg (alene) eller sammen med et medlem av styret. Vedtektene kan også gi styret rett til å gi signaturrett til to styremedlemmer i fellesskap. Signaturretten etter forrige punktum kan når som helst tilbakekalles.

§ 9-8. Oppløsning

1. Årsmøtet kan vedta å legge ned (oppløse) lokallaget dersom forslag om dette er satt på innkallingen. Dette skal skje med to tredjedelers flertall av de stemmeberettigede.
2. Hvis et lokallag er blitt inaktivt etter § 7-4 kan landsstyret etter samråd med fylkeslaget vedta å legge det ned.
3. Dersom fylkeslaget også etter gjennomført ekstraordinært årsmøte innkalt etter § 9-5 nr. 10 tredje punktum anser at lokallaget drives på en måte som i vesentlig grad bryter med organisasjonens vedtekter eller prinsipprogram, kan fylkeslaget fremme sak for landsstyret om tvungen oppløsning av lokallaget. Lokallaget skal gis anledning til å framlegge sin versjon, skriftlig eller muntlig, for landsstyret. Vedtak om oppløsning av lokallag krever 2/3 flertall i landsstyret.
4. Midler som er til overs etter oppløsning av et lokallag tilfaller fylkeslaget.
5. Hvis et lokallags midler ved nedleggelse (oppløsning) eller ellers er utilstrekkelige til å dekke lagets gjeld, skal lokallagets styre eller eventuelt fylkeslagets styre på lokallagets vegne begjære gjeldsforhandling eller konkurs etter konkurslovgivningens regler.

KAPITTEL 10. NATUR OG UNGDOM OG MILJØAGENTENE

§ 10-1. Natur og Ungdom

Natur og Ungdom er Naturvernforbundets ungdomsorganisasjon og en selvstendig forening (jf. § 7-2 nr 1 og 2).

§ 10-2. Miljøagentene

Miljøagentene er Naturvernforbundets barneorganisasjon og en selvstendig forening (jf. § 7-2 nr 1 og 2).

§ 10-3. Medlemskap, møterett og representasjon

1. Natur og Ungdoms og Miljøagentenes medlemmer innenfor Naturvernforbundets fylkeslags områder har møterett på fylkeslagets årsmøter etter reglene i § 8-5 nr. 5 og 6.
2. Natur og Ungdoms og Miljøagentenes medlemmer innenfor Naturvernforbundets lokallags områder har møterett på lokallagets årsmøter etter reglene i § 9-5 nr. 3.
3. Natur og Ungdom og Miljøagentene utpeker representanter til Naturvernforbundets landsmøte og styrende organer i samsvar med reglene om representasjon i kapittel 3, 4 og 5, samt i egne vedtekter.

FJERDE DEL: FORSKJELLIGE BESTEMMELSER

KAPITTEL 11. OPPHØR AV MEDLEMSKAP OG VERV

§ 11-1. Alminnelige former for opphør av medlemskap

1. Medlemskap opphører når medlemmet ikke betaler fastsatt kontingent, eller melder seg ut. Et studentmedlemskap omgjøres til hovedmedlem når et medlem fyller 30 år.
2. Mislighold av kontingentplikten fører automatisk til opphør av medlemskapet når de purrerutiner som til enhver tid er fastsatt, er fulgt.

§ 11-2. Utelukkelse (eksklusjon)

1. Formålsstridige handlinger kan føre til utelukkelse av et medlem. Det samme gjelder handlinger som strider grunnleggende mot krav til saklighet, lojalitet, etiske retningslinjer, korrupsjonsrutiner eller god organisasjonsskikk, og for vesentlig mislighold av andre medlemsforpliktelser. Medlemskap i rasistiske eller nynazistiske organisasjoner er uforenlig med medlemskap i Naturvernforbundet.
2. Vedtak om utelukkelse treffes av landsstyret. Utelukkelsen omfatter vedkommendes medlemskap i Naturvernforbundet, og dermed også i fylkes- og lokallag. Fylkeslagene og lokallagene har ikke utelukkelsesmyndighet.
3. Den som får en utelukkelsessak rettet mot seg, skal gis skriftlig varsel om forslaget om utelukkelse med begrunnelsen for dette, og har rett til å tale sin sak på det landsstyremøte som behandler saken. Varslet må være postlagt en måned før landsstyremøtet.
4. Dersom landsstyret vedtar utelukkelse kan medlemmet kreve saken bragt inn for første ordinære landsmøte. Dette må skje ved melding til landsstyret innen en måned etter at vedtaket om utelukkelse er truffet. Vedkommende skal skriftlig varsles om tid og sted for landsmøtet med samme frist som landsmøteutsendingene og har rett til å tale sin sak på landsmøtet. Medlemskapet er suspendert inntil landsmøtet har behandlet saken.
5. Utelukkelse skjer på ubestemt tid. Utelukkede medlemmer kan ikke ha verv eller være ansatt i Naturvernforbundet.

§ 11-3. Opphør av verv

1. Når et verv i Naturvernforbundet utløper eller opphører på annen måte, plikter den som har hatt vervet å levere tilbake eiendeler og alle disposisjonsretter.
2. Tillitsvalgte på alle nivå kan suspenderes av sentralstyret etter gjentatt eller alvorlige brudd på vedtekter, prinsipprogram, krav til saklighet, lojalitet, etiske retningslinjer, korrupsjonsrutiner eller god organisasjonsskikk, og ved vesentlig mislighold av andre forpliktelser som følger vervet. Regelen i § 11-2 nr. 3 første punktum gjelder tilsvarende for behandlingen i sentralstyret. Vedtaket kan påklages til landsstyret. Suspensjonen kan vare frem til vervet opphører ved nytt valg eller til en eventuell utelukkelsessak etter § 11-2 er ferdigbehandlet.

KAPITTEL 12. AVSLUTTENDE BESTEMMELSER

§ 12-1. Vedtektsendringer

1. Disse vedtektene kan bare endres med to tredelers flertall på landsmøtet, der avholdende stemmer teller som avgitt mot forslaget.
2. Forslag om endringer av vedtektene må sendes landsstyret senest to måneder før landsmøtet.
3. Vedtatte endringer i vedtektene trer i kraft når landsmøtet heves, likevel slik at valg kan gjøres etter de nye reglene.

§ 12-2. Oppløsning og avvikling

1. Forslag om oppløsning behandles på samme måte som forslag om vedtektsendringer. Beslutning om oppløsning må stadfestes med to tredjedels flertall på neste landsmøte.

2. Blir Naturvernforbundet oppløst, overdras eiendeler og midler til institusjoner og/eller foreninger med lignende formål. Vedtak om dette og om vilkårene for overdragelse fastsettes samtidig med beslutningen om oppløsning og med alminnelig flertall.

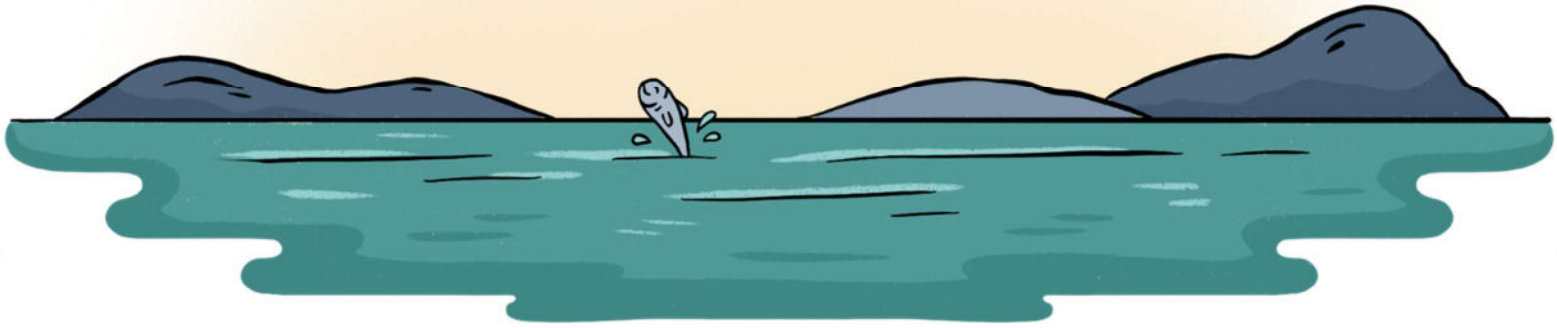
§ 12-3. Ikrafttreden og overgangsregler

1. Landsstyret kan i nødvendig utstrekning gi utfyllende bestemmelser om ikraftsettelsen av vedtektsendringer.

Naturvernforbundet

Sak 10

INNKOMNE FORSLAG

Det er ikke meldt inn noen innkomne saker til landsmøtet 2026.

Naturvernforbundet

Sak 11

VALG

2026–2028

Landsmøtet velger nytt sentralstyre, landsstyre, kontrollkomité, valgkomité og revisor for perioden 2026-2028. Valgkomiteen har innstilt på sentralstyre, landsstyre og kontrollkomité. Landsstyret har innstilt på valgkomité og revisor. Alle verv velges med alminnelig flertall.

Saken inneholder:

- **Valgkomiteens innstilling på leder, nestledere, sentralstyre, landsstyre og kontrollkomité**
- **Landsstyrets innstilling på valgkomité og revisor**

Innstilling til Naturvernforbundets sentralstyre 2026-2028

Informasjon om valgkomiteen:

Valgkomiteen har bestått av Randi Storhaug (Rogaland), Nora Håpnes (Natur og Ungdom), og har blitt ledet av Knut Espelid (Hordaland). Annie Henriksen (Finnmark) har vært 1. vara og Aleksander Snarheim (Oslo) har vært 2. vara. Varaene har fungert som ordinære medlemmer av valgkomiteen i den forstand at de har vært med på alle møter.

Komiteen har jobbet kontinuerlig gjennom hele perioden fra forrige landsmøte. Vi har hatt ca 20 møter, vært til stede fysisk på to landsstyremøter der alle som har vært tilstede har hatt samtaler med valgkomiteen, mottatt mange innspill fra alle lag i organisasjonen og vært i kontakt med et bredt mangfold av kandidater som både har blitt spilt inn og som har blitt løftet i valgkomiteen.

Innstilling:

Leder: Per-Erik Schulze, mann, Telemark (ny i styret)
Per-Erik er 54 år og er oppvokst på Helgelandskysten, før han senere flyttet til Kragerø. Han har vært aktiv i miljøbevegelsen siden 1980-tallet og har vært ansatt i Naturvernforbundet siden 1990-tallet. Han er blant dem med lengst fartstid i organisasjonen og har tidligere vært lokallagsleder i Kragerø. Han har også bakgrunn fra Natur og Ungdom, blant annet som landsstyremedlem og fylkessekretær. Gjennom dette kjenner han organisasjonen fra både lokallag, fylkeslag og sekretariat. Per-Erik har utdanning som marinbiolog fra både Norge og Australia

Per-Erik har arbeidet med et svært bredt spekter av natur- og miljøsaker, og har vært sentral i flere av Naturvernforbundets viktigste faglige satsinger og politiske gjennomslag. Sånn har han også fått god medietrening og blitt en av de mer profilerte ansiktene utad for Naturvernforbundet. På 1990-tallet ledet han blant annet to *Giftjakt*-tokt langs norskekysten, som ga omfattende medieoppmerksomhet og bidro til en nasjonal handlingsplan for opprydding i forurensede havner. Han var også med på å utvikle *Den naturlige skolesekken* og har skrevet sentrale veiledere om blant annet naturmangfoldsloven og miljøjuss.

De siste årene har Per-Erik særlig arbeidet med marin natur, miljøgifter, plast, forsøpling og oppdrett. Han var medforfatter på Miljødirektoratets kartlegging av norske kilder til mikroplast og har vært sentral i utviklingen av over 60 lokale hummerfredningsområder langs kysten. Han har også bygget opp Naturvernforbundets arbeid med strandrydding og fulgt opp en rekke lokallag i konkrete natur- og miljøsaker. De siste årene har han stått bak større, flerårige satsinger på Oslofjorden og havvern i Nord-Norge.

Per-Erik har i tillegg bred erfaring med organisasjons- og strategiarbeid. Han har koordinert Naturmangfoldsgruppa, vikariert i fagsjefrollen og har den siste tiden vært en sentral støtte i

ledelsen av Fagavdelingen. Han har gjennom mange år jobbet tett med lokal- og fylkeslag og er opptatt av å bruke organisasjonens samlede kompetanse til å utvikle kampanjer, politiske satsinger og langsiktig organisasjonsarbeid.

Som leder ønsker Per-Erik å bygge videre på Naturvernforbundets sterke faglige og organisatoriske arbeid. Han er opptatt av å styrke organisasjonen på alle nivåer, få flere med i miljøkampen og sørge for at erfaringene og kompetansen i lokal- og fylkeslagene får gjennomslag nasjonalt. Han er også kjent som en raus og kunnskapsrik organisasjonsbygger.

Fra venstre: Gytis Blaževičius, Per-Erik Schulze og Pernille Bonnevie Hansen.

1. nestleder: Pernille Bonnevie Hansen, kvinne, Møre og Romsdal (gjenvalg)
Pernille er 42 år, kommer fra Molde og bor i Oslo. Hun har doktorgrad i språkvitenskap og arbeider som førsteamanuensis i norsk språk ved Høgskolen i Innlandet.

Hun har vært nestleder i Naturvernforbundet siden 2021 og har tidligere vært leder i Naturvernforbundet Oslo Øst. Før det var hun blant annet regionsekretær, fylkesleder og sentralstyremedlem i Natur og Ungdom, og har også jobbet i Naturvernforbundet Hordaland og Miljøagentene.

Pernille har arbeidet med et bredt spekter av miljøsaker, blant annet klima, samferdsel og jordbruk. Hun har også erfaring med organisasjonsbygging, medlemsvekst, åpne arrangementer og sosiale medier.

Som nestleder har hun vært opptatt av å gjøre Naturvernforbundet mer inkluderende og få flere unge voksne inn som aktive i organisasjonen. Pernille fungerer i dag som leder av Naturvernforbundet frem til landsmøtet.

2. nestleder: Gytis Blaževičius, mann, Innlandet (gjenvalg, ny rolle)
Gytis er 25 år og kommer fra Ringsaker i Innlandet, og har opphav fra Litauen der han ble født og tilbrakte de første årene av livet. Han har de siste 3 årene sittet i Naturvernforbundet sitt sentralstyre, først som leder av Natur og Ungdom, og ble valgt som ordinær vara på landsmøtet 2024.

I Natur og Ungdom jobbet Gytis mye med arealforvaltning, fiskeri- og oppdrett, Førdefjorden og Repparfjord, samt Fosen-aksjonene.

Akkurat nå fullfører han bachelor i historie på Universitetet i Oslo, hvor han siste året har vært med å starte Den grønne studentbevegelse som mobiliserer studentene mot oljeselskapenes påvirkning på utdanningsinstitusjoner og for klimaengasjement.

Organisatorisk er Gytis opptatt av å bedre informasjonsflyt, gode vilkår for prosesser og styrke økonomien.

Styremedlem: Frode Solbakken, mann, Nordland (ny i styret)
Frode er 54 år og jobber som lærer og bor på gården Solbakken i Hemnes kommune i Nordland. Han er i dag leder i Naturvernforbundet i Nordland og i Naturvernforbundet i Rana og omegn.

Han har bidratt i arbeidet med Naturvernforbundets arbeidsprogram ved to anledninger. Miljøengasjementet hans er særlig knyttet til arealvern, kraftpolitikk og arbeidet for økologisk og sosial bærekraft. Han er opptatt av at miljøforvaltningen skal være kunnskapsbasert og ivareta både urfolksrettigheter og tradisjonskunnskap. Frode har også bakgrunn fra lokalpolitikken i Hemnes.

Styremedlem: Christine Myrseth, kvinne, Troms (ny i styret)
Christine er 45 år og kommer fra Birtavarre, har sjøsamisk bakgrunn og bor fortsatt der. Hun er jurist fra UiT, med fordypning i økosystembasert forvaltning i det marine Arktis, og har også en bachelorgrad i miljøetikk, politikk og ledelse.

I dag er hun koordinator og daglig leder i Forum for natur og friluftsliv (FNF) Troms. Gjennom arbeidet har hun bred erfaring med natur-, klima- og miljøspørsmål, særlig innen forvaltning, kunnskapsformidling, medvirkning og juss.

Christine sitter i dag i Naturvernforbundets Energiutvalg, Vassdragsvernutvalg og Samepolitiske råd. Hun er også styremedlem i BirdLife Norge og vara i Manndalen Jeger- og Fiskeforening, og har tidligere sittet i styret i SABIMA.

Hun ønsker å bidra til at Naturvernforbundet er en sterk, kunnskapsbasert og inkluderende organisasjon, med god sammenheng mellom lokalt, regionalt og nasjonalt naturvernarbeid. Hun er særlig opptatt av å kombinere fagkunnskap med erfaringene som finnes i

organisasjonen, og ivareta bredden av naturverdier, fra biologisk mangfold og friluftsliv til kultur, identitet og naturens egenverdi.

Styremedlem: Helene Ødven, kvinne, Vestland (gjenvalg, ny rolle)
Helene Ødven er 52 år og kommer fra Gaular, men bor i Bergen. Hun er en energisk forkjemper for vassdrag og urørt natur. Hun har siden 2024 vært nestleder i Naturvernforbundet, sitter i fylkesstyret i Naturvernforbundet i Hordaland, og er direktør ved Arboretet på Milde.

Gjennom mange år var hun ansikt utad for Bergen og Hordaland turlags arbeid for å bevare fjord, fjell og vassdrag mot nedbygging. En viktig seier var blant annet Øystesevassdraget, som ble vernet i 2018.

Hun er særlig opptatt av å få folk ut i naturen, og har også jobbet mye med å verne om nærnaturen og 100-metersskogene som er så viktige i hverdagen til folk. Hun var også sentral i etableringen av DNT Vest på starten av 2010-tallet.

Helene er engasjert, kunnskapsrik, kommer lett i kontakt med andre og er en humørspreder.

1. vara: Lena Forgaard, kvinne, Rogaland (ny i styre)
Lena er 54 år og bor i Stavanger. Hun har hele livet vært glad i naturen og engasjert i klima- og miljøspørsmål, og var som ungdom aktiv i Natur og Ungdom i Stavanger.

I dag arbeider hun som innovasjonsansvarlig og seniorrådgiver i Helse Vest RHF. Hun har tidligere jobbet ved Universitetet i Stavanger med prosjektutvikling og ledelse av forsknings- og innovasjonsprosjekter. Gjennom dette har hun bred erfaring med strategiske prosesser, styrearbeid, nettverksbygging, samarbeid på tvers av sektorer og påvirkningsarbeid.

Hun har vært styremedlem i Naturvernforbundet i Rogaland i nesten et tiår og har gjennom dette fått god kjennskap til organisasjonens arbeid og utfordringer. Hun er særlig opptatt av å begrense nedbyggingen av natur, ta vare på artsmangfoldet og sikre at naturhensyn får større plass i samfunnsutviklingen.

Hun ønsker å bidra med sin erfaring fra organisasjonsarbeid, strategi og samfunnsutvikling, og styrke Naturvernforbundets arbeid for å beskytte naturen og stanse tapet av biologisk mangfold.

2. vara: Eri Melhus, ikke-binær, Buskerud (ny i styret)
Eri er 23 år gammel, kommer fra Lier og bor nå i Trondheim, der de studerer geografi på NTNU. De satt i sentralstyret i Natur og Ungdom fra 2023 til 2026, og det siste året som nestleder. I NU har Eri jobbet med både klima og natur, og har dyptgående kunnskap om flere av kjernesakene til Naturvernforbundet, som blant annet klimasøksmålet, Reppardfjord og naturkampen.

Tidligere har Eri jobbet som regionssekretær i NU og vært sentralstyremedlem i Unge Venstre.

Nå er Eri klar for å ta med seg sin kunnskap og erfaring for å styrke Naturvernforbundet og bidra til å stanse de store miljøkrisene vi befinner oss i.

3. vara: Silje Ask Lundberg, kvinne, Troms (ny i styret)
Silje er 38 år, kommer fra Harstad og bor i Oslo. Hun jobber i dag med olje og gass i Oil Change International. Hun har lang erfaring fra miljøbevegelsen, blant annet som leder i Naturvernforbundet fra 2016 til 2021 og leder i Natur og Ungdom fra 2012 til 2014. Gjennom disse rollene har hun bred erfaring med organisasjonsbygging, politisk påvirkning og strategisk arbeid.

Tidligere har hun jobbet i Folkeaksjonen Oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja, Bellona og ZERO.

Silje er særlig opptatt av å bygge en sterk og mobiliserende miljøbevegelse. Hun brenner blant annet for å beskytte vassdrag mot kraftutbygging, hindre dumping av gruveslam i fjordene og kutte Norges klimagassutslipp.

4. vara: Gaute Rolv Dahl, mann, Trøndelag (gjenvalg)
Gaute er 55 år, kommer opprinnelig fra Mo i Rana og bor i Trondheim. Han har vært aktiv i miljøbevegelsen siden han meldte seg inn i Natur og Ungdom i 1986, og har blant annet vært engasjert i Spar Saltfjellet. I dag er han leder i Naturvernforbundet i Trondheim.

Gaute er utdannet samfunnsgeograf og jobber i utgangspunktet med samferdsel i Trøndelag fylkeskommune. Han er nå 95 % frikjøpt som tillitsvalgt på arbeidsplassen. Han har særlig engasjert seg i arealkonflikter og naturvern, blant annet i saker om veiutbygging, vindkraft, skog og rovvilt.

Gaute ble valgt som vara til Naturvernforbundets sentralstyre i 2021 og har siden opparbeidet seg god erfaring med organisasjonens arbeid. Han er opptatt av å styrke organisasjonen og av hvordan arbeidet med enkeltsaker kan bidra til langsiktige holdnings- og systemendringer.

Begrunnelse:

Valgkomiteen har siden våren og gjennom sommeren lett etter kandidater for å fylle rollene i Naturvernforbundets sentralstyre. I den prosessen har vi lagt vekt på tung politisk og organisatorisk erfaring. Det har vært viktig for oss å sette sammen et lag som utfyller hverandre godt, har gode samarbeidsevner og kjenner Naturvernforbundet godt. Kandidatene til sentralstyret har mange tiår med erfaring fra ulike ledd i organisasjonen. De kjenner Naturvernforbundets politikk, med god sakskunnskap på ulike felt, samt at flere er gode på håndtering av media og presse.

Vi har vært opptatt av å finne frem til et lag som kan samle organisasjonen. Innstillingen til nytt sentralstyre har god geografisk spredning med kunnskap om utfordringer i hele landet, både på land og til havs.

Valgkomiteen har også i løpet av perioden fått oppgaven med å finne en ny leder. Vi er glade for at Per-Erik Schulze har takket ja til vervet. Sammen med Pernille og Gytis mener vi at Naturvernforbundet får en ledertrio som har bred organisatorisk erfaring, som kan styre organisasjonen trygt fremover og kan samle laget. Samtidig har de har tung politisk erfaring og har til sammen det som skal til for å bidra til å stanse de store miljøkrisene vi befinner oss i. De får med seg et sentralstyre som utfyller ledertrioen godt, med lange erfaringer fra lokallag, fylkeslag og andre organisasjoner.

Kontinuitet har også vært viktig for oss nå som lederrollen skal byttes ut, derfor er vi glade for at Pernille ønsker å fortsette som nestleder, at Gytis som har sittet i sentralstyret ønsker å bli nestleder, at Helene som har vært nestleder ønsker å fortsette i styret som styremedlem og sist, og ikke minst at vi får inn Silje som er tidligere leder i Naturvernforbundet som vara til styret. Per-Erik får med seg et lag som kjenner styrearbeidet i Naturvernforbundet godt, i tillegg til hans mangeårige erfaring som ansatt i Naturvernforbundet.

11.1 Valgkomiteens innstilling på leder

Valgkomiteen innstiller på Per-Erik Schulze som leder av Naturvernforbundet.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.2 Valgkomiteens innstilling på nestledere

Valgkomiteen innstiller på Pernille Bonnevie Hansen som første nestleder.

Valgkomiteen innstiller på Gytis Blaževičius som andre nestleder.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.3 Valgkomiteens innstilling på sentralstyre

- Frode Solbakken (fast medlem)
- Christine Myrseth (fast medlem)
- Helene Ødven (fast medlem)
- Lena Forgaard (1. vara)
- Eri Melhus (2. vara)
- Silje Ask Lundberg (3. vara)
- Gaute Rolv Dahl (4. vara)

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.4 Valgkomiteens innstilling på landsstyre

Valgkomiteens innstilling vil ettersendes.

I tillegg består landsstyret også av sentralstyret og ansattes representant.
Se vedtektenes §4-3.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.5 Valgkomiteens innstilling på kontrollkomité

Kontrollkomiteens oppgave er å påse at vedtak fattet av landsstyret, sentralstyret og generalsekretæren er i tråd med vedtektene og landsmøtets vedtak. Valgkomiteen innstiller på følgende medlemmer av kontrollkomiteen:

Leder: Gert-Fredrik Malt, Lillestrøm (gjenvalg)

Medlem: Kåre Olerud, Lunner (gjenvalg)

Medlem: Øyunn Hasvik, Notodden (ny)

Gert-Fredrik Malt (78) fra Oslo. Han er medlem i Naturvernforbundet i Oslo Vest. Jurist, Førsteamanuensis Em. ved Det juridiske fakultet, UiO. Gert-Fredrik har representert Oslo og Akershus i landsstyret fra juni 2012 til april 2022, og har bidratt mye i arbeid med vedtekter og forretningsorden i Naturvernforbundet. Har sittet to perioder i kontrollkomiteen, den siste perioden som leder.

Kåre Olerud (84) fra Harestua, Oppland. Har vært aktiv i Naturvernforbundet siden 70-tallet, startet lokallaget i Lunner i 1971 og hatt roller både som tillitsvalgt og som ansatt i sekretariatet. Kåre jobbet mange år som lærer, er i dag aktiv i veterangruppa og som frivillig som bistår på arkiv og dokumentasjon hos fylkeslaget. Har sittet i kontrollkomiteen siden 2015, og vært leder for komiteen fra 2018-2024.

Øyunn Hasvik (28) fra Notodden. Hun var medlem i Naturvernforbundet sitt sentralstyret i perioden 2024-2026. Øyunn har erfaring fra flere verv i Natur og Ungdom, og hennes inngang til Naturvernforbundet var som medlem av vassdragsvernutvalget. Hun har nylig fullført en bachelorgrad i ren matematikk ved UiB, og sikter seg inn på videre utdanning.

Forslag til vedtak: Valgkomiteens innstilling vedtas.

11.6 Landsstyrets innstilling på valgkomité

Valgkomiteens oppgave er å innstille på nytt sentralstyre, landsstyre og kontrollkomité, som velges av landsmøtet. Landsstyret innstiller på følgende medlemmer av valgkomiteen:

Leder: Aleksander Snarheim, Oslo og Akershus (gjenvalg, ny rolle)
Medlem: Randi Storhaug, Rogaland (gjenvalg)
Medlem: Carl Bjurstedt, Trøndelag (ny)
Vara: Kjell M. Derås, Finnmark (ny)
Vara: Ida Martine Handegaard Bryde, Natur og Ungdom, Innlandet (ny)

Aleksander Snarheim begynte å jobbe som økonomi- og administrasjonssjef i Natur og Ungdom i 2022, og satt i sentralstyret til Natur og Ungdom fra januar 2023 til juni 2024. Etter han var ferdig i NU, jobbet han som rådgiver i Miljøpartiet De Grønne frem til våren 2026. Aleksander har tidligere også vært aktiv i Sosialistisk Ungdom og Sosialistisk Venstreparti hvor han blant annet har vært leder for valgkomiteen til Viken SV. Han er i dag nestleder i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU). Aleksander har vært vara i Naturvernforbundets valgkomité den siste perioden og har i praksis fungert som et ordinært medlem. Hans unge kontaktnettverk og erfaring fra tidligere valgkomitearbeid vil være svært viktig.

Randi Storhaug er utdannet økolog fra Tromsø og har jobbet med forvaltning i både kommune og stat, og bor i dag i Stavanger. Randi har vært med i Naturvernforbundet siden 2018, vært med i landsstyret i tre perioder. I perioden 2022-2024 var hun nestleder i Naturvernforbundet, og den siste perioden har hun vært medlem av valgkomiteen. Randi kjenner organisasjonen godt og har et bredt kontaktnettverk. Randi har god innsikt i hvilke egenskaper som er viktige inn i sentrale verv i Naturvernforbundet.

Carl S. Bjurstedt bor i Oppdal og har vært nestleder i Naturvernforbundet i Trøndelag fra 2026 og vara i fylkesstyret fra 2025. Han er biolog og har tidligere jobbet med miljøvernformidling ved det som i dag heter NTNU, omtrent 25 år som kommunal miljøvernrådgiver i Vinje og Sunndal, og de siste 10 årene av yrkeslivet som nasjonalparkforvalter for Dovrefjell nasjonalparkstyre. Han har vært lokallagsstyre- og landsstyremedlem i Natur og Ungdom, aktiv i vassdragsvernarbeidet i Samarbeidsgruppene for natur- og miljøvern og Naturvernforbundet, og en periode styremedlem og leder i Sør-Trøndelag Naturvernforbund – før han begynte som miljøbyråkrat i kommunene. De siste tre årene har han vært pensjonist. Carl har lang erfaring fra ulike ledd i organisasjonen, i tillegg til en variert og praktisk erfaring med miljøvern fra yrkeslivet.

Kjell Deråsen er 71 år, fra Namdalseid og bosatt i Alta. Han er utdannet som agronom og sosionom, samt innen mediekunnskap. Kjell har vært miljøaktivist siden 1969, og har hatt verv i sentral- og landsstyret i Naturvernforbundet fra 2005 til i dag. Han har dermed god erfaring og innsikt i hva som kreves og forventes av sentralstyremedlemmer, i tillegg til verdifull erfaring fra mange av de store naturkampene. Kjell opptatt av å formidle naturglede og å lage gode allianser, og har i en årrekke arbeidet med formidling og forsvar av tradisjonskunnskap og naturgrunnlaget for sørsamisk kultur.

Ida Martine Handegaard Bryde er 26 år og kommer fra Follebu i Gausdal. Hun satt i sentralstyret til Natur og Ungdom fra sommeren 2020 til sommeren 2022, og i Natur og Ungdom sin valgkomité fra 2022 til 2024. Ida Martine har en bachelor i samfunnsplanlegging og kulturforståelse frå UiT, og tar nå en master i naturressursforvaltning ved NTNU. Hun satt i lokallagsstyret til Naturvernforbundet i Tromsø fra 2022 til 2023. Ida Martine har lang erfaring fra ulike ledd i Natur og Ungdom, og kjenner godt til Naturvernforbundet både gjennom Natur og Ungdom og som lokallagsstyremedlem. I tillegg har hun solid erfaring med valgkomitéarbeid fra Natur og Ungdom.

Landsstyret har innstilt på totalt fem medlemmer av valgkomiteen i tråd med gjeldende vedtekter. Til landsmøtet er det foreslått en endring i vedtektene som vil utvide valgkomiteen med to ekstra medlemmer. Dersom denne endringen vedtas av landsmøtet, foreslår landsstyret at landsmøtet gir landsstyret myndighet til å supplere valgkomiteen med to medlemmer.

Forslag til vedtak: Landsstyrets innstilling vedtas. Landsstyret gis myndighet til å supplere valgkomiteen med to medlemmer, dersom vedtektene endres slik at valgkomiteen utvides.

11.7 Landsstyrets innstilling på revisor

Revisoren kontrollerer at organisasjonens årsregnskap er riktig fremstilt, og veileder og rådgir innen økonomiske spørsmål. Revisor skal være statsautorisert.

Landsstyret innstiller på PKF ReVisjon som revisor for Naturvernforbundet.

Forslag til vedtak: Landsstyrets innstilling vedtas.

Naturvernforbundet

Sak 12

AVSLUTNING

Landsmøtet heves av nyvalgt leder, og avtroppende tillitsvalgte takkes av.